Az Európai Unió
Hivatalos Lapja

C 486

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

65. évfolyam

2022. december 21.

Tartalom

I *Állásfoglalások, ajánlások és vélemények*

VÉLEMÉNYEK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 572. plenáris ülése, 2022. 09. 21. – 2022. 09. 22.

2022/C 486/01 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kkv-k, szociális vállalkozások, kézművesek és szabadfoglalkozásúak: „Irány az 55 %!” (saját kezdeményezésű vélemény) 1

2022/C 486/02 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A vállalkozások átruházása mint a fenntartható helyreállítást és növekedést elősegítő eszköz a kkv-ágazatban (saját kezdeményezésű vélemény) 9

2022/C 486/03 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Szociális taxonómia – Kihívások és lehetőségek (saját kezdeményezésű vélemény) 15

2022/C 486/04 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Kohéziós Alapból és a Next Generation EU-ból finanszírozott éghajlati alkalmazkodási alap (saját kezdeményezésű vélemény) 23

2022/C 486/05 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kriptoeszközök – kihívások és lehetőségek (saját kezdeményezésű vélemény) 30

2022/C 486/06 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az egészségügyi munkaerőre és a gondozásra irányuló stratégia Európa jövőjéért (saját kezdeményezésű vélemény) 37

2022/C 486/07 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Uniós ifjúsági teszt (saját kezdeményezésű vélemény) 46

HU

2022/C 486/08 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A szén-dioxid-eltávolítási technológiák szerepe az európai ipar dekarbonizációjában (saját kezdeményezésű vélemény) 53

2022/C 486/09 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az energetikai és a digitális átállás támogatása a vidéki térségekben (saját kezdeményezésű vélemény) 59

2022/C 486/10 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Közberuházások az energetikai infrastruktúrába az éghajlatváltozással kapcsolatos kérdések megoldásának részeként (saját kezdeményezésű vélemény) 67

2022/C 486/11 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Általános érdekű szolgáltatások közös létrehozása a részvételi demokrácia erősítése érdekében az EU-ban (saját kezdeményezésű vélemény) 76

2022/C 486/12 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tematikus partnerségek a ljubljanai megállapodás keretében (feltáró jelentés) 83

2022/C 486/13 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az energiaszegénység és az EU ellenálló képessége: gazdasági és társadalmi kihívások (feltáró vélemény a cseh elnökség felkérésére) 88

2022/C 486/14 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Szociális párbeszéd a zöld átállás keretében (Feltáró vélemény a cseh elnökség felkérésére) 95

2022/C 486/15 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az atomenergia szerepe az uniós energiaárak stabilitásában (feltáró vélemény az EU Tanácsa cseh elnökségének felkérésére) 102

III *Előkészítő jogi aktusok*

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 572. plenáris ülése, 2022. 09. 21. – 2022. 09. 22.

2022/C 486/16 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Európai egészségügyi adattér: az egészségügyi adatokban rejlő lehetőségek kiaknázása a társadalom és a betegek javára, valamint az innováció céljaira *(COM(2022) 196 final)* – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai egészségügyi adattérről *(COM(2022) 197 final – 2022/0140 (COD))* 123

2022/C 486/17 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a kézműves és ipari termékek földrajzi árujelzőinek oltalmáról, valamint az (EU) 2017/1001 és az (EU) 2019/1753 európai parlamenti és tanácsi rendelet és az (EU) 2019/1754 tanácsi határozat módosításáról *(COM(2022) 174 final – 2022/0115 (COD))* 129

2022/C 486/18 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – a) Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a gyermekek szexuális bántalmazásának megelőzésére és az ellene folytatott küzdelemre vonatkozó szabályok megállapításáról *[COM(2022) 209 final — 2022/0155 (COD)]* b) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Digitális évtized a gyermekek és az ifjúság számára: a gyermekbarát internetre (BIK+) vonatkozó új európai stratégia *[COM(2022) 212 final]* 133

2022/C 486/19 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 2011/83/EU irányelvnek a távollevők között kötött pénzügyi szolgáltatási szerződések tekintetében történő módosításáról és a 2002/65/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről *(COM(2022) 204 final – 2022/0147 (COD))* 139

2022/C 486/20 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az 1303/2013/EU rendeletnek és az (EU) 2021/1060 rendeletnek az Orosz Föderáció által elkövetett katonai agresszió következményeinek kezelését célzó további rugalmasság tekintetében történő módosításáról FAST (a területeknek nyújtott rugalmas támogatás) – CARE – *(COM(2022) 325 final – 2022/0208 (COD))* 144

2022/C 486/21 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A tisztességes munka világszerte történő előmozdítása *(COM(2022) 66 final)* 149

2022/C 486/22 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi határozatra a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról – *(COM(2022) 241 final)* 161

2022/C 486/23 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai védelmi ipar együttműködésen alapuló beszerzés keretében történő megerősítését szolgáló eszköz létrehozásáról *(COM(2022) 349 final)* 168

2022/C 486/24 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a 2023–2027-es időszakra vonatkozó uniós biztonságos konnektivitási program létrehozásáról *(COM(2022) 57 final – 2022/0039 (COD)*; és Közös közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az EU űrforgalom-irányítási megközelítése – Uniós hozzájárulás egy globális kihívás kezeléséhez (JOIN(2022) 4 final) 172

2022/C 486/25 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – REPowerEU terv *[COM(2022) 230 final]* és Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2021/241 rendeletnek a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekbe beillesztendő REPowerEU-fejezet tekintetében történő módosításáról, valamint az (EU) 2021/1060 rendelet, az (EU) 2021/2115 rendelet, a 2003/87/EK irányelv és az (EU) 2015/1814 határozat módosításáról *[COM(2022) 231 final – 2022/0164(COD)]* 185

2022/C 486/26 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A repülőtéri résidőkre vonatkozó ideiglenes könnyítés a Covid19 miatt *(COM(2022) 334 final)* 194

2022/C 486/27 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az energetikai átállás geopolitikai hatása *(JOIN(2022) 23 final)* 198

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 572. PLENÁRIS ÜLÉSE, 2022. 09. 21. – 2022. 09. 22.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kkv-k, szociális vállalkozások, kézművesek és szabadfoglalkozásúak: „Irány az 55 %!”

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/01)

Előadó: **Milena ANGELOVA**

Társelőadó: **Rudolf KOLBE**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	Egységes piac, termelés és fogyasztás
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.27.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	143/1/0

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. A mikro-, kis- és középvállalkozások – legyenek akár hagyományos vállalkozások, családi vállalkozások vagy kereskedők, szociális vállalkozások, kézművesek vagy szabadfoglalkozásúak (a továbbiakban: mkkv-k) – a versenyképes, klímasemleges, körforgásos és inkluzív uniós gazdaság felé vezető megoldás alapvető részesei, feltéve hogy ennek feltételeit széles körben megteremtik. Az mkkv-k pozitív hatást fejtenek ki azáltal, hogy javítják saját környezeti teljesítményüket, továbbá szakértelmet és megoldásokat nyújtanak más vállalkozásoknak, a polgároknak és az állami szektornak. Az EGSZB elismeri és kiemeli az mkkv-k sokféleségét és eltérő szükségleteit, ugyanakkor kéri, hogy a legkisebbek és a legkiszolgáltatottabbak kapjanak különös figyelmet.

1.2. Számos mkkv nem rendelkezik ismeretekkel a klímasemlegesség elérése céljából megállapított, folyamatosan változó jogszabályi követelményekről, és arról sem, hogy miként reagáljon ezekre. Ezenkívül a zöld átállás által kínált potenciális üzleti előnyök és lehetőségek felismerése is nehézséget okoz számukra. Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy az mkkv-k sürgős támogatásra szorulnak a zöld átállás lehető legjobb megértése és kezelése érdekében.

1.3. Az EGSZB széles körű és célzott tájékoztatást és figyelemfelkeltő intézkedéseket szorgalmaz, amelyeket az Európai Bizottság és a tagállamok összehangoltan és egymást kiegészítő módon hajtanak végre az üzleti szervezetekkel, a kamarákkal, a szociális partnerekkel és más érdekelt felekkel együtt.

1.4. Az EGSZB kéri továbbá egy olyan átfogó program kidolgozását, amelynek célja, hogy támogassa az mkkv-kat az üzleti műveleteik és tevékenységük kapcsán a zöldre váltás és a jogszabályoknak való megfelelés terén felmerülő valamennyi kérdésben. Az mkkv-k közötti számottevő eltérésekre tekintettel nagymértékben testreszabott megoldásokra, valamint jól célzott szakpolitikákra és intézkedésekre van szükség.

1.5. Az mkkv-k azonnali és célzott rövid távú támogatása kulcsfontosságú a világjárványt követő gazdasági talpra állásuk előmozdításához és ahhoz, hogy segítséget kapjanak az ukrajnai orosz invázió következményeinek – például a magas energiaáraknak, valamint a nyersanyag- és termékhiánynak – a kezeléséhez. A rendkívüli körülményekre való tekintettel az EGSZB úgy véli, hogy a válság végéig megfelelő rugalmasságot kell biztosítani az európai zöld megállapodás menetrendjében, ugyanakkor garantálni kell a célkitűzések folyamatos szem előtt tartását is.

1.6. Az mkkv-k erőforrás-hatékonyságának javítása érdekében az EGSZB „körforgásos központok” létrehozását javasolja a különböző régiókban. Ez várhatóan erősíteni fogja az ágazatokon átnyúló együttműködést a vállalkozások között, és elő fogja segíteni az új gyakorlatok és eljárások kifejlesztését, beleértve az új technológiák demonstrálását is. Az mkkv-k szervezeteinek, a kamaráknak, a tudományos köröknek, a szociális partnereknek és más érdekelt feleknek a folyamat szerves részét kell képezniük.

1.7. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy az mkkv-k képviselőit bevonják az éghajlat-politikai fellépéssel kapcsolatos ágazati menetrendek nemzeti szintű kidolgozásába, valamint a különböző üzleti ökoszisztémák uniós szintű átállási pályáinak kialakításába, ezáltal is bővítve a bevált módszerek megosztására, a megfelelő forráselosztásra és a hatékony végrehajtásra vonatkozó ismereteket.

1.8. Az EGSZB arra kéri az EU-t és a tagállamokat, hogy gyorsítsák fel az mkkv-k zöld beruházásait azáltal, hogy támogató, kiszámítható és ösztönző szabályozási környezetet alakítanak ki, ideértve a zökkenőmentes engedélyezési eljárásokat és a megterhelő adminisztratív feladatok elkerülését is, valamint azáltal, hogy az mkkv-k különböző csoportjainak eltérő igényeihez igazodóan gyors, könnyű, egyszerű és nyomon követhető hozzáférést biztosítanak a finanszírozáshoz.

1.9. Az EGSZB szoros együttműködésre ösztönöz az oktatási szolgáltatók és az mkkv-k között a zöld átálláshoz szükséges kompetenciákat és készségeket – többek között az alkalmazottak és a vállalkozók továbbképzése és átképzése révén – biztosító képzés formálásában. Az EGSZB ezenkívül szorgalmazza az mkkv-k innovációs tevékenységeinek támogatását a többi vállalkozással és azok szervezeteivel, valamint a kamarákkal, az egyetemekkel és a kutatóhelyekkel való együttműködés ösztönzése és megkönnyítése révén.

1.10. Az EGSZB sürgeti az mkkv-k által kidolgozott zöld megoldások kereskedelmének előmozdítását többek között a közbeszerzés keretében is, oly módon, hogy az mkkv-k számára az egységes piacon egyenlő versenyfeltételeket biztosítanak, és megkönnyítik a zöld termékek, technológiák és szolgáltatások külföldi piacaira való bejutásukat. Versenycentrikus üzleti környezetet kell biztosítani az uniós vállalkozások számára a harmadik országok viszonylatában, és ennek érdekében minden diplomáciai eszközt be kell vetni többek között a klíma-, erőforrás- és kereskedelempolitika terén, továbbá különös figyelmet kell fordítani a Kína és más feltörekvő piacok által tett lépésekre.

2. **A zöld átállás és az mkkv-k**

2.1. Az mkkv-k hozzájárulnak a sok munkahelyeket kínáló és fenntartható gazdasághoz. Hozzájárulnak a társadalmak összetartó erejéhez, gyakran ötvözik a gazdasági és a társadalmi funkciókat, és ezáltal erősítik a demokrácia, az egység és az inkluzivitás alapjait. Kulcsszerepet játszanak a gazdasági és társadalmi helyreállításban és jólétben, mivel helyi kötődéssel bírnak az EU minden szegletében, különösen pedig a távoli és vidéki területeken, ahol gyakran az egyetlen gazdasági tevékenységet generáló tényezőnek számítanak.

2.2. Az éghajlatváltozás az energetikai átmenet hajtóereje, ugyanakkor – ami a legfontosabb – a teljes gazdaságot és társadalmat a klímasemlegesség, a körforgásos jelleg és az általános fenntarthatóság felé tereli. Szélsőséges időjárási jelenségeket és természeti katasztrófákat okoz, emellett olyan egyéb jelentős környezeti kihívásokkal is összefügg, mint a biológiai sokféleség csökkenése, a környezetszennyezés és a természeti erőforrások pusztulása.

2.3. A kifejezetten az éghajlatváltozás mérséklésére összpontosító „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag számos olyan jogszabályt tartalmaz, amely többféle módon érinti az mkkv-kat. A csomag része az EU kiemelt kezdeményezése, az európai zöld megállapodás végrehajtásának, amely az iparra, a kereskedelemre, a szolgáltatásokra és az energiára, a közlekedésre, az épületekre és az élelmiszerrendszerekre kiterjedően foglalkozik a fenntartható növekedéssel. Az mkkv-k alapvető szerepet játszanak mindezekben az ágazatokban.

2.4. Az mkkv-k az európai zöld megállapodás végrehajtása során a megoldás alapvető részesei, amennyiben ennek feltételeit széles körben megteremtik. E pozitív hatás egyrészt a sokféle mkkv környezeti teljesítményének javításával érhető el, másrészt pedig azon tevékenységek révén, amelyek keretében az mkkv-k szakértelmet és megoldásokat nyújtanak más vállalkozásoknak, a polgároknak és az állami szektornak.

2.5. A zöld átállás szorosan kapcsolódik a digitális átálláshoz, az mkkv-knak pedig e kettős átállás mindkét elemét kezelniük kell, ami a számottevő erőforrásigény miatt nagy próbatételt jelentő kettős kihívás. A digitalizáció az üzleti tevékenység hatékonyabbá tételének, a további piaci terjeszkedés és a nemzetközivé válás elősegítésének eszközeként jelentős potenciállal rendelkezik a kibocsátások, a pazarlás és a természeti erőforrások felhasználásának csökkentésére. A digitális szolgáltatások és eszközök ugyanakkor környezeti hatásokkal is járnak, amelyeket egyidejűleg kezelni kell.

2.6. A zöld és a digitális átállásra való törekvés mellett az mkkv-k a világjárványt követő gazdasági talpraállással és az ukrajnai orosz invázió következményeivel is küzdenek. A magas energiaárak, valamint a nyersanyag- és termékhiány az elmúlt időszak olyan problémái, amelyek jelentős hatást gyakorolnak az mkkv-kra és üzleti tevékenységükre. Versenyképességüket, valamint az EU gazdaságának általános versenyképességét tovább veszélyeztetik Kína és más feltörekvő piacok váratlan lépései, amelyek azáltal is előnyre tesznek szert, hogy kerülik az Oroszországgal szembeni szankciókat, továbbá kevésbé szigorúbb klíma- és környezetvédelmi követelményeket alkalmaznak.

2.7. Az éghajlattal és a környezettel kapcsolatos kérdések nemcsak a környezeti fenntarthatóságot befolyásolják, hanem jelentős mértékben a vállalkozások versenyképességét, jövedelmezőségét és általános gazdasági teljesítményét is. Az mkkv-k amellett, hogy saját értékeikre és általános lelkiismeretükre támaszkodnak, különböző mechanizmusokon keresztül teljesítik az éghajlati és környezetvédelmi követelményeket és elvárásokat is:

— az mkkv-kra vonatkozó szabályozási keret közvetlen követelményei, például a kibocsátással, az energiával, az anyagokkal és a termékekkel, valamint az adminisztratív kötelezettségekkel kapcsolatban,

— egyes követelmények közvetett hatásai, amelyek olyan termelési tényezők rendelkezésre állására és áraira, mint például az energia és az anyagok, vagy a vállalkozás működtetésének egyéb költségei, beleértve az adózást is,

— az értékláncokon keresztül ügyfél-, befektetői és finanszírozói elvárások formájában érvényesülő követelmények, például a fenntartható finanszírozásra és a beszámolásra vonatkozóan, vagy más érdekeltek elvárásain keresztül.

2.8. Sok mkkv nincs teljesen tisztában azzal, hogy az egyes éghajlat- és környezetvédelmi szakpolitikáknak és követelményeknek milyen hatásai vannak a vállalkozásukra, valamint az ellátási és értékláncaikra, ahogyan azzal sem, hogy a későbbi veszteségek vagy akár a piaci kiszorulás megelőzése érdekében hogyan módosíthatják vagy alakíthatják át már a korai szakaszban a termékeket és szolgáltatásokat. Emellett azzal szembesülnek, hogy mindennapi működésükre és üzleti tevékenységük fejlesztésére csak korlátozott emberi és pénzügyi erőforrások állnak rendelkezésükre, továbbá fennáll annak a kockázata, hogy korlátozott méretük miatt a dolgozóiknak túl sok mindenhez kellene érteniük egyszerre A vállalkozások jelentős hányada szembesül nehézségekkel a folyamatosan változó jogszabályok jelentette összetettség, az adminisztratív terhek, a pénzügyi szabályok és a magas költségek, valamint a megfelelő intézkedések megválasztásához szükséges speciális környezetvédelmi szakértelem és tudás hiánya miatt ([1]), amelyeket többek között az új értékláncokhoz, a finanszírozáshoz, a munkaerőhöz és az új üzleti modellekhez való hozzáférés nehézségei kísérnek.

2.9. A követelményekkel és a rájuk való reagálás mikéntjével kapcsolatos ismerethiány fontos kihívást jelent, ahogy többek között a csökkentett energia- és anyagköltségekben, a finanszírozási eszközökhöz való jobb hozzáférésben, a nagyobb keresletben és az új piacokban, valamint az érdekeltek körében élvezett kedvezőbb megítélésben rejlő potenciális üzleti előnyök és lehetőségek felismerésének nehézségei is.

([1]) Az Eurobarométer 498. sz. gyorsfelmérésének adatai. Jelentés a kkv-król, a zöld piacokról és az erőforrás-hatékonyságról, 46. o., 2022. március.

2.10. A körforgásos gazdaság, az éghajlat-védelem, a biodiverzitás, a megújuló energia terén és az európai zöld megállapodás egyéb témáiban üzleti értéket kínáló mkkv-k értelemszerűen motiváltak arra, hogy vizsgálják e területeket, azokon beruházásokat hajtsanak végre, és új üzleti lehetőségeket aknázzanak ki. Számos lehetőségük van például az épületek felújítása, az infrastruktúra tervezése és kivitelezése, az ipari termelés és a berendezések karbantartása, a jogi és számviteli szolgáltatások nyújtása, valamint a digitális megoldások kifejlesztése terén. Az átállás folyamata nagymértékben függ az általuk alkalmazott szakértők által létrehozott intelligens megoldásoktól, ami alátámasztja a magas színvonalú és releváns oktatás, a szakképzés és a folyamatos továbbképzés fontosságát.

2.11. Az mkkv-k leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportját viszont, amelynek egyúttal a legnagyobb szüksége van az információkra, azok a vállalkozások alkotják, amelyek szerint az európai zöld megállapodás csupán egy újabb jogszabály, amely tovább növeli az adminisztratív terheket, nyomás alá helyezve meglévő üzleti modelljeiket, és változatlan keretek melletti működés esetén korlátozva a jövedelmezőséget. Ez rávilágít arra a tényre, hogy az mkkv-k valamennyi kategóriája – legyenek azok kiszolgáltatott helyzetű lemaradók, követők vagy vezetők – olyan helyzetfüggő támogatást igényel, amely kifejezetten őket célozza meg ([2]).

2.12. Emellett a kapacitás és a felkészültség szempontjából számos különbség van az mkkv-k között az éghajlati és környezeti kérdések jellege és nagyságrendje, a rájuk vonatkozó követelmények és elvárások, valamint az előttük nyitva álló lehetőségek terén. A különbségek mögött egy sor tényező húzódik meg: az, hogy az adott gazdasági tevékenység mennyi természeti erőforrást igényel, a vállalkozás mérete, a vállalkozás ellátási láncokban és az üzleti ökoszisztémákban elfoglalt pozíciója, a vállalkozás elhelyezkedése, a vevők típusai, a termelési tényezők forrásai, és a vállalkozás földrajzi piacai.

2.13. Ehhez nagymértékben testreszabott megoldásokra, valamint jól célzott szakpolitikákra és intézkedésekre van szükség, amelyek figyelembe veszik például a feldolgozóiparban működő középvállalkozások, a vendéglátóiparban és a kiskereskedelemben működő vállalkozások, a családi és hagyományos vállalkozások, az innovatív induló vállalkozások, a szociális vállalkozások, valamint a kézművesek és a szabadfoglalkozásúak közötti különbségeket.

2.14. Az mkkv-k közötti számos különbség ellenére a zöld átállás sikeres lebonyolítása minden vállalkozásnál az aktuális kérdések és trendek megfelelő ismeretével és ismeretével kezdődik, ami lehetővé teszi a vállalkozás erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és kockázatainak megismerését, és annak meghatározását, hogy miképpen kívánja pozicionálni magát a zöld átállásban.

2.15. A vállalkozások szintjén szükséges legkonkrétabb erőfeszítések az általános üzleti tevékenység tervezéséhez, megszervezéséhez és nyomon követéséhez kapcsolódnak, beleértve az áruk és szolgáltatások előállítását és értékesítését, a szállítást és logisztikát, valamint az energia, a nyersanyagok és más termelési tényezők beszerzését. Az éghajlati és környezeti tényezők az innovációs tevékenységeknek, a készségfejlesztésnek és a teljes személyzet bevonásának, valamint az érdekelt felekkel folytatott kommunikációnak és együttműködésnek is szerves részét képezik.

3. **Az mkkv-kat az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag keretében támogató szakpolitikák és intézkedések**

3.1. Ahhoz, hogy az mkkv-k megfeleljenek az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagnak, és sikeresen megvalósítsák a zöld átállást, alapos tájékoztatást kell kapniuk, és támogatni kell őket abban, hogy jobban megértsék az új és összetett jogalkotási javaslatok következményeit ([3]). Ehhez széles körű és célzott tájékoztatásra és figyelemfelkeltő intézkedésekre van szükség, amelyeket az Európai Bizottság és a tagállamok – melyek ezen a téren döntő hatáskörrel rendelkeznek – összehangoltan és egymást kiegészítő jelleggel hajtanak végre. A vállalkozói szervezetek és kamarák ugyancsak központi szerepet játszanak tagjaik tájékoztatásában és támogatásában, amelyet kiegészítenek az oktatási és képzési szolgáltatók, a regionális fejlesztési irodák, a klaszterszervezetek, a szociális partnerek és az érintett civil szervezetek.

3.1.1. Az ukrajnai orosz invázió nyomán, az új, rendkívüli körülmények, valamint az EU Oroszországból és Ukrajnából származó energiától és élelemtől való függősége miatt az európai zöld megállapodás szerinti politikák menetrendjéről most nyílt konzultációk folynak. Az EGSZB elismeri, hogy rendkívüli körülmények és függőségek állnak fenn, és úgy véli, hogy a zöld célkitűzéseket semmilyen okból nem szabad feladni, ugyanakkor a válság végéig egy észszerű mértékű időbeli rugalmasságot kellene biztosítani.

([2]) Smit, S.J., *SME focus – Long-term strategy for the European industrial future*, az EP Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztálya, PE 648.776 – 2020. április.

([3]) Az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag számos jogalkotási kezdeményezést foglal magában, amelyek kapcsán a végső döntés az intézmények közötti tárgyalásokon alapul. Amíg ez a folyamat le nem zárul, az mkkv-k csak részleges információkra támaszkodhatnak, és a jövőt illetően bizonytalansággal néznek szembe.

3.1.2. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az összes jogalkotási kezdeményezés megfelelő hatásvizsgálata mellett adjon az alábbiakra kiterjedő átfogó, világos és egyértelmű útmutatást valamennyi meglévő és jövőbeli éghajlat-védelmi követelményről, valamint azoknak az mkkv-kra gyakorolt hatásáról:

— az mkkv-kra vonatkozó, a különböző jogszabályok szerinti közvetlen követelmények vagy korlátozások, a vállalkozások különböző típusai és kategóriái (ágazat, méret stb.) szerinti bontásban,

— a nagyvállalatokra vonatkozó követelmények miatt az mkkv-kat a piaci mechanizmusokon keresztül várhatóan érintő közvetett hatások.

3.1.3. Az EGSZB kéri, hogy készüljön megfelelő iránymutatás az egyéb jelentős környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatos jogszabályokról is. Általánosabban pedig az ilyen jellegű iránymutatásnak az európai zöld megállapodás területén születő jövőbeli kezdeményezéseket kísérő rendszeres gyakorlattá kell válnia. Az mkkv-knak stabil jogszabályi keretre van szükségük, amely egyértelmű kilátásokat és tervezést tesz lehetővé beruházásaik számára. Ezért el kell kerülni az olyan hirtelen változásokat, mint például a megújuló energiaforrásokra és az energiahatékonyságra vonatkozó, a REPowerEU tervben a közelmúltban javasolt változtatások, mivel ezek csak még nehezebbé teszik a már amúgy is rendkívül összetett és bizonytalan környezetet.

3.2. Tekintve az európai zöld megállapodás széles alkalmazási körét és részletes kidolgozottságát, az intézkedéscsomag teljes ipari átalakulással számol. A „gondolkozz először kicsiben” elvet követve, valamint annak elkerülése érdekében, hogy az mkkv-k egyszerűen felhagyjanak üzleti tevékenységükkel, átfogó és széles körű támogatási és képességfejlesztési programra van szükség. Ennek célja az lenne, hogy támogassa az mkkv-kat az üzleti műveleteik és tevékenységük során a zöldre váltás és a jogszabályoknak való megfelelés terén felmerülő valamennyi kérdésben.

3.2.1. Az EGSZB úgy látja, hogy az Európai Bizottságnak és az Európai Parlamentnek eltökélt szándéka, hogy a kkv-stratégia előmozdítását célzó, már meglévő kezdeményezésekre építve további lehetőségeket tárjanak fel a stratégia sikeres megvalósítására. Az EGSZB szorgalmazza, hogy ez a szándék minden lehetséges területen érdemben jelenjen meg a szakpolitikákban is, és hangsúlyozza a tagállamok nélkülözhetetlen szerepét, amelyeknek együtt kell működniük az mkkv-k szervezeteivel, a kamarákkal, a szociális partnerekkel és más érdekelt felekkel.

3.2.2. A fiatal vállalkozók jelentik az mkkv-k és a munkahelyek további növekedésének jövőjét. Ezért – például a gazdasági helyreállítási tervekben – külön vizsgálni kell és figyelembe kell venni a fogyasztócentrikusságukat és azt, hogy mennyire vonzóak a fiatal munkavállalók számára, valamint a zöld átállással kapcsolatos növekvő aggodalmukat. Ezenfelül a teljes társadalomban rejlő valamennyi lehetőség kiaknázása és a vállalkozások sokszínűbbé tétele érdekében fel kell számolni a nők vállalkozási tevékenysége előtt álló esetleges akadályokat. Ösztönözni és támogatni kell továbbá valamennyi kiszolgáltatott csoport – például a fogyatékossággal élő személyek, a migránsok és a kisebbségi közösségek – vállalkozói szellemét.

3.2.3. Az mkkv-knál zajló digitalizáció és zöldítés közötti szinergiák fokozása érdekében a szakpolitikák és intézkedések kialakításakor mindkét tendenciát egyidejűleg figyelembe kell venni. Mivel sem a zöld, sem a digitális átállás nem pusztán technikai vagy pénzügyi kérdés, fontos személyes és üzleti kérdésekkel is foglalkozni kell annak érdekében, hogy az mkkv-k nagy többsége hosszú távú és időtálló kettős átállást hajthasson végre ([4]).

3.2.4. Az EGSZB felhívja továbbá az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy kövessék nyomon a zöld és a digitális átállás megvalósításának hatásait az ellátási és értékláncok, valamint a vonatkozó regionális gazdasági és társadalmi fejlemények vonatkozásában annak érdekében, hogy már a korai szakaszban ellensúlyozni lehessen az mkkv-kra és a foglalkoztatásra gyakorolt esetleges negatív hatásokat.

3.3. Az mkkv-k mindennapi üzleti tevékenységei – például az áruk és szolgáltatások előállítása, az energiatermelés és -felhasználás, valamint a logisztika igénybevétele és megszervezése – fejlődésének támogatása érdekében megfelelő gyakorlati tanácsadási szolgáltatásokat és együttműködési platformokat kell biztosítani.

3.3.1. Az EGSZB felhívja az EU-t és a tagállamokat, hogy a különböző eszközökben rejlő lehetőségek teljes mértékű kiaknázásával – különösen a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek és a partnerségi megállapodások végrehajtása során – fokozzák és ösztönözzék az mkkv-k számára elérhető technológiai és vezetői támogatási szolgáltatások létrehozását, segítve ezzel a vállalkozásokat az energia- és anyaghatékonyság javításában, valamint a kibocsátás és a hulladéktermelés csökkentésében, és így a költségek és a környezeti hatások minimalizálásában. Az EGSZB szorgalmazza továbbá a környezetvédelmi tényezők beépítését a digitális terület tanácsadási szolgáltatásaiba.

([4]) *SME focus,* az EP Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztálya, 2020. április.

3.3.2. Az mkkv-k erőforrás-hatékonyságának javítása érdekében az EGSZB „körforgásos központok” létrehozását javasolja a különböző régiókban. Ez várhatóan erősíteni fogja az ágazatokon átnyúló együttműködést a vállalkozások között, és elő fogja segíteni a hulladékok és melléktermékek újrafeldolgozására és újrafelhasználására vonatkozó új eljárások kifejlesztését, beleértve az új technológiák demonstrálását is.

3.3.3. Az EGSZB kéri, hogy az mkkv-kat és képviselőiket vonják be az éghajlat-politikai fellépéssel kapcsolatos ágazati menetrendek nemzeti szintű kidolgozásába, valamint a különböző üzleti ökoszisztémák uniós szintű átállási pályáinak kialakításába, ezáltal is bővítve a bevált módszerek megosztására, a megfelelő forráselosztásra és a hatékony végrehajtásra vonatkozó ismereteket.

3.4. Az mkkv-k, a gazdaság és a társadalom egésze zöldítésére irányuló beruházások fokozása és támogatása érdekében kedvező beruházási környezetet kell teremteni, és biztosítani kell az mkkv-k számára a finanszírozáshoz való megfelelő hozzáférés feltételeit.

3.4.1. Az EGSZB kéri az EU-t és a tagállamokat, hogy az alábbiak révén gyorsítsák fel az mkkv-k beruházásait:

— támogató és ösztönző szabályozási környezet biztosítása, ideértve a rövid és egyszerűsített engedélyezési eljárásokat és a megterhelő adminisztratív feladatok elkerülését is,

— a finanszírozáshoz való gyors, könnyű, egyszerű és nyomon követhető hozzáférés biztosítása az mkkv-k típusukból, tevékenységükből, elhelyezkedésükből, ágazatukból stb. eredő eltérő igényeihez igazodóan, többek között célzott támogatási eszközök révén.

3.4.2. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy megfelelően vegye figyelembe a fenntartható finanszírozási kritériumoknak az mkkv-kra gyakorolt közvetett hatásait. Ugyanez vonatkozik a bankok számára előírt szavatolótőke-követelményekre és minden egyéb olyan gazdaság- és fiskális politikai intézkedésre is, amelyek munkahelyek létrehozását és megtartását eredményezve közvetett hatást gyakorolnak az mkkv-k befektetési és működési kapacitására.

3.4.3. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a zöld beruházások közpénzekből történő finanszírozása során a tisztességes verseny szabályait következetesen szem előtt kell tartani. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy megfelelő mutatók alapján nyomon kell követni a pénzmozgásokat. Fontos, hogy az mkkv-k egyenlő hozzáférést kapjanak a közbeszerzésekhez és a beruházásokhoz, például az általános infrastruktúrában, emellett fontos ösztönözni – például a magánberuházások hatásának közfinanszírozás révén történő növelésével – a maguknak az mkkv-knak a zöldítésére irányuló beruházásokat is.

3.4.4. Az energiapiacok közelmúltbeli fejleményei nyomán az Európai Bizottság felismerte az mkkv-k kiszolgáltatottságát, amelyet az energiaszegénység növekvő kockázata okoz ([5]). Az EGSZB üdvözli a „kiszolgáltatott helyzetben lévő mikrovállalkozások” meghatározását, és további erőfeszítésekre szólít fel annak érdekében, hogy megfelelő támogatást kapjanak e teher leküzdéséhez.

3.5. Az EGSZB arra kéri az EU-t és a tagállamokat, hogy megfelelő piaci feltételek kialakításával és biztosításával járuljanak hozzá ahhoz, hogy az mkkv-k nagyobb méretekben kereskedjenek zöld megoldásokkal. A következőkről van szó:

— Az egységes piacon egyenlő versenyfeltételek biztosítása az mkkv-k számára a zöld átálláshoz hozzájáruló termékek, technológiák és szolgáltatások kereskedelme tekintetében.

— Annak biztosítása, hogy az mkkv-k megfelelő lehetőséget kapjanak arra, hogy zöld megoldásokat nyújtsanak az állami szektornak, például az építőipari, technológiai és szolgáltatási pályázatok keretében. E szolgáltatásoknál kötelezővé kell tenni a minőségen alapuló eljárásokat, és csökkenteni kell azokat a kapacitásigényeket, amelyek akadályozzák az mkkv-kat a közbeszerzési eljárásokban való részvételben.

— Az mkkv-k számára a zöld termékek, technológiák és szolgáltatások külföldi piacaira való egyenlő bejutás megkönnyítése többoldalú és kétoldalú kereskedelmi megállapodások révén. Az EGSZB arra biztatja továbbá a tagállamokat, hogy exportösztönzési tevékenységeik során vegyék megfelelően figyelembe az mkkv-k szükségleteit.

— Versenyképes üzleti környezet biztosítása az uniós vállalkozások számára a harmadik országok viszonylatában, ennek érdekében minden diplomáciai eszköz bevetésével többek között a klíma-, erőforrás- és kereskedelempolitika terén. Különös figyelmet kell fordítani Kínára és más feltörekvő piacokra, amelyek váratlan lépései gyors és összehangolt válaszokat igényelhetnek.

— Biztosítani kell, hogy a zöld átállást elősegítő normákat mkkv-barát módon fogalmazzák meg, emellett egyenértékű alternatív megoldások alkalmazásával lehetővé kell tenni az innovációt.

([5]) COM(2021) 568 final, 2021.7.14., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52021PC0568

3.6. Az EGSZB a következő intézkedések végrehajtását szorgalmazza annak érdekében, hogy az mkkv-k nagyobb szerepet kapjanak a vállalkozásokat, a fogyasztókat és a társadalom egészét szolgáló új, környezetbarát megoldások kifejlesztésében.

— A különböző innovációs programoknak és kezdeményezéseknek érthetőbbeknek és az mkkv-k számára hozzáférhetőbbeknek kell lenniük, és iránymutatást kell nyújtani a zöld innováció területén rendelkezésre álló különböző finanszírozási eszközökre, köztük az Európai Beruházási Alap eszközeire vonatkozóan.

— A finanszírozásnak elő kell segítenie, hogy az mkkv-k hozzáférjenek az innovációs ökoszisztémákhoz és lehetőségük legyen partnerségeket alakítani a vezető nagyvállalatokkal. A tagállamoknak továbbá elő kell segíteniük az együttműködést az mkkv-k, az egyetemek és a kutatóhelyek között az új termékek, technológiák és megoldások kifejlesztése terén.

— Fel kell gyorsítani a közös adatterek kialakítását és az azokhoz való könnyű hozzáférést az mkkv-k számára, hogy hozzájárulhassanak az új zöld és digitális megoldások, köztük MI-alapú megoldások kifejlesztéséhez.

3.7. A vállalkozások zöld átállással összhangban történő fejlesztéséhez és működtetéséhez szükséges megfelelő készségek ([6]) biztosítása érdekében az EGSZB a következőket kéri:

— Annak biztosítása, hogy a szakoktatás és az egyetemi tanulmányok tantervei és a folyamatos szakmai továbbképzés megközelítései a foglalkoztatás zöldítésének tágabb folyamatára és az ágazatok közötti kölcsönös függőségre összpontosítva teljes mértékben figyelembe vegyék a zöld átálláshoz szükséges kompetenciákat és készségeket.

— A vállalkozások igényeinek kielégítése érdekében az oktatási szolgáltatók és az mkkv-k közötti szoros együttműködés ösztönzése a képzési kínálat formálásában, beleértve a továbbképzést célzó modulokat és mikrotanfolyamokat is.

— A szociális párbeszéd igénybevétele a munkahelyi szükségletek meghatározása és a munkahelyi készségek fejlesztése érdekében. Tekintettel az mkkv-k méretére és sokféleségére, valamint a különböző nemzeti rendszerek sajátosságaira, az mkkv-knál a munkaadók és a munkavállalók közötti szociális párbeszéd és együttműködés működési módjai eltérőek.

3.8. Az EGSZB szorgalmazza megfelelő mutatók és gyakorlati eszközök kidolgozását, amelyek a zöld átállás kapcsán hozzájárulnak a vállalkozások működésének és hatásainak szisztematikus nyomon követéséhez. Ennek az érdekeltek széles köre felé történő kommunikációt is szolgálnia kell. Az EGSZB ugyanakkor arra kéri az uniós politikai döntéshozókat, hogy tartózkodjanak az mkkv-kra vonatkozó megterhelő jelentéstételi kötelezettségek előírásától, és vegyék figyelembe azt is, hogy a nagyvállalatokra kidolgozott jelentéstételi követelmények közvetve milyen hatással vannak az mkkv-kra.

4. **A szabadfoglalkozásúakra, a kézművesekre és a szociális vállalkozásokra vonatkozó részletes megjegyzések**

4.1. Egy olyan igazságos ökológiai átállás biztosítása érdekében, amelyben senki sem marad le, alapvető fontosságú, hogy az uniós szakpolitikák kialakítása figyelembe vegye a kereskedelemre és a kézműiparra gyakorolt potenciális hatásukat. E gazdasági szereplők valóban fontosak a helyi gazdaságok számára, mivel a fogyasztók igényeihez igazodó, nélkülözhetetlen árukat és szolgáltatásokat nyújtanak, még a városi központokhoz kevésbé kapcsolódó földrajzi területeken is. A képviselőikkel, például a vállalkozói szervezetekkel és kamarákkal folytatott párbeszéd lehetővé teszi a helyi hatásokkal számoló, körültekintő szakpolitikai döntéseket.

4.2. Független szakértelemre van szükség ahhoz, hogy optimális, innovatív megoldások szülessenek az éghajlatváltozásra és más környezeti kihívásokra. A szabadfoglalkozásúak a gazdaság és a társadalom számos területén technikai, jogi, pénzügyi és nem pénzügyi szakértelemmel és tanácsadással elégítik ki ezt az igényt. Az EGSZB az egész Unióra kiterjedő intézkedéseket szorgalmaz a tagállamok arra való ösztönzése érdekében, hogy mozdítsák elő a zöld és a digitális átállás megfelelő, például komplex technikai megközelítések formájában történő végrehajtását biztosító szakmai szabályozásokat, hogy ezzel is a leggazdaságosabb és leginnovatívabb megoldásokat segítsük elő.

4.3. A helyi és regionális területrendezés úgy tehető fenntarthatóbbá, ha javítjuk az önkormányzatoknak nyújtott konzultációs szolgáltatásokat. Szintén fontos a stratégiai környezeti vizsgálat koncepciójának továbbfejlesztése az ökológiai, gazdasági és társadalmi szempontú fenntarthatósági értékelés irányába. A közbeszerzési eljárásoknak EU-szerte éghajlat-védelmi és egyéb minőségcentrikus kritériumokat kell alkalmazniuk, ezáltal elő kell mozdítaniuk az mkkv-k innovációját, és meg kell könnyíteniük a projektekhez való hozzáférésüket, különösen a tervezési szolgáltatások területén.

([6]) Szintén összhangban van a HL C 56., 2021.2.16., 1. o.-val.

4.4. A körforgásos gazdaságra való átálláshoz új technikákra, termékekre és folyamatokra van szükség. Például az építőiparban az átállás megköveteli a felújítási és építési hulladék újrafeldolgozását, az elemek újrafelhasználását és új építőanyagok bevezetését, beleértve a minőségbiztosított másodlagos építőanyagok elismerését, valamint a gyártók, az iparosok, a szakemberek és az újrafeldolgozó ipar közötti szoros együttműködést. A regionális értékláncokat és az építőipari klasztereket is meg kell erősíteni az iparosok bevonásával.

4.5. A szociális vállalkozásokkal kapcsolatos környezeti kihívások a szóban forgó kérdések tekintetében lényegében ugyanazok, mint más vállalkozásoknál. Ugyanakkor – az EGSZB számos véleményével összhangban – e vállalkozások sajátos körülményeit megfelelően figyelembe kell venni az EU szociális gazdaságra vonatkozó közelmúltbeli cselekvési tervére épülő célzott intézkedések révén.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A vállalkozások átruházása mint a fenntartható helyreállítást és növekedést elősegítő eszköz a kkv-ágazatban

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/02)

Előadó: **Mira-Maria KONTKANEN**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.8.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	143/0/0

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. A vállalkozások átruházása fontos stratégiai folyamat, amely biztosítja az üzletmenet folytonosságát és a foglalkoztatás védelmét. Ezért az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) azt javasolja, hogy az Európai Unió (EU) és a tagállamok helyreállítási és növekedési politikáiban a vállalkozások átruházásának előmozdítása kapjon hangsúlyos szerepet.

1.2. A vállalkozások átruházása védi a vidéki térségek társadalmi szerkezetét, ahol az mkkv-k (mikro-, kis- és középvállalkozások) jelenléte meghatározó. A vállalkozások átruházásának jól működő ökoszisztémái és az azt támogató szolgáltatások kialakítása elengedhetetlen a vidéki és az egyetlen iparággal rendelkező területek megélhetésének és gazdaságának megőrzéséhez. Az EGSZB úgy véli, hogy ezt figyelembe kellene venni az EU vidéki területekre vonatkozó hosszú távú jövőképének megvalósítása során és a vidékfejlesztési cselekvési tervben is.

1.3. A vállalkozások sikeres átruházása megvédi a meglévő munkahelyeket, és új munkahelyeket teremt, valamint a munkavállalók számára a munka folytonossága és a szakmai fejlődés tekintetében jövőbeli kilátásokat ígér. Az EGSZB arra biztatja a tagállamokat, hogy osszák meg bevált gyakorlataikat arra vonatkozóan, hogyan lehet elősegíteni egy cég munkavállalókra való átruházását, például szövetkezet és más munkavállalói tulajdonú szociális gazdasági vállalkozások formájában ([1]).

1.4. Annál sikeresebb az átruházás, minél korábban felkészülnek rá a vállalkozók. A tagállamoknak fokozniuk kell a vállalkozások átruházásával kapcsolatos figyelemfelkeltő tevékenységeiket, és fel kell vértezniük a vállalkozásokat és egyéb támogató szervezeteket, hogy segítsék és támogassák az mkkv-k átruházását. Az EGSZB arra is kéri a tagállamokat, hogy vezessenek be korai előrejelző mechanizmusokat ([2]) az mkkv-k számára és fejlesszék tovább azokat, hogy támogassák a vállalkozások rezilienciáját, életképességét és végső soron azok átruházhatóságát.

1.5. A kezdő vállalkozók számára – az induló vállalkozásokhoz hasonlóan vonzó lehetőségként – aktívan népszerűsíteni kell a meglévő vállalkozások felvásárlását. A cégvásárlással és az utódlással kapcsolatos ismereteknek a vállalkozásoktatás részét kell képeznie a közép- és felsőoktatásban. Így az EGSZB a kisvállalkozások fiatal vállalkozókra való átruházását célzó ösztönzők kidolgozását szorgalmazza. Ilyen ösztönző lehet a figyelemfelkeltés, a tanácsadási szolgáltatások, a mentorálás és a finanszírozáshoz való hozzáférés. A vállalkozások minden érdekelt fél számára sikeres átruházásának biztosítása

([1]) Franciaországban például létezik egy keretrendszer a vállalat munkavállalókra való átruházásának megszervezésére és megkönnyítésére, valamint a területek gazdasági tevékenységének megerősítésére az mkkv-k átruházásának elősegítése révén.

([2]) A korai előrejelző mechanizmus egy olyan tanácsadási és támogatási szolgáltatás a pénzügyi nehézségekkel küzdő vállalatok számára, amelynek célja az életképes vállalkozások csődjének elkerülése érdekében történő korai beavatkozás.

érdekében ezenkívül jobban meg lehetne ismertetni a szociális párbeszédet a fiatal vállalkozókkal. Hasonlóképpen a női vállalkozók – jelenleg túl alacsony –számának növelése érdekében további, a női vállalkozók számára történő átruházást célzó ösztönzőket kell kidolgozni.

1.6. A finanszírozás továbbra is a vállalkozások sikeres átruházásának egyik akadálya, és a vállalkozás átruházása legtöbbször külső finanszírozást igényel. Az EGSZB nyomatékosan arra ösztönöz minden tagállamot, hogy gondoskodjon a mikro-, kis- és középvállalkozások átruházását – például banki hitelfedezetekkel– támogató pénzügyi intézményekről.

1.7. Az EGSZB azt ajánlja a tagállamoknak, hogy hozzanak létre a vállalkozások átruházásában érdekelteket tömörítő nemzeti fórumokat, amelyek a köz- és magánszféra érdekelt feleit egyaránt képviselik. A vállalkozásátruházási fórumok szisztematikus és hosszú távú megközelítést kínálnak a vállalkozások átruházásának elősegítésére. Emellett teret adnak a nemzeti szakértők közötti folyamatos párbeszédnek, és hatékonyabb erőforrás-felhasználást jelentenek.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy minden uniós tagállamban ki kell alakítani online vállalkozásátruházási platformokat, és ezeket a mikro- és kisvállalkozások számára is elérhetővé kell tenni. A tagállamok különböző online platformjai között összekapcsolódásokat és szinergiákat kell kialakítani, és az Európai Bizottság megkönnyítheti az EU különböző online piacterei közötti összekapcsolódásokat.

1.9. A vállalkozások átruházására vonatkozó adatok gyakran hiányosak, nem megfelelőek, elavultak és nem összehasonlíthatók a különböző uniós tagállamok között. Az EGSZB ezért azt javasolja az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak, hogy folytassák a vállalkozások átruházására vonatkozó adatbázis fejlesztését.

1.10. Rendszeresen felül kell vizsgálni a vállalkozások átruházásának helyzetét Európában, például az egész EU-ra kiterjedő vállalkozásátruházási barométer formájában, amely a bizonyítékokon alapuló politikai döntéshozatalhoz is adatokkal szolgálna. Az éves uniós kkv-közgyűlésnek az mkkv-k átruházásával kapcsolatos rendszeres vita- és tapasztalat-megosztási fórumként kell szolgálnia. Végül fontolóra kell venni a különféle figyelemfelkeltő kezdeményezéseket, mint például a nemzeti és/vagy európai vállalkozásátruházási hét életre hívását.

2. **Bevezetés**

2.1. A sikeres vállalkozásátruházások számának növelése azonnali előnyökkel járna a foglalkoztatás, az üzletmenet folytonossága és az európai gazdaság egésze számára. Az Európa jövőjéről szóló konferencia ([3]) javaslataival összhangban a vállalkozások átruházása hozzájárul a társadalmak reziliensebbé és összetartóbbá tételéhez.

2.2. Az mkkv-k stratégiai fejlődésének, megújulásának és növekedésének egyre jelentősebb és természetes részét képezi a vállalkozások átruházása. Mivel Európa népessége elöregszik, és növekszik a vállalkozásból visszavonulni szándékozó vállalkozók száma, a vállalkozások sikeres átruházása egyre fontosabbá válik az európai mkkv-gazdaság szempontjából.

2.3. Évente mintegy 450 000, 2 millió munkavállalót foglalkoztató céget ruháznak át Európa-szerte. Becslések szerint évente mintegy 150 000 vállalkozást fenyeget a sikertelen átruházás, ami körülbelül 600 000 munkahelyet veszélyeztet. A legkisebb vállalkozások vannak leginkább kitéve a sikertelen átruházás veszélyének ([4]).

([3]) Az Európa jövőjéről szóló konferencia, Jelentés a végeredményről, 2022. május.

([4]) Európai Bizottság: Business Dynamics: Start-ups, business transfers and bankruptcy, [Üzleti dinamika: induló vállalkozások, vállalkozásátruházások és csőd] 2011.

2.4. A pénzügyi, irányítási, szabályozási, adminisztratív vagy piaci kihívások, mint például az eladók és a vevők egymásra találása következtében a vállalkozások átruházása összetett folyamat lehet. Ugyanakkor a legtöbb vállalkozásátruházás korlátozott erőforrásokkal rendelkező mikrovállalkozásoknál megy végbe. Az átruházás gyakran több problémát okoz azoknál a kisvállalkozásoknál, ahol a jelenlegi tulajdonos meghatározó szerepet tölt be ([5]).

2.5. A vállalkozások átruházásának jól működő ökoszisztémája elengedhetetlen a sikeres átruházáshoz, és elősegíti a dinamikus vállalkozásátruházási piacok kiépítését. A vállalkozások átruházásának jól működő ökoszisztémái különféle állami és magán érdekelt feleket foglalnak magukban: vevőket, eladókat, elődöket, utódokat, üzleti tanácsadókat, például üzleti brókereket, könyvelőket, ügyvédeket és tanácsadókat, közvetítőket, pénzügyi intézményeket, vállalkozásfejlesztési szervezeteket, politikai döntéshozókat és tudósokat. A vállalkozások átruházására való felkészültség növelését célzó figyelemfelkeltő tevékenységek az ökoszisztéma fontos részét képezik. A vállalkozások átruházásának helyzete még napjainkban is jelentős eltéréseket mutat a tagállamok és a tagállamokon belüli régiók között, teret hagyva az egymástól való tanulásnak és a vállalkozásátruházási ökoszisztémák fejlesztésének egész Európában. Az átruházás végső felelőssége azonban mindig a vállalkozót terheli.

2.6. A sikeres tulajdonosváltás reziliensebb, innovatívabb és versenyképesebb vállalkozást eredményezhet. Ha az új tulajdonosokkal rendelkező vállalkozások több zöld és digitális üzleti modellt alkalmaznak, a vállalkozások átruházása az mkkv-szektor zöld és digitális átállásához is hozzájárul.

2.7. A Covid19-világjárvány rávilágított arra is, hogy meg kell erősíteni az európai vállalkozások rezilienciáját és jobb készültségi tervezést kell biztosítani. Ahhoz, hogy az átruházás sikeres legyen, a cégnek és üzleti modelljének egészségesnek és a külső sokkhatásokkal szemben reziliensnek kell lennie. A pénzügyi egészség és reziliencia növeli a sikeres átruházás esélyét.

3. **Háttér**

3.1. A vállalkozások átruházása az 1990-es évek eleje óta az EU vállalkozáspolitikájának részét képezi. 1994-ben az Európai Bizottság ajánlást dolgozott ki ([6]) a tagállamok vállalkozásátruházási keretfeltételeinek javítására. Ez az ajánlás egy sor intézkedést javasolt a tagállamok számára az átruházás előtt álló vállalkozások helyzetének javítása érdekében. Ezek közé az intézkedések közé tartoznak a figyelemfelkeltő és a felkészültséget növelő tevékenységek, a vállalkozásátruházás pénzügyi környezetének javítása, a szerkezetátalakítás jogi útjainak megnyitása, a partner vagy tulajdonos halála esetén a partnerség folytonosságának biztosításához szükséges jogi eszközök biztosítása, annak biztosítása, hogy az örökösödési vagy ajándékozási adó ne akadályozza a vállalkozás átruházását, és a vállalkozások harmadik felekre történő átruházásának megkönnyítése megfelelő adószabályok révén.

3.2. Azóta az Európai Bizottság 2006-ban felülvizsgálta az ajánlást, és közzétette *A Közösség növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni programjának végrehajtásáról – Vállalkozások átadása – folyamatosság és megújulás* című közleményét ([7]). A felülvizsgálat rámutatott, hogy az 1994. évi ajánlás végrehajtása további erőfeszítéseket igényelt. Az 1994-es ajánlás végrehajtására való felszólítás mellett a 2006-os közlemény további ajánlásokat is tett a vállalkozások átruházásának előmozdítására, mint például a vállalkozásátruházásra fordított politikai figyelem növelése, speciális támogatás és mentorálás biztosítása, átlátható átruházási piacok szervezése, valamint az átruházást elősegítő országos, regionális és helyi támogató infrastruktúra megvalósítása révén.

3.3. 2013-ban az Európai Bizottság értékelte a 2006. évi ajánlások előrehaladását. Az általános következtetés az volt, hogy a 2006-os közlemény óta nem történt kellő előrelépés a vállalkozásátruházási keret javítását célzó intézkedések végrehajtásában. Az értékelésben felsorolt hiányosságok olyan területeken tapasztalhatók, mint például a harmadik felekre vagy munkavállalókra vonatkozó adórendelkezések, vagy a célzott támogatás és finanszírozási kezdeményezések biztosítása. Az értékelés arra is rámutatott, hogy a vállalkozások átruházása az induló vállalkozásokra vonatkozó szakpolitikával ellentétben nem kapott kellő szakpolitikai figyelmet sem uniós, sem tagállami szinten.

([5]) Az Európai Bizottság közleménye: A Közösség növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni programjának végrehajtásáról – Vállalkozások átadása – folyamatosság és megújulás. 2006, COM(2006) 117 végleges, 4. o.

([6]) Az Európai Bizottság 1994. december 7-i ajánlása a kis- és középvállalkozások átruházásáról (94/1069/EK).

([7]) Az Európai Bizottság közleménye: A Közösség növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni programjának végrehajtásáról – Vállalkozások átadása – folyamatosság és megújulás. 2006, COM(2006) 117 végleges.

3.4. 2020-ban az Európai Bizottság közzétette az EU kkv-stratégiáját ([8]), amelyben megerősítette elkötelezettségét amellett, hogy folytassa a vállalkozásátruházások megkönnyítésére irányuló munkát, és támogassa a tagállamokat az átruházásnak kedvező üzleti környezet kialakítására irányuló erőfeszítéseikben. Az Európai Bizottság a közelmúltban a vállalkozásátruházások eredményekkel való alátámasztásának javítására összpontosított, és 2021-ben jelentést tett közzé ([9]). Az Európai Bizottság honlapján nyomon követhetők az Európai Bizottság intézkedései és az EU által finanszírozott bevált gyakorlatok ([10]).

3.5. Az EGSZB emellett felismerte az mkkv-k átruházásának fontosságát, és gyors intézkedéseket sürget az átruházások észszerű költségek mellett történő megkönnyítése és egyszerűsítése érdekében ([11]). Az EU kkv-stratégiájáról szóló véleményében az EGSZB azt is szorgalmazza, hogy fordítsanak különös figyelmet a mkkv-k határon átnyúló átruházására, hogy kezelni lehessen az ilyen tranzakciókhoz kapcsolódó magas költségeket és a nemzeti szabályozások közötti jelentős különbségeket ([12]). Az EGSZB uniós kkv-stratégiára vonatkozó aktualizált véleménye ([13]) szemlélteti a sikeres vállalkozásátruházásban rejlő lehetőségeket, hogy a vállalkozásokat – összhangban az EU kettős átállásának célkitűzéseivel – digitálisabbá és fenntarthatóbbá tegyék.

4. **Általános megjegyzések**

4.1. Az európai demográfiai helyzet és a vállalkozók elöregedése következtében a vállalkozások átruházása egyre fontosabb kérdés az mkkv-k számára. A vállalkozásátruházások mintegy 90 %-a mikrocégekhez köthető ([14]).

4.2. A sikeres vállalkozásátruházások számának növelése azonnali előnyökkel jár az európai gazdaság számára. Az induló vállalkozásokhoz képest a sikeresen átruházott vállalkozások jobban teljesítenek a túlélés, a forgalom, a profit, az innovációs képesség és a foglalkoztatás tekintetében ([15]). Az Európai Bizottság szerint a meglévő cégek átlagosan öt munkahelyet őriznek meg, míg egy induló vállalkozás átlagosan csak két munkahelyet hoz létre ([16]). A vállalkozásátruházások előmozdítása tehát a lehető legjobb formája a vállalkozói növekedés elősegítésének.

4.3. A vállalkozások átruházása védi a vidéki térségek társadalmi szerkezetét, ahol erős az mkkv-k jelenléte; a becslések szerint az európai mkkv-k legalább egyharmada vidéki területeken van. Az állampolgároknak, fogyasztóknak és helyi gazdasági tevékenységeknek nyújtott szolgáltatásaik, valamint az általuk biztosított foglalkoztatás révén biztosítják e területek gazdasági és társadalmi kohézióját ([17]). A vállalkozások átruházása segít elkerülni a helyi kézműipari szakértelem elvesztését. A helyi kézműves és kiskereskedelmi ágazat gyakran pozitívan hozzájárul a sokszínű piaci választékhoz, alternatívát kínálva a fogyasztók számára az egyforma kiskereskedelmi láncokkal szemben. A fogyasztók számára a sikeres átruházás folyamatos és gyakran továbbfejlesztett szolgáltatásokat és termékeket jelent. A jól működő vállalkozásátruházási ökoszisztémák és támogató szolgáltatások kialakítása elengedhetetlen az egyetlen iparággal rendelkező és vidéki térségek megélhetésének és gazdaságának megőrzéséhez, különös tekintettel a mezőgazdasági és élelmiszer-feldolgozó ágazatra. A tulajdonosváltással elindított átalakulás révén a sikeres átruházások a kettős átállás felgyorsítása előtt is utat nyitnak a vidéki területeken. Az EGSZB úgy véli, hogy a vállalkozásátruházási ökoszisztémák és a támogató szolgáltatások kialakításának az EU vidéki területekre vonatkozó hosszú távú jövőképe és a vidékfejlesztési cselekvési terv végrehajtásának részét kell képeznie.

([8]) Az Európai Bizottság közleménye – Kkv-stratégia a fenntartható és digitális Európáért, 2020. COM(2020) 103 final.
([9]) Európai Bizottság, Kkv-ügyi Végrehajtó Ügynökség, Improving the evidence base on transfer of business in Europe: final report, Kiadóhivatal, 2021.
([10]) ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/transfer-businesses_en.
([11]) HL C 197., 2018.6.8., 1. o.
([12]) HL C 429., 2020.12.11., 210. o.
([13]) HL C 194., 2022.5.12., 7. o.
([14]) Európai Bizottság, EASME, Improving the evidence base on transfer of business in Europe: executive summary, Kiadóhivatal, 2021.
([15]) Tall, Varamäki & Viljamaa: Business Transfer Promotion in European Countries, Seinäjoki 2021, 8. o.
([16]) Európai Közösségek Bizottsága (2006), Transfer of Businesses: Continuity through a new beginning, Brüsszel, 3-4. o.
([17]) Európai Kis- és Középvállalkozások Szövetsége, Position on long-term vision for the EU's rural area, 2022. április.

4.4. A vállalkozások átruházásának előmozdítása a munkavállalók számára is előnyös, mivel megőrzi a munkahelyeket és az üzletmenet folytonosságát. Különösen az mkkv-k esetében a munkavállalók jelentik a legfontosabb tőkét, amely új tulajdonba kerül. Ezért fontos a munkavállalók jóllétének biztosítása a vállalkozások átruházása során. Az új tulajdonosok legtöbbször lelkesen viszonyulnak az átruházáshoz, és fejleszteni és bővíteni tervezik a vállalkozást. Ez egyúttal kedvezőbb jövőbeli kilátásokat is jelent a munkavállalók számára a munka folytonossága és a szakmai fejlődés tekintetében. Az EGSZB arra ösztönzi a tagállamokat, hogy osszák meg az olyan átruházásokkal kapcsolatos bevált gyakorlataikat, amelyek esetében a munkavállalók folytathatják munkájukat, és a vállalkozás átvételével fejleszthetik tevékenységeiket, például szövetkezet formájában és a szociális gazdaság más olyan, munkavállalói tulajdonú ([18]) vállalkozási formáiban, amelyek bizonyították a válsághelyzetekkel szembeni ellenálló képességüket. A szociális párbeszéd és a kellő időben történő információáramlás segítése is előmozdítja a munkavállalói kivásárlást. Ez összhangban van az EGSZB INT/925. sz. véleményével ([19]), amely bevált gyakorlatként kiemeli a munkavállalók általi kivásárlást a válságban lévő cégek újraindítása és az olyan kkv-k átruházása kapcsán, amelyek tulajdonosainak nincs utóda.

4.5. Az EU és a tagállamok helyreállítási és növekedési politikáiban erőteljes szerepet kell kapnia a vállalkozásátruházás ösztönzésének. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság, valamint a vállalkozások átruházását támogató szervezetek, például a Transeo ([20]) által már régóta tett, stratégiai erőfeszítéseket, hogy Európában kedvezőbb környezetet teremtsenek az átruházások számára. Még akad azonban teendő. A figyelem szintje, a vállalkozásátruházási ökoszisztéma jelenlegi általános funkcionalitása és a vállalkozások átruházását elősegítő intézkedések mértéke jelentősen eltér a tagállamok között. A gyorsan fejlődő üzleti környezetben a vállalkozóknak meg kell ragadniuk a növekedési lehetőségeket, mind házon belül, mind felvásárlásokon keresztül. Mindenfajta tulajdonjog-átruházást mérlegelni kell, beleértve a családi utódlást, a vezetői felvásárlásokat és kivásárlásokat, a stratégiai felvásárlásokat és az alkalmazottak kivásárlását.

4.6. Ahhoz, hogy Európa digitális és zöld gazdaságra való átállása sikeres legyen, az mkkv-kat is figyelembe kell venni. A vállalkozások átruházása az mkkv-k üzleti modelljének zöldebbé és digitálisabbá alakításának természetes módja, amely támogatja digitális és zöld átállásukat. A sikeres tulajdonosváltás reziliensebb, innovatívabb és versenyképesebb vállalkozást eredményezhet. Egy meglévő cég termelési eszközeivel együtt való megvásárlása az erőforrások szempontjából is gyakran környezetbarátabb, mint újak vásárlása.

4.7. Különösen akkor, ha a vállalkozás egy idősödő vállalkozótól egy fiatalabbhoz kerül, valószínűsíthető, hogy a fiatal vállalkozó jobban felkészült arra, hogy új technológiákat, termelési módszereket és fenntartható üzleti modelleket integráljon a megszerzett vállalkozásba. Ezért az EGSZB a mikro-, kis- és középvállalkozások fiatal vállalkozók számára történő átruházásának további ösztönzésére szólít fel, például a figyelemfelkeltés, a tanácsadási szolgáltatások, a mentorálás és a finanszírozáshoz való hozzáférés révén. Tovább lehetne erősíteni a fiatal vállalkozók szociális párbeszéddel kapcsolatos ismereteit is, például a vállalkozói képzés szociális párbeszédről szóló modulokkal való kiegészítése révén. A kezdő vállalkozók számára aktívan népszerűsíteni kell a meglévő vállalkozások felvásárlását mint az új vállalkozás indításához hasonlóan vonzó lehetőséget. Hasonlóképpen a női vállalkozók – jelenleg túl alacsony –számának növelése érdekében további, a női vállalkozók számára történő átruházást célzó ösztönzőket kell kidolgozni.

4.8. A vállalkozások átruházásakor túlnyomó többségében külső finanszírozásra van szükség. A pénzügyi szektorban megnövekedett szabályozási követelmények miatt ki kell emelni két kulcsfontosságú, a vállalkozások átruházását előmozdító pénzügyi eszközt. Először is nyilvánvaló, hogy a vállalkozásátruházási csomagok finanszírozásához biztosítékokra van szükség. Az üzleti eszközöknek azonban egyre növekvő aránya immateriális, és a bankszektornak egyre szigorúbb szabályokat kell betartania. Minden tagállamnak szüksége van egy olyan piaci szereplőre vagy szervezetre, amely fedezetet nyújt a bankhitelekhez. Másodszor, az uniós szabályozási keretrendszer fejlődése növeli a tőkefinanszírozás iránti igényt. Számos olyan vevő van, aki alkalmas lenne a célvállalkozás vezetésére, de nem tudja biztosítani a saját tőkével való finanszírozást. Az EGSZB nyomatékosan ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy mindkét pénzügyi eszköz fejlesztésének előmozdítása terén vállaljon proaktív szerepet a tagállamokban.

([18]) Például Spanyolországban a munkavállalói tulajdonban lévő társaságok („sociedades laborales”).
([19]) HL C 286., 2021.7.16., 13. o.
([20]) A Transeo egy nemzetközi nonprofit egyesület, amely a kis- és középvállalkozások átruházási és felvásárlási szakértőit tömöríti Európán belül és azon túl.

4.9. A jövőben egyre több családi tulajdonú mkkv kerül át harmadik felekhez. A vállalkozásnak életképes, gazdaságilag stabil és vonzó állapotban kell lennie, hogy megnyerő legyen a harmadik fél által képviselt vásárlók számára. Minél korábban felkészülnek a vállalkozók az átruházásra, annál sikeresebb lesz. A tagállamoknak fokozniuk kell a vállalkozások átruházásával kapcsolatos figyelemfelkeltő tevékenységeiket, és fel kell vértezniük a vállalkozásokat és egyéb támogató szervezeteket, hogy segítsék és támogassák az mkkv-k átruházását. A pénzügyi nehézségekkel küzdő vállalkozásoknak kínált korai előrejelző támogatás szintén fontos lehet abban, hogy segítsen a vállalkozónak visszavezetni a vállalkozást a pénzügyileg életképes pályára, és felkészíteni azt az átruházásra. Ezért az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy vezessenek be korai előrejelző támogatási mechanizmusokat az mkkv-k számára és fejlesszék tovább azokat.

A vállalkozásátruházás európai országokban történő előmozdításáról nemrégiben készített tanulmány ([21]) olyan vállalkozásátruházást ösztönző tagállami gyakorlatokat mutat be, amelyek más országokban is alkalmazhatók lennének. Az EGSZB támogatja a tanulmánynak azt az ajánlását, hogy a tagállamok hozzanak létre a vállalkozások átruházásában érdekelteket tömörítő nemzeti fórumokat, amelyek a köz- és magánszféra érdekelt feleit egyaránt képviselik. Az érdekelt felek együttműködésére minden szinten – regionális, nemzeti és nemzetközi szinten – szükség van. A vállalkozásátruházási fórumok – a nemzeti szakértők közötti folyamatos párbeszéden keresztül – szisztematikus és hosszú távú megközelítést kínálnak a vállalkozások átruházásának elősegítésére, és biztosítják az erőforrások hatékonyabb felhasználását. Végül az Európai Bizottság támogatásával megvalósulhatna a különböző nemzeti fórumok közötti, határokon átnyúló párbeszéd, elősegítve ezzel a vállalkozások átruházása terén meglévő bevált gyakorlatok cseréjét a tagállamok között.

4.10. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tagállamok teljes mértékben használják ki a digitális technológiákat a vállalkozások átruházásának előmozdítása érdekében. Minden tagállamban ki kell alakítani – a legtöbb esetben a magánszektor érdekeltjeinek tulajdonában és kezelésében lévő – online vállalkozásátruházási platformokat, és ezeket a mikro- és kisvállalkozások számára is elérhetővé kell tenni. A tagállamok különböző online platformjai között összekapcsolódásokat és szinergiákat kell kialakítani, és az Európai Bizottság megkönnyítheti a tagállamok különböző online piactereihez való hozzáférést. Emellett a kisvállalkozások körében egyre magasabb a határon átnyúló vállalkozásátruházások száma. A nemzeti online platformok közötti jobb együttműködés költséghatékony módja lenne annak, hogy a kisvállalkozások felkutassák a potenciális célvállalkozások tulajdonosait más tagállamokban.

4.11. A vállalkozások átruházásával kapcsolatos sikeres európai politika kialakításához jobb adatgyűjtésre van szükség. A vállalkozások átruházására vonatkozó adatok ma is hiányosak és nem összehasonlíthatók. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak, hogy tegyék meg a vállalkozások átruházására vonatkozó adatbázis fejlesztéséhez javasolt lépéseket. Ezeket a lépéseket az *Improving the evidence base on transfer of business in Europe [Az európai vállalkozásátruházások eredményekkel való alátámasztásának javítása]* ([22]) című, nemrég közzétett jelentés vázolta fel. Az EGSZB azt is javasolja, hogy dolgozzanak ki egy uniós szintű, négyévenként jelentéssel szolgáló vállalkozásátruházási barométert, amely a jobb adatok felhasználása révén hozzájárul a tényekkel alátámasztott szakpolitikai döntéshozatalhoz, valamint fontolóra kell venni különféle figyelemfelkeltő kezdeményezéseket is, így például a nemzeti és/vagy európai vállalkozásátruházási hét létrehozását.

4.12. Az EGSZB azt javasolja, hogy a jobb adatgyűjtés kidolgozása mellett az Európai Bizottság rendszeresen vizsgálja felül a vállalkozások átruházásának helyzetét Európában. Az éves uniós kkv-közgyűlésnek az mkkv-k vállalkozásátruházásával kapcsolatos rendszeres vita- és tapasztalatmegosztási fórumként kell szolgálnia.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([21]) Tall, Varamäki & Viljamaa: Business Transfer Promotion in European Countries, Seinäjoki 2021, 8. o.

([22]) Európai Bizottság, Kkv-ügyi Végrehajtó Ügynökség, Improving the evidence base on transfer of business in Europe: final report, Kiadóhivatal, 2021.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Szociális taxonómia – Kihívások és lehetőségek

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/03)

Előadó: **Judith VORBACH**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.22.
Plenáris ülés száma:	572.
A szavazás eredménye	
(mellette/ellene/tartózkodott)	123/26/12

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB ezzel a véleménnyel a szociális taxonómia gondolatát igyekszik megvilágítani, azzal a céllal, hogy ösztönözze a kérdéssel kapcsolatos vitát. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tegye közzé a régóta esedékes jelentést, amelyben leírja azokat a rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a taxonómia hatókörét kiterjesszék „egyéb fenntarthatósági célkitűzésekre, így például szociális célkitűzésekre”, ahogyan azt a taxonómiai rendelet ([1]) (a továbbiakban: rendelet) előírja. Az EGSZB szerint működőképes és fogalmi szempontból megalapozott szociális taxonómiára van szükség, hogy ki lehessen használni a lehetőségeket és ugyanakkor meg lehessen birkózni a kihívásokkal. Az uniós taxonómiának egy holisztikus megközelítésbe kell illeszkednie, amely a környezeti és a szociális fenntarthatóságot egyaránt magában foglalja. Tekintettel a zöld átállás kihívásaira, a világjárvány gazdasági és társadalmi hatásaira, az orosz agresszió nyomán kitört ukrajnai háborúra és az abból következő geopolitikai feszültségekre, az EGSZB megismétli, hogy kiegyensúlyozott gazdaságpolitikára van szükség, a szociális célokra pedig fokozott figyelmet kell fordítani.

1.2. A rendeletben foglalt minimális biztosítékok üdvözlendők, és azokat teljes mértékben végre kell hajtani. E biztosítékok azonban nem elegendőek ahhoz, hogy biztosítsák a szociális fenntarthatóságot a munkavállalók, a fogyasztók és a közösségek számára. Egy uniós taxonómia segítené a szociális területen felmerülő sürgető beruházási igények kielégítését azáltal, hogy a beruházásokat ebbe az irányba tereli. Jelentősége még nagyobb lenne, ha egy átfogó, a szociális méltányosságra és a társadalmi befogadásra irányuló politika részeként valósulna meg. Az igazságos átmenethez fenntartható szociális körülményekre van szükség, egy szociális taxonómia pedig biztosíthatná a régóta várt iránymutatásokat. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy készítsen becslést a szociális jogok európai pillérének megvalósításához szükséges forrásokról. Az állami beruházások összességében továbbra is döntő szerepet fognak játszani a közszolgáltatások területén. A szociális jólét állami forrásokból történő finanszírozása és a stabil szociális biztonsági rendszerek továbbra is alapvető fontosságúak. Mindazonáltal egy közösen elfogadott szociális taxonómia iránymutatást adhatna a pozitív társadalmi hatással járó befektetésekhez.

1.3. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság jelentése igazodjon a fenntartható finanszírozással foglalkozó platform ([2]) (a továbbiakban: platform) által javasolt többszintű és sokszínű megközelítéshez. Hasznos lenne a szociális taxonómiát a fenntartható finanszírozásra és kormányzásra vonatkozó uniós jogszabályi környezetbe integrálni, szem előtt tartva, hogy még hatalmas munka áll előttünk. Különösen a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló javasolt irányelv (CSRD) jelentene fontos kiegészítést a szociális taxonómia számára, amely alapján az intézkedéseket értékelni lehetne. Egy jól megtervezett szociális taxonómiával jobban kezelni lehetne azt a potenciális problémát is, amikor hamis szociális látszatot akarnak kelteni (social washing). Az EGSZB kezdetben egyszerű és világos iránymutatások bevezetését ajánlja, amelyek könnyű és átlátható eljárásokat biztosítanak, majd a későbbiekben fokozatosan ki lehetne egészíteni azokat. Végső célnak a szociális és a környezetvédelmi taxonómia szoros integrációját kell tekinteni, de első lépésként a kölcsönös minimális biztosítékok is praktikusak lehetnek.

([1]) HL L 198., 2020.6.22., 13. o.

([2]) A fenntartható finanszírozással foglalkozó platform | Európai Bizottság (europa.eu).

1.4. Az uniós taxonómiának meg kell jelölnie azokat az intézkedéseket és vállalatokat, amelyek jelentősen hozzájárulnak a szociális fenntarthatósághoz, és követendő példát adnak azáltal, hogy a jogszabályokban előírtnál ambiciózusabb célokat tűznek ki. Az EGSZB üdvözli a platform által javasolt, a tisztességes munkára, a megfelelő életszínvonalra, valamint a befogadó és fenntartható közösségekre vonatkozó célkitűzéseket. Jóllehet különböző nemzetközi és uniós elveket is alapul lehet venni, az EGSZB azt javasolja, hogy elsősorban a szociális jogok európai pillére és a vonatkozó fenntartható fejlődési célok – például a tisztességes munkával kapcsolatos 8. fenntartható fejlődési cél – szolgáljanak referenciaként. A taxonómiának való megfelelésnek minden esetben feltétele kell legyen az emberi jogok és a munkavállalói jogok betartása. A kollektív szerződéseknek és az együttdöntési mechanizmusoknak a vonatkozó nemzeti és európai jogszabályokkal összhangban történő betartása alapvető fontosságú, és DNSH-elvnek ([3]) kell lennie. A szociális partnerek megállapodásán alapuló, kedvező társadalmi hatásokkal járó iránymutatásokat a taxonómiának megfelelőként kell kezelni. Nem szabad elfelejteni, hogy a kollektív tárgyalások elterjedtsége tagállamonként jelentősen eltér, és 22 tagállamban csökkent a mértéke, a minimálbérről szóló irányelv pedig foglalkozik ezzel a problémával.

1.5. Az EGSZB arra ösztönzi a jogalkotókat, hogy a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket teljes mértékben vonják be a szociális taxonómia kialakításába, egyrészt mivel ezek érintettek és beszámolási kötelezettségeket kell teljesíteniük, másrészt a felelősségvállalásuk biztosítása érdekében. Az EGSZB megkérdőjelezi a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok túlzott mértékű alkalmazását a taxonómia területén, mivel itt számos politikai kérdés merül fel. A taxonómia célja, hogy átláthatóságot biztosítson a befektetők, a vállalatok és a fogyasztók számára. A jövőben megfelelően értékelni kell és meg kell vitatni, hogy a kormányzati intézmények hogyan használhatják referenciaként a taxonómiát a támogatási és finanszírozási programokhoz. Bármilyen szélesebb körű felhasználás megfelelő döntéshozatali folyamat tárgyát kell, hogy képezze. Meg kell akadályozni a nemzeti jogszabályok és a szociális partnerek autonómiájának indokolatlan megsértését. Végezetül pedig ki kell küszöbölni annak a veszélyét, hogy hamis szociális látszatot keltsenek (social washing). A szakszervezetek, üzemi tanácsok, fogyasztói szervezetek és a szervezett civil társadalom más képviselői számára panaszkezelési mechanizmusokat kell biztosítani, és az illetékes nemzeti hatóságokat felelősebbé kell tenni az ellenőrzési feladataik ellátásáért.

1.6. Az EGSZB szeretne rámutatni a szociális taxonómiával kapcsolatos további előnyökre. Először is, a szociálisan orientált befektetések iránti növekvő keresletet egy olyan megbízható taxonómia biztosításával kell támogatni, amely egy koherens koncepció megalkotásával segíti a társadalmi fenntarthatóság mérését. Másodszor, a társadalmilag káros tevékenységek gazdasági kockázatokat idézhetnek elő, és egy taxonómia segíthetne ezek minimalizálásában. Harmadszor, az átláthatóság elengedhetetlen a tőkepiac hatékonysága szempontjából, és az EUMSZ 3. cikkében meghatározott szociális belső piachoz is hozzájárulhat. Az átláthatóság segítené az egyenlő versenyfeltételek megteremtését, megakadályozná a tisztességtelen versenyt, és láthatóbbá tenné a szociális fenntarthatósághoz hozzájáruló vállalatokat és szervezeteket. Negyedszer, az EU-nak az erősségeire kell építenie, és arra kell törekednie, hogy a környezeti és szociális fenntarthatóság modelljévé és éllovasává váljon. Újra kell indítani az uniós minősítő intézetekkel kapcsolatos vitát. Az EGSZB emellett ismételten szorgalmazza a pénzügyi és egyéb adatszolgáltatók megfelelő szabályozását és felügyeletét.

1.7. Az EGSZB emellett egyes kihívásokra és lehetséges megoldásokra is szeretné felhívni a figyelmet. Először is, felmerülnek a piac lezárásával kapcsolatos aggályok. A befektetések alapjául azonban más kritériumok is szolgálnak, például a várható hozam, amely a fenntarthatósági célok elé kerülhet, és számos esetben szinergiák vannak a befektetők és más érdekelt felek érdekei között. Mindenesetre a taxonómiának való meg nem felelés nem tekinthető károsnak, és ezt az Európai Bizottságnak világossá kell tennie. Fokozottabban hangsúlyozni kell a fenntartható befektetések reálgazdasági tevékenységekre gyakorolt hatását. Másodszor, vitákat fog kiváltani annak a meghatározása, hogy mire terjedjen ki a taxonómia. Az alkalmazási kör meghatározását pontosan emiatt demokratikus vitának és döntéshozatalnak kell kísérnie. Ily módon kialakítható a fenntarthatóság közös és megbízható fogalma, amelyre az egyes szereplők hivatkozhatnak, és amelyre hivatkozniuk is kell. A taxonómia sikerét a hitelesség adja, és a benne foglalt tevékenységeknek meg kell felelniük a fenntarthatóság széles körben elfogadott definíciójának. Harmadszor, a szociális taxonómia további beszámolási követelményekkel járhat. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy minél kevesebb ilyen követelményt támasszon, ugyanakkor kerülje el az átfedéseket. A tanácsadás és a valamely törvényesen felhatalmazott szervezet által nyújtott, taxonómiával kapcsolatos szolgáltatások hasznosak lehetnek különösen a kis- és középvállalkozások, a szövetkezetek és a nonprofit üzleti modellt alkalmazó vállalkozások számára. Emellett ösztönözni kellene a pénzügyi intézményeket, hogy végezzék el a befektetések társadalmi hatásainak értékelését, amit jelenleg az értékalapú bankok világszerte megtesznek.

2. **A vélemény háttere**

2.1. Az EU fenntartható finanszírozási keretének elő kell segítenie, hogy a magánfinanszírozás a fenntartható gazdasági tevékenységek felé irányuljon. A fenntartható finanszírozásról szóló 2018-as cselekvési terv taxonómiát, vállalatokat érintő közzétételi rendszert, valamint befektetési eszközöket, többek között referenciaértékeket, szabványokat és címkéket foglal

([3]) DNSH-elv = a jelentős károkozás elkerülését célzó elv.

magában, míg a 2021-es megújított fenntartható finanszírozási stratégia a reálgazdaság fenntarthatósági átállásának finanszírozására, valamint az inkluzivitásra, a rezilienciára, a pénzügyi ágazat hozzájárulására és a globális célokra összpontosít. Ennek keretében az EU olyan különböző jogalkotási kezdeményezéseket dolgozott ki, amelyekben az uniós taxonómia kulcsszerepet játszik. Az EGSZB felhívja a figyelmet a vonatkozó véleményére ([4]).

2.2. Az uniós taxonómiának átláthatóságot kell biztosítania a befektetők és a vállalatok számára, és támogatnia kell őket a fenntartható beruházások azonosításában. A rendelet egy osztályozási rendszert alkot, amely hat környezetvédelmi célkitűzésre összpontosít az éghajlatváltozás mérséklése, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a vízi környezet, a biológiai sokféleség, a szennyezés megelőzése és a körforgásos gazdaság területén. Egy környezeti szempontból fenntartható befektetésnek jelentősen hozzá kell járulnia e célok közül egy vagy több eléréséhez, nem okozhat jelentős kárt egyik számára sem (a jelentős károkozás elkerülését célzó elv), és teljesítenie kell bizonyos teljesítmény-küszöbértékeket (úgynevezett technikai vizsgálati kritériumokat). Ezenkívül teljesítenie kell a szociális és az irányítással kapcsolatos minimális biztosítékokat (18. cikk). Ezért a vállalatoknak eljárásokat kell alkalmazniuk annak biztosítására, hogy a tevékenység összhangban legyen az OECD multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveivel, az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvekkel, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek a munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló nyilatkozatával, valamint az Emberi Jogok Nemzetközi Törvényével.

2.3. A rendelet 26. cikke megbízza az Európai Bizottságot, hogy 2021 végéig tegyen közzé egy jelentést, amelyben ismerteti az ahhoz szükséges rendelkezéseket, hogy a rendelet hatálya kiterjedjen „egyéb fenntarthatósági célkitűzésekre, így például szociális célkitűzésekre". Ez rávilágít a hatály kiterjesztésének szándékára, de a szociális taxonómia bevezetését továbbra sem írja elő. A rendelettel összhangban a platform szociális taxonómiával foglalkozó alcsoportja kapott megbízást arra, hogy vizsgálja meg a taxonómia szociális célkitűzésekre való kiterjesztését. A szociális taxonómiáról szóló végleges jelentés a bejelentettnél később, 2022 februárjában ([5]) jelent meg, és az Európai Bizottság várhatóan ennek alapján készíti el jelentését. A platformot felkérték továbbá, hogy adjon tanácsot az Európai Bizottságnak a 18. cikk alkalmazásával kapcsolatban, azaz adjon iránymutatást arra vonatkozóan, hogy a vállalatok hogyan tudják teljesíteni a minimális biztosítékokat, és hogy szükséges-e a cikk követelményeinek kiegészítése.

2.4. A platform javaslatot tesz egy, a szociális taxonómiára vonatkozó struktúrára a fenntartható pénzügyekre és kormányzásra vonatkozó jelenlegi uniós jogszabályi környezeten belül. A szociális taxonómia megvalósítása esetén a további rendelkezések szabályozási környezetet biztosítanának: ilyen a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló javasolt irányelv (CSRD), amely a nem pénzügyi információk közzétételéről szóló irányelv helyébe lép, és fenntarthatósággal kapcsolatos kötelező uniós beszámolási szabályozásokat vezet be; a fenntartható finanszírozással kapcsolatos közzétételekről szóló rendelet (SFDR) és a vállalatokra vonatkozó, a fenntarthatósággal kapcsolatos kellő gondosságról szóló irányelv. A javasolt CSRD-irányelv, amely a vállalatok számára előírja, hogy a szociális témákkal kapcsolatosan is adjanak át információkat, és számoljanak be az irányítási tényezőkről is, várhatóan kimondottan javítani fogja a szociális kérdésekkel kapcsolatos közzétételt. Ezért fontos kiegészítője lenne a szociális taxonómiának, amely alapján ezeket a kérdéseket mérni és értékelni lehet.

2.5. A platform a néhány különbség ellenére a környezetvédelmi taxonómia strukturális szempontjainak a követését javasolja. A platform három fő célkitűzést javasol, amelyeket alcélok egészítenek ki. A tisztességes munkával kapcsolatos célkitűzés olyan alcélokat foglal magában, mint a szociális párbeszéd erősítése, a kollektív tárgyalások előmozdítása és a méltó életkörülményeket biztosító létminimum. A megfelelő életszínvonallal kapcsolatos célkitűzés az egészséges és biztonságos termékeket, a minőségi egészségügyi ellátást és a minőségi lakhatást foglalja magában, míg az inkluzív és fenntartható közösségekkel kapcsolatos célkitűzésnek elő kell mozdítania az egyenlőséget és az inkluzív növekedést, és támogatnia kell a fenntartható megélhetést. A javasolt minimális biztosítékok a környezeti, kormányzati és szociális célokra vonatkoznak, hogy elkerülhetőek legyenek az olyan ellentmondások, mint például amikor egy fenntartható tevékenységet folytató vállalat megsérti az emberi jogokat. Ezenfelül az érintett érdekelt feleket is meg kell szólítani, különösen a vállalat munkavállalóit és az értékláncban dolgozókat, a végfelhasználókat és az érintett közösségeket. Mindemellett javasolt megjelölni a jelentős szociális károkozás elkerülésével kapcsolatos kritériumokat, és felsorolni a káros tevékenységeket.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. Az EGSZB olyan gazdaságpolitikát sürget, amely összhangban van az EU-Szerződés 3. cikkében foglalt célokkal és a fenntartható fejlődési célokkal. Kiegyensúlyozott megközelítésre van szükség, amelynek középpontjában az olyan kiemelt szakpolitikai célkitűzések állnak, mint a környezeti fenntarthatóság, a fenntartható és inkluzív növekedés, a teljes foglalkoztatottság és a minőségi munka, az igazságos elosztás, az egészség és az életminőség, a nemek közötti egyenlőség, a pénzügyi stabilitás, az árstabilitás, a tisztességes és versenyképes ipari és gazdasági szerkezeten alapuló kiegyensúlyozott

([4]) HL C 517., 2021.12.22., 72. o.
([5]) A szociális taxonómiáról szóló végső jelentés (europa.eu).

kereskedelem és a stabil államháztartás. Az EGSZB ezenkívül felhívja a figyelmet a versenyképes fenntarthatósági menetrendre, amely annak négy dimenzióját – környezeti fenntarthatóság, termelékenység, méltányosság és makrogazdasági stabilitás – azonos szintre emeli a felerősítő hatások kiváltása és a sikeres zöld és digitális átállás elérése érdekében ([6]). Tekintettel az orosz agresszió nyomán kitört ukrajnai háborúra, az EGSZB hangsúlyozza, hogy a háború gazdasági és társadalmi hatásainak enyhítését elősegítő kiegyensúlyozott gazdaságpolitikára van szükség, és rámutat az ILO 1919-es alapszabályában foglalt megállapításra, miszerint „egyetemes és tartós béke csak akkor teremthető meg, ha az társadalmi igazságosságon alapul".

3.2. Az EGSZB azzal a céllal igyekszik megvilágítani a szociális taxonómia koncepcióját, hogy ösztönözze a kérdéssel kapcsolatos vitát, és növelje a tudatosságot. Az EGSZB szerint jól kidolgozott, működőképes és fogalmi szempontból megalapozott szociális taxonómiára van szükség, hogy ki lehessen aknázni a jelentős lehetőségeket, ugyanakkor meg lehessen birkózni a kihívásokkal (lásd alább). Ahogy a gazdaságpolitika egészének, a pénzügyekkel kapcsolatos fenntarthatósági koncepciónak és különösen az uniós taxonómiának is egy holisztikus és többdimenziós megközelítésbe kell illeszkednie, ahol arra kell törekednünk, hogy a környezeti és a társadalmi fenntarthatóság egyenértékű legyen. Emellett, a zöld átállás szociális szempontból akár káros is lehet. Ezért a szociális területen bevett normák védelmére és javítására van szükség, biztosítva, hogy senki se maradjon le. Az igazságos átmenethez fenntartható szociális körülményekre van szükség, egy szociális taxonómia pedig iránymutatással szolgálhat.

3.3. Az EGSZB a szociális taxonómiát az EU szociális dimenziója fontos és szükséges kiegészítésének tekinti, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a 26. cikkben előírtaknak megfelelően időben tegye közzé a jelentést. A platform jelentésében szereplő többszintű és sokszínű megközelítést kell alkalmazni. A tökéletességre való törekvés és a szociális fenntarthatóság minden aspektusának egyidejű figyelembevétele azonban a szociális taxonómia megvalósításának tekintetében óriási késedelmét idézhet elő, és a projekt egészének félbehagyásával is fenyeget. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy a folyamat egyszerű és világos iránymutatásokkal, valamint könnyű átláthatósági eljárásokkal, időben induljon el, majd lépésről lépésre folyamatosan egészüljön ki. Ami a környezetvédelmi taxonómia és a szociális taxonómia közötti kapcsolatot illeti, koherenciára és a két megközelítés szoros integrációjára kell törekedni. Mindazonáltal első lépésként célszerű lehet kölcsönös minimális biztosítékokat alkalmazni.

3.4. Az EGSZB örömmel veszi tudomásul, hogy a platform közzétette a rendelet 18. cikkével kapcsolatos jelentéstervezetét, hogy tanácsot adjon a vállalatoknak a cikk követelményeinek végrehajtásához, és adott esetben lehetővé tegye a cikk módosítását. A szociális fenntarthatósággal összefüggésben nagyon fontos annak értékelése, hogy a vállalatok ténylegesen milyen teljesítményt nyújtanak az emberi jogok, a munkaügyi kapcsolatok és a tisztességes munka terén. Azonban, noha a környezetvédelmi taxonómia minimális biztosítékai rendkívül üdvözlendők, és teljes mértékben végre kell azokat hajtani, a szociális taxonómiát soha nem helyettesíthetik. E biztosítékok közel sem elegendőek ahhoz, hogy biztosítsák a szociális fenntarthatóságot a munkavállalók, a fogyasztók és a közösségek számára ([7]). Az EGSZB javasolja továbbá a helyi szociális partnerekkel, a civil társadalmi szervezetekkel és a szociális vállalkozásokkal való együttműködést a gazdasági tevékenységek érdekeltekre gyakorolt pozitív hatásának nyomon követése és előmozdítása érdekében.

3.5. A szociális taxonómia nagyobb jelentőséget kap, ha egy átfogó, a szociális fenntarthatóságra irányuló politika részeként valósul meg, amelyet megfelelő, például az emberi jogokat érintő kellő gondosságra vonatkozó szabályok kísérnek. Ez azonban soha nem helyettesítheti a szilárd kormányzati szabályozást és a szociálpolitikát. A szociális jólét állami forrásokból történő finanszírozása és a stabil szociális biztonsági rendszerek továbbra is alapvető fontosságúak. A taxonómia nem szolgálhat a kiszorítás vagy a privatizáció eszközeként. Az állami beruházások továbbra is döntő szerepet játszanak a közszolgáltatások területén, és gyakran további magánberuházásokat ösztönöznek. A szociális taxonómia ugyanakkor minden befektető számára fenntarthatósági kritériumokat biztosíthatna az infrastruktúra, az egészségügy, az oktatás és képzés, valamint a szociális lakhatás területén, hogy lehetővé váljanak a társadalmilag fenntartható reálgazdasági beruházások, és elkerülhető legyen a hamis szociális látszat megteremtése. A jövőben a kormányzati intézmények referenciaként is használhatják a taxonómiát a támogatási és finanszírozási programokhoz. Ezt megfelelően értékelni kell, és meg kell vitatni.

3.6. A szociális taxonómia részletes struktúrát biztosítana a gazdasági tevékenységek pozitív és negatív szociális hatásainak felméréséhez. Számos megfontolás tárgyát képező pont szorosan kapcsolódik azokhoz a kérdésekhez, amelyeket a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek hagyományosan megvitatnak. Az EGSZB kéri a szervezett civil társadalom teljes körű bevonását a szociális taxonómia kialakításába, különösen a(z) (al)célok, a jelentős károkozás elkerülését célzó kritériumok és a biztosítékokat érintő elvek meghatározásába. A munkaadók, a munkavállalók, a fogyasztók, a további érdekelt felek és a közösségek érintettek a célkitűzések kialakításában, és/vagy eleget kell tenniük bizonyos beszámolási kötelezettségeknek. Az EGSZB ezenkívül kiemeli a nyugdíjalapokat, hiszen ezek jól példázzák, hogy a munkavállalók a beruházások haszonélvezői lehetnek. Az érdekelt felek bevonása a felelősségviselés megtartása szempontjából elengedhetetlen. Az EGSZB arra számít, hogy a szociális taxonómia megvalósítható a rendelet

([6]) HL C 275., 2022.7.18., 50. o.
([7]) HL C 152., 2022.4.6., 97. o.

felülvizsgálatával, így rendes jogalkotási eljárásra kerülne sor. A felhatalmazáson alapuló jogi aktusok túlzott mértékű alkalmazása a fenntartható finanszírozással összefüggésben és különösen a taxonómia végrehajtása során megkérdőjelezhető, mivel e téren számos olyan politikai kérdés merül fel, amelyek messze túlmutatnak a technikai előírásokon.

3.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy javítani kell a társadalmilag fenntartható beruházásokkal kapcsolatos információk minőségét, és tartózkodni kell a társadalmi helyzettel kapcsolatos dezinformációtól annak érdekében, hogy elkerülhetők legyenek az összes érdekelt félre gyakorolt negatív hatások. Egy jól kidolgozott szociális taxonómia nagymértékben elősegítheti az ilyen problémák megoldását azáltal, hogy egyértelműen megjelöli azokat a tevékenységeket és szervezeteket, amelyek jelentősen hozzájárulnak a társadalmi fenntarthatósághoz. A taxonómiának követendő példát kell adnia, és a jogszabályokban előírtakon túlmutató ambíciót kell megjelenítenie, ugyanakkor meg kell találnia a megfelelő egyensúlyt, hogy ne legyen se túl általános, se túl korlátozott. Bár a környezetvédelmi kritériumok inkább tudományos alapokon nyugszanak, a platform által javasolt szociális taxonómia inkább olyan szabványokra és globálisan elfogadott keretekre támaszkodna, amelyek nem feltétlenül előíró jellegűek, ám iránymutatásként szolgálnak a szociális szempontból fenntartható tevékenységek ösztönzéséhez.

3.8. A taxonómiának való megfelelésnek feltétele kell, hogy legyen az emberi jogok és a munkavállalói jogok betartása. Hasonlóképpen a kollektív szerződéseknek és az együttdöntési mechanizmusoknak a vonatkozó nemzeti és európai jogszabályokkal összhangban történő betartása alapvető fontosságú, és DNSH-elvnek kell lennie. Ezenkívül a szociális partnerek megállapodásán alapuló, kedvező társadalmi hatásokkal járó, egyszerű és átlátható eljárásokat biztosító iránymutatásoknak a taxonómiának megfelelő gazdasági tevékenységnek kell minősülniük. Fontos szem előtt tartani, hogy a kollektív tárgyalások elterjedtsége tagállamonként jelentősen eltér (Litvániában csak 7 %, míg Ausztriában 98 %). 2000 óta 22 tagállamban csökkent a kollektív tárgyalások hatóköre, és a becslések szerint most legalább 3,3 millióval kevesebb munkavállalóra vonatkoznak kollektív szerződések. A szociális taxonómia végrehajtásában fontos szerepet játszik a minimálbérekről szóló új irányelv és a kollektív szerződések alkalmazásának kiterjesztése ([8]). Az EGSZB továbbá azt ajánlja, hogy maga a javasolt jogi aktus adjon egyértelmű tanácsokat a minimális biztosítékok végrehajtására vonatkozóan, és ehhez adott esetben vegye alapul a platformnak a rendelet 18. cikkéről szóló jelentését.

3.9. A különböző nemzetközi és uniós normák és elvek a szociális taxonómia alapjául szolgálhatnak. A(z) (al)célokat illetően az EGSZB a szociális jogok európai pillére és a kapcsolódó cselekvési terv, valamint a vonatkozó fenntartható fejlődési célok alapul vételét ajánlja, különösen a következőket: 8. cél (méltányos munka és gazdasági növekedés), 1. cél (a szegénység felszámolása), 2. cél (az éhezés megszüntetése), 3. cél (egészséges élet és jóllét), 4. cél (minőségi oktatás és képzés), 5. cél (nemek közötti egyenlőség), 10. cél (egyenlőtlenségek csökkentése) és 11. cél (fenntartható városok és közösségek). A szociális partnerek által elfogadott keretek szintén fontos forrást jelenthetnek. Az EGSZB úgy véli, hogy feltétlenül meg kell valósítani a platformnak azt az elképzelését, hogy ENSZ-irányelveken és az OECD iránymutatásain alapuló minimális biztosítékokat alkalmazzanak. Mindemellett az Európai Szociális Charta, az EU Alapjogi Chartája, az Emberi Jogok Európai Egyezménye és a vállalatokra vonatkozó, a fenntarthatósággal kapcsolatos kellő gondosságról szóló javasolt irányelv is értékes hivatkozási alapokat adhat a szociális taxonómia számára. Végül ki kell zárni azokat a tevékenységeket, amelyek jelentős mértékben károsnak minősülnek, azaz amelyek alapvetően és minden körülmények között ellentétesek a fenntarthatósági célkitűzésekkel, és semmilyen módon nem alakíthatók kevésbé károssá. Ide kell sorolni a nemzetközi megállapodások által elítélt fegyvereket is, így például a kazettás bombákat vagy a gyalogsági aknákat. Az EGSZB javasolja továbbá egy koncepció kidolgozását arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet kezelni az agresszív és harcias rezsimeket.

4. **A szociális taxonómia által nyújtott lehetőségek**

4.1. Az EGSZB határozottan ajánlja, hogy a taxonómia lehetőségeit kihasználva a beruházásokat irányítsák a társadalmilag fenntartható tevékenységek és szervezetek felé, és teremtsenek tisztességes munkahelyeket. Az uniós polgárok jóval több mint 20 %-át fenyegeti a szegénység; a világjárvány tovább fokozta az egyenlőtlenségeket, az ukrajnai háború pedig tovább növeli a gazdasági és társadalmi feszültségeket. A becslések szerint globálisan évi mintegy 3,3–4,5 billió USD mozgósítására van szükség a fenntartható fejlődési célok eléréséhez. A munka világában érvényesítendő emberi jogok megsértésével előállított áruk ahhoz az uniós piachoz kapcsolódnak, amelybe importálják azokat. Az EU-ban szociális beruházásokra is égető szükség van, például a szegénység csökkentése, az egész életen át tartó tanulás és az egészségügy terén ([9]). A szociális infrastrukturális beruházások terén a 2018 és 2030 közötti időszakban a becslések szerint legalább

([8]) Az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről szóló irányelv, ideiglenes megállapodás, 4. cikk, (2) bekezdés. Szociális taxonómiában támogatni kell a kollektív tárgyalások általi lefedettségre vonatkozó 80 %-os küszöbértéket, amely alapján a tagállamok kötelesek intézkedéseket tenni az arány növelésére.

([9]) A szociális taxonómiáról szóló végső jelentés (europa.eu).

1,5 billió eurónyi hiány keletkezik majd ([10]). Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot egy arra vonatkozó aktualizált becslés elkészítésére, hogy mekkora befektetésre van szükség a szociális jogok európai pillérének teljesítéséhez és a 2030-ra kitűzött kiemelt uniós célok eléréséhez. A szociális fenntarthatóság érvényesítéséhez jelentős köz- és magánforrásokra van szükség.

4.2. Egy szociális taxonómia segítségével a befektetők és a vállalatok felmérhetnék beruházásuk vagy tevékenységük társadalmi hatását, és ezt önkéntesen alapvető célkitűzésnek tekinthetnék. Az EGSZB rámutat arra, hogy nő a kereslet a szociálisan orientált befektetések iránt, és üdvözli, hogy a befektetők nyitottak a szociális szempontból fenntartható finanszírozásra. Viszont nincsenek definíciók és szabványok, és az ESG-szempontok szerinti minősítésekre és a kapcsolódó eredményekre vonatkozó elemzések a minősítések szolgáltatójától függően alapvető különbségeket mutatnak, ami megnehezíti a szociálisan fenntartható befektetéseket. A szociális taxonómia a társadalmi fenntarthatóság meghatározását és előmozdítását, valamint az elért haladás mérését szolgáló koherens koncepciót képezne. A taxonómia lehetőséget nyújt az elszámoltathatóság fokozására, és egyértelmű iránymutatást tud biztosítani. Ezért döntő mértékben támogatná a befektetők törekvéseit, és további piaci szereplőket ösztönözhetne arra, hogy ebbe a területbe fektessenek be, egyidejűleg pedig segítene megelőzni a hamis szociális látszat megteremtését.

4.3. A szociális szempontból káros tevékenységek gazdasági kockázatokat is maguk után vonhatnak. Ha egy vállalkozást az emberi jogok megsértésével hoznak összefüggésbe, akkor előfordulhat, hogy bojkottálni fogják, és ha egy vállalat elhanyagolja az emberi jogokkal kapcsolatos kellő gondosságot, akkor kizárhatják a közbeszerzésekből. Ezenfelül az adott vállalat az emberi jogok megsértése miatt költséges peres ügyekbe keveredhet, vagy sztrájkok miatt az ellátási lánc is megszakadhat. A gazdagok és szegények közötti növekvő szakadék miatti gazdasági és politikai kockázatok szintén fenyegethetik a beruházásokat. A kockázatok e csoportja minimalizálható lenne a szociális taxonómián is alapuló befektetési döntésekkel. Az EGSZB felhívja a figyelmet az EKB azon törekvésére is, hogy hatékonyabban nyomon kövesse és kezelje a fenntarthatósági tényezők elhanyagolásából eredő rendszerszintű kockázatokat. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a környezeti kockázatokhoz gyakran társulnak szociális kockázatok, például amikor az emberek egy árvíz miatt elveszítik otthonukat. Mindent összevetve kifejezetten kezelni kellene a szociális fenntarthatóságot érintő kockázatokat, és ennek illeszkednie kellene az EKB fenntarthatósági kockázatokkal kapcsolatos intézkedéseibe is.

4.4. Az EGSZB rámutat arra is, hogy az átláthatóság a piaci hatékonyság alapvető eleme. Ez nemcsak a tőkepiacokra vonatkozik. A szociális taxonómia a gazdasági szabadságok és a szociális és munkavállalói jogok közötti egyensúly megtartásának eszköze is lehetne ([11]). Az átláthatóság fokozásával hozzájárulhatna az EUMSZ 3. cikkében meghatározott szociális belső piachoz, és elősegíthetné a tisztességes versenyt. A szociális taxonómia emellett segítené az egyenlő versenyfeltételek megteremtését, és ismertebbé tenné azokat a vállalatokat, amelyek tiszteletben tartják az emberi és munkavállalói jogokat, valamint jelentősen hozzájárulnak a társadalmi fenntarthatósághoz, és ezzel segítene nekik befektetőket vonzani. A taxonómia potenciális átalakító szerepét a szélesebb körben való megismertetésével lehetne érvényre juttatni. Ebben az összefüggésben az EGSZB ismét rámutat arra, hogy a pénzügyi eszközök pozitív szerepet játszhatnak a szociális hatást kifejtő vállalatok fejlődésében ([12]).

4.5. Végezetül, az EU nemzetközi vezető szerepet ért el a környezeti szempontból fenntartható finanszírozás terén, és aktívan hozzájárul ehhez a globális erőfeszítéshez. Az EGSZB üdvözli ezeket az erőfeszítéseket, de emlékezteti az Európai Bizottságot arra, hogy a szociális fenntarthatóságot is elő kell mozdítani, és támogatni kell a fenntartható fejlődési célokat. Ugyancsak a szociális fenntarthatósággal összefüggésben az EU-nak arra kellene törekednie, hogy példát mutasson, és a téma nemzetközi fórumokon való felvetésével vezető szereplővé váljon. A fenntartható nemzetközi pénzügyi struktúrának – különösen háborúk és nemzetközi feszültségek idején – a szociális fenntarthatóságra is ki kell terjednie.

5. **Kihívások és lehetséges megoldások**

5.1. A pénzügyi befektetők szociális és környezeti szempontból fenntartható befektetésekre irányuló szándéka nagyon üdvözlendő és támogatandó. A pénzügyi piac szereplői azonban általában a hozammal, a kockázattal, a likviditással és a lejárattal kapcsolatos várakozásaik alapján hozzák meg befektetési döntéseiket. Ezek a motivációk szemben állhatnak más érdekelt felek érdekeivel, és ellentétesek lehetnek a környezetvédelmi vagy szociális célkitűzésekkel, vagy akár azok elé kerülhetnek. Az EGSZB azonban rámutat a befektetők és más érdekelt felek érdekei közötti számos lehetséges szinergiára, például amikor a munkavállalók részvételének javítása a vállalatok termelékenységét növeli, vagy amikor egy gazdasági tevékenység hozzájárul a közösségek jóllétéhez. Semmiképpen sem szabad automatikusan károsnak tekinteni azokat a

([10]) Európai Bizottság: A társadalmi infrastruktúra beruházásainak növelése Európában, 74. számú vitairat, 2018. január.
([11]) HL C 275., 2022.7.18., 50. o.
([12]) HL C 194., 2022.5.12., 39. o.

gazdasági tevékenységeket vagy szervezeteket, amelyek esetleg nem felelnek meg a taxonómiának. Ebben az összefüggésben felmerülnek a piac lezárásával kapcsolatos aggályok, az EGSZB pedig a helyzet tisztázására és egy kiegyensúlyozott megközelítés alkalmazására kéri az Európai Bizottságot. Fokozottabban hangsúlyozni kell a fenntartható beruházások reálgazdasági tevékenységekre gyakorolt hatását.

5.2. Összeférhetetlenségek merülhetnek fel, mivel a szociális kérdéseket tagállami szinten és a szociális partnerek körében szabályozzák, miközben a szervezett civil társadalom egésze arra törekszik, hogy részt vegyen a szociális, környezetvédelmi és egyéb politikai kérdésekben. Az EGSZB ugyanakkor üdvözli a platform jelentésének azzal kapcsolatos megállapításait, hogy fennáll a veszélye más szabályozások megsértésének, valamint azt is feltételezi, hogy az Európai Bizottság a javaslatában gondoskodni fog arról, hogy ne forduljanak elő ellentmondásos átfedések, és ne kerüljön sor a nemzeti szociális rendszerekbe, munkaügyi kapcsolatokba és szabályozásokba való beavatkozásra. Ezen túlmenően a szociális taxonómia közös nemzetközi és európai nyilatkozatokra és elvekre támaszkodna – mint amilyen például a szociális jogok európai pillére –, és az önkéntes döntéshozatal alapját képezné anélkül, hogy konkrét szociálpolitikát határozna meg. Azonban a taxonómia bármilyen fent említett szélesebb körű felhasználása megfelelő döntéshozatali folyamat tárgyát kell, hogy képezze. Meg kell akadályozni a nemzeti jogszabályokba és a szociális partnerek autonómiájába való indokolatlan beavatkozást, és el kell ismerni a nemzeti munkaerőpiaci modellek és kollektív tárgyalási rendszerek közötti különbségeket.

5.3. A szociális taxonómia kidolgozása és ezáltal a szociális szempontból fenntartható tevékenységek és ágazatok strukturált áttekintése politikai értékeket is érint. Kihívást jelent majd annak meghatározása, hogy mely gazdasági tevékenység és/vagy ágazat tekinthető a taxonómiának megfelelőnek. Mindenesetre a taxonómiát pontosan emiatt egy politikai vitával kísért demokratikus döntéshozatali folyamat során kell kidolgozni ([13]). Csak ilyen feltételek mellett lehet kialakítani a szociális fenntarthatóság közös eszméjét, amelyre az egyes szereplők támaszkodhatnak és hivatkozhatnak, és amelyre támaszkodniuk és hivatkozniuk is kell. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a taxonómia sikere a szociális szférában is annak széles körű elfogadottságától függ. A taxonómiában szereplő tevékenységeknek és ágazatoknak meg kell felelniük a fenntarthatóság széles körben elfogadott definíciójának, és olyan általánosan elismert értékeken kell alapulniuk, mint az emberi méltóság, a nemek közötti egyenlőség, a méltányosság, a befogadás, a megkülönböztetésmentesség, a szolidaritás, a megfizethetőség, a jóllét és a sokszínűség. A taxonómia hitelességének megőrzése kulcsfontosságú ahhoz, hogy a projekt egésze ne kerüljön veszélybe.

5.4. További gondot jelent, hogy a szociális taxonómia a járulékos beszámolási követelményekkel a vállalatok túlterheléséhez vezethet, és azzal járhat, hogy a vállalatoknak bonyolult és nehezen előállítható információkat kell szolgáltatniuk, ami költséges ellenőrzési eljárásokkal párosul. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy minimalizálja ezeket a terheket, és dolgozzon ki egyszerű és könnyen figyelemmel kísérhető kritériumokat, ugyanakkor használja ki az egyéb beszámolási követelményekkel való átfedéseket. Az EGSZB üdvözli, hogy a platform a szociális taxonómia célkitűzéseit a CSRD-irányelv javasolt szerkezetéhez hasonlóan igyekszik strukturálni. Összegezve, az EGSZB olyan rendezett és következetes szabályrendszert szorgalmaz, amely nem túlságosan bonyolult és nem tartalmaz párhuzamosságokat, hogy a gyakorlatban is működőképes legyen, és egyúttal biztosítsa a szükséges átláthatóságot. A tanácsadás és a valamely erre szakosodott, törvényesen felhatalmazott szervezet által nyújtott, taxonómiával kapcsolatos szolgáltatások szintén hasznosak lehetnek azon vállalatok és egyéb szervezetek számára, amelyek meg kívánnak felelni a taxonómiának. Ez azt is biztosítaná, hogy a korlátozottabb beszámolási erőforrásokkal rendelkező vállalatok is hozzáférjenek a taxonómiához. A pénzügyi intézmények azonban így is elvégezhetik a befektetések társadalmi hatásainak értékelését, amit jelenleg az értékalapú bankok világszerte megtesznek.

5.5. Bár a taxonómia célja az, hogy megbízható keretet biztosítson a szociális szempontból fenntartható befektetésekhez, nem zárható ki, hogy egyes szereplők zöldrefestéssel vagy hamis szociális látszat megteremtésével próbálkozzanak. Az EGSZB egyetért a platformmal abban, hogy a kötelezettségvállalások és politikák puszta ellenőrzése nem biztosítja a hatékony végrehajtást és az emberi jogok védelmét, és nem támogatja a társadalmilag fenntartható tevékenységek fejlesztését sem. Komoly nehézséget jelent a meghirdetett szociális fenntarthatósági célkitűzéseknek való megfelelés felügyelete és kikényszerítése, valamint a vállalat teljesítményének értékelése a mai, gyakran igen összetett ellátási láncok mentén. Másfelől a platform ígéretes fejleményekre mutat rá a számszerűsíthető szociális adatok terén, például a felülvizsgált szociális eredménytáblával és a fenntartható fejlődési célokkal összefüggésben. Összességében a szociális taxonómiának átláthatónak, megbízhatónak és folyamatosan naprakésznek kell lennie. Az EGSZB javasolja ezenkívül, hogy ezzel kapcsolatban konzultáljanak például a munkástanácsokkal és a civil társadalmi szervezetekkel is.

5.6. Az EGSZB javasolja, hogy az uniós minősítő intézetről szóló vita, amely mostantól a fenntarthatóságra összpontosíthatna, induljon újra, hogy ezáltal megszilárduljon az EU úttörő szerepe ezen a területen. Az EGSZB emellett ismételten szorgalmazza a pénzügyi és egyéb adatszolgáltatók megfelelő szabályozását és felügyeletét. A szakszervezetek, a munkástanácsok, a fogyasztói szervezetek és a szervezett civil társadalom más képviselői számára panaszkezelési mechanizmusokat kell biztosítani, amelyek a taxonómiának való megfelelésre vonatkozó hamis állítások esetén lépnének

([13]) Lásd a fenti 3. fejezetet.

működésbe. Az EGSZB elismeri, hogy a rendelet értelmében a jogsértések esetén alkalmazandó intézkedések és szankciók a tagállamok hatáskörében maradnak. Az illetékes nemzeti hatóságokat ([14]) mindenképpen felelősebbé kell tenni az ellenőrzési feladataik ellátásáért, és mindezt ki kell egészíteni azzal is, hogy kötelező legyen beszámolniuk saját parlamentjeiknek és a civil társadalomnak.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([14]) Lásd a taxonómiai rendelet 21. cikkét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Kohéziós Alapból és a Next Generation EU-ból finanszírozott éghajlati alkalmazkodási alap

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/04)

Előadó: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Társelőadó: **Judith VORBACH**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	139/3/3

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az Európai Unió (EU) jelentős lépéseket tesz az éghajlatváltozás kezelése és az üvegházhatású gázok (ÜHG-k) kibocsátásának csökkentése érdekében. Az uniós éghajlat-, környezet- és energiapolitika hosszú távú tervvel rendelkezik, hogy segítsen kivédeni a bolygónkat fenyegető éghajlati veszélyhelyzet legsúlyosabb hatásait. Előfordulhat azonban, hogy ez nem lesz elegendő.

1.2. Bár az uniós kötelezettségvállalás jelentős, az éghajlatváltozás és az erőforráshiány következményei sajnos már most megmutatkoznak. Egy olyan helyzethez kell tehát alkalmazkodnunk, amelyet eddig még nem tapasztaltunk. Miközben az EU – helyesen – elkötelezett amellett, hogy elkerülje a helyzet súlyosbodását, mégsem vagyunk felkészülve az előre nem látható éghajlati veszélyhelyzetekre, energiaválságokra és természeti katasztrófákra.

1.3. 2021 óta két nagyon jelentős veszélyhelyzettel kerültünk szembe, amelyek kezelésére az uniós finanszírozási mechanizmusok nem bizonyultak alkalmasnak. Az elsőt a 2021 nyarán Európa-szerte pusztító árvizek és erdőtüzek idézték elő. A második a folyamatban lévő energiaválság és az uniós energetikai autonómia iránti igény miatt alakult ki, amelyet Oroszország 2022-es ukrajnai inváziója idézett elő.

1.4. A természeti katasztrófákra való reagálást szolgáló jelenlegi uniós mechanizmus az Európai Unió Szolidaritási Alapja (EUSZA). Az EUSZA rendelkezésére álló éves költségvetés azonban eltörpül a közelmúlt természeti katasztrófái által okozott kár költségei mellett, ezért jelentősen növelni kell azt. A zöld energiára való átállást szolgáló uniós finanszírozás jelentősebb, de nem elegendő ahhoz, hogy fedezze az EU jelenlegi, energetikai autonómia iránti sürgős igényét és az energiaszegénység óriási kockázatát, amit az EGSZB *Az energiaszegénység és az EU ellenálló képessége: gazdasági és társadalmi kihívások* című véleménye ([1]) is bemutat.

1.5. Az EGSZB véleménye szerint az EU-nak új finanszírozási mechanizmusra van szüksége, amely azonnali és ambiciózus mértékű segítséget tud nyújtani a tagállamoknak a fent említettekhez hasonló veszélyhelyzetekben. Az EGSZB ezért egy új éghajlati alkalmazkodási alap létrehozását javasolja. Az ehhez szükséges forrást a meglévő uniós alapokból, nevezetesen a Kohéziós Alapból és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből kellene átirányítani, de azt észszerűsített és koherens módon ezen az új alapon keresztül kellene kezelni.

([1]) https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/tackling-energy-poverty-and-eus-resilience-challenges-economic-and-social-perspective (lásd e Hivatalos Lap 88. oldalát).

1.6. A finanszírozási környezet korszerűsítésébe beletartozhatna az alkalmazási kör kiszélesítése, a meglévő programok megerősítése, valamint a Next Generation EU (NGEU) mintául vétele egy új finanszírozási eszközhöz.

1.7. A jelentős beruházási igények fényében az EGSZB emellett azt tanácsolja az Európai Bizottságnak, hogy a magánbefektetések és hozzájárulások ösztönzésével igyekezzen támogatni az éghajlati alkalmazkodási alapot. Konkrétan a természeti katasztrófákkal kapcsolatban az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak erőfeszítéseket kell tenniük a biztosítási fedezet növelésére és a biztosítási rendszer felhasználásának megkönnyítésére. Ez eszközként szolgálna arra, hogy a finanszírozást az éghajlatváltozással szembeni reziliencia javítása felé tereljék – különösen a veszélyeztetett területeken – annak érdekében, hogy csökkentsék az uniós finanszírozási támogatástól való függőséget.

1.8. Az éghajlati alkalmazkodási alapnak adaptívnak és rugalmasnak kell lennie, és készen kell állnia arra, hogy reagáljon az elkövetkező években és évtizedekben kialakuló új válságokra.

1.9. Elengedhetetlen, hogy az éghajlati alkalmazkodási alap, amely inkább a gyors és sürgős válaszlépésekre jön létre, összhangban működjön az átfogó uniós éghajlat-, környezet- és energiapolitikával, amely hosszú távon csökkenteni fogja a sürgősségi válaszlépések szükségességét, és megvédi az emberiséget és a természeti környezetet.

2. **Általános megjegyzések**

2.1. Az EGSZB elismeri, hogy az éghajlati válság kezelése összhangban van az európai zöld megállapodás keretében vállalt uniós kötelezettségekkel, azaz a Párizsi Megállapodás és a fenntartható fejlődési célok végrehajtásával. Miközben az uniós éghajlat-politikának mindenekelőtt az éghajlatváltozás okainak mérséklését kell céloznia, az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ÜHG-kibocsátás csökkentésére vonatkozó tervekkel párhuzamosan szilárd és észszerűen működő finanszírozási mechanizmusokkal kell rendelkezni, hogy kezelni lehessen az EU polgárait már most sújtó éghajlati és energetikai veszélyhelyzeteket.

2.2. Az EGSZB elképzelése szerint egy új éghajlati alkalmazkodási alapot kell létrehozni, és ezt a javaslatot több európai parlamenti képviselő is támogatja ([2]). Ezt a mechanizmust a kohéziós finanszírozásból és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó meglévő pénzeszközökből kell finanszírozni, egyetlen alapba koncentrálva ezeket a pénzeket. Ez javítani fogja a hatékonyságot és a reakcióidőt, és meg fogja könnyíteni annak központosított nyomon követését, hogy hol van a legnagyobb szükség a finanszírozásra. Az alap célja, hogy az Unió könnyebben tudjon támogatást nyújtani a tagállamoknak az éghajlati, környezeti és energetikai veszélyhelyzetekre való gyors reagáláshoz. A jelenlegi helyzetben az alap az előttünk álló veszélyhelyzetek közül a két legszembetűnőbbnek a kezelését szolgálná: egyrészt az egyre gyakoribbá váló természeti katasztrófák utáni helyreállítást, másrészt a zöld energiára való átállás és az európai energetikai autonómia felé való elmozdulás sürgős megvalósítását, gondoskodva ugyanakkor a jövőben felmerülő válságok leküzdéséhez szükséges rugalmasságról.

2.3. Az uniós alapok már most is az energetikai átalakulást és a katasztrófák utáni helyreállítást szolgálják, azonban különböző problémák rontják hatékonyságukat. Az Európai Unió Szolidaritási Alapja (EUSZA), amelyet azért hoztak létre, hogy segítsen a közösségeknek a természeti katasztrófák utáni helyreállításban, egyszerűen nem elég nagy ahhoz, hogy választ tudjon adni korunk nagy erejű éghajlati katasztrófáira. Az energetikai átalakulást célzó finanszírozás ambiciózusabb, de még messze nem elégséges. Ráadásul több különböző alapon keresztül kezelik, ami az inkoherencia vagy az átfedések kockázatát hordozza magában, és a végrehajtás módjában a közeli célkitűzések keverednek az éghajlatváltozás elleni küzdelemmel kapcsolatos hosszabb távú célokkal. Oroszország ukrajnai inváziója miatt növeli kell az Unió energetikai autonómiáját, ami rávilágított arra, hogy az ellenséges országoktól való energiafüggőségünk milyen mértékben gyengíti azt a képességünket, hogy határozottan reagáljunk a nemzetközi eseményekre.

2.4. Az EGSZB ezért egy éghajlati alkalmazkodási alap létrehozását sürgeti, amelynek kifejezett célja, hogy reagáljon a fenyegető környezeti, éghajlati és energetikai veszélyhelyzetekre, és segítsen az EU-nak alkalmazkodni egy olyan új valósághoz, amelyben az ilyen válságok sajnos egyre gyakoribbá válnak. Az éghajlati alkalmazkodási alapnak finanszírozási tartalékként kell szolgálnia, amely akut beruházási szükségletek idején azonnal bevethető.

([2]) Regional development MEPs suggest to set-up a Climate Change Adaptation Fund | Hírek | Európai Parlament.

2.5. Az alapnak kellően rugalmasnak és stabilnak kell lennie ahhoz, hogy biztosítsa az EU azonnali szükségleteire reagáló gyors és ambiciózus beruházásokat, miközben összeegyeztethető marad a hosszú távú éghajlat- és energiapolitikával. Egyesítenie kell magában a kohéziós alapok egy részét, amelyet jelenleg éghajlat-politikai célokra különítettek el, a meglévő EUSZA-t és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által nyújtott finanszírozás azon részét, amelyet a környezetvédelmi reformokhoz rendeltek. Ha ezeket a forrásokat egyetlen, kifejezetten a sürgős intézkedésekre szánt alapba összpontosítjuk, az javítani fogja a reagálás hatékonyságát, és megkönnyíti a legsürgetőbb beruházási igények nyomon követését. Javítania kell azt a képességet, hogy a pénzt késedelem nélkül eljuttassuk oda, ahol arra szükség van.

2.6. A finanszírozási környezet korszerűsítése az alkalmazási kör kiterjesztését és a meglévő programok felgyorsítását is magában foglalhatná. Tekintettel arra, hogy az éghajlatváltozás és annak katasztrofális következményei elleni küzdelem közös érdek és sürgető feladat, az EGSZB hangsúlyozza, hogy a jövőben jobb finanszírozási módszerre van szükség. Még ha a zöld beruházásokra vonatkozó aranyszabályt – nagyon helyesen – be is vezetnék, akkor sem biztos, hogy egyes tagállamok képesek lennének előteremteni a szükséges hatalmas beruházási összegeket anélkül, hogy veszélyeztetnék költségvetési fenntarthatóságukat. Ezért az EGSZB a fentieken kívül azt ajánlja, hogy az éghajlati alkalmazkodási alap finanszírozásához a Next Generation EU (NGEU) szolgáljon mintaként. Az ezen alapból származó támogatásokat és/vagy kölcsönöket azzal a feltétellel kellene felszabadítani, hogy a kedvezményezett tagállam vagy régió megfelelő összegeket ruház be az éghajlatváltozás vagy a következményeinek kezelésébe, például úgy, hogy későbbi beruházásokat hajt végre a megújuló és dekarbonizált energiába. Ezeknek a szakpolitikai intézkedéseknek a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek kötelező bevonásával kell együtt járniuk, és a kohéziós politikában rögzített partnerségi elvet is tiszteletben kell tartaniuk.

2.7. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az éghajlati alkalmazkodási alap önmagában nem lesz elegendő a természeti katasztrófák következményeinek kezelésére és arra, hogy a reziliencia fokozásának lehetővé tétele érdekében fedezze az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás költségeit. Ezzel kapcsolatban az EGSZB felhívja a figyelmet az „éghajlatváltozással szembeni védelmi résre", azaz az éghajlattal összefüggő katasztrófák által okozott, nem biztosított gazdasági veszteségek arányára. A természeti katasztrófákkal szembeni biztosítási lefedettség továbbra is alacsony Európában: az 1980 és 2017 között bekövetkezett természeti katasztrófák okozta károknak csupán mintegy 35 %-a volt biztosított ([3]). Ezért fontos, hogy megvizsgáljuk és népszerűsítsük a tagállamokban a katasztrófabiztosítást, és olyan nemzeti biztosítási rendszereket mozdítsunk elő, amelyek arra ösztönzik a felhasználókat, hogy az alkalmazkodásba fektessenek be, csökkentve ezzel az uniós alapokra háruló terheket és bátorítva a proaktív beruházásokat. Az érdekelt felek közötti párbeszéd és a biztosítási termékekkel kapcsolatos innováció révén új kockázatátruházási megoldásokat lehet kifejleszteni a biztosítási és viszontbiztosítási rendszeren belül, prioritásként kezelve a pénzügyi piac stabilitását és a fogyasztóvédelmet ([4]). Ezzel az éghajlati alkalmazkodási alap jobban meg tudna felelni az előtte álló kihívásoknak.

2.8. Az uniós alapok is fontos szerepet játszanak magvető tőkeként a magánberuházások vonzásában, többek között az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség javítását célzó alkalmazkodás terén.

3. **Az éghajlati alkalmazkodási alap mint a katasztrófák utáni helyreállítás és a katasztrófavédelmi felkészültség eszköze**

3.1. Egy intézményközi uniós tanulmány világosan leírja, hogy miért sürgős az éghajlati katasztrófa kezelése: „A bolygó legfeljebb 1,5 fokos hőmérséklet-emelkedést képes elviselni; ha a hőmérséklet 2030 után tovább emelkedik, még több aszállyal, árvízzel, szélsőséges hőséggel, valamint több százmillió ember elszegényedésével és a legkiszolgáltatottabb népességcsoportok valószínűsíthető pusztulásával kell szembenéznünk" ([5]).

3.2. Kezd nyilvánvalóvá válni, hogy messze nem vagyunk felkészülve az éghajlatváltozás kihívásaira. 2021-ben az EU tagállamaiban példátlan pusztítást okoztak a természeti katasztrófák, a Németországban és a Benelux államokban bekövetkezett végzetes árvizektől kezdve a görögországi és spanyolországi katasztrofális erdőtüzekig. Az éghajlati válság és az azzal együtt járó, környezetkárosodást okozó egyéb tényezők láttán valószínű, hogy a pusztító események és a természeti katasztrófák nem kivételes, hanem inkább megszokott jelenséggé válnak. Minél inkább halogatjuk, gyengítjük vagy kerüljük az éghajlati válság és a környezetkárosodás elleni hatékony intézkedéseket, annál nagyobbak lesznek a kockázatok.

([3]) Economic losses from climate-related extremes in Europe – Európai Környezetvédelmi Ügynökség.

([4]) Az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens Európa létrehozása – Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó új uniós stratégia, COM(2021) 82 final, 2.2.3. pont, valamint A fenntartható gazdaságra való átállás finanszírozási stratégiája COM(2021) 390 final, II. és III. rész, 2 c) intézkedés, az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatóinyugdíj-hatóság (EIOPA) természeti katasztrófákra vonatkozó biztosítási eredménytáblája és vitaanyag.

([5]) ESPAS_Report.pdf, 8. o.

3.3. A 2021 nyarán Nyugat-Európát sújtó árvizekben legalább 240 ember vesztette életét ([6]), és még számtalan ember volt, aki lakóhelye elhagyására kényszerült vagy elveszítette otthonát. Görögországban nem kevesebb mint 500 erdőtüzet észleltek az országot sújtó hőhullám során ([7]).

3.4. Nemcsak a 2021-es környezeti katasztrófák okozta pusztítás és emberveszteség mértéke volt példátlan, hanem az érintett közösségek pénzügyi költségei is. Nyugat-Európában az áradások a becslések szerint 38 milliárd euró értékű kárt okoztak ([8]). Görögországban a miniszterelnöknek egy 500 millió eurós segélycsomagot kellett jóváhagynia Evia szigete számára, amely a tűzvészek által leginkább sújtott régió volt ([9]).

3.5. A világ egyetlen része sem védett a természeti katasztrófák jelentette növekvő veszélyekkel szemben. Hasonlóképpen egyetlen uniós tagállam sincs eléggé felkészülve arra, hogy megküzdjön ezekkel a hatalmas kihívásokkal – sem az aszályok, erdőtüzek és árvizek kezeléséhez szükséges erőforrások és felszerelés, sem pedig az érintett területek helyreállításához szükséges finanszírozás tekintetében.

3.6. Az éghajlati alkalmazkodási alapból finanszírozott, a természeti katasztrófákra való reagálást szolgáló beruházásoknak ki kell egészíteniük az európai strukturális beruházási alapokból származó, folyamatban lévő kiadásokat, amelyek a katasztrófákra való felkészülést és a megelőzést segítik. Az éghajlatváltozás hatásaival szembeni ellenálló képesség megteremtése érdekében hatalmas beruházásokra van szükség, például többek között gátak építésébe, az árvizeknek ellenálló épületek építésébe, a parti erózió elleni védelembe, az erdőtüzek megfigyelésére és megfékezésére szolgáló berendezésekbe, valamint az aszályok sújtotta területeken az édesvíz megőrzését és tárolását segítő technológiába irányuló beruházásokra. Miközben a strukturális beruházási alapoknak arra kell törekedniük, hogy előzetesen csökkentsék a lehetséges károkat, az éghajlati alkalmazkodási alapnak gyorsan kell reagálnia azokban az esetekben, amikor az ilyen megelőző intézkedésekkel nem sikerült elhárítani bizonyos károkat.

3.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az éghajlati válság előre jelzett következményeinek kezeléséhez a jelenleginél sokkal erőteljesebb támogatási mechanizmusra van szükség. Az EUSZA teljes költségvetése mindössze évi 500 millió euró ([10]). 2002-es létrehozása óta az EUSZA 28 különböző európai országot támogatott több mint 7 milliárd euró rendelkezésre bocsátásával ([11]). Ez jelentős összeg, de semmiképpen sem lenne elegendő ahhoz, hogy fedezze azon károk költségeit, amelyeket önmagukban a 2021-ben bekövetkezett természeti katasztrófák okoztak.

3.8. Megállapítható, hogy természeti katasztrófák esetén fokozott az életveszély bizonyos csoportoknál, amelyek nem tudják könnyen elhagyni az érintett területeket. Ez a helyzet különösen az idősek, a fogyatékossággal élők és a gyermekek esetében. A beruházásoknak célzottaknak kell lenniük, hogy a mentőszolgálatok rendelkezzenek a különleges figyelmet igénylő személyek megsegítéséhez szükséges felszereléssel és kiegészítő mentőszemélyzettel. A kevesebb erőforrással rendelkező emberek az alternatív szálláshelyek keresésének költségei és a személyes mobilitási eszközökhöz való korlátozott hozzáférésük miatt szintén kevésbé képesek elhagyni lakóhelyüket. Az éghajlati alkalmazkodási alapnak kezelnie kell ezt.

4. **Az éghajlati alkalmazkodási alap mint a zöld energiára való átállás eszköze**

4.1. Az EGSZB véleménye szerint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás egyben a fenntartható energiatermelés által meghatározott új helyzethez való alkalmazkodást is jelenti. A közelmúlt fejleményei miatt az EU hatalmas és sürgős kihívásokkal néz szembe az energiafüggetlenség terén, amelyek a többéves pénzügyi keret, az NGEU és a gazdaságirányítási keret kidolgozásakor még nem voltak láthatók. Az Európai Bizottság *REPowerEU* tervére ([12]) és az Európai Tanács következtetéseire utalva az EGSZB teljes mértékben egyetért azzal, hogy Oroszország ukrajnai inváziója követően soha nem volt még ilyen fontos az energiafüggetlenség, beleértve a megújuló energiaforrások fejlesztését is.

4.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a zöld és dekarbonizált energiatechnológiák, az energiahatékonyság javítása és az energiaigény csökkentése milyen szerepet játszhat az energiaellátás növelésében és az energia megfizethetőbbé tételében az EU-ban. Ez segít védelmet nyújtani az áremelkedésekkel szemben, amelyek gátolják a gazdasági növekedést, súlyosbítják az egyenlőtlenségeket, energiaszegénységet okoznak, növelik a termelési költségeket és csökkentik az EU versenyképességét. Az EGSZB különösen üdvözli az innovatív hidrogénalapú megoldások alkalmazásának és a költséghatékony megújuló villamos energia ipari felhasználásának felgyorsítását.

([6]) https://www.brusselstimes.com/belgium-all-news/199487/europes-summer-floods-amount-to-worlds-second-most-costly-natural-disaster-of-2021

([7]) https://www.reuters.com/world/europe/greece-starts-count-cost-after-week-devastating-fires-2021-08-09/

([8]) Europe's summer floods amount to world's second-most costly natural disaster of 2021 (brusselstimes.com).

([9]) https://www.reuters.com/world/europe/greece-starts-count-cost-after-week-devastating-fires-2021-08-09/

([10]) Az EU Szolidaritási Alapja.

([11]) https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/funding/solidarity-fund/

([12]) *REPowerEU terv.* COM(2022) 230 final

4.3. Fontosabb, mint valaha, hogy gyors és ambiciózus beruházásokkal segítsük az elmozdulást az Unión belül előállított zöldebb energiák felé. Míg a zöld energiatermelés és az energetikai autonómia mindig hosszú távú cél kell, hogy legyen az EU számára, a jelenlegi helyzetben az EU-nak sürgősen szüksége van alternatív forrásokból származó, megfizethető energiaellátásra, úgy, hogy az ne veszélyeztesse energetikai céljait. Az éghajlati alkalmazkodási alap a meglévő mechanizmusoknál hatékonyabban és eredményesebben tudná kezelni azokat a sürgős beruházásokat, amelyek ahhoz szükségesek, hogy alternatív forrásokból megfizethető energiát biztosítsanak az emberek számára.

4.4. Az EGSZB számára egyre nyilvánvalóbb, hogy az energiafüggőség olyan tényező, amely gyengíti az EU egyes országokkal – jelen esetben Oroszországgal – szembeni válaszlépéseit, ahogy azt az ukrajnai invázióval szembeni uniós reagálás is világosan mutatja. Az orosz gáztól való jelenlegi túlzott függőség súlyosan aláássa az EU és tagállamai azon képességét, hogy gyors intézkedéseket hozzanak, és közben ne tegyék ki saját polgáraikat az üzemanyaghiány és az energiaszegénység veszélyének. Sajnos az USA-ból történő földgázbeszerzésre vonatkozó tervek nem jelentenek fenntartható vagy környezettudatos megoldást ([13]).

4.5. Az éghajlati alkalmazkodási alapnak olyan eszközként kell szolgálnia, amely finanszírozást biztosít az EU-n belül előállított zöld és dekarbonizált energia iránti sürgető szükséglethez. Ehhez pedig ambiciózus beszerzések kellenek a meglévő technológiákból, illetve beruházásokra is szükség van az új technológiák kifejlesztése terén, hogy elérjük a kibocsátásmentes gazdaságot. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ukrajnai háború nem eredményezheti a környezetvédelmi és szociális célok megvalósítására vonatkozó uniós feladatok elhanyagolását, ezek a célok ugyanis hosszú távon a gazdasági erő kiépítésének alapját képezik.

4.6. Az energiafogyasztás csökkentése terén a tagállamok eredményei között jelentős különbségek mutatkoznak. 2018-ra a 27 tagállam közül csak 11 csökkentette a teljes belföldi energiakeresletét a 2020-as célértéke alá. Összességében az EU messze van a 2030-ra kitűzött célok elérésétől, ami azt jelenti, hogy további erőfeszítésekre van szükség. Szerencsére a megújuló energiaforrások bruttó végső energiafogyasztáson belüli aránya folyamatosan nőtt az EU-ban. Az „Irány az 55 %!" intézkedéscsomag javaslata az, hogy a megújuló energiaforrások energiafogyasztáson belüli aránya 2030-ra elérje a 40 %-ot. Miközben a megújuló energiaforrások energiafogyasztáson belüli részarányát illetően jelentősek az eltérések az EU-ban, ugyanez a helyzet a megújuló energia előállítására való képesség tekintetében is, a költségvetési korlátozások és a földrajzi elhelyezkedés miatt. Egyes országokban igen alacsony az egy főre jutó működő fényelektromos kapacitás, annak ellenére, hogy ezen a területen sok a lehetőség. Más országokban a vízerőműveknek kedvező földrajzi körülményeknek köszönhetően magas a megújuló energiák részaránya.

4.7. A zöld energiára való átállás felgyorsítása új finanszírozási igényeket fog támasztani, és azt az energiaválság és az EU energetikai autonómiája iránti növekvő igény miatt sürgősen meg kell tenni. Ahhoz, hogy az „Irány az 55 %!" csomag javaslataiban magasabb célértékeket és korábbi határidőket tűzzünk ki a megújuló energiaforrásokra vonatkozóan – például a nap- és szélenergia alkalmazásának elterjesztésével és az energiahatékonyság javításával –, erőteljes finanszírozási válaszra lesz szükség. Az Európai Bizottság bejelentette, hogy a *REPowerEU*-javaslatokkal ([14]) összefüggésben – a tagállamok szükségleteinek feltérképezése, valamint a határokon átnyúló beruházásokra vonatkozó követelmények alapján – fel kívánja mérni ezeket a finanszírozási igényeket. Az EGSZB üdvözli ezt, ugyanakkor kifejezi aggályát, hogy a jelenlegi uniós és nemzeti szintű finanszírozási eszközök nem lesznek elegendőek, és rámutat, hogy cselekvésre van szükség ahhoz, hogy a megújuló energiaforrások már most megoldást jelentsenek. Az éghajlati alkalmazkodási alap megújuló energiaforrásokra fordított kiadásait a magánberuházások bevonásával is növelni kellene, ahol az alap a magvető tőkét nyújtaná.

4.8. Az EU energetikai autonómiájának javítását célzó beruházásokat úgy kell növelni, hogy az összhangban legyen a zöld és megújuló energiára való átállásra irányuló törekvéssel. A siker érdekében – az éghajlati alkalmazkodási alap segítségével megvalósítandó azonnali beruházások mellett – az EU-nak jelentős hosszú távú beruházásokat kell megvalósítania a kutatás és az innováció, valamint a termelés és a fogyasztás új módjai terén, hogy könnyebben tudjon tiszta és megfizethető energiát kínálni mindenki számára. Az uniós kutatási és innovációs menetrend már most is jelentős elkötelezettségről tanúskodik e cél iránt, és érezhető előrelépésre ad lehetőséget. A kutatás kihangsúlyozásának ugyanakkor azzal kell párosulnia, hogy a tagállamok elkötelezettek legyenek a környezetbarátabb energiatermelési formák bevezetése mellett, és képesek legyenek fokozatosan lemondani a hagyományosabb energiatermelési módokról, különösen azok a tagállamok, amelyek még mindig erősen függnek a széntől.

([13]) U.S., EU strike LNG deal as Europe seeks to cut Russian gas | Reuters.
([14]) COM(2022) 230 final

4.9. Az EGSZB üdvözli, hogy a többéves pénzügyi keret és az NGEU rendelkezik éghajlat-politikára elkülönített forrásokkal, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy ezek kidolgozása óta megváltoztak az EU-ban élő embereket fenyegető legközvetlenebb környezeti veszélyek, és hogy ezért új megközelítésekre van szükség. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az új alap létrehozásán túlmenően vizsgálja felül a finanszírozási környezetet, hogy azonosítani lehessen az éghajlat-politika különböző aspektusait érintő finanszírozási hiányosságokat és további finanszírozási igényeket.

5. **A meglévő uniós éghajlat- és energiapolitika megbízhatóságának és az éghajlati alkalmazkodási alap kiegészítő jellegének biztosítása**

5.1. Az éghajlati alkalmazkodási alap egy nagyon konkrét, az uniós finanszírozás szempontjából kielégítetlen igényre adna választ, vagyis arra, hogy elegendő finanszírozás álljon rendelkezésre az éghajlati, környezeti és energetikai vészhelyzetekre adott gyors válaszlépésekhez. Ennek az alapnak azonban összhangban kell állnia és összeegyeztethetőnek kell lennie az ezekre a területekre vonatkozó átfogó uniós politikákkal.

5.2. Az éghajlati válság rendszerszintű, határokon átívelő probléma, ami azt jelenti, hogy gazdaságunk működésének rendszerszintű megváltoztatására van szükség. Emiatt kulcsfontosságú, hogy a kormányok a probléma tüneteinek kezelése helyett a rendszerszintű megoldások mellett kötelezzék el magukat.

5.3. Az egyének és csoportok elkötelezettségében és érintettségében hatalmas eltérések tapasztalhatók, és ezek súlyosbítják az éghajlatváltozás problémáját. Ezek az eltérések a szénlábnyomra vonatkoznak, mivel az egyes uniós tagállamokban és régiókban az egy főre jutó CO_2-kibocsátás igen jelentős különbségeket mutat. Az éghajlatváltozás hatásai, az alkalmazkodási képesség és a kihívások kezelésének képessége, és végül az éghajlat-politikai intézkedések hatásai, valamint a küszöbön álló jelentős strukturális változások terén is eltéréseket tapasztalunk.

5.4. Az Unión belül az éghajlati hatások a tagállamok földrajzi elhelyezkedésétől, valamint gazdaságuk állapotától és szerkezetétől függően a tagállamokon belül és a tagállamok között is nagymértékben eltérnek. Például az EU lakosságának 7 %-a él olyan területeken, ahol nagy az árvíz veszélye, több mint 9 %-a viszont olyan területeken él, ahol 120 napig nem esik az eső.

5.5. Az igazságos átmenetre való törekvéshez fenntartható szociális feltételekre is szükség van, összhangban a fenntartható fejlődési célokkal és a szociális jogok európai pillérével. Az EGSZB emellett a környezeti fenntarthatóság holisztikus megközelítését szorgalmazza, és rámutat a taxonómiai rendeletre, amely hat környezetvédelmi célkitűzést határoz meg: az éghajlatváltozás mérséklése, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a vízi és tengeri erőforrások fenntartható használata és védelme, a körforgásos gazdaságra való áttérés, a környezetszennyezés megelőzése és csökkentése, valamint a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása.

5.6. A jelenlegi programozási időszakban jóváhagyott több mint 330 milliárd eurós költségvetéssel a kohéziós politika jelenleg a legnagyobb és legfontosabb közös beruházási eszköz Európában, és ezért döntő szerepet játszik az éghajlati válság kezelésében. A tagállamokon belüli és a tagállamok közötti eltéréseket – amelyek kezelése a kohéziós politika célja – nagy valószínűséggel az éghajlatváltozás és annak következményei is befolyásolják. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv a maga részéről szintén nagy hangsúlyt fektet az éghajlatra. Miközben látjuk a beruházások melletti egyértelmű elkötelezettséget, világos és strukturált képet kell alkotni arról, hogy mely forrásokat szánják az éghajlatváltozás kezelésére, és hogyan kezelik azokat.

5.7. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy a helyi és regionális önkormányzatoknak egyértelmű politikai kötelezettséget kell vállalniuk az éghajlat-politikai célok elérésére. Sürgősen fokozni kell a nemzeti, regionális és helyi hatóságok közötti többszintű párbeszédet az éghajlatváltozással kapcsolatos nemzeti intézkedések regionális és helyi szintű tervezéséről és végrehajtásáról, a helyi önkormányzatok finanszírozáshoz való közvetlen hozzáféréséről, valamint az elfogadott intézkedések előrehaladásának nyomon követéséről. A szociális partnereket és a szervezett civil társadalmat be kell vonni ebbe a folyamatba a kiegyensúlyozott, valamennyi csoport érdekeit tiszteletben tartó megközelítés biztosítása érdekében.

5.8. Az EGSZB kiemeli a helyi, szociális és regionális partnerek kulcsfontosságú szerepét az éghajlatváltozás következményeinek kezelésében. Sajnos az a támogatás, amelyet e szereplők közül sokan tevékenységük finanszírozására kapnak, még mindig messze nem elégséges ahhoz, hogy kezelhessék az előttük álló kihívásokat. Többek között az Igazságos Átmenet Alapot is meg kell erősíteni, hogy jobb támogatást nyújtson.

5.9. Az EGSZB kitart amellett, hogy a környezeti fenntarthatóságra való átállásnak inkluzívnak kell lennie, és összhangban kell állnia a fenntartható fejlődési célokkal és a szociális jogok európai pillérével. Ebben az összefüggésben a kulcsfontosságú kritériumoknak magukban kell foglalniuk az új, minőségi zöld munkahelyek megőrzését és létrehozását, ezáltal biztosítva a képzést és az inkluzív szociális intézkedéseket azáltal, hogy alternatív klímasemleges gazdasági ágazatokat alakítanak ki a régió lakossága számára. Ennek ellensúlyoznia kell az éghajlat-politikai intézkedések és a strukturális változások lehetséges regresszív hatásait. Például a közbeszerzési és a vállalatoknak nyújtott állami támogatási intézkedéseknek minőségi munkahelyek létrehozásához kell kapcsolódniuk, és tiszteletben kell tartaniuk a munkavállalók jogait, a környezetvédelmi normákat és az adóügyi kötelezettségeket. Ezenkívül a kiszolgáltatott személyeket meg kell védeni az éghajlatváltozás hatásaitól, és mindenkor el kell kerülni az energiaszegénységet. Végül az EGSZB felhívja a figyelmet az uniós taxonómia jelentős károkozás elkerülését célzó elvére, amely szerint a különböző szakpolitikák végrehajtása során nem sérülhetnek a környezetvédelmi célok.

5.10. Mivel a formális és a nem formális oktatás fontos mechanizmusok az éghajlati válság leküzdésében, alapvetően fontos befektetni az éghajlatváltozással és az aktív polgári szerepvállalással kapcsolatos hozzáférhető oktatásba. A fenntarthatóságra való nevelés hatékony eszköz ahhoz, hogy a fiatalokat felkészítsük arra, hogy részt vegyenek a konkrét éghajlat-politika irányáról szóló vitákban. Az oktatás és képzés szerepe az éghajlatváltozás elleni küzdelemben egyre inkább elismerést nyer.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kriptoeszközök – kihívások és lehetőségek

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/05)

Előadó: **Philip VON BROCKDORFF**

Társelőadó: **Louise GRABO**

Közgyűlési határozat:	2022.3.24.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.22.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	148/0/3

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB elismeri, hogy a kriptoeszközök piaci tőkeértéke egyre nő, és határozottan támogatja a kriptoeszközök piacairól szóló rendeletre irányuló európai bizottsági javaslatot. A rendelet a kriptoeszközök EU-n belüli szabályozását célozza, és témájában a társjogalkotók 2022. június 30-án ideiglenes politikai megállapodásra jutottak ([1]).

1.2. Az EGSZB ezenkívül szilárd szabályozási és operatív keretet szorgalmaz a kriptoeszköz-tranzakciók pénzügyi nyomon követésének és az ilyen eszközök adóügyi megfelelőségének javítása érdekében.

1.3. Az EGSZB határozottan azt ajánlja, hogy a hatóságok tartsák tiszteletben az „azonos tevékenység, azonos kockázat, azonos szabályok” elvet. Eszerint a kriptoeszköz-tranzakciókat végrehajtó vállalkozások esetén, amennyiben ugyanolyan kockázatok merülnek fel, mint a hagyományos eszközökkel végrehajtott tranzakciók esetén, a már létező szabályozási keretre kell támaszkodni. Az EGSZB ezt szükségesnek tartja annak elkerüléséhez, hogy aszimmetriák alakuljanak ki olyan hasonló szolgáltatások és eszközök között, amelyekre technikai okok miatt eltérő keretek vonatkozhatnának.

1.4. A kriptoeszközökre vonatkozó szabályozási keretnek nem csupán az EU-n belül, hanem az egyes joghatóságok között is következetesnek kell lennie. A fogyasztók védelme érdekében az EU-n belül és kívül is egyenlő versenyfeltételeken alapuló normákat kell meghatározni. Az EGSZB támogatja a pénzátutalásokról szóló rendeletet ([2]), bár az bizonyos tekintetben túlmutat a hagyományos pénzügyi tranzakciókon. Ugyanakkor az EGSZB támogatja az innovációt az EU-ban. Fontos, hogy az „azonos tevékenység, azonos, kockázat, azonos szabályok” elvet követve a blokklánc-technológián alapuló, nem pénzügyi jellegű hagyományos termékeket fizikai megfelelőjükkel azonos módon kezeljék, ne pedig pénzügyi eszközökként.

1.5. Az EGSZB aggodalommal látja a kriptoeszközök és az azokkal kapcsolatos bányászati tevékenységek környezeti hatásait, szem előtt tartva a zöld megállapodás részeként tett uniós éghajlatvédelmi vállalásokat. Úgy véli, hogy annak ellenére, hogy a blokklánc és a hozzá hasonló új megosztott könyvelési technológiák látszólag képesek fenntartható infrastruktúrákat létrehozni az alacsony szén-dioxid-kibocsátású jövőhöz, ennek megvalósulására nincsen meggyőző bizonyíték.

([1]) A szöveget várhatóan azt követően véglegesítik, hogy azt 2022. szeptember vége felé a COREPER jóváhagyta. Így az EGSZB véleményének elfogadásakor még nagy valószínűséggel nem lesz elérhető.

([2]) A pénzátutalásokról szóló rendelet alapvetően a Pénzügyi Akció Munkacsoport (FATF) azon ajánlásának folyománya, hogy kötelezzék a pénzforgalmi szolgáltatókat annak biztosítására, hogy a pénzátutalásokat a fizető félre és a kedvezményezettre vonatkozó információk kísérjék. Az olyan új technológiákra, mint amelyeket a kriptoeszköz-átutalások során is használnak, a pénzátutalásokról szóló rendelet vonatkozik majd.

1.6. Az EGSZB szerint a blokklánc mint a kriptoeszközök alapjául szolgáló elsődleges technológia segíthet a jelenleg a piacon uralkodó kockázatok kezelésében. A blokklánc potenciális előnyei a kockázatcsökkentést és a jobb tőkegazdálkodást lehetővé tevő valós idejű ügyletektől a szabályozási hatékonyság javításáig terjednek, ami például a blokkláncnak az ügyfél megismerésére vagy a pénzmosás elleni ellenőrzésekre történő használatával érhető el.

1.7. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy a technológiai fejlesztések segíthetnek az adóügyi megfelelés terén meglévő korlátok kezelésében, javítva ezáltal az átláthatóságot és az adóhatóságoknak ellenőrzési célból küldött adatok minőségét, kezelve így az adócsalást és az illegális ügyleteket.

1.8. A blokklánc további technológiai fejlődése arra is ösztönözheti a bankokat, hogy együttműködjenek a blokklánc-ökoszisztémán belül, ami lehetővé tenné számukra, hogy egy blokkláncalapú kereskedelemfinanszírozási platformon keresztül megosszák információikat és tapasztalataikat a szélesebb blokkláncközösséggel.

1.9. Végezetül az EGSZB teljes mértékben támogatja azt a szerepet, amelyet az EBB a kriptoeszközökkel kapcsolatos fejlemények, azoknak a monetáris politikára kifejtett potenciális hatásai, valamint annak nyomon követésében tölt be, hogy milyen kockázatokkal járhatnak a kriptoeszközök a piaci infrastruktúrák és kifizetések zökkenőmentes működésére és a pénzügyi rendszer stabilitására.

2. **A vélemény háttere**

2.1. A kriptoeszközök piaci tőkeértéke 2021-ben több mint háromszorosára, 2,6 billió USD-re nőtt, a kriptoeszközök azonban továbbra is a globális pénzügyi rendszer eszközeinek csak kis részét teszik ki ([3]). Számukat tekintve a kriptoeszközök összemérhetők egyes meglévő eszközosztályokkal, bár meg sem közelítik az államkötvények, a részvénypiacok és a származtatott termékek jelentőségét. A kriptoeszközök gyors növekedése számos új szereplőt vonzott az ökoszisztémába, akik egyre több kriptoeszközt kínálnak, amelyek közül egyeseket „virtuális fizetőeszköznek”, digitális „érmének” vagy „tokennek” neveznek. Az eddigi legjelentősebb kriptoeszközök között említhető a bitcoin és az ether, amelyek együttesen a kriptoeszközök teljes piaci tőkeértékének mintegy 60 %-át teszik ki.

2.2. Az elmúlt évben a stabil kriptopénzeknek ([4]) nevezett kriptoeszközosztály iránti kereslet példátlan növekedést mutatott, amelyet a technológiai fejlődés, nevezetesen a blokklánc fejlődése segített elő. A stabil kriptopénzzel folytatott kereskedés volumene például meghaladta szinte az összes többi kriptoeszközét, főként azért, mert az előbbieket intenzíven használják az azonnali és származtatott ügyletek tőzsdei kiegyenlítésére. Ezenkívül a stabil kriptopénzek relatív árstabilitása segít megvédeni a kriptoeszköz-tulajdonosokat a nem stabil kriptopénzekkel összefüggő volatilitástól.

2.3. A kriptoeszközök iránti kereslet növekedésének egyik fő oka a blokklánc-technológián, valamint a pénzügyi szolgáltatások stabil kriptopénzek és egyéb kriptoeszközök felhasználásával történő nyújtásán alapuló decentralizált finanszírozás (vagy DeFi) ([5]), ami lehetővé tette a felhasználók számára, hogy közvetítő nélkül kereskedjenek kriptoeszközökkel. Az ügylet során ezenkívül nincs szükség az ügyfél hitelkockázatának értékelésére. Érdekes módon az ilyen tranzakciókban főként azon fejlett gazdaságok intézményi szereplői vesznek részt, amelyekben gyakran bonyolítanak le tranzakciókat stabil kriptopénzekkel ([6]).

([3]) „Assessment of risks to financial stability from crypto-assets”.

([4]) Liao és Caramichael, „Stablecoins: Growth potential and impact on banking”, International Finance Discussion Papers No 1334, Washington, a szövetségi jegybanki tanács kormányzótanácsa (2022).

([5]) A decentralizált finanszírozás alapvetően pénzügyi szolgáltatások decentralizált módon, azaz a szolgáltatásnyújtás megkönnyítése érdekében közvetítő igénybevétele nélküli nyújtását jelenti. A DeFi-alkalmazásokat egyének fejlesztik ki, majd a blokkláncon terjesztik, és az ilyen alkalmazások az irányításnak a felhasználói közösség kezébe adásával fokozatosan saját életre kelnek. A DeFi-alkalmazás legfejlettebb formája a decentralizált autonóm szervezet. Ez ellentétben áll a pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést ellenőrző központi közvetítőkre támaszkodó hagyományos pénzügyi rendszerrel. A blokklánc-technológia használata önmagában nem jelent decentralizált finanszírozást; inkább a közvetítők (például a blokklánc által lehetővé tett) hiánya az, ami a DeFi kialakulásához vezet.

([6]) Chainalysis (2021).

2.4. A blokklánc-technológia vagy megosztott könyvelési technológia (DLT) egyetlen nagy nyilvános fájlként írható le, amelyet a kriptoeszközökkel kapcsolatos összes tranzakciót tartalmazó, hatalmas számítógép-hálózaton keresztül osztanak meg és tárolnak. Mivel a hálózat nyilvánosan megosztott, tartalmát pedig hitelesítik, az ügyleteket nem lehet visszafordítani vagy módosítani. Így a megosztott könyvelési technológia következményeként létrejött nyilvános fájl kizárja a csalárd tranzakciókat.

2.5. A Covid19-válság csúcspontján, piaci stresszidőszakban a bitcoin értéke 2020. február közepén 10 367,53 USD-n tetőzött, majd ugyanezen év márciusának közepén 4 994,70 USD-re esett vissza. Az erőteljes értékemelkedésnek és -csökkenésnek azonban kevés köze volt a világjárványhoz és annak a részvénypiacra gyakorolt hatásához ([7]). A bitcoin értékének látszólag kiszámíthatatlan viselkedése annak a jelenségnek az eredménye, amelyet a bányászok és szakértők „megfeleződésnek" neveznek. A bitcoin megfeleződésére négyévente kerül sor, vagy minden alkalommal, amikor 210 000 blokkot kibányásztak. Ez történt 2012-ben, és ugyanezt a kiszámítható ingadozást mutatta a bitcoin árában. A minta 2012 óta alig változott.

2.6. A dolgok jelenlegi állása szerint úgy tűnik, hogy a kriptoeszközök nem jelentenek lényeges kockázatot a pénzügyi stabilitásra nézve, amint azt a Pénzügyi Stabilitási Tanács (FSB) 2018. évi jelentése is megerősítette. Ugyanakkor maga az FSB is aggodalmát fejezte ki a megnövekedett piaci tőkeérték kockázataival kapcsolatban, különös tekintettel a befektetői bizalommal kapcsolatos kockázatokra, a pénzügyi intézmények közvetlen és közvetett kitettségéből eredő kockázatokra, valamint a kriptoeszközök fizetésekre és csereügyletekre történő használatából eredő kockázatokra.

2.7. Ugyanezeket az aggályokat fogalmazták meg az európai felügyeleti hatóságok (EBH, ESMA és EIOPA), amelyek figyelmeztették a fogyasztókat arra, hogy számos kriptoeszköz rendkívül kockázatos és spekulatív, és nem alkalmas a legtöbb lakossági befektető számára, illetve nem használható fizetési vagy csereeszközként. Véleményük szerint a fogyasztók azzal a nagyon is valós lehetőséggel szembesülnek, hogy magas kockázatú kriptoeszközök vásárlása esetén elveszítik az összes befektetett pénzüket. Arra is figyelmeztetnek, hogy a fogyasztóknak oda kell figyelniük az őket többek között a közösségi médián és véleményformálókon keresztül elérő megtévesztő reklámok kockázataira. A fogyasztóknak különösen óvatosaknak kell lenniük az ígért gyors vagy magas hozamok tekintetében.

2.8. A kriptoeszközök, valamint a rendszerszintű jelentőséggel bíró pénzügyi intézmények és az alapvető pénzügyi piacok közötti közvetlen kapcsolatok, bár gyorsan bővülnek, jelenleg korlátozottak. Mindazonáltal az elmúlt évben – noha alacsony bázisról indulva – nőtt az intézményeknek a kriptoeszközpiacokon befektetőként és szolgáltatóként való részvétele. Ha folytatódna a kriptoeszközök ezekkel az intézményekkel való összekapcsoltságának és azoknál betöltött jelentőségének a jelenlegi növekedési pályája, az következményekkel járna a globális pénzügyi rendszerre nézve.

2.9. A kriptoeszközök jelentőségének és összekapcsoltságának növekedése miatt még inkább szükség van arra, hogy a kriptoeszközökön következetes, összehasonlítható és objektív auditokat végezzenek azzal a céllal, hogy beszámoljanak a nyilvánosság számára biztosított pénzügyi információk pontosságáról és teljességéről. Ebből kiindulva terjesztett elő az Európai Bizottság 2020 szeptemberében jogalkotási javaslatot a kriptovaluták szabályozásának harmonizálására és legitimálására ([8]). A javaslat a fogyasztók, valamint a pénzügyi rendszer integritásának és stabilitásának védelme érdekében átfogó keretet biztosít a kriptoeszköz-kibocsátók és ajánlattevők, valamint a kriptoeszköz-szolgáltatók szabályozásához és felügyeletéhez. A társjogalkotók 2022. június 30-án ideiglenes politikai megállapodást értek el. A jogalkotási szöveg végleges változata várhatóan az elkövetkező hónapokban kerül közzétételre és lép hatályba. Az EGSZB ezzel kapcsolatos álláspontját a *Kriptoeszközök és megosztott könyvelési technológia* ([9]) tárgyban megfogalmazott EGSZB-vélemény tartalmazza.

3. **A kriptoeszközökből fakadó kockázatok**

3.1. A kriptoeszközök gyors növekedését általában rossz operatív felépítés, gyenge kiberkockázat-kezelés és gyenge irányítási keretek kísérték. E három tényező együttesen növeli az ügyfeleket érintő kockázatokat, a kiberbiztonság pedig problémát jelent a kriptoeszközök területén. A lopott kriptoeszközök jellemzően illegális piacokra kerülnek, és további bűncselekmények finanszírozására használják őket. Hasonlóképpen, a zsarolóvírus-támadásokkal összefüggésben a

([7]) Lásd Sajeev, K.C., Afjal, M. „Contagion effect of cryptocurrency on the securities market: a study of Bitcoin volatility using diagonal BEKK and DCC GARCH models". *SN Bus Econ* 2, 57 (2022).

([8]) Javaslat európai parlamenti és a tanácsi rendeletre a kriptoeszközök piacairól és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról, COM(2020) 593 final, 2020. 09. 24.

([9]) HL C 155., 2021.4.30., 31. o.

bűnözők gyakran arra kérik az áldozatokat, hogy kriptovalutákban, például bitcoinban fizessék ki a váltságdíjat ([10]). A társjogalkotók a közelmúltban állapodtak meg a pénzügyi ágazat digitális működési rezilienciájáról szóló rendeletről (DORA-rendelet), a szöveget pedig mostanában véglegesítik, hogy közzé lehessen tenni. Ez a rendelet egységes követelményeket állapít meg a pénzügyi szervezetek (köztük kriptoeszköz-szolgáltatók) üzleti folyamatait támogató hálózati és információs rendszerek biztonságára vonatkozóan, amely az általánosan magas szintű digitális működési reziliencia eléréséhez szükséges.

3.2. A kriptoeszközök ökoszisztémája ki van téve egy bizonyos fokú koncentráció kockázatának is, mivel a kereskedést viszonylag kevés szervezet uralja ([11]). Egy tanulmány megállapította, hogy világszerte kevesebb mint 10 000 ember birtokolt együttesen 4,8 millió bitcoint ([12]) – amely az eddig bányászott 18,5 millió bitcoin közel egyharmada. Ez utóbbi közel 600 milliárd USD piaci értéket képviselt akkor. A helyzet azóta sem nagyon változott. A bitcoin-ökoszisztémát továbbra is nagy és koncentrált szereplők uralják, legyen szó nagy bányászokról ([13]), bitcoin-tulajdonosokról vagy -cserélőkről. E koncentráció rendszerszintű kockázatot jelent a bitcoin számára és azt is jelenti, hogy az alkalmazás további terjedéséből származó nyereség nagy része valószínűleg aránytalanul kis számú résztvevőhöz kerül ([14]).

3.3. Legutóbbi jelentésében ([15]) az FSB megállapítja, hogy az olyan piaci rendszerek, mint a banki szolgáltatások, nagyrészt védettek a kriptoeszközök volatilitásával szemben. Az FSB azonban figyelmeztet arra, hogy a digitális eszközök egyre nagyobb jelentőséggel bírnak a pénzügyi intézmények működésében. Ha egy jelentős stabil kriptopénz (amelyet széles körben használnak fizetésekre) összeomlana, az további hatást gyakorolhatna a pénzügyi stabilitásra egy olyan időszakban, amikor az ukrajnai háború miatt egyre nagyobb a bizonytalanság, és tartósan magasak a nyersanyagárak. Egy összeomló stabil kriptopénz likviditási hiányhoz is vezethet a szélesebb értelemben vett kriptoeszközök ökoszisztémáján belül, ami korlátozná a kereskedés volumenét.

3.4. Amint azt egy korábbi véleményében is megjegyezte ([16]), az EGSZB teljes mértékben támogatja a kriptoeszközök felügyeletének fokozására irányuló uniós erőfeszítéseket. Vélt anonimitásuk miatt azonban továbbra is előfordulhat, hogy a kriptoeszközök a jobb nyomon követés ellenére áldozatul esnek olyan felhasználóknak, akik bűnelkövetési szándékkal fordulnak feléjük. A kriptoeszközökről az utóbbi időben leginkább annak okán hallhattunk, hogy ezt a pénznemet részesítik előnyben a kibertámadók, akik zsarolószoftvert használnak a rendszerekbe való betöréshez, majd bitcoin-kifizetéseket követelnek azért, hogy ne semmisítsék meg vagy ne szivárogtassák ki a vállalat értékes adatait. Emellett nőtt a kriptovalutához köthető Ponzi-sémákról szóló jelentések száma. Az EKB azt is állítja, hogy kriptovalutákat használnak az ukrajnai háború miatt az orosz oligarchákkal szemben kiszabott szankciók megkerülésére ([17]). Annak kockázata, hogy az Oroszországgal szembeni szankciók megkerülése céljából visszaélhetnek a kriptoeszközökkel, fontos emlékeztető arra vonatkozóan, hogy ezeknek a piacoknak meg kell felelniük az előírt normáknak, ideértve a befektetőkre vonatkozó információkat, a pénzmosás elleni küzdelmet és a közzétételi követelményeket is.

3.5. A félrevezető információk és az átláthatóság hiánya szintén komoly aggodalomra ad okot. Egyes kriptoeszközöket agresszív módon reklámoznak a nyilvánosság számára olyan marketinganyagok és egyéb információk felhasználásával, amelyek nem egyértelműek, hiányosak, pontatlanok vagy szándékosan félrevezetőek lehetnek, túlzó állításokat tesznek a potenciális előnyökről, miközben figyelmen kívül hagyják a kapcsolódó kockázatokat. A marketinget gyakran olyan véleményformálók végzik a közösségi médiában, akik nem tájékoztatnak arról, hogy kapnak-e pénzügyi ösztönzést bizonyos kriptoeszközök népszerűsítésére – jó példa erre a különböző hírességekhez és sportolókhoz kapcsolódó, nem helyettesíthető tokeneken alapuló művészet (NFT-művészet) közelmúltbeli elterjedése.

([10]) „Crypto-assets: Key developments, regulatory concerns and responses”.
([11]) Fontos kiemelni, hogy a koncentráció kockázatának mértéke relatív, és a kriptoeszközök ökoszisztémájára korlátozódik. Nem befolyásolja azt a vagyonkoncentrációt, amelyet például a Forbes World milliárdosokról összeállított listája ír le.
([12]) Makarov, I., Schoar, A., *„Blockchain Analysis of the Bitcoin Market”* (2022. április 18.).
([13]) A kriptobányászat az a folyamat, amelynek során bonyolult matematikai problémák megoldásával egy újabb blokkot hoznak létre és adnak hozzá a blokklánchoz. A bányászat célja a kriptovaluta-tranzakciók ellenőrzése és a munka elvégzésének bizonyítása, hozzáadva ezt az információt a – bányászati ügyletek főkönyveként működő – blokklánc valamely blokkjához.
([14]) Makarov, I., Schoar, A., *„Blockchain Analysis of the Bitcoin Market”* (2022. április 18.).
([15]) „Assessment of risks to financial stability from crypto-assets”.
([16]) Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: *Kriptoeszközök és megosztott könyvelési technológia*, HL C 155., 2021.4.30., 31. o.
([17]) Az EKB elnöke, Christine Lagarde szerint kriptovalutákat használnak az Oroszországra kiszabott szankciók megkerülésére (a cikk angol nyelvű).

3.6. Az uniós felügyeleti hatóságok úgy vélik, hogy a kriptoeszközök szélsőséges áringadozásai nagy kockázatot jelentenek a befektetők számára, bár hasonló kockázatok fakadhatnak a globális részvénypiaci ingadozásokból is. Számos kriptoeszközt ugyanis hirtelen és szélsőséges áringadozások sújtanak, miáltal rendkívül spekulatívvá válnak, miközben az árak főként a befektetői kereslettől függenek. A szélsőséges áringadozások új kétségeket vetnek fel a kriptovaluták eszközosztályának jövőjét illetően.

3.7. A kriptoeszközök esetében a befektetők számára gyakran szinte lehetetlen, hogy kártérítési vagy egyéb jogi követeléseket érvényesítsenek, például a félrevezető információk miatt, különösen azért, mert ezek az eszközök máig nem tartoznak a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó jelenlegi uniós rendeletek által biztosított védelem hatálya alá. A befektetőket a bankok betétbiztosítási rendszerei sem védik, mivel azok csak a pénzre vonatkoznak, a kriptoeszközökre, részvényekre vagy kötvényekre nem.

3.8. Uniós szempontból a kriptoeszközök piacairól szóló rendelet várható hatálybalépése miatt foglalkozni kell a tagállamok közötti harmonizáció jelenlegi hiányával. Az adózás terén a tagállamok eltérő megközelítéseket alkalmaznak, és közülük több is 0–50 %-os adókulccsal vet ki tőkenyereség-adót a kriptoeszközökből származó nyereségre. Az EU 2020-ban a pénzügyi technológia szabályozása céljával elfogadta a digitális pénzügyi szolgáltatási csomagot, amivel elismerte a digitális pénzügyi szolgáltatásokban az innováció és a verseny tekintetében rejlő potenciált, ugyanakkor mérsékelte a belőlük eredő kockázatokat.

3.9. Az EGSZB hatásos szabályozási és operatív eszközt szorgalmaz a tranzakciók nyomon követésének és a kriptoeszközök adóügyi ellenőrzésének javítása érdekében. Az EGSZB elismeri a kriptoeszközök központosított ellenőrzésének hiánya, pszeudoanonimitása, értékmegállapítási nehézségei, hibrid jellemzői és az alapul szolgáló technológia gyors fejlődése okozta problémákat, ugyanakkor úgy látja, hogy elérhető a szimmetrikus megközelítésen alapuló adóügyi megfelelőség. Egy, a közelmúltban készült tanulmány ([18]) szerint a bitcoinból származó tőkenyereség megadóztatásából 2020-ban összesen 850 millió EUR bevétel származhatott volna, ami rávilágít az ágazatból potenciálisan beszedhető adóbevételek jelentőségére. Ez természetesen azt feltételezi, hogy a kriptoeszközökből származó jövedelmet a hagyományos pénzügyi eszközökhöz hasonlóan megadóztatják. Ehhez pedig az szükséges, hogy megfelelő jelentéstétel alapján megfelelően végrehajtassák az adókötelezettségeket, az adóhatóságok pedig hozzáférjenek az információkhoz. Az üzleti értékesítések valós időben történő jobb nyomon követésének további előnye a héabeszedés folyamatának javítása lenne.

3.10. Fontos kiemelni, hogy egyes kriptoeszközök a pénzügyi eszközök piacairól szóló II. irányelv (MiFID II) hatálya alá tartozó pénzügyi eszköznek vagy az elektronikus pénzről szóló irányelv (EMD) értelmében elektronikus pénznek vagy a pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló második irányelv (PSD 2) értelmében pénzeszköznek minősülhetnek. A probléma az, hogy egyes tagállamok nemzeti szinten egyedi szabályokat vezettek be azokra a kriptoeszközökre vonatkozóan, amelyek nem tartoznak a jelenlegi uniós rendeletek hatálya alá, és ez a szabályozás széttagoltságához vezet. Ez torzítja a versenyt az egységes piacon, és megnehezíti a kriptoeszköz-szolgáltatók számára, hogy tevékenységeiket határokon átnyúlóan bővítsék, ami szabályozási arbitrázshoz vezet.

3.11. Az EGSZB egyetért azzal, hogy inkább egy olyan holisztikus megközelítésre van szükség, amely a már létező pénzügyi eszköznek minősíthető kriptoeszközöket és a jelenleg a szabályozási körön kívül eső kriptoeszközöket egyaránt célozza. Ugyanakkor az EGSZB azt ajánlja, hogy a hatóságok tartsák tiszteletben az „azonos tevékenység, azonos kockázat, azonos szabályok” elvet. Eszerint a kriptoeszköz-tranzakciókat végrehajtó vállalkozások esetén, amennyiben ugyanolyan kockázatok merülnek fel, mint a hagyományos eszközökkel végrehajtott tranzakciók esetén, a már létező szabályozási keretre kell támaszkodni. Az EGSZB ezt szükségesnek tartja annak elkerüléséhez, hogy aszimmetriák alakuljanak ki olyan hasonló szolgáltatások és eszközök között, amelyekre technikai okok miatt eltérő keretek vonatkozhatnának. Ezenkívül a kriptoeszközök terén zajló innovációt a kockázatok csökkentése érdekében hatásos szabályozói válaszlépésekkel kell lekövetni.

3.12. Végezetül a kriptoeszközök és a kapcsolódó bányászati tevékenységek környezeti következményei rendkívül fontosak, tekintettel a zöld megállapodás részeként tett uniós éghajlat-politikai kötelezettségvállalásokra. A Holland Központi Bank egyik közelmúltbeli tanulmánya (2021) arról számol be, hogy a bitcoin-hálózat szénlábnyoma növekszik, és a hálózat teljes villamosenergia-felhasználása nagyjából megfelel Hollandia villamosenergia-felhasználásának, és ennek következtében 4,2 milliárd EUR környezeti költséggel jár ([19]). Mindazonáltal helyénvaló lehet ezzel összevetni a globális

([18]) Thiemann, A.: „Cryptocurrencies: An empirical View from a Tax Perspective” (2021), a JRC 12/2021. sz. munkadokumentuma az adózásról és a strukturális reformokról, Európai Bizottság, Közös Kutatóközpont, Sevilla, JRC126109.

([19]) Trespalacios, J.P., és Dijk, J., „The carbon footprint of bitcoin”, De Nederlandsche Bank, DNB Analysis Series, 2021.

bankszektor villamosenergia-felhasználását is. Ennek kapcsán az EGSZB megjegyzi, hogy az új megosztott könyvelési technológiákat, például a blokkláncot elviekben arra használják, hogy lehetővé váljon fenntartható infrastruktúra kialakítása az alacsony szén-dioxid-kibocsátású jövőhöz. Ennek megvalósulására azonban mindeddig nincsen kézzelfogható bizonyíték. Pozitív fejlemény, hogy az energiaágazatban tevékenykedő fejlesztők igyekeznek kihasználni a megosztott könyvelési technológia előnyeit annak érdekében, hogy segítsék az energiaelosztás decentralizálását, intelligens szerződéseken keresztül ellenőrizzék az energiahálózatokat, valamint keresletoldali válaszintézkedéseket biztosítsanak a villamosenergia-felhasználás és -ellátás előrejelzéséhez kapcsolódóan.

4. **A kriptoeszközökből fakadó lehetőségek**

4.1. A fent említett kockázatok fényében nem egyértelmű, hogy a kriptovaluták valaha általános csereeszközzé fognak-e válni. Ugyanakkor nem észszerűtlen annak előrejelzése, hogy a kriptoeszközöket jellemző hiányosságok – például a feldolgozási kapacitás és bányászatuk rendkívül magas energiafogyasztása – a jövőbeli technológiai fejlesztésekkel kezelhetők. Ugyanez mondható el a bűnözéshez és a pénzmosáshoz kapcsolódó kockázatokról, minthogy a törvénybe ütköző kriptovaluta-tranzakciók aránya a 2020. évi 0,62 %-ról 2021-ben 0,15 %-ra csökkent ([20]), a bűnüldöző hatóságok pedig jobban nyomon követik és elkobozzák a jogtalanul szerzett kriptovalutákat. Ennek fényében az EGSZB megállapítja, hogy az Európai Bizottság pénzügyi technológiai cselekvési tervének 2018. márciusi közzététele óta az Európai Bizottság megvizsgálta mind a kriptoeszközök kínálta lehetőségeket, mind az általuk jelentett veszélyeket.

4.2. Mivel szilárd jogi keretet kell biztosítani a kriptoeszközökre vonatkozóan, ahogyan azt az Európai Bizottság javaslata körvonalazza ([21]), az EGSZB úgy véli, hogy a blokklánc – mint a kriptoeszközök fő mögöttes technológiája – sokat tehetne a meglévő kockázatok kezelése érdekében. A blokklánc potenciális előnyei a kockázatcsökkentést és a jobb tőkegazdálkodást lehetővé tevő valós idejű ügyletektől a szabályozási hatékonyság javításáig terjednek, ami például a blokkláncnak az ügyfél megismerésére vagy a pénzmosás elleni ellenőrzésekre történő használatával érhető el. Emellett a blokklánc fokozott kiberbiztonságot is eredményez, mivel a blokkláncalapú ökoszisztémába való betörés a hálózat és a számítástechnikai teljesítmény tekintetében rendkívüli erőforrásokat venne igénybe. A kriptoeszközök technológiájának támogatása terén hatalmas lehetőségeket kínál az egyéb kialakulóban lévő technológiákkal, például a mesterséges intelligenciával és a dolgok internetével való integráció is.

4.3. Amint azt korábban megjegyeztük, az átláthatóság és az információ hiánya komoly problémát jelent a kriptoeszközökkel kapcsolatban, ami pszeudoanonimitáshoz és az adóztatáshoz szükséges adatok elégtelenségéhez vezet. A további technológiai fejlesztések segíthetnek a meglévő korlátok kezelésében, javítva ezáltal az átláthatóságot és az adóhatóságoknak megfelelőségi célból küldött adatok minőségét, kezelve így az adócsalást és az illegális ügyleteket. Emellett a blokklánc és a mesterséges intelligencia közötti szinergiák is megoldást jelenthetnek, mivel a blokklánc-technológia jó minőségű adatokat biztosít a mesterségesintelligencia-alkalmazások számára, átlátható mintákat nyújt a teljesítményértékelési kutatásokhoz, és biztosítja az automatizált adóértékelés sérthetetlenségét.

4.4. A blokklánc további technológiai fejlődése arra is ösztönözheti a bankokat, hogy együttműködjenek a blokklánc-ökoszisztémán belül, ami lehetővé tenné számukra, hogy egy kereskedési platformon keresztül megosszák információikat és tapasztalataikat a szélesebb blokkláncközösséggel. Egy ilyen infrastruktúra teljes mértékben integrált, végponttól végpontig terjedő kereskedési, elszámolási és letéti szolgáltatást nyújthatna a blokkláncon alapuló digitális eszközök számára. Emellett biztonságos környezetet biztosíthatna a digitális eszközök kibocsátásához és az azokkal való kereskedéshez, és lehetővé tenné a meglévő értékpapírok és nem bankképes eszközök tokenizálását, hogy a korábban nem forgalomképes eszközök értékesíthetővé váljanak.

4.5. Ennek eléréséhez természetesen szilárd szabályozási keretre van szükség. Ugyanakkor a szabályozási keretnek nem csupán az EU-n belül, hanem az egyes joghatóságok között is következetesnek kell lennie. A fogyasztók védelme érdekében az EU-n belül és kívül is az egyenlő versenyfeltételek elvein alapuló normákat kell meghatározni. Ennek kapcsán az EGSZB támogatja a pénzátutalásokról szóló rendeletet, bár az bizonyos tekintetben túlmutat a hagyományos pénzügyi tranzakciókon. Ugyanakkor az EGSZB támogatja az innovációt az EU-ban. Fontos, hogy az „azonos tevékenység, azonos, kockázat, azonos szabályok" elvet követve a blokklánc-technológián alapuló, nem pénzügyi jellegű hagyományos termékeket fizikai megfelelőjükkel azonos módon kezeljék, ne pedig pénzügyi eszközökként.

([20]) „The Chainalysis 2022 Crypto Crime Report".

([21]) Javaslat európai parlamenti és a tanácsi rendeletre a kriptoeszközök piacairól és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról, COM(2020) 593 final.

4.6. Az utolsó szempont a digitális euro esetleges bevezetésével kapcsolatos. Egyértelművé kell tenni, hogy a digitális euro nem kriptoeszköz, hanem az euro egy másik formája ([22]). A digitális euro lehetővé tenné az uniós polgárok számára, hogy digitális kifizetéseket teljesítsenek az egész euroövezetben – csakúgy, mint ahogyan készpénzt használnak a fizikai fizetésekhez. Természetesen vannak érvek a digitális euro bevezetése mellett és ellen is; ugyanakkor az logikus lépésnek tűnik, tekintve, hogy a fizetések egyre inkább digitálissá válnak. Ez pedig két fő okból bír kritikus jelentőséggel: a digitális euro bizonyos mértékben ellensúlyozhatja az Egyesült Államoknak a stabil kriptopénzek piacán jellemző dominanciáját, az EBB részéről pedig fontos folytatni a kriptoeszközökkel kapcsolatos fejlemények, azoknak a monetáris politikára kifejtett potenciális hatásai, valamint annak nyomon követését, hogy milyen kockázatokkal járhatnak a kriptoeszközök a piaci infrastruktúrák és kifizetések zökkenőmentes működésére és a pénzügyi rendszer stabilitására.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([22]) Lásd a *digitális euro* témájában készülő saját kezdeményezésű véleményt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az egészségügyi munkaerőre és a gondozásra irányuló stratégia Európa jövőjéért

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/06)

Előadó: **Danko RELIĆ**

Előadó: **Zoe TZOTZE-LANARA**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.6.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	194/4/3

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az EGSZB határozottan kiáll amellett az elv mellett, hogy erős és rugalmas egészségügyi rendszereket csak képzett, hozzáértő és motivált egészségügyi dolgozókkal lehet felépíteni és továbbfejleszteni, ami alapvető fontosságú a sikeres egészségpolitika megvalósításához, és következésképpen elengedhetetlen ahhoz, hogy az Európa jövőjéről szóló konferencia ajánlásainak megfelelően mindenki számára elérhető legyen az emberközpontú egészségügyi ellátás és az egészséghez való jog. Ez minden európai számára egyenlő és fenntartható hozzáférést biztosítana a megfizethető, megelőző és gyógyító célú, minőségi egészségügyi ellátáshoz.

1.2 Az EGSZB üdvözli a szociális jogok európai pillérének keretében előirányzott, a tartós ápolás-gondozás és a kisgyermekkori nevelés és gondozás megerősítésére irányuló uniós szintű fellépést, amely hozzájárul a magas színvonalú, hozzáférhető, méltányos és megfizethető gondozási szolgáltatásokhoz, valamint a nemek közti egyenlőség és a társadalmi méltányosság erősítéséhez.

1.3 Az EGSZB az emberekre, jogaikra és szükségleteikre összpontosító, transzformatív megközelítést szorgalmaz az ellátás terén, beleértve a releváns vitákban, konzultációkban és döntésekben való részvételüket is. Sürgeti az Európai Bizottságot, hogy legyen ambiciózus egy olyan gondozási stratégia meghatározásában, amely hozzájárulna a kohézióhoz és a felfelé irányuló konvergenciához az egészségügyi ellátás és a tartós ápolás-gondozás terén a tagállamok között és a tagállamokon belül.

1.4 Az európai gondozási garancia biztosíthatja, hogy az Unió lakosai egész életükön át hozzáférjenek a megfizethető, minőségi egészségügyi ellátáshoz és gondozási szolgáltatásokhoz, kezelheti a gondozásban fennálló hiányosságokat, és előmozdíthatja a tisztességes munkakörülményeket, biztosítva a képzési lehetőségeket. A házi gondozók támogatása és elismerése, valamint a fizetett és nem fizetett családi gondozás problémáinak megoldására irányuló szakpolitikák kulcsfontosságúak az erőforrások hatékony felhasználása szempontjából.

1.5 Mivel a hatékony, elszámoltatható és jól finanszírozott közszolgáltatások továbbra is kulcsfontosságúak a minőségi ápoláshoz való egyenlő hozzáféréshez, az EGSZB arra kéri az Európai Uniót, hogy biztosítsa az összes szolgáltató által nyújtott gondozási szolgáltatások között a komplementaritást a szolidaritás alapján, ösztönözze a közszolgáltatásokba és a szociális gazdaságba történő beruházásokat, és támogassa a gondozási ágazat szociális gazdasági szereplőit.

1.6 A munkaerő-tervezésnek figyelembe kell vennie a digitális technológiák fejlődését, mivel az e területeken megvalósuló innovációk új munkakörnyezet és új gondozási területek kialakítására adnak lehetőséget, és új készségeket igényelnek. A tartós ápolás-gondozás digitalizációjának támogatása kulcsfontosságú a digitális szakadék és a digitális szegénység elleni küzdelemben.

1.7 Az EGSZB javasolja az Európai Unió egészségügyi és gondozási munkaerejére vonatkozó cselekvési terv felülvizsgálatát ([1]). Az integrált egészségügyi munkaerő-tervezés és -előrejelzés fejlesztése, valamint az egészségügyi és a hosszú távú ápolásban-gondozásban dolgozó munkaerő készségeinek átalakítása nélkülözhetetlen az említett szolgáltatásokhoz való hozzáférés és azok minőségének javítása szempontjából. Egy aktualizált terv biztosíthatná az adatgyűjtés javítását, kihasználva a digitalizációban rejlő lehetőségeket az egész EU-ban, és módszereket alakíthatna ki a munkaerő- és készségszükségletek jobb előrejelzésére.

1.8 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy tiszteletben kell tartani a mobilitáshoz való jogot az EU-n belül. A határokon átnyúló mobilitás további dimenziót ad a munkaerő-tervezésnek, ezért hasznos hosszú távú infrastrukturális lépés lenne egy európai egészségügyi munkaerő-felügyeleti szolgálat létrehozása, amely segítené a tagállamokat a tervezés szerkezetének kialakításában és fenntartásában, valamint a határokon átnyúló szempontok koordinálásában.

1.9 A kormányok, a munkaadók, a munkavállalók és az őket képviselő szervezetek bevonásával folytatott szociális párbeszéd kulcsfontosságú a transzformatív gondozási stratégia és a reziliens uniós egészségügyi és gondozási rendszerek kialakításához; a gondozókat és a gondozottakat be kell vonni a befogadó, ellenálló és a nemek közötti egyenlőséget szem előtt tartó gondozási és egészségügyi ökoszisztéma kialakításába.

2. **Általános megjegyzések a gondozással kapcsolatban**

2.1 Az uniós polgárok szociális védelme és jólléte szempontjából központi szerepet játszik a tartós ápolás-gondozás. Olyan személyek számára nyújtott szolgáltatások és támogatások körét foglalja magában, akik huzamosabb időszakon keresztül mentális és/vagy fizikai instabilitással és/vagy fogyatékossággal élnek, akik a mindennapi életvitelhez szükséges segítségre szorulnak, vagy akiknek állandó ápolásra van szükségük, amelyet hivatásos vagy nem hivatásos, fizetett vagy nem fizetett ápolók nyújtanak otthonukban vagy bentlakásos gondozási intézményekben ([2]).

2.2 A Covid19-világjárvány komolyan próbára tette a gondozási rendszerek ellenálló képességét és alkalmasságát az egész Unióban, és olyan strukturális problémákra világított rá, mint a számos országban jelen lévő alulfinanszírozottság és létszámhiány, amelyek a folyamatban lévő gazdasági/politikai kihívások, az infláció, a bizonytalanság és az energiaválság miatt tovább súlyosbodhatnak.

2.3 A szociális jogok európai pillére megfogalmazza az ellátáshoz való jogot és azt, hogy szükség esetén mindenkinek joga van hivatalos, minőségi ápolási-gondozási szolgáltatásokat igénybe venni. Az új európai gondozási stratégia, amelyet Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke 2021-ben az Unió helyzetéről szóló beszédében jelentett be, két tanácsi ajánlást tartalmaz a gyermekgondozásról (a barcelonai célkitűzések felülvizsgálata) és a tartós ápolás-gondozásról. Az Európai Parlament javasolta az egész életen át tartó gondozási szolgáltatások javítását az ellátást igénybe vevők és az ápolók igényei alapján, és sürgette az Európai Bizottságot, hogy támogassa a tagállamokat a minőségi gondozási szolgáltatások kialakításában ([3]).

([1]) Az Európai Bizottság 2012-ben tette közzé az EU egészségügyi munkaerejére vonatkozó cselekvési tervét.

([2]) Az Európai Bizottság Foglalkoztatás, Szociális Ügyek és Társadalmi Befogadás Főigazgatósága, (2014): „Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society" (Megfelelő szociális védelem a hosszú távú gondozási igények kielégítésére az elöregedő társadalomban). A szociális védelemmel foglalkozó bizottság és az Európai Bizottság közös jelentése, Kiadóhivatal, https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352, 14. o.

([3]) Az Európai Parlament 2018. november 15-i állásfoglalása: a gondozási szolgáltatások az Unióban a nemek közötti egyenlőség jobb megvalósulása érdekében, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0464_HU.html

2.4 Az EGSZB több véleményt is megfogalmazott az uniós gondozásról ([4]), amelyekben hangsúlyozta, hogy befektetésekre van szükség a magas színvonalú, fenntartható és mindenki számára hozzáférhető gondozás területén, valamint kezelni kell a gyermekgondozás és a tartós ápolás-gondozás terén mutatkozó lemaradást. Hiányosságokat állapított meg az ellátás egyetemes jellege terén, „ilyen a szolgáltatási kínálat diverzifikációja és szétaprózottsága, a szolgáltatások hiányos szabályozása, az irányítási szintek összehangolásának nehézségei, a szociális és egészségügyi szolgáltatások kombinálásának problémái, a szolgáltatások kereskedelmi jellegének fokozódása, valamint a megelőzési politikák és intézkedések szükségessége". Az idősekkel szembeni sztereotip gondolkodás és egyéb megkülönböztetések ellen az EGSZB a digitalizációval támogatott, emberközpontú gondozásra szólított fel. Ezzel összefüggésben az EGSZB a digitalizáció teljes körű bevezetését ajánlja a gondozók indokolatlan papírmunkájának csökkentése és az intelligens szabályozás legjobb eredményeinek alkalmazása érdekében.

3. **Az egészségügyi ellátás transzformatív megközelítése**

3.1 A hatékony európai gondozási stratégia olyan transzformatív és ambiciózus megközelítés iránti elkötelezettséget kíván, amely az embereket, alapvető jogaikat és szükségleteiket helyezi előtérbe, biztosítva részvételüket a konzultációkban és a döntéshozatalban, és amely hozzájárulhat a tagállamok közötti és a tagállamokon belüli kohézióhoz és felfelé irányuló konvergenciához.

3.2 Ezt az átalakulást megtestesítve az európai gondozási garancia biztosítaná, hogy az Unió minden lakosa egész életén át hozzáférjen a megfizethető és minőségi gondozáshoz, egységes keretet biztosítana a tagállamok számára a magas színvonalú szolgáltatások és az egész életen át tartó gondozásra vonatkozó stratégiák biztosításához, valamint javítaná a gondozók munkakörülményeit és képzési lehetőségeit, továbbá támogatná a házi gondozókat.

3.3 Az ápolási-gondozási gazdaságba és infrastruktúrába történő nagyszabású beruházásokra van szükség egy olyan transzformatív megközelítéshez, amely kezelné a gondozásban fennálló tartós hiányosságokat, és 2035-ig körülbelül 300 millió munkahelyet teremtene, ami egyben javítaná a nemek közötti egyenlőséget és a nők munkaerőpiaci helyzetét is ([5]).

3.4 Bár a tagállamok különböző modellekkel rendelkeznek, a hatékony, elszámoltatható és jól finanszírozott közszolgáltatások továbbra is kulcsfontosságúak a minőségi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosításában, valamint a fizetésben nem részesülő gondozók, különösen a nők támogatásában. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a lehető legmagasabb szintű komplementaritásra és szinergiára kell törekedni az állami és a magánszektorban működő (akár profitorientált, akár nem profitorientált) egészségügyi és ápolási szolgáltatásokat nyújtó valamennyi szolgáltató között annak érdekében, hogy mindenki számára elérhető legyen az egészségügyi ellátás ([6]). Figyelembe kell venni a tagállamok jó gyakorlatait és pozitív példáit, a nemzeti sajátosságok és különbségek tiszteletben tartása mellett.

3.5 A privatizációs trendek és a piac által vezérelt gyakorlatok, mint például a kockázatok szelektálása és a profit maximalizálásának elsőbbsége a gondozással és az egészséggel szemben, súlyosbíthatják az egyenlőtlenségeket, és a legkiszolgáltatottabb emberek kerülhetnek olyan helyzetbe, hogy gondozási szükségleteik nem kerülnek kielégítésre. A szolidaritáson, a nemzeti hatáskörök tiszteletben tartásán és a szubszidiaritáson alapuló tartós ápolás-gondozásnak és gyermekgondozásnak uniós és tagállami szinten erős szociális védelmi rendszerekre és közszolgáltatásokra, szociális beruházásokra és szociális gazdasági szereplőkre – például biztosító egyesületekre – van szüksége a megfelelően képzett gondozók által végzett, optimális közösségi és házi ellátás biztosításához ([7]).

3.6 Az uniós strukturális és beruházási alapok felhasználhatók az ápolási-gondozási beruházások támogatására. Az egészségügyet és a tartós ápolás-gondozást illetően az Európai Bizottságnak az európai szemeszter keretében célzottabban kell megfogalmaznia országspecifikus ajánlásait, és szükség esetén segítenie kell a tagállamokat abban, hogy a megfelelő finanszírozást termelő beruházásként kiemelten kezeljék, és ne gazdasági tehernek tekintsék.

([4]) HL C 129., 2018.4.11., 44. o.; HL C 487., 2016.12.28., 7. o.; HL C 204., 2008.8.9., 103. o.; Brosúra és az EGSZB „Gazdasági, technológiai és társadalmi változások az időseknek nyújtott fejlett egészségügyi szolgáltatások terén" című véleménye (HL C 240., 2019.7.16. 10. o.); az EGSZB „Új idősgondozási modell: a Covid19-világjárvány tanulságai" című véleménye (HL C 194., 2022.5.12. 19. o.).

([5]) Addati, L., Cattaneo, U. és E. Pozzan: „Care at work: investing in care leave and services for a more gender equal world of work", 2022-es jelentés. ILO, Genf. https://www.ilo.org/global/topics/care-economy/WCMS_838653/lang–en/index.htm

([6]) https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HIS-SDS-2018.53

([7]) Lásd az EGSZB véleményét: „A szociális beruházások hatásai a foglalkoztatásra és az államháztartásra" (HL C 226., 2014.7.16., 21. o.).

4. **Munkakörülmények, kihívások és foglalkoztatási potenciál**

4.1 Az Unióban a tartós ápolás-gondozás területén mintegy 6,3 millió ember dolgozik – míg 44 millió ember gyakran informálisan ápol és gondoz tartósan rokonokat vagy barátokat – ebben a világszerte egyik leggyorsabban növekvő ágazatban ([8]). A várakozások szerint 2030-ig 7 millió munkahely jöhet létre a hivatásos egészségügyi dolgozók és az ápolók-gondozók számára ([9]).

4.2 Az ápolási ágazatot érintő főbb kihívások között meg kell említeni a munkaerőhiányt, a kellemetlen és megterhelő munkakörülményeket, a korosodó munkaerőt és a 2008-as gazdasági válságot követő szociális és egészségügyi költségvetési megszorításokból eredő alulfinanszírozottságot, amely a tagállamokban eltérő mértékben jelentkezik ([10]). A munkahelyek számának növekedése szinte minden uniós országban elmarad a növekvő munkaerőpiaci kereslettől, mivel a mentálisan és fizikailag megterhelő körülmények miatt a gondozók elhagyják az ágazatot – ezt a tendenciát a gondozottak és a gondozók egészségét és biztonságát súlyosan érintő világjárvány tovább súlyosbította.

4.3 A transzformatív megközelítésnek elő kell mozdítania a nemek közötti egyenlőséget, tekintettel arra, hogy a nők teszik ki a gondozási ágazatban dolgozók több mint 80 %-át, ők a fő gondozók és gondozottak a formális és informális környezetben egyaránt ([11]), és átlagosan idősebbek, mint a teljes uniós munkaerőállomány. Mivel a nők vállalják a családon belül a gondozási feladatok túlnyomó többségét, a hozzáférhető és megfizethető kisgyermekkori nevelés és gondozás és tartós ápolás-gondozás lehetővé tenné, hogy több nő csatlakozzon a munkaerőpiachoz. Az évente legalább öt munkanapnyi gondozói szabadsághoz való jog, amelyet a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv vezetett be, némi támogatást fog nyújtani azoknak a házi gondozóknak, akik megpróbálnak egyensúlyt teremteni a munka és a gondozási feladatok között. A megfelelő fizetett szabadság hiánya azonban akadályozza, hogy teljes mértékben élhessenek ezzel az irányelvben biztosított joggal, és súlyosbíthatja a nemek közötti egyenlőtlenségeket.

4.4 Az ágazatban a bérek sok uniós országban az átlagosnál alacsonyabbak, a nehéz munkakörülmények, a szakképzettsége/szaktudás és képesítés speciális követelményei, valamint a magas munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági kockázatok ellenére is ([12]). Számos tagállamban a szakszervezeti szerveződés, a kollektív tárgyalások, a munkahelyi elégedettség, valamint a gondozók és gondozottak aránya alacsony; a világjárvány rávilágított többek között a személyi védőfelszerelés terén fennálló hiányosságokra is.

4.5 A nem fizetett informális gondozás vagy családi gondozás a tartós ápolás-gondozás sarokköve Európában, de a házi gondozás és a közösségi alapú szolgáltatások sok országban továbbra is fejletlenek és nehezen hozzáférhetőek ([13]). Figyelembe véve az informális gondozásnak a legfontosabb életkilátásokra gyakorolt hatását, az EGSZB határozottan ajánlja azokat a szakpolitikákat, amelyek elősegítik az informális gondozás „hivatalossá tételét”, támogatják az informális gondozókat, és hozzájárulhatnak az erőforrások hatékony felhasználásához.

([8]) Eurofound (2020), „Long-term care workforce: Employment and working conditions”, az EU Kiadóhivatala, Luxemburg, https://www.eurofound.europa.eu/nb/publications/customised-report/2020/long-term-care-workforce-employment-and-working-conditions

([9]) Barslund, Mikkel et. al (2021). „Study: Policies for long-term Carers” (2021). Brüsszel, Európai Parlament, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695476/IPOL_STU(2021)695476_EN.pdf

([10]) https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/186932/12-Summary-Economic-crisis,-health-systems-and-health-in-Europe.pdf

([11]) Európai Bizottság, A Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága, „Long-term care report: trends, challenges and opportunities in an ageing society”, I. kötet, 3. fejezet. Kiadóhivatal, 12., 28. o., https://data.europa.eu/doi/10.2767/677726

([12]) Lásd a 11. lábjegyzetet, 68–70. o.

([13]) Az Európai Bizottság Foglalkoztatás, Szociális Ügyek és Társadalmi Befogadás Főigazgatósága, Zigante, V.: „Informal care in Europe: exploring formalisation, availability and quality”, Kiadóhivatal, https://data.europa.eu/doi/10.2767/78836
Spasova, S., et al (2018). „Challenges in long-term care in Europe. A study of national policies” (Kihívások a tartós ápolás-gondozás területén Európában – Tanulmány a nemzeti szakpolitikákról), Európai Szociálpolitikai Hálózat (ESPN), Brüsszel, Európai Bizottság, https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8128&furtherPubs=yes

4.6 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a nem bejelentett, főként migráns vagy lakóhelyet változtató nők által végzett, bentlakásos, bizonytalan otthoni gondozási munka széles körben való elterjedése miatt. A hivatalos gondozáshoz való hozzáférés hiánya és a gazdasági szükségszerűségek miatt ez a szürke zóna koherens politikai megközelítést igényel, kellő figyelmet kell fordítani a szakképzettségek tanúsítására, a szabályozásra és a letelepedési engedélyezésre.

4.7 A tartós ápolás-gondozás iránti kereslet növekedésével az ágazatban elérhetővé válik majd a magasabb és vonzóbb bérezés, a hatékony kollektív képviselet és a kollektív tárgyalások, valamint a képzések bővítése. A munkafeltételek javítására fordított közfinanszírozás (például a közbeszerzésekben szereplő követelmények révén) segíthet a munkaerőhiány kezelésében és a magas színvonalú tartós gondozáshoz való hozzáférés biztosításában. A szakmaiság növelése, a minőség meghatározása és a minőség értékelésére/mérésére szolgáló szabványok kidolgozása, valamint a szabványok tagállamok közötti harmonizációja alapvető fontosságú az ágazat megújítása szempontjából ([14]).

5. **Egyéb megjegyzések**

5.1 A világjárvány számos tagállamban széttöredezettséget és szétaprózódottságot tárt fel, különösen a gondozási szolgáltatások nyújtása és finanszírozási hatáskörei terén, ami azt jelzi, hogy nagyobb mértékű integrációra van szükség a nemzeti egészségügyi és ellátórendszerek között ([15]), amelyek a legalkalmasabbak az egyetemes hozzáférés és a hatékonyság biztosítására.

5.2 Az új gondozási stratégia keretében összehangolt fellépést igénylő, újonnan felmerülő nagy kihívás a mentális egészségügyi problémák megelőzése és kezelése – ezek a világjárvány és a mentális betegségek növekvő előfordulásának (pl. demencia) együttes, a népesség elöregedéséhez kapcsolódó következményei.

5.3 Amint azt a Covid19 tartós ápolási-gondozási létesítményekben történő megelőzésével és visszaszorításával kapcsolatos közelmúltbeli tapasztalatok is mutatják ([16]), a hatékony értékelés, a hathatós és észszerűsített külső felügyelet és ellenőrzés mind az állami, mind a magán gondozást nyújtó létesítményekben kulcsfontosságú a visszaélések megelőzése, valamint a biztonság és a minőség biztosítása szempontjából, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő népességcsoportok, az idősek és a gyermekek esetében, kihasználva a tagállamokban már alkalmazott bevált gyakorlatokat.

5.4 Az egész Unióra kiterjedő standardizált adatgyűjtés és a tartós ápolásra és gondozásra vonatkozó mutatók kidolgozása létfontosságú a gondozási stratégia tagállami szintű sikeres végrehajtása szempontjából, beleértve a jelentéstételi követelményeket és a rendszeres felülvizsgálatokat is, amelyeket hatékony és észszerű módon kell elvégezni. A megfelelő gyermekgondozás biztosításához mennyiségi és minőségi célokra van szükség, hogy mérni lehessen a gondozás terén elért eredményeket, és hogy teljesíteni lehessen, vagy akár túl lehessen szárnyalni a barcelonai célkitűzéseket.

5.5 A digitalizáció támogatása a tartós ápolás-gondozás terén kulcsfontosságú a digitális szakadék kialakulásának elkerüléséhez. Különös figyelmet kell fordítani a hozzáférhetőségre, a támogató rendszerekre, a digitális kompetenciák javítására és a digitalizációra a munkahelyek minőségének javítása, továbbképzések, valamint az új diagnosztikai, nyomonkövetési és kezelési módszerek érdekében.

([14]) Lásd a 3. fejezetben a 11. lábjegyzetet.

([15]) Az Európai Bizottság Foglalkoztatás, Szociális Ügyek és Társadalmi Befogadás Főigazgatósága, (2014). „Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society" (Megfelelő szociális védelem a hosszú távú gondozási igények kielégítésére az elöregedő társadalomban), A szociális védelemmel foglalkozó bizottság és az Európai Bizottság közös jelentése, Kiadóhivatal, 36. o. https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352, és az egészségüggyel és a fenntartható fejlődéssel foglalkozó páneurópai bizottság (2021): „Drawing light from the pandemic: a new strategy for health and sustainable development. A review of the evidence" https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0015/511701/Pan-European-Commission-health-sustainable-development-eng.pdf

([16]) Danis, K., Fonteneau, L. és mások (2020): High impact of COVID-19 in long-term care facilities: suggestion for monitoring in the EU/EEA, *Euro Surveillance : European Communicable Disease Bulletin* (Fertőző betegségekkel foglalkozó európai kiadvány), 25. kötet, 22. szám, https://doi.org/10.2807/1560-7917.ES.2020.25.22.2000956

5.6 Az EGSZB elítéli az Orosz Föderáció által Ukrajnában elkövetett háborús bűncselekményeket, amelyek a gondozók és egészségügyi dolgozók, betegek, gyermekek, kórházak és egyéb létesítmények ellen irányulnak; ez az agresszió a haláleseteken és a sérüléseken túl súlyosan érinti az ukrán egészségügyi és gondozási rendszert is, és ezért sürgős célzott segélyezési és támogatási intézkedésekre van szükség – szem előtt tartva, hogy az ukrajnai válság mindenre kiterjed, és a társadalmi és gazdasági környezet számos aspektusát érinti.

5.7 A kormányok, a munkaadók, a munkavállalók és az őket képviselő szervezetek bevonásával folytatott szociális párbeszéd kulcsfontosságú a transzformatív gondozási stratégia és a reziliens uniós egészségügyi rendszerek kialakításához. Elengedhetetlen a gondozók és a gondozottak részvétele egy befogadóbb, reziliens és a nemek közötti egyenlőséget szem előtt tartó gondozási és egészségügyi ökoszisztéma kialakításában, bevonva a civil társadalmat és más érdekelt feleket, például az egyházat és a karitatív szervezeteket.

6. **Általános megjegyzések az egészségügyi munkaerőről**

6.1 A jó egészségügyi ellátás a stabil, biztonságos és virágzó társadalom egyik pillére, és ennek megszervezése a kormány felelőssége. Számos országban bevett gyakorlat, hogy más európai országokból származó, olcsó és gyorsan toborozható munkaerőre támaszkodnak. Ezt egyszerű tényként kezelik, és döbbenetes módon nem foglalkoznak a problémával.

6.2 Az EGSZB határozottan kiáll amellett az elv mellett, hogy az erős és rugalmas egészségügyi rendszereket csak jól képzett, hozzáértő és motivált egészségügyi dolgozókkal lehet felépíteni és továbbfejleszteni, ami a sikeres egészségügyi politika megvalósításának alapvető feltétele, és következésképpen elengedhetetlen a mindenkire kiterjedő egészségügyi lefedettség és az egészséghez való jog biztosításához. Az Európa jövőjéről szóló konferencia javaslatai is az „egészséghez való jog” megteremtésére irányulnak, garantálva minden európai polgár számára a megfizethető, megelőző, gyógyító és minőségi egészségügyi ellátáshoz való egyenlő és mindenki számára biztosított hozzáférést.

6.3 Az európai egészségügyi uniónak javítania kell az emberi egészséget fenyegető veszélyekkel szembeni uniós szintű védelmet, megelőzést, felkészülést és reagálást. Ebben az összefüggésben az európai egészségügyi unión belüli kulcsfontosságú kezdeményezések sikere nagymértékben függ a magas színvonalú egészségügyi munkaerőtől.

6.4 Az EGSZB számos véleményében ([17]) foglalkozott az egészségügyi dolgozók kérdésével más összefüggések és tevékenységek keretében. Az egészségügyi dolgozók a frontvonalban vannak, különösen a világjárvány alatt, és a legnehezebb időkben is kiemelkedő szolidaritásról tesznek tanúbizonyságot.

6.5 Az EGSZB támogatja azokat az intézkedéseket, amelyeket meg kell tenni annak érdekében, hogy az egészségügyi ágazat vonzóbbá váljon a fiatalok számára. Ez az egyik legfontosabb előfeltétele annak, hogy az egészségügyi rendszerekben elegendő humán erőforrás álljon rendelkezésre az egészségügyi szükségletek kielégítésére, az egészségfejlesztésre és a betegségmegelőzésre.

6.6 Az egészségügyi munkaerő létszámára, elvándorlására, képzettségére és egyéb sajátosságaira vonatkozó adatokat egységesíteni kell, és azokat a tagállamoknak folyamatosan meg kell osztaniuk egymás között. Számos esemény (a Covid19-járvány, földrengések, árvizek, Ukrajna orosz megszállása stb.) bizonyítja a gyors reagálás fontosságát, különösen válsághelyzetekben.

6.7 Az OECD-országokban 2000 és 2017 között 48 %-kal nőtt a foglalkoztatás az egészségügyi és szociális szolgáltatások területén ([18]). A népesség öregedésével és változásával az egészségügyi szolgáltatások iránti kereslet is növekedni és változni fog. Becslések szerint az egészségügyi dolgozók iránti globális kereslet 2030-ra csaknem megduplázódik ([19]).

6.8 Már a Covid19-világjárvány előtt is számos országban korlátozott volt az alapvető egészségügyi szolgáltatások kapacitása az egészségügyben tartósan fennálló munkaerőhiány miatt. Az előrejelzések szerint 2030-ra 18 millió szakember hiányzik majd globálisan az egészségügyből ([20]).

([17]) HL C 286., 2021.7.16., 109. o.; HL C 429., 2020.12.11., 251. o.; HL C 242., 2015.7.23., 48. o.; HL C 143., 2012.5.22.; HL C 18., 2011.1.19., 74. o.; HL C 77., 2009.3.31., 96. o.

([18]) https://one.oecd.org/document/ECO/WKP(2021)43/en/pdf

([19]) Liu JX., Goryakin Y., Maeda A., Bruckner T., Scheffler R.: Global Health workforce market projections for 2030. Human Resources for Health 2017; 15:11 (https://human-resources-health.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12960-017-0187-2).

([20]) https://www.who.int/health-topics/health-workforce#tab=tab_1

6.9 Fontos, hogy világosan meghatározzuk a készségek és feladatok lehetséges átadásának vagy kombinálásának elveit (feladatváltás/készségkombináció). Össze kell hangolni az egészségügyi munkaerőt képző intézményeket, hogy a felvétel nyertek számának és a tananyagnak az időben történő kiigazítása révén megfelelően tudjanak reagálni a nemzeti egészségügyi rendszer igényeire.

6.10 Az egészségügyi és szociális ellátás humánerőforrás-fejlesztésének a koordináció, az ágazatközi együttműködés és az ellátás integrációjának elvét kell követnie, azzal a közös céllal, hogy a polgárok számára egész évben, az év minden napján, folyamatosan elérhető ellátás legyen.

6.11 Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a kezelések elérhetőek legyenek a helyi közösségekben is, különösen a ritkán lakott területeken, a távoli vagy elszigetelt vidéki területeken és a szigeteken, ahol a modern közlekedési és távorvoslási megoldásokat aktívabban kell alkalmazni.

7. **Egészségügyi munkaerő-tervezés**

7.1 Az EGSZB úgy véli, az egészségügyi munkaerő-tervezésnek arra kell törekednie, hogy olyan szakmai gyakorlat feltételeit teremtse meg, amely javítja az ellátás minőségét és a betegbiztonságot. Ugyanakkor minden szinten biztosítani kell a magas színvonalú képzés lehetőségét.

7.2 Az egészségügyi munkaerő-gazdálkodást a tagállamok kormányainak jelentős szerepe miatta a teljes államigazgatás szintjén stratégiailag fontos tevékenységnek kell tekinteni, és azt a különböző nézőpontok és prioritások figyelembevételével, több ágazatot érintően kell végrehajtani.

7.3 Az egészségügyi munkaerő-gazdálkodásnak a „szakemberek életciklusának” minden szakaszával foglalkoznia kell – a leendő hallgatók toborzásától a nyugdíjasok foglalkoztatásáig. A képzésre, foglalkoztatásra és előléptetésre jelöltek kiválasztási folyamatának átláthatónak és tisztességesnek kell lennie, a megkülönböztetés minden formája nélkül.

7.4 Az egészségügyi munkaerő tervezése során fontos, hogy figyelembe vegyék és egyértelműen képviseljék a polgárok és az egészségügyi dolgozók igényeit. A munkaerő tervezési és gazdálkodási folyamatainak meg kell határozniuk azokat a módszereket, amelyekkel a szakemberek valamennyi igényét azonosítani lehet, a munkakörülményektől az anyagi jogokon, az előrelépési lehetőségeken, a tanulásra és kutatásra szánt megfelelő időn és erőforrásokon át a magánélet és a szakmai élet közti fenntartható egyensúly megteremtéséig.

7.5 Az egészségügyi munkaerő tervezésének tükröznie kell a szerkezet tervezését, de a kitűzött célok eléréséhez szükséges intézkedéseket és folyamatokat is, annak meghatározása érdekében, hogy mit kell elérni, és milyen konkrét módon.

7.6 Az EGSZB javasolja az Európai Unió egészségügyi és gondozási munkaerejére vonatkozó cselekvési terv felülvizsgálatát ([21]). Az integrált egészségügyi munkaerő-tervezés és -előrejelzés fejlesztése, valamint az egészségügyi és a hosszú távú ápolásban-gondozásban dolgozó munkaerő készségeinek átalakítása nélkülözhetetlen az említett szolgáltatásokhoz való hozzáférés és azok minőségének javítása szempontjából.

7.7 A szociális partnereknek és minden érdekelt civil társadalmi szervezetnek aktív szerepet kell vállalnia az egészségügyi munkaerő-tervezés folyamatában. Meg kell határozni a különböző szakmai csoportok közti kapcsolatokat, a lakosság sajátos igényeit és az egyes kompetenciák rendszerét.

7.8 A jogok védelme és az egészségügyi szakemberek számára megfelelő ösztönzők biztosítása érdekében azonosítani kell azokat a kevésbé vonzó földrajzi vagy tevékenységi területeket, ahol humánerőforrás-hiány van. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy a földrajzi megoszlás és a korcsoportok figyelembevételével tegyen ajánlásokat az egy főre jutó minimális erőforrásokra az általános egészségügyi alapellátás és a vészhelyzetek tekintetében ([22]).

([21]) Az Európai Bizottság 2012-ben tette közzé az uniós egészségügyi dolgozókra vonatkozó cselekvési tervét.

([22]) A CPME egészségügyi munkaerőre vonatkozó politikája (https://www.cpme.eu/policies-and-projects/professional-practice-and-patients-rights/health-systems-and-health-workforce).

7.9 Ezen ajánlások megalapozásához elengedhetetlen a nemzetközi adatgyűjtési gyakorlatok javítása az adatkategóriák lehetőség szerinti egységesítése, a különbségek azonosítása és az adatok félreértelmezésének elkerülése érdekében. Az adatok összefüggéseinek megértéséhez lényeges, hogy az összehangolt európai kategóriáktól való nemzeti eltéréseket is figyelembe lehessen venni ([23]).

7.10 A pénzügyi források kérdését az egyes tagállamok gazdasági körülményeitől függően eltérő módon fogják kezelni. A tapasztalatok szerint a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy általánosságban a rendszertervezés, és különösen az egészségügyi munkaerő tervezése során figyelembe vegyék mind a tágabb környezetet, mind a kormány relatív befolyásolási képességét ([24]).

7.11 A munkaerő-tervezésnek figyelembe kell vennie a digitális technológiák fejlődését, mivel az e területeken megvalósuló innovációk új munkakörnyezet és új gondozási területek kialakítására adnak lehetőséget, és új készségeket igényelnek.

8. **Munkafeltételek**

8.1 Az, hogy a munkakörülmények olyan jelentős tényezők, melyek alapján a szakemberek döntenek az orvosi pályára való lépés, a pályán maradás vagy a pályaelhagyás mellett, rávilágít a koherens szakpolitikák fontosságára olyan területeken, mint az oktatás, a foglalkoztatás, a családi élet, a pénzügyek és a migráció. Míg az egészségügyi munkaerő-tervezésről szóló viták nagy része a szakmai kompenzációra összpontosít, mint a toborzás és megtartás kulcsfontosságú tényezőjére, addig az oktatáshoz és képzéshez való hozzáférés – beleértve a szakmai fejlődést és a szaktudás fenntartását – és a gyakorlati feltételek – mint például a gondozás elérhetősége, a hivatalos munkaidő, a megfelelő munkaerő-állomány, az érdemi szakmai fejlődési lehetőségek és a munka és a magánélet egyensúlya – mind hozzájárulnak egy olyan egészséges munkakörnyezethez, amelyben az orvoslás vonzó és fenntartható karrierlehetőséget jelent ([25]).

8.2 Az európai és nemzetközi orvosi szervezetek rámutatnak, hogy a kórházakban, körzeti és magánrendelőkben dolgozó orvosok mindennapi tevékenységük során egyre gyakrabban szembesülnek konfliktushelyzeteken kívüli, olykor szélsőséges erőszakkal ([26]). Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és az összes érdekelt felet, hogy mutassanak politikai elkötelezettséget, és legyenek tudatában annak, hogy sürgősen meg kell védeni az egészségügyi dolgozókat munkavégzésük során.

8.3 Az egészségügyi dolgozók ki vannak téve a kockázatnak, hogy a munkahelyi érintkezés révén megfertőződhetnek. Az egészségügyi dolgozók körében a fertőzések a munkából való hiányzáshoz, megbetegedésekhez és bizonyos esetekben halálozáshoz is vezethetnek. Ezek végső soron csökkentik a munkaerő létszámát, és következésképpen befolyásolják a betegellátás minőségét és biztonságát.

8.4 Az egészségügyi dolgozók pszichológiai stressztől, és akár mentális zavaroktól is szenvedhetnek, amelyek kihatnak a munkájukra és a magánéletükre is. Az utóbbi években megszaporodtak azok a beszámolók, amelyek szerint az egészségügyi dolgozók kiégés, depresszió vagy más mentális problémák miatt korlátozzák szakmai tevékenységüket vagy idő előtt nyugdíjba vonulnak ([27]). Az EGSZB kéri, hogy a mentális közegészségügyi szolgáltatásokba való beruházások révén minden egészségügyi szakember teljes mértékben és szabadon hozzáférhessen ezekhez a szolgáltatásokhoz.

([23]) Lásd a 2. lábjegyzetet.
([24]) Russo G., Pavignani E., Guerreiro CS., Neves C.: Can we halt health workforce deterioration in failed states? Insights from Guinea Bissau on the nature, persistence and evolution of its HRH crisis. Human Resources for Health 2017; 15(1):12.
([25]) Lásd a 2. lábjegyzetet.
([26]) https://www.cpme.eu/api/documents/adopted/2020/3/EMOs.Joint_.Statement.on_.Violence.FINAL_.12.03.2020.pdf
([27]) Dyrbye, L. N., t. D. Shanafelt, C. A. Sinsky, P. F. Cipriano, J. Bhatt, A. Ommaya, C. P. West, és D. Meyers, 2017: Burnout among health care professionals: A call to explore and address this underrecognised threat to safe, high-quality care. *NAM Perspectives*. Vitaanyag, National Academy of Medicine, Washington, DC.

9. **Mobilitás**

9.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szabad helyváltoztatáshoz való jogot mind az EU-n belül, mind azon kívül tiszteletben kell tartani. A határokon átnyúló mobilitást az egyes munkavállalók és a szakma egésze érdekében meg kell könnyíteni, mivel lehetőséget biztosít a tudásátadásra és a kölcsönös tanulásra, ami a betegellátás és végső soron az egész egészségügyi rendszer javát szolgálja. A gazdasági szükségszerűségből vagy kedvezőtlen munkakörülményből eredő migráció esetében elengedhetetlen e dinamika kiváltó okainak azonosítása és kezelése, valamint az egészségügyi munkaerő helyzetének javítására irányuló munka ([28]).

9.2 A határokon átnyúló mobilitás további dimenziót ad a munkaerő-tervezésnek, ezért hasznos hosszú távú infrastrukturális lépés lenne egy európai egészségügyi munkaerő-felügyeleti szolgálat létrehozása, amely segítené a tagállamokat a tervezés szerkezetének kialakításában és fenntartásában, valamint a határokon átnyúló szempontok koordinálásában. Ezt össze kell kapcsolni az uniós folyamatokkal, különösen az európai szemeszterrel és a határokon átnyúló súlyos egészségügyi veszélyekről szóló jövőbeli uniós rendelet keretében tervezett világjárvány-helyzeti tervezéssel ([29]).

9.3 A tagállamoknak etikus toborzási politikákat kell bevezetniük a WHO egészségügyben dolgozók nemzetközi toborzására vonatkozó globális eljárási szabályzatával összhangban ([30]). A szakemberek külföldről történő toborzása nem tekinthető pusztán a belföldi egészségügyi dolgozók hiányának enyhítésére szolgáló eszköznek. Ahol aszimmetrikusak a mobilitási áramlások, ott törekedni kell olyan kiegyenlítő mechanizmusok létrehozására, amelyek a kölcsönösen előnyös cserékre irányulnak.

10. **Egyéb megjegyzések**

10.1 A hatékony vezetői készség nélkülözhetetlen az egészségügyi szakemberek munkájának irányításához, bármilyen szinten. Ez az egészségügyi oktatás összetett és nagyra értékelt eleme, amelyet egyre inkább alapvetőként ismernek el az oktatás, a kutatás és a klinikai gyakorlat magas színvonalának eléréséhez.

10.2 Következésképp a magas színvonalú és megfelelő minőségű vezetőképzésnek és -fejlesztésnek valamennyi egészségügyi szakma tanrendjében szerepelnie kell ([31]).

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([28]) Az Európai Bizottság Foglalkoztatás, Szociális Ügyek és Társadalmi Befogadás Főigazgatósága, (2014): „Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society" (Megfelelő szociális védelem a hosszú távú gondozási igények kielégítésére az elöregedő társadalomban). A szociális védelemmel foglalkozó bizottság és az Európai Bizottság közös jelentése, Kiadóhivatal, https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352, 14. o.

([29]) Az Európai Bizottság Foglalkoztatás, Szociális Ügyek és Társadalmi Befogadás Főigazgatósága, (2014): „Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society" (Megfelelő szociális védelem a hosszú távú gondozási igények kielégítésére az elöregedő társadalomban). A szociális védelemmel foglalkozó bizottság és az Európai Bizottság közös jelentése, Kiadóhivatal, https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352, 14. o.

([30]) https://www.who.int/publications/m/item/migration-code

([31]) Van Diggele, C., Burgess, A., Roberts, C. és Mellis, C. (2020): Leadership in healthcare education. BMC Medical Education, 20 (2. melléklet), 456. https://doi.org/10.1186/s12909-020-02288-x

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Uniós ifjúsági teszt

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/07)

Előadó: **Katrīna LEITĀNE**

Közgyűlési határozat:	2022.2.24.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.6.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	158/0/5

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Minden működő demokrácia alapja a politikai részvétel. A fiatal európaiak számára az Unió legfőbb értéke a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság tiszteletben tartása ([1]). Kulcsfontosságú annak biztosítása, hogy a fiatalok beleszólhassanak a jövőjüket érintő döntésekbe, mivel még a közvetett hatások is erősen befolyásolhatják a fiatalok és a következő generációk életét. A nem közvetlenül a fiatalokat célzó vagy a nem a hagyományos ifjúságpolitikai terület részének tekintett szakpolitikák is jelentős hatást gyakorolhatnak a fiatalok életére. Fontos, hogy olyan hatékony mechanizmusokat kínáljunk, amelyek kiegészítik a meglévő részvételi mechanizmusokat, összhangban vannak a demokratikus elvekkel, és a fiatalok igényeihez igazodnak. Ez hozzájárulhat a jobb és hatékonyabb politikai döntéshozatalhoz.

1.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az oktatás az egyik leghatékonyabb módja a fiatalok megszólításának, és annak, hogy tájékoztassuk őket a politikai részvétel valamennyi lehetséges formájáról és az európai projekt által képviselt értékekről. A formális és nem formális oktatást támogató meglévő programok, mint például az Erasmus+ és az Európai Szolidaritási Testület, sikeresen javították a fiatalok demokratikus részvétellel, valamint az uniós értékekkel és elvekkel kapcsolatos nézeteit.

1.3 Az EGSZB kiemeli, hogy egyértelműen szükség van arra, hogy a fiatalokat a nekik leginkább megfelelő módon érdemben bevonják a politikai döntéshozatalba, ezt pedig nyomon követés, értékelés és hatásvizsgálat kövesse annak biztosítása érdekében, hogy a politikai döntések meghozatalakor figyelembe vegyék az ifjúság véleményét. A politikai döntéshozatali folyamatban való részvétel bizalmat teremt a fiatal generációk körében és azon túl is, lehetővé téve, hogy fontos szereplőknek tekintsék őket a folyamat során. Ezeknek a folyamatoknak magukban kell foglalniuk a bevonásuk eredményeiről nyújtott látható és átlátható tájékoztatást. Ez a tényező alapvető fontosságú a fiatalok és a politikai döntéshozók közötti bizalom kiépítéséhez ([2]). Továbbá nagyon fontos a társadalmi inkluzivitás és a különböző igényű csoportok megszólítása.

([1]) European Youth in 2021, másodelemzés.
([2]) Influencing and understanding political participation patterns of young people, Európai Parlament, 2021.

1.4 Az EGSZB egyetért azzal, hogy a civil társadalmi szervezetek döntő szerepet játszhatnak a fiatalok társadalmi kihívásokba való bevonásában, és ezáltal a politikai döntéshozatalban és a demokratikus folyamatban való részvételük biztosításában. Ezek a szervezetek hidakként és támogató hálózatokként szolgálhatnak, amelyek segítik a fiatalokat a hivatalos állami szervekkel való kapcsolatfelvételben, és lehetővé teszik a fiatalok számára, hogy aktív polgárokká váljanak. Az EGSZB támogatja ezeket a szervezeteket és a fiatal polgárokat az aktív szerepvállalásban, és olyan intézkedéseket szorgalmaz, amelyek ezt lehetővé teszik számukra.

1.5 Az EGSZB az uniós intézményeket és a tagállamokat olyan intézkedések és mechanizmusok bevezetésére ösztönzi, amelyek biztosítják, hogy az ifjúsági szempontokat minden szakpolitikai területen figyelembe vegyék, ugyanakkor teret biztosítanak a fiatalok számára, hogy következetesen és szakértelemmel járuljanak hozzá az őket érintő kihívások kezeléséhez. Ezeknek a struktúráknak világos és jól átlátható nyomonkövetési és ellenőrzési mechanizmusokat is magukban kell foglalniuk, és ki kell egészíteniük a meglévő ifjúsági részvételi eszközöket, ugyanakkor nem eredményezhetik a támogatások csökkenését. Megfelelő forrásokat kell rendelkezésre bocsátani a fiatalok politikai döntéshozatalban történő érdemi részvételének biztosításához.

1.6 A fiatalok politikai és döntéshozatali folyamatokban való részvétele támogathatja a jobb szabályozást és szakpolitikákat, mivel segítségével feltérképezhetjük és megérthetjük azokat a jelenlegi és jövőbeli tendenciákat, amelyek hatással vannak a fiatalok és a jövő nemzedékeinek életére. Ez megkönnyítheti a javaslatok előterjesztőinek feladatát is, mivel minőségi információkat kaphatnak a másodlagos adatok kiegészítésére.

1.7 Az EGSZB hangsúlyozni szeretné, hogy az uniós ifjúsági teszt az uniós ifjúsági stratégia ([3]) és az ifjúság európai évének fő célkitűzéseire épül, és mindkettő hangsúlyozza annak fontosságát, hogy növelni kell az ifjúság szerepét a politikai döntéshozatalban, ami ágazatközi megközelítést igényel. A teszt létrehozása egyike az Európa jövőjéről szóló konferencia végeredményéről szóló jelentésben ([4]) meghatározott intézkedéseknek is, amelyet a konferencia plenáris ülésén minden szavazó és polgár támogatott. Ahhoz, hogy az ifjúság európai évét követően is tartós hatást és maradandó eredményeket érjünk el, a fiatalokat képessé kell tenni arra, hogy a változás élére álljanak, és egy jobb jövőt építsenek.

1.8 Az EGSZB nyugtázza, hogy az Európa jövőjéről szóló konferencia eredményeiről közzétett európai bizottsági közlemény hivatkozik az uniós ifjúsági tesztre ([5]). Hangsúlyozza azonban, hogy az Európai Bizottság javaslata nincs összhangban az eredeti javaslat céljaival és eszközeivel, hiányzik belőle az ifjúsági szervezetekkel és szakértőkkel való érdemi együttműködés, az ifjúság szempontjának valamennyi szakpolitikában való általános érvényesítése, és nem veszi figyelembe a szakpolitikáknak a jövő nemzedékeire gyakorolt hosszú távú hatását. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós ifjúsági tesztnek – különálló eszközként – a minőségi jogalkotási eszköztár részét kell képeznie, mivel a jövő generációi és a fiatalok kiemelt figyelmet érdemelnek.

1.9 Az EGSZB szorosabb együttműködést szorgalmaz az intézmények között a meglévő sikeres kezdeményezések – például az uniós ifjúsági párbeszéd, a „Your Europe, Your Say!" és az Európai Ifjúsági Rendezvény – összehangolása érdekében, és kéri, hogy ezeket az EU ifjúsági stratégiájával összhangban kapcsolják össze az olyan jövőbeli kezdeményezésekkel, mint az uniós ifjúsági teszt. Az EGSZB emellett felvázol egy sor javaslatot a fiatalok EGSZB-ben való részvételére vonatkozóan, és arra törekszik, hogy az uniós ifjúsági teszt koncepcióját beépítse munkájába.

2. **Általános megjegyzések**

2.1 **Az *ifjúság szerepe az európai projekt felépítésében***

2.1.1 Az ifjúság az európai projekt motorja, a fiatalok kreativitása, energiája és lelkesedése pedig a fenntarthatóság hajtóereje. Az idei, 2022-es évet az ifjúság európai évének nyilvánították, és az Európai Bizottság elnöke, Ursula von der Leyen úgy fogalmazott: *„Európának minden egyes fiatalra szüksége van"* – majd hozzátette: *„Olyan Unióra van szükség, amelynek lelke és jövőképe van, amellyel a fiatalok azonosulni tudnak."* ([6])

([3]) Az Európai Tanács állásfoglalása a 2019 és 2027 közötti időszakra szóló uniós ifjúsági stratégiáról.
([4]) Az Európa jövőjéről szóló konferencia: *Jelentés a végeredményről*, 2022. május.
([5]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0404&qid=1660827033223.
([6]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/speech_21_4701.

2.1.2 Az európai projekt hatékony és megfelelő megvalósításához a jelenlegi demokratikus környezetben el kell ismerni a fiatalok demokratikus hagyományokon és geopolitikai kontextusokon belüli politikai részvételéről szóló diskurzust ([7]). Margarítisz Szhinász, az európai életmód előmozdításáért felelős alelnök így fogalmazott: *„Az ifjúság európai évétől paradigmaváltást remélek abban a tekintetben, ahogyan a fiatalokat bevonjuk a politikába, illetve a döntéshozatalba”*. Ezen érvelés mentén hozzáférést kell biztosítani a fiataloknak, és lehetővé kell tenni számukra ([8]) az érdemi ifjúsági szerepvállalást.

2.1.3 Az Eurobarométer felmérései ([9]) szerint az európaiak kevesebb mint fele (47 %) bízik az EU-ban, és csak 44 %-uknak van róla pozitív véleménye. Az európai projekt jövője nagyban függ attól, hogy a fiatalok mennyire kötődnek az európai értékekhez, és mennyire hajlandóak felvállalni az európai identitást. A fiatalok aktív részvétele a politikai és döntéshozatali folyamatokban kulcsfontosságú, mivel jövőjüket a ma meghozott döntések határozzák meg. Ezért részvételt elősegítő eszközöket kell bevezetni a fiatalok véleményének figyelembevétele érdekében. A civil és demokratikus életben való részvételt minden szinten meg kell erősíteni Európa jövőbeli jólétének biztosítása érdekében, elismerve, hogy a demokratikus érettség befolyásolja ([10]) a fiatalok politikai részvételének mintáit az Unióban.

2.1.4 Az Európa jövőjéről szóló konferencia összehívására irányuló uniós kezdeményezés ösztönzőleg hatott a polgárokkal folytatott, részvételen alapuló párbeszéd előmozdítására az egész Unióban. A meglévő ifjúsági részvételi mechanizmusok hatékonyságának javítása és újak kialakítása lehet a következő lépés. Amint azt az Európa jövőjéről szóló konferencia végső eredményei is javasolják, ez magában foglalhatná a jogszabályok „ifjúsági tesztjét” ([11]), amelyet hatásvizsgálat és a fiatalok képviselőit bevonó konzultációs mechanizmus kísér ([12]).

2.1.5 Az ifjúsági teszt stratégiai előrejelzési módszerként szolgál a szakpolitikai döntéshozatalhoz. A stratégiai előrejelzés olyan értékes módszer, amelyet az Európai Bizottság a szakpolitikai döntéshozatali folyamat során kíván alkalmazni. Mivel olyan elvekre épül, mint a kilátások vizsgálata, a megatrendek elemzése, a forgatókönyv-készítés és a jövőképalkotás, elkerülhetetlen, hogy az ifjúság és a jövő nemzedékek szempontjait is figyelembe vegyék ebben a keretben. Bár az előrejelzési folyamat elismeri, hogy a jövő nincs előre meghatározva, információkat gyűjt a lehetséges forgatókönyvekről, és a felmerülő kihívásokra való felkészülést célozza. A nemzedékek közötti párbeszéd nyújthat olyan értékes eszközöket, amelyek biztosítják, hogy a kidolgozott szakpolitikák figyelembe vegyék ezeket a tendenciákat és jövőbeli forgatókönyveket. A fiatalok és a jövő nemzedékek szempontjait is számításba vevő elemzések elvégzése hozzájárulhat, és hozzá is kell, hogy járuljon a jobb és testre szabottabb szakpolitikákhoz, amelyek képesek kezelni a jövő nemzedékei előtt álló kihívásokat.

2.1.6 A jövőbeli kihívásoknak megfelelő, hatékonyabb szakpolitikák kialakítása érdekében ezeknek el kell ismerniük és meg kell védeniük a fiatalok és a jövő nemzedékek jogait, biztosítva, hogy ne gyakoroljanak negatív hatást egyetlen konkrét generációs és társadalmi csoportra sem. Ezeket a csoportokat jelenleg gyakran figyelmen kívül hagyják vagy más csoportok részének tekintik, ami nem tükrözi a valóságot. Ennek eredményeként a szakpolitikák nem kezelik megfelelően a kihívásokat, és hozzájárulnak a bizalom csökkenéséhez és a formális intézményektől való elforduláshoz.

2.2 ***A fiatalok érdemi részvételének szükségessége***

2.2.1 Az érdemi részvétel olyan hatalommegosztásról szól, amely képes más érdekelt felek bevonásával, átlátható és az összes érintett szereplő számára ismert feltételek mellett döntéseket hozni. A jól megtervezett elszámoltathatósági folyamatok megalapozzák az érdekelt felek bizalmát a politikai részvételen alapuló folyamatok iránt, ahogy a különböző szereplők egyértelmű felelősségi körét is, amit valamennyi érdekelt féllel közölni kell.

([7]) Deželan T., Moxon D., *Influencing and understanding political participation patterns of young people: The European perspective*, tanulmány, 2021.

([8]) Barta O., Boldt G., Lavizzari A., *Meaningful youth political participation in Europe: concepts, patterns and policy implications*, kutatási tanulmány 2021.

([9]) 96. sz. Eurobarométer felmérés – 2021–2022. tél.

([10]) Kitanova, M., Youth political participation in the EU: evidence from a cross-national analysis”, Journal of Youth Studies, 23. kötet, 7. szám, 2020 (a tanulmány beérkezésének időpontja: 2018).

([11]) https://www.youthforum.org/files/YFJ_EU_Youth_Test.pdf.

([12]) Jelentés az Európa jövőjéről szóló konferencia végeredményéről.

2.2.2 A fiatalok közintézményekbe vetett bizalma a 2000-es évek végén bekövetkezett globális pénzügyi válság után megingott ([13]), és politikai befolyásukról és a döntéshozatalban való képviseletükről alkotott megítélésük azóta is változatlan. A fiatalok demokratikus életben való részvétele sokféle formát ölthet. Bár a helyi, nemzeti vagy európai választásokon való szavazást tekintik a leghatékonyabb eszköznek ahhoz, hogy a döntéshozók meghallják a hangjukat (39 %) ([14]), az ilyen típusú demokratikus részvételben bízó fiatalok aránya még mindig nagyon alacsony. Ugyanakkor azok, akik távol maradnak a politikától, az érdemi elkötelezettség és a bizalom hiányával indokolják azt, valamint úgy érzik, hogy nincs értelme részt venni, ha hozzájárulásukat nem veszik figyelembe. A fiatalok részvételének egyik fő akadálya az a meggyőződés, hogy a döntéshozók úgysem hallgatnak a hozzájuk hasonló emberekre ([15]). A bizalom növelése, valamint a fiatalok és a közintézmények közötti párbeszéd erősítése ezért kulcsfontosságú a társadalmak felkészültségének és ellenálló képességének biztosításához, hogy azok képesek legyenek megbirkózni a jövőbeli sokkhatásokkal ([16]).

2.2.3 A fiatalok többsége (70 %) ([17]) úgy érzi, hogy nem nagyon vagy egyáltalán nincs beleszólása az EU egészét érintő fontos döntésekbe, törvényekbe és politikákba. A fiatalok 24,8 %-a ([18]) úgy érzi, hogy egyáltalán nincs befolyása arra, hogy milyen témák kerülnek be a nyilvános vagy politikai vitákba, és további 40,8 % véli úgy, hogy kevés befolyása van erre. Továbbá a válaszadók 2/3-a úgy véli, hogy a politikusoknak a fiatalok problémáival kapcsolatos nagyobb fokú tájékozottsága segítené a fiatalokat abban, hogy jobban befolyásolhassák a közpolitikát, míg több mint 50 %-uk úgy gondolja, hogy ezt a célt szolgálná az ifjúsági szervezetek erősebb szerepe is a politikában.

2.2.4 A fiatalok változtattak részvételi módszereiken, és jelenleg a politikai szerepvállalás nem intézményesített, és különösen nem választásokon alapuló formáit részesítik előnyben ([19]). A kutatások egyre inkább azt mutatják, hogy ez összefügg az állami szervekbe vetett bizalom csökkenésével és a képviseleti demokrácia működésével kapcsolatos elégedetlenséggel. A fiatalok nem hagyományos politikai részvétele egyre gördülékenyebbé, egyénre és személyre szabottabbá vált, előnyben részesítve az egyes témákban és problémakörökben való szerepvállalást, valamint az „egyéni életmódválasztás" keretében kifejtett közvetlen aktivizmust és tiltakozást ([20]). Általánosságban elmondható, hogy a fiatalok politikailag erősen motiváltak. A politikai részvétellel foglalkozó szakértők – amikor a fiatalok részvételének kérdését mérlegelik – arról a kérdésről, hogy a fiatalok egyáltalán részt kívánnak-e venni, áthelyezték a hangsúlyt arra a kérdésre, hogy a fiatalok hol és hogyan kívánják kifejteni politikai nézeteiket ([21]). Tekintettel arra, hogy a fiatalok jelenleg milyen sokféle módon próbálják befolyásolni a szakpolitikákat és a politikát, egyértelmű igény jelentkezik arra, hogy figyelembe vegyük a politikai részvétel nem hagyományos jellegét, a részvételen alapuló döntéshozatalt, valamint a megerősített kommunikációs és átláthatósági mechanizmusokat a demokratikus intézményi keretben. Az állami szerveken belüli szakpolitikai döntéshozatalt ennek megfelelően kell kiigazítani és úgy kialakítani, hogy a szakpolitikai döntések meghozatalakor biztosítsák a fiatalok valamennyi csoportjának megszólítását és bevonását. A részvételi mechanizmusoknak ténylegesen befogadó jellegűnek kell lenniük, és oly módon kell ezeket ismertetni és terjeszteni, hogy a legkülönfélébb és a legnehezebben elérhető közönséghez is eljussanak.

2.2.5 Az ifjúsági szervezetek a fiatalok problémáival kapcsolatos témák széles skálájára vonatkozó ismeretet és tudásanyagot halmoztak fel. Ezek felhasználása a politikai döntéshozatali folyamatokban következetesebb és rugalmasabb szabályokat és rendeleteket fog eredményezni. Ezt az is alátámasztja, hogy egyre több fiatal csatlakozik ezekhez a szervezetekhez ([22]).

([13]) Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice Fit for all generations? Highlights.
([14]) Eurobarométer gyorsfelmérés az ifjúságról és a demokráciáról, 2022. február 22. és március 4. között.
([15]) Az Európai Parlament ifjúsági felméréséről szóló jelentése (Európai Parlament, 2021. szeptember).
([16]) Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice Fit for all generations? Highlights.
([17]) Az Európai Parlament ifjúsági felméréséről szóló jelentése (Európai Parlament, 2021. szeptember).
([18]) Ifjúsági felmérésről szóló jelentés (a német–portugál–szlovén hármas elnökség alatt, 2022. január).
([19]) Ifjúsági felmérésről szóló jelentés (a német–portugál–szlovén hármas elnökség alatt, 2022. január).
([20]) Ifjúsági felmérésről szóló jelentés (a német–portugál–szlovén hármas elnökség alatt, 2022. január).
([21]) Deželan T., Moxon D., *Influencing and understanding political participation patterns of young people: The European perspective*, tanulmány, 2021.
([22]) Eurobarométer-felmérés az ifjúság európai évéről: Az európai fiatalok egyre nagyobb szerepet vállalnak, Európai Bizottság, 2022.

2.2.6 Az ifjúsággal való érdemi együttműködés döntő fontosságú. Az ifjúság részvételét javítani kell, különösen a következő problémák kezelésével: az ifjúsági demokratikus képviselet hiánya, valamint az ifjúsági nézőpont hiánya a hagyományos ifjúságpolitika területén kívül. A fiatalok részt kívánnak venni az életüket befolyásoló politikák alakításában. Az elöregedő társadalmakban a generációk közötti egyenlőtlenségeket a nemzedékek közötti igazságosság ([23]) révén lehet orvosolni.

2.2.7 Az ifjúsági hatásvizsgálat meglévő eszközei – mint például a minőségi jogalkotási eszköztár 31. eszköze – nem biztosítják az ifjúsági szempontok érvényesülését és az olyan ifjúsági szervezetek és megfelelő szakértelemmel rendelkező fiatalok bevonását, akik képesek lennének a kérdések szisztematikus felülvizsgálatára az ifjúság szemszögéből. Ráadásul a rendelkezésre álló publikációk alapján az ilyen eszközöket ritkábban alkalmazzák, mint azt a javaslatok fontossága és jelentősége megkívánná.

3. **Részletes megjegyzések**

3.1 ***Uniós ifjúsági teszt***

3.1.1 A javaslat három pilléren alapul: konzultáció, hatásvizsgálat és enyhítő intézkedések ([24]). Keretet biztosít a szakpolitika eredményességének és hatékonyságának javításához, amely a fiatalok fokozott részvételén és a fiatalok politikai döntéshozatalba való általános bevonásán alapul, ugyanakkor figyelembe veszi a fiatalok kiszolgáltatott csoportjait, például a fogyatékossággal élő fiatalokat, a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalokat ([25]), a távoli területeken élő fiatalokat stb. Az uniós ifjúsági teszt különböző elemeivel együtt koherens struktúrát biztosít a jövő nemzedékek számára esetlegesen felmerülő problémákat kezelő, magas színvonalú és jobb szakpolitikák kialakításához.

3.1.2 Az uniós ifjúsági teszt első lépése annak meghatározása, hogy a fiatalok és a jövő nemzedékek számára milyen jelentőséggel bírnak és milyen hatást fejtenek ki a jövőbeli szakpolitikai javaslattervezetek. Ez segíteni fog annak eldöntésében, hogy el kell-e végezni egy teljes körű ifjúsági tesztet az adott jövőbeli szakpolitikáról. Egy ellenőrzőlista-eszköz segítségével az értékelők meghatározzák, hogy a javaslattervezet valóban releváns-e a fiatalok számára, és hogy a javaslat milyen közvetlen és közvetett hatást gyakorol a fiatalokra és a jövő nemzedékekre. Amennyiben a relevancia megállapításra kerül, az ifjúsági teszt a teljes konzultáció, a hatásvizsgálat és a mérséklési intézkedések szakaszaiba lép át. Az ellenőrzőlista mutatói a fiatalok szükségletein és elképzelésein alapulnának, biztosítva, hogy az adott javaslatokat az ő szemszögükből értékeljék.

3.1.3 A következő lépésben az adott értékelők felé elvárás, hogy érdemi konzultációt folytassanak az ifjúsággal foglalkozó érdekelt felekkel annak érdekében, hogy az alapos elemzéshez szisztematikus szakértelem álljon rendelkezésre. Ez az egyeztetés alapul fog szolgálni ahhoz, hogy az értékelők azonosítsák a fiatalok aggályait a vizsgált szakpolitika-tervezet lehetséges hatásaival kapcsolatban. Ennek a részvételen alapuló komponensnek átláthatónak kell lennie, és teret kell biztosítania az ifjúsági képviselők, a fiatalok által vezetett szervezetek és a megfelelő szakértelemmel rendelkező fiatalok széles köre számára a hozzájáruláshoz. Így garantálható a szakpolitikai javaslattervezetek által érintett kérdések szisztematikus megközelítése. Az ifjúsági szervezetek, az ifjúsági képviselők és a megfelelő szakértelemmel rendelkező fiatalok bevonása igen változatos és egyedülálló hátteret biztosíthat a hatásvizsgálatnak. Az érdemi együttműködés révén az értékelők átfogó képet kaphatnak a témáról a fiatalok által összegyűjtött széles körű ismeretek és tapasztalatok alapján. Ennek felhasználásával a hatáselemzés elég részletes lehet ahhoz, hogy azonosítani lehessen azokat a kihívásokat és szempontokat, ahol a szakpolitikák zavart okozhatnak.

3.1.4 A folyamat során gyűjtött rendelkezésre álló adatok és a konzultációk eredményei alapján az értékelők az ellenőrzőlistában szereplő témák alapján elvégzik a hatáselemzést, és egy a jövő nemzedékeire vonatkozó előrejelzést is készítenek.

3.1.5 Ha káros hatásokat azonosítanak, az értékelőknek olyan enyhítő intézkedéseket kell javasolniuk, amelyek elsősorban a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportokra és a hátrányos helyzetű fiatalokra összpontosítanak. Tanácsos, hogy a konzultáció során az értékelők kérdéseket tegyenek fel az elemzésbe foglalható lehetséges mérséklési intézkedésekkel kapcsolatban. Az ezt követő években ajánlott elvégezni egy olyan értékelést, amely nyomon követi a szakpolitikák hatásait, és azt, hogy az enyhítő intézkedések hogyan orvosolták a negatív következményeket.

3.1.6 Az uniós ifjúsági teszt a meglévő részvételi mechanizmusok kiegészítésére szolgál, nem helyettesítheti a fiatalokkal folytatott érdemi együttműködést.

([23]) Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice Fit for all generations? Highlights.
([24]) https://www.youthforum.org/files/Concept-Note_final.pdf és https://www.youthforum.org/files/YFJ_EU_Youth_Test.pdf.
([25]) HL C 152., 2022.4.6., 27. o.

3.1.7 A javaslat az Európa legnagyobb ifjúsági hálózataival folytatott megbeszélések eredménye volt, és az uniós ifjúsági párbeszéd (és elődje, a strukturált párbeszéd) létrehozása óta annak több ajánlásában is külön említésre került. A fiatalok határozottan kifejezésre juttatták, hogy átlátható politikai döntéshozatali eljárást szeretnének, amely lehetővé tenné az ifjúság számára, hogy részt vegyenek a tervezetek kidolgozásában, és nyomon követhessék az eredményeket.

3.1.8 A javaslat a kkv-tesztből is merített, amely egy megfelelő uniós szintű hatásvizsgálati eszköz olyan példája, amely a konzultáció, a hatásvizsgálat és a mérséklési intézkedések három pillérén alapul ([26]). Ezenkívül a kkv-teszthez hasonlóan az uniós ifjúsági tesztet is a minőségi jogalkotási eszköztár részének szánják, olyan különálló eszközként, amely az Európai Bizottság elnökének közleményével összhangban a fiatalok Európa jövőjében betöltött szerepének hangsúlyozására szolgál.

3.1.9 A javaslat a több tagállamban, például Ausztriában, Németországban, Franciaországban és a belga flamand régióban, valamint az EU-n kívül, például Új-Zélandon és Kanadában már létező ifjúsági hatásvizsgálati eszközök példáján alapul.

3.1.10 A javasolt hatásvizsgálat megoldást kínál annak biztosítására, hogy a politikai intézkedések során figyelembe vegyék a fiatalok szükségleteit és elvárásait, és a hagyományos ifjúságpolitika területén túlmutató alkalmazási lehetőségeket biztosít. Az Európai Bizottság javaslatainak csak kis részét vizsgálják meg az ifjúság szempontjából. E javaslatok jelentős része azonban közvetlenül és közvetve is érinti a fiatalok életminőségét.

3.1.11 Javasoljuk, hogy az uniós ifjúsági tesztet építsék be a minőségi jogalkotásra vonatkozó, nyilvánosan elérhető hatásvizsgálatokba, és tegyék közzé az Európai Ifjúsági Portálon. Ugyanakkor a leghatásosabb módszer megtalálásához további vizsgálatokra van szükség. Mindazonáltal arra ösztönözzük a Kommunikációs Főigazgatóságot, hogy a láthatóság biztosítása érdekében aktívan népszerűsítse az uniós ifjúsági tesztet, a Főtitkárságnak pedig támogatnia kell a teszt különböző főigazgatóságok közötti elfogadását. Az uniós ifjúsági tesztet azok az intézmények is közzétehetnék, amelyek úgy döntenek, hogy alkalmazzák; így többek között az EGSZB is közzétehetné a honlapján. Az értékelés és a javaslat végleges változatának közzétételével a konzultációban részt vevő ifjúsági érdekelt felek láthatják, hogy hozzájárulásukat milyen mértékben vették figyelembe.

3.1.12 Javasoljuk, hogy az uniós ifjúsági teszt olyan rendszer legyen, amelyet az Európai Unió intézményeivel együtt helyi, regionális és nemzeti szinten lehet működtetni.

3.1.13 Az uniós ifjúsági teszt potenciálisan javíthatja a szakpolitikákat, de érdemi részvételi mechanizmusokon is kell alapulnia, mivel a közösségi ismeretekre való támaszkodás a hatékonyság biztosításának és a jobbá tételnek az egyik módja.

3.2 ***A fiatalok részvétele az EGSZB keretében***

3.2.1 Az EGSZB elismeri a fiatalok szerepvállalásának fontosságát Európa jövőjének alakításában ([27]), ezért számos sikeres kezdeményezést indított el, mint például a „Your Europe, Your Say!" rendezvényt, az ifjúsági éghajlati és fenntarthatósági kerekasztal-sorozatot, valamint az EGSZB és az Európai Parlament által közösen szervezett uniós ifjúsági éghajlat-politikai csúcstalálkozót. A NAT/788. számú EGSZB-vélemény ([28]) folyományaként az EGSZB első ízben 2021-ben, a COP 26 alkalmával egy ifjúsági küldöttet is delegált az UNFCCC COP-ülésén részt vevő hivatalos küldöttségébe. Ezenkívül az ifjúság európai évével összefüggésben az EGSZB 2022-es civil társadalmi díja olyan hatékony, innovatív és kreatív kezdeményezéseket fog jutalmazni, amelyek célja, hogy jobb jövőt teremtsenek az európai fiatalok számára és velük együtt.

3.2.2 Az EGSZB törekedni fog arra, hogy strukturáltabb, hangsúlyosabb és célzottabb ifjúsági részvételi mechanizmusok révén felerősítse a fiatalok és az ifjúsági szervezetek hangját, annak érdekében, hogy fokozza a fiataloknak és az ifjúsági szervezeteknek az EGSZB munkájában való belső részvételét. Ennek megfelelően az EGSZB-nek a következő lépéseket kellene tennie:

— átlátható és horizontális koordinációs mechanizmusokat kellene bevezetni annak érdekében, hogy az ifjúsági szempontok beépüljenek az EGSZB munkájába és a jogalkotásba,

— a legfontosabb vélemények kidolgozásába be lehetne vonni megfelelő szakértelemmel rendelkező fiatal szakértőket,

([26]) A minőségi jogalkotási eszköztár – kkv-teszt.
([27]) SOC/706 – *Az ifjúság európai éve*, HL C 152., 2022.4.6., 122. o. és SOC/589 – *Az EU új ifjúsági stratégiája*, HL C 62., 2019.2.15., 142. o.
([28]) HL C 429., 2020.12.11., 44. o.

— az ifjúság európai évének keretében a saját kezdeményezésű vélemények őszi fordulójának közös témája lehetne az ifjúság,

— tematikus viták folytatása az európai ifjúsági szervezetekkel és helyi szintű szervezetekkel a nemzeti és az európai szempontok hatékonyabb összekapcsolása érdekében,

— ifjúsággal kapcsolatos témák kiválasztása évente az EGSZB tanulmányaihoz ([29]),

— az EGSZB által kidolgozott véleményeknek mindig figyelembe kellene venniük az intergenerációs szempontokat is (ahogyan jelenleg a nemek közötti egyenlőség szempontjait),

— dinamikus kapcsolatok kiépítése más uniós intézményekkel a fiatalok részvételi mechanizmusainak feltérképezése, valamint a fiatalokkal és az ifjúsági szervezetekkel nemzeti, regionális és helyi szinten folytatott tájékoztató tevékenységek megerősítése érdekében,

— az ifjúság európai évével foglalkozó koordinációs csoport által kidolgozott, a fiataloknak az EGSZB munkájában való részvételéről szóló állásfoglalás elfogadása,

— egy „ifjúsági szerepvállalás” lap létrehozása az EGSZB honlapján, amely kiemeli az ifjúsággal kapcsolatos múltbeli, jelenlegi és jövőbeli lévő tevékenységeket, beleértve a vélemények kidolgozását, nyilvános meghallgatásokat, eseményeket stb.,

— az EGSZB-n belül állandó szervezeti egységet lehetne létrehozni annak biztosítására, hogy az ifjúsági szerepvállalással kapcsolatos – mind az EGSZB-n belül, mind a más intézményekkel közösen folytatott – tevékenységek 2022 után is folytatódjanak.

3.2.3 Az EGSZB tovább fogja vizsgálni és mérlegelni fogja, hogy munkája során miként lehetne alkalmazni az uniós ifjúsági teszt koncepcióját annak érdekében, hogy következetes megközelítést dolgozzon ki a fiatalok EGSZB-be való bevonása kapcsán.

3.2.4 Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy válaszoljon erre a saját kezdeményezésű véleményre és az uniós ifjúsági tesztre vonatkozó javaslatra, és közösen gondolkodjanak a megvalósításról.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([29]) Az EGSZB jelenleg is vizsgálja a fiatalok strukturált szerepvállalását, a helyi, nemzeti, uniós és nemzetközi bevált gyakorlatok feltérképezésével, a fiatalok véleményének meghallgatását biztosító szükséges és megfelelő mechanizmusok kidolgozása érdekében.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A szén-dioxid-eltávolítási technológiák szerepe az európai ipar dekarbonizációjában

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/08)

Előadó: **Andrés BARCELÓ DELGADO**

Társelőadó: **Monika SITÁROVÁ**

Közgyűlési határozat:	2022.1.18.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága (CCMI)
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.24.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	229/0/7

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB megismétli, hogy határozottan támogatja a zöld megállapodás kötelezettségvállalásait és a stratégiai autonómia megerősítését az energiaellátásban, valamint az ipari vezető szerep támogatását.

1.2. Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az Ukrajnában zajló háború milyen hatást gyakorol az energia és a nyersanyagok elérhetőségére, és az európai szemeszternek figyelemmel kell kísérnie a helyzetet.

1.3. A feldolgozóipar zöld átállásához elegendő megújuló energiára, illetve annak megfelelő keverékére van szükség, hogy sikeresen megvalósítható legyen a villamosítás és a tiszta hidrogén előállítása. A szén-dioxid-eltávolítási technológiák, a szén-dioxid-leválasztás és -tárolás és a szén-dioxid-leválasztás és -hasznosítás segíteni fogják az ipart a klímasemlegesség elérésében. A zöld megállapodás célkitűzéseinek teljesítéséhez Európa-szerte megújuló energiát kell alkalmazni.

1.4. A dekarbonizációhoz az ipari tevékenységek mélyreható átalakítására lesz szükség (a következő 30 évben). Bár számos alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológia létezik, azok technológiai készenléti szintje (TRL [1]) alacsony. Ambiciózus technológiai ütemtervekre lesz szükség ezen áttörést jelentő technológiák bővítéséhez és széles körű alkalmazásához, és az EU-nak az éghajlatváltozási és innovációs alapokon keresztül elő kell mozdítania az innovációt.

1.5. Ezért a feldolgozóipar zöld átállásához elengedhetetlen a technológiafejlesztés, valamint a munkaerő oktatása és átképzése. Az európai, tagállami és regionális szinten egyaránt folytatott szociális párbeszédnek elő kell segítenie a tudatosságot, az elfogadást, valamint az iparban a zöld és igazságos átmenetet. A képességfejlesztés és a kulcskompetenciák meghatározására irányuló projektek alapvető fontosságúak lesznek egy olyan hatékony ipari átállás biztosításához, amely senkit sem hagy hátra.

1.6. Az alternatív alapanyagok – különösen a fenntartható biomassza – használatának fokozása hozzájárulhat a szén-dioxid légkörből való fenntartható eltávolításához azáltal, hogy előmozdítja a termőterületekkel való fenntartható gazdálkodást (mezőgazdasági és erdőterületek), valamint a biomassza hosszú élettartamú termékekben való felhasználását, ami hosszabb ideig teszi érzékelhetővé az eltávolításból származó előnyöket. Emellett elősegítené az EU importált alapanyagoktól és erőforrásoktól való függőségének csökkentését.

---

[1] TRL: a technológiai készenléti szintek egy skála különböző pontjain helyezkednek el, és adott technológia fejlődését vagy kiforrottságának szintjét mérik.

1.7. Az EGSZB kéri, hogy őrizzük meg az európai ipar versenyképességét: az EU úttörő a CO_2-kibocsátás csökkentésében, de más szereplőknek is követniük kell éghajlatvédelmi törekvéseit. Mivel az éghajlati válság globális, az európai uniós diplomáciának fokoznia kell erőfeszítéseit, hogy eredményesen meggyőzze a harmadik országokat a válság leküzdéséhez szükséges erőfeszítéseik léptékének növeléséről. Az ambiciózus uniós szakpolitikai célkitűzésektől függetlenül az EU egyre inkább úttörő szerepet fog játszani az iparágak dekarbonizációjában politikai támogatásának, valamint a vállalatok és munkavállalóik ipari kapacitásokkal, szükséges technológiákkal és a változásokra való felkészülés módjával kapcsolatos gyakorlati ismereteinek köszönhetően, ami lehetővé teszi a megfelelő gyakorlati intézkedések meghozatalát.

1.8. A stabil ipari bázis megőrzése az EU-ban biztosítja a jólétet, a minőségi munkahelyeket és az európai társadalom felé tett, az éghajlatváltozás elleni küzdelemre irányuló kötelezettségvállalást. Az európai iparnak Európában kell beruháznia, megfelelő szabályozási keret mellett, mind a K+F+I-t, mind a gépeket és berendezéseket érintően, hogy megmaradjon versenypozíciója.

2. **Általános megjegyzések**

2.1. Az európai klímarendelet ambiciózus kibocsátáscsökkentési célkitűzést fogalmazott meg 2030-ra, egyúttal megerősítette a 2050-re teljesítendő uniós klímasemlegességi célkitűzést. Az Európai Unió céljának elérése érdekében minden üvegházhatásúgáz-kibocsátással járó tevékenységet elemezni kell, és meg kell határozni, hogyan érhető el nagyjából 2050-re a nettó nulla kibocsátás.

2.2. A feldolgozóipar felel Európa kibocsátásainak 20 %-áért ([2]). Európában a magas szén-dioxid-kibocsátású feldolgozóipari ágazatok a vas és acél, a cement, a vegyipar és petrolkémia, a cellulóz és a papír, a műtrágya, az üveg, a kerámia, az olajfinomítás és a nemvasfémek (főként az alumínium) ágazata. Az ipari szektor ÜHG-kibocsátása magában foglalja az energiafelhasználásból, a fosszilis üzemanyagok nem energiacélú felhasználásából és a fosszilis üzemanyagtól eltérő forrásból eredő szén-dioxid-kibocsátásokat, valamint a szén-dioxidtól különböző gázok kibocsátását.

2.3. A feldolgozóipar zöld átállása alapvető az európai klímarendeletnek való megfelelés szempontjából. Először a technológiák átállítására kerül sor az ágazatokban, majd ezt követően a munkamódszerek, a készségek és a kompetenciák megváltoztatására. Ugyanakkor keresletoldali intézkedésekre is szükség lesz az alacsony szén-dioxid-kibocsátású termékek és az új üzleti modellek (ipari szimbiózis, körforgásosság, keresletoldali válasz) elterjedésének előmozdítása érdekében.

3. **A feldolgozóipar a klímasemlegesség felé vezető úton**

3.1. Ez a saját kezdeményezésű vélemény az ETS alá tartozó ipari ágazatokra összpontosít. Ezért nem tartoznak a hatálya alá a közművek, a közlekedés és az építőipar.

3.2. A dekarbonizáció jelentette kihívás mellett az energiahatékonyság javítása kötelező minden egyes ipari ágazat számára. Jóllehet az európai ipar dekarbonizálásához nem lenne elegendő, az energiahatékonyság jelentősen csökkentheti az energiafogyasztásból eredő kibocsátásokat. A fosszilis üzemanyagokat olyan technológiák (főként megújuló energia) fogják felváltani, amelyek nem bocsátanak ki üvegházhatású gázokat. A közüzemek és a hatóságok felelnek a fosszilis üzemanyagokról a kibocsátásmentes technológiákra való energetikai átállásért.

3.3. A dekarbonizáció jelentette kihívás kapcsán az ágazatokat a következőképpen lehet csoportosítani:

— olyan ágazatok, amelyeknek radikálisan meg kell változtatniuk gyártási eljárásukat: acélipar (integrált módszer), műtrágyaipar, vegyipar,

— olyan ágazatok, amelyeknek meg kell változtatniuk az energiahordozót a gyártási eljárásukban: acélipar (elektromos ívkemence), üveg-, kerámia-, papíripar stb.,

— olyan ágazatok, ahol a kibocsátáscsökkentés megvalósítása nehézkes, mint például a cementágazat, amelyeknek le kell választaniuk és tárolniuk kell (vagy hasznosítaniuk kell) a gyártási eljárás során kibocsátott CO_2-ot ahhoz, hogy klímasemlegesek legyenek,

— olyan ágazatok, amelyek kiaknázhatják a szén-dioxid-leválasztási és -hasznosítási technológiák előnyeit, hogy magas hozzáadott értékű termékeket állítsanak elő; ilyenek például az olajfinomítók, a vegyipar és a petrolkémiai ágazat.

([2]) Európai Környezetvédelmi Ügynökség.

3.4. Az ipari nagy hatásfokú kapcsolt energiatermelés (CHP ([3])) mindenképpen hozzájárul majd a nagyobb energiahatékonysághoz, de nem tudja dekarbonizálni az ipart. Az ipari eredetű, alacsony entalpiájú hő távfűtésre való felhasználása egy másik módja lehet az általános energiahatékonyság növelésének, és akár jóvá is írható a teljes dekarbonizációra való átállás felé vezető úton.

3.5. A szén-dioxid-eltávolítási technológiák a már kibocsátott CO_2-ot távolítják el a légkörből, így „negatív" kibocsátásokat generálnak. A szén-dioxid-leválasztáshoz és -tároláshoz kapcsolódó technológiák, például a bioenergia-nyerés szén-dioxid-leválasztással és -tárolással (BECCS), valamint a közvetlen szén-dioxid-leválasztás és -tárolás (DACCS) fontos részei a negatív kibocsátású technológiák portfóliójának. Ugyanakkor az éghajlatváltozás mérséklésével kapcsolatos potenciáljuk ellenére e technológiák jelenleg csak a demonstráció szakaszában vannak. Egyéb szén-dioxid-eltávolítási technológiák között találhatók olyan tevékenységek, amelyek a természetes szénelnyelőket javítják, mint például az erdőtelepítés vagy az újraerdősítés; ezek nem tartoznak e vélemény hatálya alá.

A feldolgozóiparban a szén-dioxid-eltávolítási technológiák jövője szempontjából a kihívást az jelenti, hogy meg tudjuk határozni azt, hogy mikor jelent a szén-dioxid-leválasztás mérséklési alternatívát a többi szén-dioxid-csökkentési és -eltávolítási mód mellett. Az ÜHG-kibocsátás csökkentését és megszüntetését össze kell hangolni a Párizsi Megállapodással és az európai klímarendelettel. A szén-dioxid-leválasztás és -tárolás lehetővé teszi az EU számára, hogy a megfelelő ütemben haladjon az ÜHG-eltávolítással, de azt kell kitűzni célul, hogy hosszú távon kerüljük a szén-dioxid-tárolást.

3.6. A megújuló energia használatával előállított hidrogén (tiszta hidrogén) lehet az ágazatközi válasz a dekarbonizációs folyamatokra. Svédországban például van egy projekt, amelynek célja az acélgyártás üvegházhatásúgáz-kibocsátásának megszüntetése megújuló hidrogén segítségével. Egy finnországi projekt a kék és később zöld hidrogén előállításának, valamint a CO_2 leválasztásának és a Balti-tengerben történő állandó tárolásának módjait mutatja be.

4. **A feldolgozóipar a dekarbonizáció felé vezető úton**

4.1. Valamennyi európai iparág közül azokra az ágazatokra összpontosítunk, amelyekben benne rejlik a javulásnak és annak lehetősége, hogy hatással lesznek az európai CO_2-kibocsátások csökkentésére. A feldolgozóiparban azokra az ágazatokra koncentrálunk, amelyeknek több kihívással kell szembenézniük a szén-dioxid-mentesítés érdekében. E vélemény középpontjában az acélipar, a cementipar, a vegyipar és a petrolkémiai ipar, az olajfinomítók, a cellulóz- és papíripar, a műtrágya-, az üveg- és a kerámiaipar áll.

4.2. Mielőtt bemutatnánk azokat a technológiákat, amelyek hatással lehetnek a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére és megszüntetésére, meg kell fontolnunk, hogy a fosszilis üzemanyagokból származó energiaforrásokról más, kibocsátásmentes és megújuló energiaforrásokra térünk át. E források lehetnek a szélenergia, a fotovoltaikus energia és a napsugárzás hőenergiája, a vízenergia, a geotermikus energia, a biomassza és a bioüzemanyagok.

4.3. Van néhány ágazat, amelynek meglévő vagy új technológiákat kellene alkalmaznia eljárásaiban, hogy elérje a nulla ÜHG-kibocsátást a klímasemleges társadalomra való átállás érdekében. Az egyes ágazatoktól és a jelenlegi ÜHG-kibocsátásuktól függően ehhez egyetlen vagy több lépésre lehet szükség.

4.4. Úgy tűnhet, hogy ez az első lépés „csak" az eljárás termelési/beszerzési részének megváltoztatása. Számos egyéb helyzetben további kutatásra és fejlesztésre lehet szükség, például, hogy a meglévő földgázégetőket a hidrogénre igazítsák, vagy hőszivattyúkat alkalmazzanak. Emellett a hidrogén és az anyagok vagy termékek közötti kölcsönhatással kapcsolatos megfontolásokkal is foglalkozni kell.

4.5. Acélipar:

A hagyományos acélipar (a vasérc redukciójára épülő integrált módszer) előtt álló kihívások több új technológiai megközelítés bevezetését eredményezték; e megközelítések most arra összpontosítanak, hogy a nagyolvasztókat olyan elektromos ívkemencével váltsák fel, amelyet tiszta hidrogén használatával előállított, közvetlenül redukált vas (DRI) táplál. A már feltárt egyéb alternatívák a szén-dioxid-leválasztási és -tárolási technológiákra támaszkodnak, de nem teljesítik az ÜHG-csökkentési célkitűzést. A vasérc elektrolízise 87 %-kal kevesebb CO_2-kibocsátással járhat, mint a jelenlegi integrált módszer (amennyiben a villamosenergia-ellátást teljes mértékben dekarbonizálják). A hidrogénplazma-redukció célja a nulla CO_2-kibocsátás volt. A hidrogénalapú acélgyártás 95 %-kal kevesebb CO_2-kibocsátással járhat, mint a jelenlegi integrált módszer (ha teljes mértékben dekarbonizált villamos energiát használ), de a hidrogén előállítása során elveszett energia miatt növelné az ágazat energiafogyasztását.

([3]) CHP: kapcsolt hő- és villamosenergia-termelés (combined heat and power).

Az elektromos ívkemencében előállított acél csak 14 %-kal kevesebb ÜHG-kibocsátással jár, mint az integrált módszer, és a benne rejlő elsődleges kihívás az, hogy a hengerlőkemencében a földgázt tiszta hidrogénnel vagy indukciós árammal kell felváltani.

A szén-dioxid-leválasztás és -hasznosítás (a nagyolvasztók hulladékgázát használva) akár 65 %-kal is csökkentheti a kibocsátásokat teljes körű bevezetése esetén (a CO_2-csökkentés a létrejövő vegyipari termékek teljes életciklusától is függ). Több projekt a fejlesztés előrehaladottabb fázisában van – a Steelanol demonstrációs erőmű (jelenleg építés alatt áll – TRL 9), amely hulladékgázt használ bioetanol előállítására, valamint a Carbon2Chem projekt (TRL 7–8), amelynek célja, hogy hulladékgázt használjon vegyi anyagok nyersanyagaként.

4.6. Cementipar:

A cementipar kibocsátásainak mindössze 37 %-áért felelnek az üzemanyagok, míg a kibocsátások fennmaradó 63 %-a a nyersanyag kémiai reakciójának eredménye (technológiai kibocsátás). A megújuló forrásokból (biomassza vagy hidrogén) származó üzemanyagok használata tehát legfeljebb 35 %-kal csökkenti az emisszivitást. Jelenleg tesztelés alatt állnak olyan technológiák, amelyek lehetővé tehetik a CO_2 jövőbeni leválasztását és kezelését vagy tárolását (aminmódszer és kalciumlooping). A kibocsátáscsökkentés további módja az alacsony klinkertartalmú cementként ismert termékek fejlesztése, amelyek TRL-je jelenleg 5–7. Az ilyen cementek emisszivitása akár 30 %-kal is alacsonyabb lehet, mint a tiszta portlandcementé.

4.7. Vegyipar:

A vegyiparban a gyártási eljárások, köztük a gőzkrakkolás villamosításának célja a CO_2-kibocsátás 90 %-os csökkentése krakkolónként. A vegyipar jelentős mértékben hozzájárul a fenntartható szénkörforgások helyreállításához. A vegyipari termékek masszív széntárolók, amelyek 10–40 évre megköthetik a szenet. A vegyipari termékek életciklusra vetített CO_2-kibocsátásának mennyisége napjainkban hasonló az ágazat e termékek előállításával összefüggő teljes kibocsátásához. Még ha e szén legnagyobb része a légkörbe kerül is akkor, amikor a termékeket használatuk végén elégetik, egy ambiciózus körforgásos gazdasági stratégia kialakítása előfeltétele a fenntartható és az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens szénkörforgások azáltal történő megvalósításának, hogy a szenet a „hurokban” tartják. A vegyipar más ágazatok kibocsátáscsökkentéséhez is hozzájárulhat azáltal, hogy „elnyeli” a szenet, és azt a termékekben tárolja.

4.8. Cellulóz- és papíripar:

A cellulóz- és papíriparban az eljárások továbbfejlesztéseinek kombinációja, ideértve az Ipar 4.0-ra való átállást, a legkorszerűbb gyártástechnológiákba való beruházás mellett 2050-re várhatóan 7 millió tonna CO_2-csökkenést eredményez. Az iparág a telephelyeken található kapcsolt hő- és villamosenergia-termelő létesítményeinek kihasználásával képes arra, hogy megjelenjen az energiapiacon, az időszakosan rendelkezésre álló megújulóenergia-többleteinek felhasználásával. A kapcsolódó dekarbonizációs előnyök akár a 2 millió tonnát is elérhetik. Az ipari létesítmények további átállítása karbonszegény vagy karbonmentes energiaforrásokra az előrejelzések szerint 8 millió tonna CO_2-kibocsátáscsökkentést hoz. A Two Team projektben ([4]) azonosított, áttörést hozó koncepciók némelyikén, például a jelenleg fejlesztés alatt álló mély eutektikus oldószerekre épülő technológián felül az egyéb innovatív és forradalmi megoldások a kibocsátáscsökkentési erőfeszítést mintegy 5 millió tonna CO_2-dal egészíthetik ki.

4.9. Olajfinomítók:

Az olajfinomítók kétféleképpen tudnak hozzájárulni az uniós gazdaság energetikai és éghajlatvédelmi átállásához: i. a gyártási eljárásaik szénlábnyomának jelentős csökkentésével és ii. a fosszilis eredetű üzemanyagok és más termékek biogén vagy újrahasznosított CO_2-on alapuló üzemanyagokkal vagy termékekkel való fokozatos felváltásával. A fosszilis energia bioenergiával történő fokozatos felváltása, amelyhez szén-dioxid-leválasztási és -hasznosítási, valamint szén-dioxid-leválasztási és -tárolási technológiák társulnak, még negatív ÜHG-kibocsátást is eredményezhet. Az üzemanyagok és más finomítói termékek használata során keletkező nettó kibocsátás radikálisan csökkenthető, ha az alapanyag nyersolajat fokozatosan a fenntartható biomassza és az újrahasznosított CO_2 váltja fel. A keletkező üzemanyag, amikor elégetik, nulla vagy nagyon kevés CO_2-ot bocsát a légkörbe, így hozzájárul a közlekedés, különösen a nehezebben villamosítható közlekedési módok dekarbonizációjához. Ezeken a területeken folyamatban vannak beruházások és új projektek. Példaként említhető, hogy az EU mintegy 80 nagyobb finomítójából hármat átalakítottak biofinomítóvá, ahol a nyersolajat teljes mértékben fenntartható biomasszával helyettesítik ([5]). Ez az éghajlatvédelmi átállási stratégia csekélyebb pénzügyi erőforrásokat igényel, mint más megoldások, mivel maguk a finomítók és a termékek forgalmazásához szükséges logisztikai rendszerek nagymértékben kiigazíthatók és újrahasználhatók.

([4]) https://www.cepi.org/two-team-project-report/.
([5]) A gelai és a velencei biofinomító (eni.com), valamint a La Mède (TotalEnergies.com).

4.10. Műtrágyák:

A műtrágyaipar jelenleg tárja fel azt a lehetőséget, hogy a földgázt mint nyersanyagot tiszta hidrogénnel váltsa fel. Az egész EU-ban több kísérleti projektet ([6]) fejlesztenek, és amint rendelkezésre fog állni a tiszta hidrogén, és a költségét megállapítják, az ágazat előreléphet a teljes dekarbonizáció felé.

4.11. Következésképp a feldolgozóipar képes arra, hogy a dekarbonizációt energiahatékonyság, az eljárások optimalizálása és a megújuló energiákra való áttérés révén megvalósítsa. A karbonsemlegességi célkitűzés 2050-re történő eléréséhez K+F+I beruházásokra lesz szükség. A szén-dioxid-leválasztási és -tárolási, valamint a szén-dioxid-leválasztási, -hasznosítási és -tárolási technológiák fontosak az olyan feldolgozóipari ágazatok számára is, mint a cementipar, valamint ott, ahol a biomassza energiaforrás.

5. **Készségek és kompetenciák a jövő feldolgozóiparában**

5.1. Az új ipari eljárások kétségtelenül új munkamódszereket igényelnek majd. Az ágazatoknak és a munkavállalóknak ki kell igazítaniuk az ágazati feladataik teljesítésének módját, és arra kell összpontosítaniuk, hogy a CO_2-kibocsátást a gyártási eljárások legelső lépéseitől kezdve csökkentsék.

5.2. A feldolgozóipar zöld átállása számtalan módon megváltoztatja majd a termelést új gyártástechnológiák teljes körű bevezetésével és a digitalizáció kihasználásával. Új készségekre, továbbképzésre és átképzésre lesz szükség egy olyan igazságos átmenethez, amely senkit sem hagy hátra. Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy ösztönözzük az uniós polgárokat és munkavállalókat, a kkv-kat, a szociális vállalkozásokat és a regionális szakértőket, hogy vállaljanak proaktív szerepet a lakóhelyükön bekövetkező elkerülhetetlen változásokban.

5.3. Az EU-nak garantálnia kell, hogy az új technológiákkal és azoknak a jelenlegi ágazatokban történő alkalmazásával kapcsolatos ismeretek eljussanak az iparban dolgozókhoz. A hatóságoknak és a vállalatoknak a szociális párbeszéd keretében erőfeszítéseket kell tenniük a már meglévő készségek kihasználására, valamint a dekarbonizációs célkitűzések elérésére.

5.4. A tiszta hidrogén iparban történő teljes körű bevezetése kulcsfontosságú lesz sok ágazat számára. Ugyanakkor a szén-dioxid-eltávolítási technológiák végrehajtása befolyásolja majd a készségeket és kompetenciákat a feldolgozóiparban, és jelentős mértékben az ellátási láncban is.

6. **Az uniós fellépés és keretfeltételek**

6.1. Az uniós jogi keretnek és a nemzeti szabályozásoknak segíteniük kell az ipar dekarbonizációját. Figyelembe kell venniük, hogy az egyes tagállamokban és európai régiókban igen különböző lehetőségek, illetve befektetési források állnak majd rendelkezésre az átálláshoz.

6.2. A karbonintenzív ágazatoktól nagymértékben függő régiók támogatására hivatott Igazságos Átmenet Alap létrehozása egy pozitív első lépés. Hatálya ugyanakkor túlságosan szűkre szabott, mivel azokra a régiókra korlátozódik, amelyek erőteljesen függenek a széntől, lignittől, tőzegtől, olajpalától és a karbonintenzív ágazatoktól. Az EGSZB az Európai Parlamenthez hasonlóan az Igazságos Átmenet Alap költségvetésének drasztikus növelését javasolja annak érdekében, hogy az az ipar dekarbonizációja által érintett további ágazatoknak is támogatást nyújthasson. További költségvetési forrásokat kell elkülöníteni a munkahelyváltásra, az adott régión belüli alternatív minőségi munkahelyek létrehozására, valamint a munkavállalók megfelelő képzésére, átképzésére és továbbképzésére.

6.3. Az ipar zöld átállásához az szükséges, hogy bőséges mennyiségű karbonsemleges energiához és alapanyaghoz lehessen hozzáférni megfizethető, állandó és versenyképes áron. Jelentős, az energetikai infrastruktúrára is irányuló beruházásokra lesz szükség Európában, hogy ki lehessen elégíteni az ipar nagy mennyiségű megújuló energiával kapcsolatos igényeit.

6.4. Az uniós szabályozási keretnek elő kell segítenie, hogy az uniós gazdaság megvalósítsa a 2050-ig teljesítendő klímasemlegességi célkitűzést, azáltal, hogy megteremti annak feltételeit, hogy felszabadítsák a karbonszegény technológiákra, többek között a szén-dioxid-eltávolítási technológiákra irányuló, gyorsan végrehajtandó beruházásokhoz szükséges hatalmas – pénzügyi, technológiai és szellemi – erőforrásokat.

([6]) A Fertiberia a spanyolországi Puertollanóban elindította az Impact Zero műtrágyagyárat.

6.5. A szén-dioxid-leválasztás feldolgozóiparban történő bevezetésére sarkalló, rendszeres ösztönzőkre van szükség, akár európai szinten – az Innovációs Alapon keresztül –, akár az egyes tagállamokban, de az egységes piac felszámolása nélkül, amely az EU egyik sarokköve. Elengedhetetlenek a további uniós kezdeményezések is a magánberuházások vonzásához és mobilizálásához.

6.6. Stratégiai szövetségeket kell kialakítani európai szinten, hogy felgyorsítsuk ezen iparág fejlesztését, lehetővé téve az EU számára, hogy az élre álljon e területen. A jelenleg hatályos állami támogatási szabályokat ki lehetne igazítani ennek előmozdítása érdekében.

6.7. Különös figyelmet kell fordítani a K+F tevékenységekre, és párbeszédet kell folytatni róluk európai szinten. E tevékenységek irányításának első számú eszköze az Innovációs Alap kell, hogy legyen.

6.8. Közbeszerzési politikákat kell alkalmazni a zöld termékek piacának élénkítésére, amelyek esetében a gyártók csökkentik az ÜHG-kibocsátást a „barna" termékekhez képest.

6.9. Az éghajlatváltozás kezelésében tapasztalható késedelem és az idő szorítása miatt az európai szemeszter jelentéseinek és az egyes tagállamok számára megfogalmazott ajánlásainak tartalmazniuk kell néhány fő teljesítménymutatót, hogy segítsenek elérni az ipar szükséges dekarbonizációját.

6.10. A stratégiai előrejelzési jelentésnek időszakonként át kell tekintenie az éghajlat-politikai célkitűzések elérésére tett kísérletek előrehaladását, legígéretesebb forgatókönyveit/alternatíváit és gyenge pontjait. Ez annál is inkább fontos, mivel a jelentés iránymutatásokat fogalmazhat meg a sürgős és a nagy kockázatú beruházások, de az észszerű – horizontális és vertikális – erőforrás-összevonás tekintetében is.

6.11. Több figyelmeztető jel is arra utal, hogy a versenyfeltételek nem egyenlőek, és hogy fennáll a kockázata a harmadik országokba történő kibocsátásáthelyezésnek, ami gátolja a karbonmentes átállást. Ez ismét rámutat annak jelentőségére, hogy kockázatszűrési és orientációs eszközként versenyképességi ellenőrzést kell bevezetni.

6.12. A kibocsátási koncentrációk tekintetében egyértelműen mérhető megoszlások figyelhetők meg tagállamok, egy főre eső kibocsátás, gazdasági ágazatok és régiók szerint. Az idő szűkössége miatt prioritásként kell kezelni a dekarbonizációs lépéseket megvalósító leggyorsabb és legnagyobb eredmények elősegítését. Ezért a fémgyártásra, az ásványi anyagokra, a vegyipari termékekre és a megújuló üzemanyagok iparára kell összpontosítani.

A korai fázisú innovációk, valamint a használatukra és az értékesítésükre irányuló akarat a vállalatok méretétől függően változik: a nagyon nagy csoportok számára az előbbi az előnyös, míg a kkv-k számára az utóbbi. Így a kedvező üzleti környezet megteremtésével ösztönözni kell és meg kell könnyíteni mind az ágazatközi, mind a vertikális tudástranszfert.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az energetikai és a digitális átállás támogatása a vidéki térségekben

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/09)

Előadó: **John COMER**

Társelőadó: **Luís MIRA**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.30.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	173/1/2

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a vidéki területeken az energetikai és a digitális átállásra vonatkozó kombinált stratégia mindeddig nem kapta meg az elvárt szintű figyelmet és támogatást. Az EGSZB kéri az Európai Bizottság „Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára” című közleményében foglaltak gyors végrehajtását, valamint az érdekelt felek mozgósítását az uniós Vidékfejlesztési Paktum révén. A legsérülékenyebb vidéki térségekre különös figyelmet kell fordítani, hogy senki se maradjon le. Alapvető fontosságú, hogy az energiaszegénységre és a vidéki szegénység területeire összpontosítsunk.

1.2 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy Európa jövőbeli sikere nagyban függ attól, hogy miként biztosítjuk a vidéki térségek és a városi területek közötti egyensúlyt. A vidéki közösségeket nem szabad hátrányos helyzetbe hozni a digitalizáció és az energiafelhasználási lehetőségek tekintetében, például a kollektív közlekedés hiánya miatt személygépkocsi-használat szükséges.

1.3 Ki kell aknázni a helyi közösségek szerepét a közösségfejlesztéssel együtt végbemenő igazságos energetikai átállás érdekében, a polgárok, a helyi önkormányzatok és a kkv-k önkéntes összefogásával létrejövő megújulóenergia-közösségek és helyi energiaközösségek kialakítása és bővítése révén, a társadalmi és gazdasági előnyök növelése céljából.

1.4 Az EGSZB a következő politikák és eszközök megerősítését kéri:

— Megújulóenergia-politika: a jelenlegi megújulóenergia-politikát elsősorban a kapacitásnövelés iránti igény vezérli, nem pedig a vidéki közösségek jólétével kapcsolatos szinergiák növelésének igénye. A megújulóenergia-kapacitás maximalizálásának szükségessége elengedhetetlen, és ugyanilyen fontos az összes vidékfejlesztési kérdés számszerűsítése és megvalósítása.

— Pályázati politika: a megújuló energiával működő létesítményekre vonatkozó jelenlegi pályázati politika nem hasznos a vidéki közösségek számára, mivel elsősorban a költségcsökkentésre összpontosít, nem pedig a vidéki polgárok társadalmi-gazdasági szükségleteire. Valamennyi megújulóenergia-létesítmény esetében a lehető legköltséghatékonyabb létrehozásra kell törekedni, és ezeknek a létesítményeknek érdemben hozzá kell járulniuk a vidéki közösségek és a vidéki polgárok társadalmi-gazdasági szükségleteihez.

— Villamosenergia-tárolás: a villamosenergia-tárolási ágazatnak növekednie kell. Az egyik legfontosabb kihívás a villamosenergia-ellátás szezonális biztosítása lesz. Az akkumulátoros tárolás, az intelligens villamosítás és a keresletoldali válasz együttesen segíteni fog ebben a tekintetben. Tartalékként szükség lesz a zöld hidrogén tárolására.

— Célzott finanszírozás a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben való elkülönítés révén, biztosítva ezáltal, hogy a forrásokat ténylegesen a vidéki térségekre fordítsák.

1.5 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az európai digitális stratégia harmadik elemeként tegyen javaslatot egy a vidék digitalizációját célzó jogszabályra (Digital Rural Act) a digitális piacokról szóló jogszabály és a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály mellett. A digitalizáció új lehetőségeket nyit meg (különösen a fiatalok számára), ami megváltoztathatja a népesedési tendenciákat, lehetővé téve, hogy az emberek otthonukból és vidéki munkahelyekről dolgozzanak.

1.6 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ahhoz, hogy az uniós vagy nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek teljes mértékben kihasználhassák a vidéki területek hozzájárulását, elengedhetetlen, hogy nagy sebességű internetkapcsolatot biztosítsanak az egész területen kiterjesszék, beleértve a ritkán lakott övezeteket is. Az EGSZB sürgeti a kormányokat, hogy vagy teremtsék meg a magánszolgáltatók számára az ilyen szolgáltatás nyújtásához szükséges feltételeket, vagy állami vállalatot vegyenek igénybe a szolgáltatás nyújtásához.

1.7 Az EGSZB úgy véli, hogy a kormányzati hatóságoknak és szolgáltatóknak kifejezetten a vidéki életvitelhez és tevékenységekhez igazodó, felhasználóbarát alkalmazásokat kell kifejleszteniük. E technológiák alkalmazása például csökkenti a mezőgazdaság szénlábnyomát (precíziós gazdálkodás), és hozzájárul a távoli területek megközelíthetőségének javításához (drónok). A közszférának közbe kell lépnie, ha a magánszektor nem kínál ilyen megoldásokat.

1.8 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a különböző korú vidéki felhasználók számára biztosítani kell az új digitális technológia használatához megfelelő képzés és továbbképzés lehetőségét. A hátrányos helyzetű térségekben is lehetővé kell tenni a szükséges eszközökhöz való hozzáférést, akár közös használat, akár a vásárlásukhoz nyújtott állami támogatás révén.

1.9 Az EGSZB következésképp úgy véli, hogy az energetikai átállás támogatásához digitális technológiák bevezetésére van szükség a vidéki területeken. A vidéki energiarendszernek decentralizáltnak kell lennie, ami azt jelenti, hogy nagy szükség van a több és jobb összekapcsoltságra, ami önmagában is digitális technológiák bevezetését teszi szükségessé a kereslet és a kínálat összehangolása, valamint a hatékony energiaáramlás biztosítása érdekében. A vidéken használt digitális alkalmazásoknak az alacsonyabb felhasználási arány és az alacsonyabb népsűrűség miatt rendkívül energiahatékonynak kell lennie. Az alacsony energiaigényű informatikai összekapcsoltság elengedhetetlen a vidéki területek számára.

1.10 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy mivel az EU lakosságának 30 %-a vidéki térségekben él, az igazságos vidéki energetikai átállás kulcsfontosságú eleme a klímasemleges, fenntartható és virágzó Európai Unióra való igazságos átállásnak, összhangban a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó területfejlesztési menetrenddel.

1.11 Az Európai Bizottság azt javasolta, hogy a Next Generation EU 20 %-át fordítsák digitális beruházásokra. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tagállamok e források legalább 10 %-át – felesleges bürokrácia bevezetése nélkül – fordítsák a vidék digitalizációjára.

2. **A vidéki területek energetikai átállása**

Bevezetés

2.1 Általános tudományos egyetértés van abban, hogy az emberiség a globális éghajlatváltozást leginkább a fosszilis tüzelőanyagok elégetéséből származó szén-dioxid-kibocsátás útján befolyásolja.

2.2 Michael Mann éghajlatkutató *The New Climate War [Az új klímaháború]* című könyvében azt állítja, hogy bolygónk mára a veszélyes zónáig melegedett fel, és hogy még mindig nem tesszük meg a szükséges intézkedéseket a valaha volt legnagyobb globális válság elhárítására.

2.3 A veszélyes klímaváltozás a tengerek emelkedése miatt egyes helyeken már be is következett. Velence és Miami jelentős kihívásokkal néz szembe e tekintetben. Az Amazonas térségében a tömeges erdőirtások és az éghajlatváltozás okozta szárazság tapasztalható. Az északi-sarkvidéki jégsapka vártnál gyorsabb olvadása komoly aggodalomra ad okot.

2.4 Globális szinten az összes érdekelt félnek cselekednie kell, hogy az üvegházhatást okozó gázok (ÜHG-k) kibocsátásának csökkentésére irányuló hatásmérséklő és alkalmazkodási intézkedések révén azonnali lépéseket tegyünk az éghajlatváltozással kapcsolatban. A fosszilis tüzelőanyagok használatának gyors csökkentését azonnali prioritásként kell kezelni.

Vidéki térségek

2.5 130 millió ember, azaz az EU lakosságának 30 %-a él vidéki területeken. A vidéki térségek sokszínűek, és elhelyezkedésük jelentős hatással van rájuk. Számos területen, különösen Dél-Európában, az éghajlatváltozás fokozatosan felerősíti a vízhiányt, súlyosbítja az árvizeket, és növeli az erdőtüzek intenzitását és gyakoriságát. Észak-Európában a nagyobb mennyiségű eső és vihar jelentős és költséges károkat okozhat és fog is okozni az infrastruktúrában. A magasabb hőmérséklet intenzívebbé teszi a vízkörforgást, és növeli a súlyos viharok gyakoriságát. Ezek a körülmények azt mutatják, hogy a vidéki térségekben a lehető leggyorsabban energetikai és digitális átállásra van szükség.

2.6 A vidéki energetikai átmenet gondolata nem kapott akkora figyelmet, mint amekkora elvárható lenne. Ez azért meglepő, mert a megújuló energia előállításához szükséges erőforrások nagyon is kötődnek a vidéki térségekhez. A megújuló energiával kapcsolatos infrastruktúra, például a szélerőművek, a naperőművek és biogázüzemek többsége vidéki térségekben található. Az átviteli hálózatok szintén a vidéki táj jellegzetességei. Sok vidéki lakos úgy érzi, hogy ezeket a struktúrákat rájuk erőltetik, és azok nagyobb hasznot hajtanak a városi térségeknek.

2.7 A vidéki térségek elhelyezkedésüktől függően változatos és eltérő igényekkel rendelkeznek. A vidéki térségek a következőképpen határozhatók meg:

— A városok vonzáskörzetében (60 km-es körzetben) fekvő vidéki területek, amelyek fejlődése a városhoz illeszkedik.

— Vidéki régiók, amelyek nem részei a városi munkaerőpiacnak, de rendelkeznek a régióba be- és a régióból kiáramló árukkal, ökoszisztéma-szolgáltatásokkal és egyéb gazdasági tevékenységekkel.

— Távoli vidéki régiók, ahol a helyi gazdaság nagymértékben függ az elsődleges tevékenységek, például a mezőgazdasági termékek régióból történő kivitelétől. Ezeken a területeken a lakosság általában szétszórtan él, és a közszolgáltatások alacsony színvonalon működnek.

2.8 Ezek a különböző vidéki térségek sokféle kihívással szembesülnek az energetikai átmenet megvalósítása során, ami jelzi az igazságos átmenet fontosságát a kívánt cél elérése érdekében.

2.9 Sok vidéki terület fizikailag elszigetelt, és csekély mértékű gazdasági diverzitással és alacsony népsűrűséggel rendelkezik. Sok esetben az alacsony jövedelmek és az idősödő népesség növeli a vidéki közösségek sebezhetőségét. Az elszigetelt vidéki területeken egyedül, kevés társadalmi érintkezéssel élő emberek óriási problémákat jelentenek az energetikai átmenet megvalósítása során. Az energiaszegénység jelentős probléma ezeken a területeken.

2.10 Az intelligens fogyasztásmérők bevezetése a vidéki energiaellátás átalakításának lényeges részét képezi. Eddig úgy tűnik, hogy az intelligens fogyasztásmérők bevezetése meglehetősen lassan halad a vidéki térségekben. Biztosítanunk kell azt is, hogy az alacsony jövedelmű háztartások és a korlátozott számítógépes ismeretekkel rendelkező emberek a lehető legjobban ki tudják használni az intelligens fogyasztásmérőket egy olyan igazságos energetikai átmenet részeként, amelyben senki sem marad le. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz 25 milliárd eurót különített el a digitális készségek és oktatás támogatására. A tagállamoknak ezen alap megfelelő hányadát el kell különíteniük a vidéki emberek digitális készségekkel és műveltséggel kapcsolatos képzésére. Az, hogy Európa egyes részei nem rendelkeznek internettel, elviselhetetlen helyzetet jelent, amelyet a lehető leghamarabb orvosolni kell.

2.11 Az EGSZB *A fenntartható vidék- és városfejlesztés holisztikus stratégiája felé* című véleményében [1] kiemelte, hogy a mezőgazdasági, élelmiszeripari és vidékfejlesztési politikáknak össze kell kapcsolódniuk az éghajlatváltozással és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos politikákkal. A mezőgazdaság multifunkcionális aspektusa ugyanolyan fontos, mint a nem mezőgazdasági tevékenységek támogatása, például vállalkozások létrehozása a tiszta energiával kapcsolatos szolgáltatások ágazatában a munkahelyteremtés érdekében. Az e-kereskedelemben rejlő lehetőségeket fel kell tárni.

[1] Az EGSZB véleménye: A fenntartható vidék- és városfejlesztés holisztikus stratégiája felé (HL C 105., 2022.3.4., 49. o.).

2.12 A *„Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára”* ([2]) című közlemény egy olyan Vidékfejlesztési Paktumot is tartalmaz, amelynek célja többek között az innovatív vállalkozások vonzására irányuló területi kohézió előmozdítása és új lehetőségek megteremtése. E jövőkép megvalósítása nagymértékben elősegítené az igazságos energetikai átmenetet a vidéki térségekben. Az EGSZB már üdvözölte ezt a megközelítést a *Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára* című véleményében ([3]).

Közlekedés

2.13 A vidéki közlekedés biztosítása kulcskérdés a rossz kollektív közlekedés, a szórványos népesség, valamint az üzletektől és szolgáltatásoktól való távoli fekvés miatt. Emellett a városi központokban dolgozó vidéki emberek gyakran hosszú utat tesznek meg munkahelyükre.

2.14 A megújuló energiára való áttérés érdekében a helyi és nemzeti tervezésnek multimodális közlekedési rendszert kell biztosítania. Egy ilyen rendszernek választási lehetőségeket és alternatívákat kell kínálnia a személyszállítás és az áruszállítás számára.

2.15 A vidéki területek áruszállítása különös figyelmet igényel az energetikai átmenet tekintetében. Például a mezőgazdasági termékek szállításának és a mezőgazdasági termékek begyűjtésének fontos részét kell képezniük az energetikai átmenet tervezésének. Az elektromos meghajtású nehéz tehergépjárműveket és a hidrogénüzemű nehéz tehergépjárműveket kell elérendő célként kitűzni. Rövid távon a fenntartható bioüzemanyagok és a hibrid járművek hozzájárulhatnak az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentéséhez.

2.16 Az online vásárlások jelentős terjedése – különösen a vidéki területeken – azt jelzi, hogy fontos a kiszállító teherkocsik üvegházhatásúgáz-kibocsátásának csökkentése. Az elektromos meghajtású kisteherautók használata megfelelne ennek a célnak, amint megfelelő töltőinfrastruktúra áll rendelkezésre. Emellett a futárszolgálatoknak finanszírozniuk kell az elektromos meghajtású kisteherautók beszerzését. Azonnali prioritásként meg kell kezdeni a kibocsátás csökkentését minden lehetséges módon.

2.17 Prioritásként kell kezelni a vidéki térségek kollektív közlekedésének javítását – ami magában foglalja az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését is –, a társadalmi befogadást és a vidékfejlesztési lehetőségek megteremtését. Az energetikai átmenettel összefüggésben a vidéki közforgalmú személyszállítást közjószágnak kell tekinteni, ezért a fenntartható kollektív közlekedés előmozdításához és megkönnyítéséhez állami finanszírozásra van szükség.

2.18 A személygépkocsikat a vidéki közlekedés nélkülözhetetlen eszközének tekintik, mivel nélkülük a vidéki élet gyakorlatilag megvalósíthatatlan lenne. Kiemelt célként kell kezelni a vidéki lakosság segítését és arra való ösztönzését, hogy lehetőség szerint csökkentse a személygépkocsi-használatot, és minél hamarabb térjen át az alacsony károsanyag-kibocsátású járművekre. Az elektromos járművek vásárlását elősegítő pénzügyi támogatásnak a vidéki térségek energetikai átmenetének egyik fő célkitűzését kell képeznie.

2.19 Az akkumulátoros tárolás hatékony eszköz a megújuló villamos energia nettó keresleti görbéjének ellaposítására. Az elektromos járművek széles körű használata segíthet ebben. Ha az elektromos járművek képesek villamos energiát visszatáplálni a hálózatba, akkor az elektromos járműpark az akkumulátoros tárolás más formái mellett akkumulátoros tároló eszközként is működhet. A fogyasztók számára pénzügyileg vonzónak kell lennie annak, hogy az elektromos járművekből származó villamos energiát visszatáplálják a hálózatba, ahogyan azt az EGSZB „Az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről szóló rendelet” című véleményében vázolta ([4]).

Turizmus

2.20 A vidéki térségek gyakran függnek a turizmustól, mint fontos jövedelemforrástól. Ezért a vidéki térségekben az alternatív tüzelőanyagok megfelelő infrastruktúrájára van szükség a turizmus ösztönzése és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése érdekében. Az autókölcsönző cégeket arra kell ösztönözni, hogy álljanak át alacsony kibocsátású, lehetőleg elektromos járművekre. A vidéki térségek energetikai átmenete olyan intézkedéseket igényel, amelyek elősegítik a turizmusból származó bevételek növelését.

([2]) COM(2021) 345 final.
([3]) Az EGSZB véleménye: Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára (HL C 290., 2022.7.29., 137. o.).
([4]) Az EGSZB véleménye: Az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről szóló rendelet (HL C 152., 2022.4.6., 138. o.).

Megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia

2.21 A megújuló energiaforrásokból – mint például a szél, a nap és a biogáz – előállított villamos energia a vidéki táj fontos eleme. A jogszabályok tagállamok közötti harmonizációjának elő kell mozdítania és védenie kell a termelő-fogyasztók érdekeit, és ösztönöznie kell a megújulóenergia-infrastruktúrákba történő beruházásokat. Valamennyi tagállamban lehetővé kell tenni az előállított energia nemzeti hálózatba történő értékesítését. A vidéki területek energiafüggetlenségének biztosítása érdekében megfelelő kompenzációs rendszerekre van szükség a termelő-fogyasztók által termelt megújuló energia és az elfogyasztott energia között.

2.22 A megújuló energiaforrásokból származó villamos energia központosított beszerzésére irányuló árverések egyre inkább elterjedtté váltak a közelmúltban, és sok esetben sikerül csökkenteniük a szél- és napenergiát hasznosító létesítmények építési költségeit. Általánosságban elmondható, hogy a vidéki villamos energia fejlesztése elsősorban az energiaágazat dekarbonizációjához kapcsolódik, és nem áll szinergiában a vidékfejlesztési célkitűzésekkel. A vidéki lakosok gyakran ellenzik az ilyen fejlesztéseket, mivel a helyi közösség számára kevés hasznot látnak belőlük.

2.23 A szövetkezeteket és más helyi szervezeteket be kell vonni a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energiát hasznosító létesítmények helyszíneinek meghatározásába, mind a szárazföldi, mind a tengerparti régiókban. A helyi közösségeknek részesedéssel kell rendelkezniük, és helyi szinten élvezniük kell az előnyeit az ilyen létesítményeknek.

2.24 Ezekben a nagy projektekben a megújuló energiaforrások fejlesztése elsősorban az energiaszektor dekarbonizációjához kapcsolódik; a vidékfejlesztés kevés figyelmet kap. A szövetkezetek és a helyi lakosság által működtetett kis szélerőműparkok, napenergiával működő kis létesítmények és anaerob rothasztók jobban szolgálhatják a vidékfejlesztést, csakúgy mint a vidéki közösségek társadalmi és gazdasági integrációját. Meg kell teremteni e két rendszer egyensúlyát. A megújulóenergia-közösségek és a helyi energiaközösségek lehetőséget biztosítanak az igazságos energetikai átállás és a közösségi fejlesztés megvalósítására.

2.25 A vidéki Svédországban végzett egyik esettanulmány (Ejdemo és Söderholm, 2015) megállapította, hogy a közösségi juttatási rendszerek hiányában a vidékfejlesztéssel összefüggő foglalkoztatási lehetőségek nagyon szerények.

2.26 A helyi energiaközösség olyan jogi személy, ahol a polgárok, a kkv-k és a helyi önkormányzatok végső felhasználóként összefognak, hogy együttműködjenek a megújuló forrásból származó energia előállításában. Erre példa Feldheim önkormányzata (egy kis község Berlintől délnyugatra), amely önellátóvá vált az energia terén. A lakosok szélturbinákat állítottak fel a hátsó kertjükben, és független hálózatot építettek ki. Ezért minimális árat fizetnek a villamos energiáért. Egy biogázüzem létesítése lehetővé tette a község számára, hogy távfűtési hálózatot hozzon létre. Ez kiváló példa egy megújuló forrásból származó energiát hasznosító, működő közösségre. Azt is mutatja, hogy az alulról építkező megközelítés létfontosságú a vidéki térségek jövője szempontjából ([5]).

2.27 A keresletoldali válasz az elektromos fogyasztást olyan időszakokra helyezi át, amikor a rendszer képes megbirkózni a kereslettel. A villamos energia iránti nettó keresleti görbét a csúcskeresleti időszakokban el kell laposítanunk, hogy elkerüljük az áramkimaradásokat, ahogy egyre több zöld villamos energiát termelünk. Az akkumulátoros tárolók, a tárolós vízerőművek és az intelligens villamosítás alkalmazása rugalmasságot biztosít a nettó keresleti görbe ellaposításában.

2.28 Az ír parlamenti képviselők előtt Dublinban felszólaló Kadri Simson energiaügyi biztos kijelentette, hogy az ukrajnai háború arra kényszerítette Brüsszelt, hogy továbblépjen, és gyorsabban megszüntesse az orosz üzemanyag-behozatalt. Elmondta, hogy a még elfogadásra váró javaslatok értelmében az EU 2030-ra energiafogyasztásának 45 %-át megújuló energiaforrásokból fogja fedezni. Ez növekedést jelent a jelenlegi 32 %-os célkitűzéshez képest, és több mint kétszerese a 2020-as 22 %-os részesedésnek. Az EGSZB támogatja ezt az új célt, de figyelmeztet arra, hogy az csak akkor érhető el, ha gyors ütemben haladnak a vidéki energetikai átállásba történő új és nagyobb beruházások.

2.29 A szél nem mindig fúj, ezért szükség lesz tartalékra. A zöld hidrogén tartalékként kielégítheti a villamos energia iránti változó igényt, és tárolható, amíg szükség lesz rá.

([5]) JELENTÉS AZ ERP-MŰHELYTALÁLKOZÓRÓL. 21. műhelytalálkozó.

Mezőgazdaság

2.30 A mezőgazdasági tevékenység központi szerepet játszik a legtöbb vidéki térség fejlődésében és jólétében. A vidéki gazdaság ezen ágazata óriási kihívásokkal néz szembe az energetikai átmenet megvalósítása során.

2.31 Még nem történt érdemi munka a mezőgazdasági gépek szén-dioxid-kibocsátásának csökkentése érdekében.

2.32 Úgy tűnik, hogy a közeljövőben a fenntartható bioüzemanyagok használata nyújtja a legjobb lehetőséget a kibocsátás csökkentésére, mivel a meglévő gépek megfelelő átalakítás esetén továbbra is használhatók maradnának.

2.33 A fenntartható forrásból származó bioüzemanyagok előállítása nem olcsó, és áruk a gázolajénak több mint kétszeresét is elérheti. Az árak a jövőben némileg csökkenhetnek.

2.34 A jövőben, amikor az elektromos meghajtású mezőgazdasági gépek szélesebb körben elérhetővé válnak, lehetőség nyílik majd a kibocsátások jelentős csökkentésére.

2.35 A mezőgazdaság többnyire alacsony nyereségű vállalkozás, így az elektromos meghajtású gépekre való átállás beruházási költségei rendkívül nehezen lennének finanszírozhatók. Az elektromos vagy hidrogénüzemű gépekre való átállás finanszírozási problémájának leküzdése a vidéki térségek energetikai átmenetének egyik fő kérdése lesz.

2.36 A mezőgazdasági épületeken elhelyezett napelemek lehetővé tennék a gazdák számára, hogy zöld áramot használjanak, és mivel a mezőgazdaság jelentős villamosenergia-fogyasztó, ez számottevő előnyt jelentene az energetikai átmenetben. Az esetleges többletet vissza lehetne téríteni a hálózatba.

2.37 A precíziós mezőgazdaság a gazdaságok irányításának adatvezérelt megközelítése, amely javíthatja a termelést és a hozamokat, és csökkentheti a gazdálkodás szén-dioxid-kibocsátását. Ez a digitális technológia fejlődésének köszönhetően a távérzékelés, a GPS és a traktorok műholdas irányítórendszerei révén lehetséges. Mindezek fontosak lesznek a mezőgazdaság energetikai átalakulásában, valamint a beruházási, képzési és továbbképzési igényeket illetően is.

2.38 A gazdáknak lehetősége lehet arra, hogy a felesleges villamos energiát a hálózatba értékesítsék, mivel a tejtermelő és szarvasmarha-tenyésztő gazdák gazdaságaiban nagy tetők állnak rendelkezésre. Egyes gazdálkodók partnerek lehetnek biomasszaüzemek létrehozásában, és gázt értékesíthetnek a gázhálózatba. Az erdészeti maradványanyagok biomasszaüzemekben történő felhasználása fontos szerepet játszik az erdőgazdálkodás előmozdításában azokon a területeken, ahol ilyen anyagok rendelkezésre állnak.

2.39 Az ukrajnai háború következményei miatt újra meg kell vizsgálnunk az EU élelmezésbiztonságát. A földterületeket elsősorban élelmiszer előállítására kell használni. Nem szabad, hogy versenyhelyzet alakuljon ki az ipari méretű panelek telepítése és megújulóenergia-termelésre szánt biomassza előállítása között; a kettőnek inkább ki kellene egészítenie egymást.

Biometán

2.40 A biometán olyan biogáz, amelyből eltávolították a szén-dioxidot, a kénhidrogént és a vizet; ezt követően közvetlenül a gázhálózatba vezethető, vagy felhasználható gázüzemű járművekben.

2.41 Olyan helyeken, amelyek közelében megfelelő hígtrágya-készlet áll rendelkezésre, anaerob rothasztókat kell létesíteni. A felesleges fű- és kukoricaszilázs is felhasználható, feltéve, hogy nem ütközik az élelmiszer- és takarmánytermeléssel.

2.42 További kutatásokra van szükség az anaerob rothasztók hatékonyságának javítása és a folyamathoz kapcsolódó költségek csökkentése érdekében.

2.43 Az anaerob rothasztók használatát a vidéki területek energetikai átalakulásának részeként támogatni és finanszírozni kell.

2.44 A biomassza-energia hőtermelésre vagy villamosenergia-termelésre használható fel. A biomassza alapvető szerepet fog játszani a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia termelésében.

Vidéki házak

2.45 Sok vidéki háztartásnak van lehetősége mikro-energiatermelési technológia, például napelemek és kis szélturbinák telepítésére, és a többletenergia hálózatba történő értékesítésére.

2.46 Az alacsony jövedelmű háztartásoknak pénzügyi támogatásra van szükségük a mikro-energiatermelési berendezések telepítéséhez. Ez jelentős energetikai átalakulást jelentene a vidéki háztartásokban.

2.47 A vidéki házak általában kevésbé jól szigeteltek és kevésbé energiahatékonyak, mint a városi házak. Sok vidéki ház különálló ház, amely az időjárásnak kitett helyen áll.

2.48 Az energetikai átmenet részeként jelentős beruházási programot kell biztosítani a vidéki házak energetikai felújítására a szigetelésük és energiahatékonyságuk javítása céljából. Egy ilyen beruházás nagy előrelépést jelentene az energiafogyasztás csökkentése és a vidéki otthonok fűtésének dekarbonizálása terén. Támogatási programra lesz szükség, mivel a jelentős energetikai felújítási programok beruházási költségei igen magasak. Az alacsony jövedelmű és a tüzelőanyag-hiánnyal szembesülő háztartásoknak külön segítségre lesz szükségük ennek az átmenetnek a megvalósításához.

3. **A digitális átállás a vidéki térségekben**

3.1 2021-ben az Európai Bizottság ismertette Európa 2030-ig megvalósítandó digitális átállásának jövőképét. Mindenekelőtt kiemelte, hogy digitális piacokról és a digitális szolgáltatásokról szóló jogalkotási javaslatokra van szükség egy olyan biztonságosabb digitális tér biztosítása érdekében, ahol a felhasználók alapvető jogai védelmet élveznek, és ahol az európai vállalkozások számára a digitális világban egyenlő versenyfeltételek állnak rendelkezésre.

3.2 Ahhoz, hogy a világ növekvő népességét minimális környezeti terheléssel és a karbonsemlegességet elősegítő módon lehessen táplálni, a vidéki területeken digitális és technológiai infrastruktúrára van szükség, amely megkönnyíti az erőforrások hatékony és pontos felhasználását a mezőgazdaságban. Annak ellenére azonban, hogy Európa lakosságának 30 %-a vidéki térségekben él, és hogy ezek a területek a 27 tagállam területének 80 %-át teszik ki, a digitalizáció a vidéki térségekben nagyobb nehézségekbe ütközik, amelyek, ha nem foglalkoznak velük, aláássák Európa digitális törekvéseit. A vidék digitalizációját célzó jogszabályra (Digital Rural Act) vonatkozó európai jogszabályi keret ezeket a nehézségeket hivatott kezelni az alábbiak előmozdításával:

— garantáltan egyenlő széles sávú hálózati lefedettség Európa valamennyi régiója számára: jelenleg a nagyvárosi központokban jó a lefedettség, míg a vidéki térségekben gyenge; a digitalizációs célok elérése érdekében ezt a problémát sürgősen kezelni kell, hogy a régiók közötti szakadék ne növekedjen tovább,

— infrastruktúra: az infrastruktúra utolsó szakaszának fejlesztésébe történő magánbefektetések biztosítása, figyelembe véve a nem pénzügyi előnyöket, például a társadalmi-gazdasági externáliákat,

— kapacitásépítés: a vidéken élők digitális jártasságának fejlesztése,

— alkalmasság: olyan alkalmazások fejlesztésének előmozdítása, amelyek megfelelnek a városi környezetre tervezett digitális szolgáltatásokat kevéssé használó mezőgazdasági és vidéki közösségek igényeinek.

3.3 A Digital Rural Act mint az Európai Bizottság jogalkotási mechanizmusa – a digitális piacokról szóló jogszabályhoz és a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályhoz hasonlóan – olyan szabályok, kötelezettségek és felelősségek összessége lesz, amelyek célja annak biztosítása, hogy az európai vidéki térségek hozzáférjenek olyan kezdeményezésekhez, eszközökhöz és más hozzáférési formákhoz, amelyek az alacsony népsűrűség miatt gazdaságilag kedvezőtlenek a magánberuházások számára. Ily módon a jogszabály biztosítani fogja, hogy a digitalizáció megvalósuljon a vidéki térségekben, ahol az erre támasztott igény fordítottan arányos az elért pénzügyi megtérüléssel.

3.4 Végezetül: a Digital Rural Act lesz az európai zöld megállapodás, a „termelőtől a fogyasztóig” stratégia és Európa 2050-re megvalósuló karbonsemlegességének legnagyobb előfutára, mivel az igazságos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerre való átállás csak akkor lehetséges, ha a technológia és a digitalizáció elérhető és hozzáférhető a mezőgazdaság és a vidék számára.

3.5 Amint azt *A mindenki számára elérhető digitalizáció inkluzivitásának, biztonságának és megbízhatóságának javítása* című vélemény ([6]) hangsúlyozta, nem szabad alábecsülni a digitalizáció jelentőségét, mivel az „támogathatja a munkaerőpiaci mobilitás növelését, fokozhatja a termelékenységet és a munkahelyi rugalmasságot, valamint lehetővé teheti a munka és a magánélet összeegyeztetését, amikor a munkavállalók távolról, otthonról dolgoznak". Ehhez átfogó digitális készségekre van szükség, függetlenül attól, hogy a munkavállalók városi vagy vidéki területeken élnek-e. A távoli helyeken azonban további, összetett akadályok is léteznek. Az EGSZB ezért kéri, hogy dolgozzanak ki külön digitális készségfejlesztési programot a vidéki térségekben élő európai polgárok támogatása érdekében. Ez a megközelítés, amelynek képviseletét a digitális vidéki intézkedéscsomag központjába kell helyezni, egyidejűleg minden bizonnyal hozzájárul majd a digitális szakadék áthidalásához és a társadalom digitális átalakulásából származó előnyök kiaknázásához.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([6]) Az EGSZB véleménye: *A mindenki számára elérhető digitalizáció inkluzivitásának, biztonságának és megbízhatóságának javítása* (HL C 374., 2021.9.16., 11. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Közberuházások az energetikai infrastruktúrába az éghajlatváltozással kapcsolatos kérdések megoldásának részeként

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/10)

Előadó: **Thomas KATTNIG**

Társelőadó: **Lutz RIBBE**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.7.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.22.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	162/7/8

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az éghajlatváltozási válság következményei súlyosan érintik Európát és a világot. Bár az elmúlt években egyre több lehetőség áll rendelkezésre az éghajlatváltozáshoz való hatékony alkalmazkodáshoz, szakértők rámutatnak a pénzügyi források elégtelen mozgósítására, a polgárok és a magánszektor túl kevés szerepvállalására, valamint a politikai vezetés hiányára.

1.2. A növekvő villamosenergia-igény kielégítése és az éghajlat-politikai céljaink elérése érdekében a villamosenergia-hálózatba történő beruházásokat évi 55 milliárd euróra kell megduplázni, a tiszta termelőkapacitások kiépítésére szánt forrásokat pedig évi 75 milliárd euróra kell növelni ([1]). Ennek fényében az intelligens és megújuló energiarendszerekbe, valamint a tárolási infrastruktúrába történő közberuházásoknak nagy jelentősége van az ellátás biztonsága, az energiaszegénység leküzdése, a megfizethető árak és a munkahelyteremtés szempontjából.

1.3. Az EGSZB támogatja, hogy az Európai Bizottság a megújuló energiára vonatkozó engedélyezési eljárások felgyorsítását és egyszerűsítését javasolja, és hogy úgynevezett „célterületeket” határoz meg az ilyen projektekhez. Ez ugyanis jelentősen felgyorsíthatja az energetikai átállást. Ezért is fontos, hogy a minél konkrétabban meghatározzuk, hogy milyen egyszerűsítések várhatóak „a megújuló energiaforrások hasznosítására kijelölt célterületek” kapcsán.

1.4. Az európai energiajog nem ismeri el az éghajlatváltozás mérséklését a hálózati szabályozás céljaként. Ennek eredményeképpen a nemzeti szabályozó hatóságok is nehezen tudják oly módon ösztönözni a villamosenergia-elosztóhálózatok átalakítását, bővítését és korszerűsítését, hogy azok megfeleljenek az éghajlat-semlegesség követelményeinek.

1.5. Az energetikai rendszerek és infrastruktúra jövőbeli kialakításával kapcsolatban az EGSZB többször hangsúlyozta annak fontosságát, hogy valamennyi fogyasztó – háztartások, vállalkozások és energiaközösségek – aktívan részt vegyen az intelligens energiarendszerek fejlesztésében, és ösztönzőket teremtsenek ahhoz, hogy a civil társadalom részt vehessen az energetikai átalakulásban, és a fogyasztók a finanszírozásból is kivegyék a részüket.

([1]) Az Eurelectric villamosenergia-ipari szövetség következtetése.

1.6. A dekarbonizációhoz szükséges tisztaenergia-technológiákba történő állami beruházások aránya az EU-ban a legalacsonyabb a nagy gazdaságok között, ami gátolja az EU versenyképességét. A liberalizáció kezdete óta a villamosenergia-ipari vállalatok beruházási hajlandósága csökkenő tendenciát mutat. A beruházások csökkenése szűk keresztmetszetekhez vezetett az ellátásban, és akadályozza a megújuló energiaellátás további kiépítését. Az EGSZB ezért támogatja az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy a helyreállítási terveket és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt, valamint a regionális fejlesztést célzó Kohéziós Alapból, illetve az uniós agrárpolitikára előirányzott keretből származó kiegészítő finanszírozást a REPowerEU terv végrehajtására használják fel.

1.7. A piactervezést és -szabályozást hozzá kell igazítani a jövőben dominánssá váló megújuló energiák új realitásaihoz (ideértve a decentralizáltabb termelést és a nagyobb arányú helyszíni fogyasztást), meg kell teremteni a különböző szereplők számára szükséges feltételeket, és biztosítani kell a megfelelő fogyasztóvédelmet. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság meg akarja vizsgálni a villamosenergia-piac kialakításának optimalizálási lehetőségeit, és határozottan támogatja azokat a piaci értékeléseket, amelyek elemzik az energiapiac valamennyi potenciális szereplőjének magatartását és az energiapiac kialakítását. Az EGSZB mindenesetre hangsúlyozza, hogy minden javaslat előtt átfogó hatásvizsgálatot kell készíteni.

1.8. Az EGSZB ismételten javasolja, hogy a termelékenység, valamint a jövő nemzedékek jólétét szolgáló társadalmi és ökológiai alap megőrzése érdekében a közberuházásokhoz alkalmazzák az „aranyszabályt”.

1.9. A magánbefektetők bevonásával történő vegyes finanszírozás csak akkor jöhet szóba, ha biztosított, hogy az odaítélés átlátható, a közszférának pedig nincsenek emiatt indokolatlan többletköltségei az állami finanszírozáshoz képest. Az indokolt többletköltségek tekintetében teljes átláthatóságra van szükség. Ezért különösen fontos, hogy az ilyen vegyes finanszírozási modelleknél egyértelműen meghatározzák a jogokat és kötelezettségeket, tisztázzák a felelősségi kérdéseket, és hatékony és gyors konfliktusrendezési rendszert biztosítsanak, hogy el lehessen kerülni a hosszú távú többletköltségeket és az anyagi felelősséggel kapcsolatos problémákat.

1.10. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az igazságos átmenet nem csupán az átmenet finanszírozásáról szól. Magában foglalja a tisztességes munka, a minőségi munkahelyek és a szociális biztonság megteremtésének célját, az európai vállalkozások versenyképességének fenntartását, és minden szinten, különösen regionális szinten konkrét intézkedéseket követel meg.

1.11. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy különös figyelmet kell fordítani a hálózatbővítés kiemelt közérdekként való meghatározására, az éghajlat-politika szabályozási célként való szerepeltetésére és általában véve a megújuló energiák és a villamosenergia-hálózat tervezésének jobb összehangolására. Itt feltétlenül szükség van európai uniós jog szerinti konkrét előírásokra.

1.12. Az elmúlt évtized fejleményei, a hálózat kiépítésével járó kihívások, az energiaárak hatalmas emelkedése, a kibertámadások veszélye és nem utolsósorban az ukrajnai háború világosan megmutatják, hogy mi a tét: az, hogy a jövőben ki rendelkezik majd az olyan központi infrastruktúrák fölött, mint az energiahálózat. Mindenekelőtt van tehát egy közérdek, és ez logikusan megköveteli a közjó iránt elkötelezett és a meglévő egyenlőtlenségeket megszüntető köztulajdont.

1.13. Az állami és magántulajdon és/vagy az energiainfrastruktúra magánfinanszírozása előnyeinek és hátrányainak kérdése egy jól működő energiapiac szempontjából kétségtelenül fontos, és azt az Európai Bizottságnak figyelembe kell vennie az energiapiac kialakításának optimalizálására vonatkozó lehetőségek tervezett értékelése során. Egy ilyen elemzés eredményei értékes döntéshozatali eszközként szolgálhatnak a tagállamok számára, amelyek felelősek az energia-infrastruktúrák állami vagy magánszektorbeli tulajdonlásának meghatározásáért. Az EGSZB véleménye szerint a villamos energia nemcsak stratégiai áru az egész uniós gazdaság számára, hanem egyben közjó is. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy részletesen elemezze az európai energiaágazat egész privatizációs és liberalizációs folyamatának az ágazat stabilitására, az ellátás megbízhatóságára és a villamosenergia-piac működésére gyakorolt hatását és következményeit, és az eredményeket ültesse át a teljes energiaágazat átalakításába, beleértve a nemzeti és az állami szektorok szerepének megerősítésére vonatkozó lehetőségeket is.

2. **Háttér**

2.1. A klímaválság következményei már most is emberek milliárdjait érintik világszerte, de az ökoszisztémákat is, ahogy azt az Éghajlat-változási Kormányközi Testület (IPCC) legutóbbi jelentései is világossá teszik – és mindezt úgy, hogy a hőmérséklet-emelkedés még nem is érte el a Párizsban meghatározott 1,5 fokos plafont. Különösen problematikus: azok a rendszerek és csoportok, amelyeket a legsúlyosabban érint majd a hőség, az aszály, az áradások, a betegségek, a víz- és élelmiszerhiány, gyakran a legkevesebb erőforrással rendelkeznek ezek kezeléséhez.

2.2. Az éghajlatváltozáshoz való hatékony alkalmazkodás rendelkezésre álló lehetőségei az elmúlt években bővültek. A végrehajtott és tervezett intézkedések azonban Európa számos részén nem kielégítőek. Szakértők rámutatnak a pénzügyi források elégtelen mozgósítására, a polgárok és a magánszektor túl kevés szerepvállalására, valamint a politikai vezetés hiányára.

2.3. Az a tény, hogy Európában jelenleg – az ukrajnai háború miatt – gyorsan nagy összegeket bocsátanak rendelkezésre katonai célokra, azzal a kedvezőtlen következménnyel járhat, hogy pénzügyi forrásokat kötnek le, ami késedelmet okozhat az éghajlatvédelemben. Az EGSZB ezért üdvözli, hogy az Európai Bizottság a REPowerEU tervben ([2]) olyan intézkedéseket és eszközöket jelentett be, amelyek célja, hogy energiatakarékossági intézkedésekkel, a megújuló energiaforrásokra való átállás felgyorsításával, a beszállítók diverzifikációjának előmozdításával, valamint egy ellenállóképesebb energiarendszer és egy valódi energiaunió megvalósítását célzó összefogás révén csökkentsék az EU – különösen Oroszországból származó – fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségét.

2.4. Az éghajlat-politikai célok eléréséhez a megújulóenergia-kapacitást több mint kétszeresére kell növelni. Az olyan nagy országokban, mint Németország, már ma is évi több száz millió euróra rúgnak az olyan zöldáram költségei, amelyet nem lehet felhasználni vagy szállítani, és amelyet szabályozni kell. Ez a gazdasági veszteség a sokszorosára nő, ha a villamosenergia-hálózatokat és a tárolókapacitásokat nem bővítik gyorsan, és ezzel egyidejűleg nem javítják a villamos energia közvetlen helyszíni felhasználásának lehetőségeit. Fontos, hogy a hálózattervezés és -szabályozás során összehangolják az energiahálózatok fejlesztését a klímasemlegesség célkitűzésével. Ezzel kapcsolatban az elosztóhálózatok játsszák a legfontosabb szerepet, ide csatlakozik ugyanis a legtöbb megújulóenergia-létesítmény.

2.5. Az említett követelmények teljesítése érdekében a villamosenergia-hálózatba történő beruházásokat évi 55 milliárd euróra kell megduplázni, a tiszta termelőkapacitások kiépítésére szánt forrásokat pedig évi 75 milliárd euróra kell növelni ([3]). Ezzel kapcsolatban az EGSZB hangsúlyozza, hogy hozzáadott értéket képviselnek azok az európai bizottsági javaslatok, melyek célja a megújulóenergia-projektekre vonatkozó engedélyezési eljárások felgyorsítása és az ilyen projektek számára úgynevezett „célterületek" létrehozása. Az EGSZB támogatja a megújuló energiára vonatkozó engedélyezési eljárások felgyorsítását és egyszerűsítését. Különös figyelmet kell fordítani az elosztóhálózatokra, mivel általában itt történik a megújuló energiaforrások betáplálása.

2.6. Ennek fényében az intelligens és megújuló energiarendszerekbe történő közberuházásoknak nagy jelentősége van az ellátás biztonsága, az energiaszegénység leküzdése, a megfizethető árak és a munkahelyteremtés szempontjából. Kétségtelen, hogy az európai zöld megállapodás értelmében vett ökológiai átalakulás óriási hatással lesz a karbonintenzív energiaágazatok foglalkoztatási helyzetére. Ezzel egyidejűleg számos új foglalkoztatási lehetőség jön létre a klímasemleges energiarendszerekbe történő közberuházások észszerű bővítése révén. Ehhez megfelelő költségvetési mozgástérre van szükség a költségvetési keret átalakítása révén, ahogyan azt az EGSZB *„Az uniós költségvetési keret átalakítása a fenntartható helyreállítás és az igazságos átmenet érdekében"* című, 2021. októberi saját kezdeményezésű véleményében javasolta.

2.7. Az európai energiajog nem ismeri el az éghajlatváltozás mérséklését a hálózati szabályozás céljaként. Ennek eredményeképpen a nemzeti szabályozó hatóságok is nehezen tudják oly módon ösztönözni a villamosenergia-elosztóhálózatok átalakítását, bővítését és korszerűsítését, hogy azok megfeleljenek az éghajlat-semlegesség követelményeinek.

([2]) REPowerEU terv, COM(2022) 230 final.
([3]) Az Eurelectric villamosenergia-ipari szövetség következtetése.

2.8. Az energetikai rendszerek és infrastruktúra jövőbeli kialakításával kapcsolatban az EGSZB többször hangsúlyozta annak fontosságát, hogy valamennyi fogyasztó – háztartások, vállalkozások és energiaközösségek – aktívan részt vegyen az intelligens energiarendszerek fejlesztésében. Sajnos e tekintetben csak ígéretekre került sor, és nem történtek konkrét kezdeményezések. Az EGSZB sürgeti, hogy legyenek végre ösztönzők a termelő-fogyasztók, a megújuló energiaforrásokkal foglalkozó közösségek vagy a polgári energiaközösségek aktivizálására, hogy a civil társadalom részt vehessen az energetikai átállásban, és a fogyasztóknak lehetőségük legyen az aktív részvételre a piacon. Ez enyhítheti a hálózati szűk keresztmetszetekkel összefüggő, megújuló energiaforrások korlátozásából eredő, egyre növekvő költségek problémáját is.

2.9. Az EGSZB támogatja, hogy hangolják jobban össze a transzeurópai energiahálózatokra (TEN-E) vonatkozó uniós szabályokat a zöld megállapodás célkitűzéseivel, különös hangsúlyt fektetve az energiarendszer dekarbonizációjára, a klímasemlegességre való átállásra, a megújuló energiaforrások fejlesztésére, az energiahatékonyságra és az energiaszegénység kockázatának megelőzésére. Az energiahálózatok alapvető szerepet játszanak az energiarendszer egyensúlyában, rezilienciájában és fejlődésében, ezért az EGSZB szorgalmazza, hogy a rendelet vállaljon egyértelműbb szerepet az energiarendszer integrációs folyamatában, hogy támogassa a dekarbonizált energia valamennyi formáját és kizárjon mindenfajta dezintegrációt. Ennek fényében üdvözlendő a Tanács és az Európai Parlament kezdeményezése, hogy a megújuló energiák mellett az elosztóhálózatokat is „kiemelkedő közérdekként" határozzák meg.

2.10. A jelenlegi áremelkedések az európai polgárokat és vállalatokat terhelik. Az EGSZB sajnálattal állapítja meg, hogy a nem megbízható harmadik felektől való stratégiai függőség csökkentésére irányuló felhívását ([4]) nem követték a politikai vezetők által hozott intézkedések, hanem éppen ellenkezőleg, még növekedett is a függőség. Oroszország az olaj-, gáz- és szén legnagyobb exportőre az EU-ba, és számos atomerőmű függ az orosz fűtőelemektől és technológiától. A jelenlegi energiaár-válság sokkal kevésbé sújtotta volna az európai polgárokat és vállalkozásokat, ha Európa ígéretéhez híven már korábban csökkentette volna a fosszilis tüzelőanyagok importját. Az EGSZB ezért üdvözli, hogy a REPowerEU tervben erőfeszítéseket tesznek ennek a függőségnek – különösen az Oroszországtól való függőségnek – a gyors csökkentésére. Az EGSZB támogatja az uniós intézmények és a tagállamok arra irányuló törekvéseit, hogy a 2021. októberi közleményben és a villamosenergia-piacról szóló közleményben (COM(2022) 236 final) felvázolt, illetve az állami támogatásokra vonatkozó ideiglenes keret által kínált eszközökkel összhangban hatékonyan kezeljék az árak problémáját.

2.11. A jelenlegi helyzetre való tekintettel az EGSZB ismét felhívja a figyelmet arra, hogy az elsődleges cél nem a függőségek diverzifikálása, hanem lehetőség szerint a „stratégiai energetikai függetlenség és autonómia" kell, hogy legyen. A megújuló energiaforrások és a hidrogén a dekarbonizációs folyamat egyik hajtóereje lesz, és ezek termelésének lehetőség szerint az EU-n belül kell történnie.

2.12. Az LNG jelenleg rövid és középtávon néhány régióban – jelentős energiamegtakarítási intézkedések mellett – helyettesítheti az orosz földgázt. Hosszú távon a zöld hidrogén az éghajlati céloknak megfelelő lehetőség lehet, ha elegendő mennyiségben és észszerű áron áll rendelkezésre. Amennyiben Európa nem képes a szükséges gázok teljes mennyiségét saját maga előállítani – ami az LNG esetében nyilvánvalóan fennáll, míg a hidrogén esetében még kialakítható az importfüggetlenség –, az orosz katasztrófából le kell vonni a megfelelő tanulságokat. Az EGSZB arra figyelmeztet, hogy Európának különösen óvatosnak kell lennie az orosz földgázt helyettesítő forrásokkal kapcsolatban, tekintettel azok környezetre gyakorolt hatására és az olyan harmadik országoktól való újabb függőségre, amelyek nem osztják az európai értékeket, mint például a demokratikus stabilitás, az emberi jogok tiszteletben tartása és a jogállamiság.

2.13. A dekarbonizációhoz szükséges tisztaenergia-technológiákba történő közberuházások aránya az EU-ban a legalacsonyabb a nagy gazdaságok között, ami gátolja a globális szintű versenyképességet. Emellett az Európai Számvevőszék arra figyelmeztet, hogy a REPowerEU stratégia nem tud elegendő pénzt mozgósítani. Az EGSZB ezért támogatja az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy a helyreállítási terveket és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt, valamint a regionális fejlesztést célzó Kohéziós Alapból, illetve az uniós agrárpolitikára előirányzott keretből származó kiegészítő finanszírozást a REPowerEU terv végrehajtására használják fel.

([4]) Az EGSZB véleménye az energiaárakról (HL C 275., 2022.7.18., 80. o.).

2.14. Az ukrajnai háború hatását egyes EU-tagállamokban és uniós szinten az utolsó lökésnek tekintik az energiafüggetlenség és az éghajlat-semlegesség felé. Az EGSZB ezt örömmel fogadja. a kép azonban vegyes: a cseppfolyósított földgáz fokozott használata és a szénenergiához való visszatérés is terítéken van, ami visszalépést eredményezhet az energetikai átmenetben. Az EGSZB ellenzi ezt, de tudatában van annak, hogy rövid távon a sokféle energiatermelési lehetőség sürgősségi intézkedésként hozzájárul az energiabiztonsághoz. A szél- és napenergia mellett ezért fontos az olyan alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrások széles körének felhasználása, amelyek gazdaságilag és ökológiailag illeszkednek egy energiarendszerbe. Az EGSZB ugyanakkor további erőfeszítéseket szorgalmaz az energiarendszer zöld átalakítása terén.

2.15. A Közszolgálati Szakszervezetek Európai Szövetsége (EPSU) egy jelentést ([5]) tett közzé, amely megerősíti, hogy az energiarendszer liberalizációja nem adott kielégítő válaszokat az egyre súlyosbodó éghajlati válságra. A szén-dioxid-kibocsátó energiaforrások életképes alternatíváinak széles körű alkalmazása nagyrészt jelentős állami támogatások, nem pedig a szabad piaci verseny segítségével vált lehetővé. A jelentés rámutat, hogy az európai energiarendszer jelenlegi modelljének megváltoztatása nélkül a Párizsi Megállapodásban vállalt kötelezettségek nem teljesíthetők.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. A gyorsan előrehaladó éghajlatváltozás és a jelenlegi energiaválság miatt rövid időn belül infrastrukturális beruházásokra van szükség ahhoz, hogy 2050-re elérjük a klímasemlegesség célját és biztosítsuk az energiaellátást. Ezzel egyidejűleg az energiaár-emelkedés rámutatott az energiapiac gyengeségeire. Alapvető kérdéseket kell feltenni az energia jövőjéről, amelyek biztosítják a környezetbarát, megfizethető és megbízható energiaellátást és az energiához való jogot. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy sürgősen szükség van állami beruházásokra az orosz gázimporttól való energiafüggetlenség elérése érdekében, és támogatja azokat az intézkedéseket, amelyeket az Európai Bizottság javasol erre vonatkozóan a REPowerEU tervben.

3.2. Ennek során ugyanúgy figyelembe kell venni a piac kialakítását, mint annak szabályozását, az egyes szereplők számára szükséges feltételek megteremtését és a megfelelő fogyasztóvédelem megerősítését. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság fel akarja tárni, hogy milyen lehetőségek vannak a villamosenergia-piac kialakításának optimalizálására, és tudomásul veszi a villamosenergia- és gázpiacokról végzett európai bizottsági elemzést, a magas energiaárak kezelésére javasolt intézkedéseket, az energiahálózatok és a tárolási kapacitások javítására irányuló javaslatokat, valamint a kisebb szereplők (termelő-fogyasztók) piacra jutásának javítására és az ellátás biztonságának garantálására vonatkozó újabb ígéreteket.

3.3. A piactervezést és -szabályozást hozzá kell igazítani a jövőben dominánssá váló megújuló energiák új realitásaihoz (ideértve a decentralizáltabb termelést és a nagyobb arányú helyszíni fogyasztást), Ehhez azonban meg kell még teremteni az egyes szereplők számára szükséges feltételeket és biztosítani kell a megfelelő fogyasztóvédelmet. Szükség van olyan piaci értékelésekre, amelyek elemzik az energiapiac valamennyi potenciális szereplőjének magatartását és az energiapiac szerkezetét. Az EGSZB mindenesetre hangsúlyozza, hogy minden javaslat előtt átfogó hatásvizsgálatot kell készíteni. Az EGSZB rámutat arra, hogy sürgősen küzdeni kell a magas villamosenergia-árak ellen, ideértve a villamosenergia- és gázárak összevonását is, amelyek negatív hatást gyakorolnak a tagállamok gazdaságára.

3.4. Azt a kérdést, hogy milyen mértékben és milyen piaci konstrukcióval érhető el az ellátásbiztonság piaci eszközökkel, már rég félretették. Elvileg a (nagyrészt hazai termelésű) megújuló energiákon alapuló energiarendszer nagyfokú ellátásbiztonságot ígér. Ez azonban nem fog magától létrejönni – előfeltétele a megfelelő szabályozási környezet.

([5]) A Decarbonised, Affordable and Democratic Energy System for Europe. https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Going%20Public_EPSU-PSIRU%20Report%202019%20-%20EN.pdf.

Az intelligens hálózatok különösen fontosak, mivel egyértelmű jelzéseket küldenek a sok millió termelőnek és fogyasztónak, hogy azok rendszerbarát módon viselkedjenek, és ily módon hozzájáruljanak az ellátás biztonságához.

3.5. Az infrastrukturális projektek finanszírozása terén a szigorú költségvetési szabályok a múltban többször is a közszféra legnagyobb akadályának bizonyultak. A cél ezért az kell, hogy legyen, hogy az európai zöld megállapodáshoz, az energiafüggetlenséghez, valamint a digitális ágazathoz kapcsolódó projektek mentesüljenek minden olyan szabályozás alól, amelyek megakadályozzák az ilyen közberuházásokat. Ezért az uniós költségvetési keret átalakításáról szóló véleményével ([6]) összhangban az EGSZB azt javasolja, hogy a termelékenység, valamint a jövő nemzedékek jólétét szolgáló társadalmi és ökológiai alap megőrzése érdekében a közberuházásokhoz alkalmazzák az „aranyszabályt".

3.6. A magánbefektetők bevonásával történő vegyes finanszírozás csak akkor jöhet szóba, ha biztosított, hogy az odaítélés átlátható, a közszférának pedig nincsenek emiatt indokolatlan többletköltségei az állami finanszírozáshoz képest. Az indokolt többletköltségek tekintetében teljes átláthatóságra van szükség. Az Európai Beruházási Bank jelentése szerint például az európai közúti közlekedésben a PPP-szerződések átlagosan 24 %-kal voltak drágábbak, mint a hagyományos finanszírozású hasonló projektek ([7]). Ezért különösen fontos, hogy az ilyen vegyes finanszírozási modelleknél egyértelműen meghatározzák a jogokat és kötelezettségeket, tisztázzák a felelősségi kérdéseket, és hatékony és gyors konfliktusrendezési rendszert biztosítsanak, hogy el lehessen kerülni a hosszú távú többletköltségeket és az anyagi felelősséggel kapcsolatos problémákat.

3.7. Az Európai Bizottság helyesen mutat rá arra, hogy az állami beruházások magánforrásokat mozgósíthatnak és kell is, hogy mozgósítsanak. A REPowerEU azonban nem foglalkozik a vonatkozó állami források refinanszírozásával. A fosszilis erőforrásokra vonatkozó támogatások megszüntetése lenne az egyik megközelítés ennek megszervezéséhez; a másik pedig azon rendkívüli bevételek megadóztatása, amelyek a jelentős olaj- és gázválságból erednek, és amelyek különösen a nagy olajvállalatok hatalmas extraprofitjában nyilvánulnak meg. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az energiaipari vállalatok rendkívül magas nyeresége és ezzel párhuzamosan az energiaszegénységnek az energia-ár-robbanások okozta szélesedése miatt társadalmi szempontból egy veszélyes puskaporos hordón ülünk. Az EGSZB javasolja, hogy ezeket a nyereségeket adók segítségével fölözzék le és adják tovább pénzügyi kompenzáció formájában az energiafogyasztóknak, például a hátrányosabb anyagi helyzetű háztartásoknak vagy az energiaigényes vállalatoknak, és használják fel a megújulóenergia-termelés és a szükséges hálózati infrastruktúra bővítéséhez, különösen mivel egyes tagállamokban erről már eszmecsere zajlik vagy megvalósítása folyamatban van. Az EGSZB szerint annak érdekében, hogy ne tartsuk vissza az energiavállalatokat attól, hogy alacsony szén-dioxid-kibocsátású megoldásokba fektessenek be, az ilyen adókat nagyon érzékenyen kell meghatározni. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy további késedelem nélkül tegyen javaslatot a vonatkozó intézkedésekre.

3.8. Az infrastruktúra értelme és célja mindenekelőtt az, hogy működjön, és nem az, hogy öncélúan szállítsa az áramot A-ból B-be, és így állandó hozamot termeljen. Az elmúlt évtized fejleményei, a hálózat kiépítésével járó kihívások, az energiaárak hatalmas emelkedése, a kibertámadások veszélye és nem utolsósorban az ukrajnai háború világosan megmutatják, hogy mi a tét: az, hogy a jövőben ki rendelkezik majd az olyan központi infrastruktúrák fölött, mint az energiahálózat. Mindenekelőtt van tehát egy közérdek, és ez logikusan megköveteli a közjó iránt elkötelezett és a meglévő egyenlőtlenségeket megszüntető köztulajdont.

3.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az igazságos átmenet nem csupán az átmenet finanszírozásáról szól. Magában foglalja a tisztességes munka, a minőségi munkahelyek és a szociális biztonság megteremtésének célját, az európai vállalkozások versenyképességének fenntartását, és minden szinten, különösen regionális szinten konkrét intézkedéseket követel meg. Az „igazságos átmenethez" további kulcsfontosságú tényezők a közszféra aktív és szervező szerepe, valamint a szociális partnerek demokratikus részvételének biztosítása minden szinten.

([6]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye: Az uniós költségvetési keret átalakítása a fenntartható helyreállítás és az igazságos átmenet érdekében (HL C 105., 2022.3.4., 11. o.).

([7]) EBB 2006. Ex ante construction costs in the European road sector: a comparison of public-private partnerships and traditional public procurement. 2006/01 sz. gazdasági és pénzügyi jelentés, Blanc-Brude F., Goldsmith H. és Välilä T., https://www.eib.org/attachments/efs/efr_2006_v01_en.pdf.

3.10. Az energiahálózat a kritikus fontosságú infrastruktúra része. Ezen infrastruktúrák meghibásodása vagy károsodása súlyos ellátási hiányt okozhat és veszélyeztetheti a közbiztonságot. Az elmúlt évtizedek liberalizációs és privatizációs hullámának köszönhetően az olyan kritikus fontosságú infrastruktúrák, mint a szállítás és közlekedés, az egészségügyi szolgáltatások, a pénzügyek és a biztonság – hogy csak néhányat említsünk –, egyre inkább magánszereplők kezébe kerültek Európában. Ez a körülmény annyiban problematikus, hogy az ágazatok összekapcsolódnak, és az egyik ágazat sebezhetősége csökkenti vagy akadályozza a többi kritikus infrastruktúra teljesítményét (kaszkádhatás). Egyrészt ezeket a kölcsönös függőségeket nehéz felmérni, másrészt hatékonyságuk biztosítása a közjó érdekében áll. Különösen piaci zavarok vagy katasztrófák esetén válik döntő jelentőségűvé a rendelkezési jogkörrel rendelkező közszférabeli koordináló szervek hozzáférése, hogy biztosítani lehessen a területileg összehangolt ellenálló képességet. Ezek a kockázatok különösen magasak a villamos energia esetében, amely nélkül a fejlett, 21. századi civilizáció működése gyakorlatilag elképzelhetetlen, és széles körű áramkimaradások a társadalom egészének összeomlásához vezetnének.

3.11. Tekintettel arra, hogy Európában az épületek teszik ki az energiafogyasztás mintegy 40 %-át, az új technológiák, a hatékony felújítások és az új polgári részvételi modellek előmozdításának intelligens kombinációja különösen fontos a lakáságazat energetikai átállása és energiahatékonyságának növelése szempontjából. A villamos energia belső piacára vonatkozó irányelv elősegíti a fogyasztók részvételét a megújuló villamosenergia-termelésben, és fontos alapot képez a decentralizált energiatermelés elfogadásához. Ebben az összefüggésben fontos az egész európai térségre vonatkozó harmonizáció, hogy Európában minél több háztartás részt vehessen az energetikai átállásban. Az olyan koncepciók, mint az energiamegosztás és általában a közösségi energia, észszerű perspektívákat nyitnak az energiahálózatok kisléptékű, keresletorientált, a hálózatot tehermentesítő ellátásra való felhasználása előtt.

3.12. Az EGSZB megismétli álláspontját, miszerint a cél a kibocsátáscsökkentés maximalizálása a lehető legalacsonyabb társadalmi-gazdasági költség mellett. Az EGSZB azt javasolja, hogy a hatékonyabb energiakörnyezet megteremtésének elősegítése érdekében ötvözzék a jól szabályozott piaccal összeegyeztethető eszközöket és szükség esetén a szabályozási intézkedéseket, ideértve a többéves pénzügyi keret és a Next Generation EU támogatásával működő pénzügyi eszközöket is. Egyvalaminek azonban világosnak kell lennie: Amennyiben a gondos elemzés alapján megalapozott jelek utalnak meglévő vagy küszöbön álló piaci hiányosságokra, a közszférának korrekciós intézkedéseket kell hoznia, például beruházások vagy piaci beavatkozások révén.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1. Az energiainfrastruktúrába történő beruházások célja az ellátás biztonságának előmozdítása és a megújuló energiák gyors, hatékony és költséghatékony elterjesztése a fogyasztók és a gazdaság érdekében. Ebben az összefüggésben egy nagyon fontos kérdés merül fel: nevezetesen, hogy ki fogja a jövőben ellenőrizni az olyan központi infrastruktúrákat, mint az energiahálózat és a tárolási infrastruktúra. A liberalizáció kezdete óta a villamosenergia-ipari vállalatok beruházási hajlandósága csökkenő tendenciát mutat. A beruházások csökkenése – a hálózatba és a termelésbe történő beruházások esetében is – szűk keresztmetszetekhez vezetett az ellátásban, és akadályozza a megújuló energiaellátás további kiépítését.

4.2. Gazdasági szempontból felmerül a kérdés, hogy egy olyan energiahálózat, amely a befektetők számára vonzó befektetés, mert megbízható, miért ne lehetne vonzó az állam számára is. A magáncégek által évente kiosztott osztalékot a közszférában történő beruházásokra lehetne felhasználni a közjó érdekében, ami tehermentesítené az államháztartást. Nem utolsósorban azért, mert a múltban néhány részleges privatizáció során már kiderült, hogy az állami tulajdon már csak pénzügyi okokból is bölcsebb döntés lett volna. Számos tagállam már visszatér az állami vagy félig állami struktúrákhoz. Ugyanakkor az önkormányzati hatáskörbe vonás irányába mutató tendencia is megfigyelhető. Az állami és magántulajdon és/vagy az energiainfrastruktúra magánfinanszírozása előnyeinek és hátrányainak kérdése egy jól működő energiapiac szempontjából kétségtelenül fontos, és azt az Európai Bizottságnak figyelembe kell vennie az energiapiac kialakításának optimalizálására vonatkozó lehetőségek tervezett értékelése során. Egy ilyen elemzés eredményei értékes döntéshozatali eszközként szolgálhatnak a tagállamok számára, amelyek felelősek az energiainfrastruktúrák állami vagy magánszektorbeli tulajdonlásának meghatározásáért.

4.3. Ennek fényében egyre nagyobb jelentőségre tesz szert a helyi és regionális energiaellátás és a közművek önkormányzati hatáskörbe vonása – különösen a decentralizációs stratégiákkal összefüggésben. Ebben az összefüggésben az önkormányzati szintű decentralizált energiatermelésre irányuló állami beruházások döntő szerepet játszanak. Meg kell vizsgálni más finanszírozási lehetőségeket is, például a pénzügyi források alapok révén történő közvetlen biztosítását. A középületek tetőszerkezetei különösen alkalmasak egész városrészek alacsony költségű napenergiával való ellátására.

4.4. Egyes tagállamokban pénzügyi ösztönzőkkel támogatják a fotovoltaika elterjedését. Ausztria, Belgium, Litvánia, Luxemburg és Spanyolország az Európai Bizottsághoz intézett levelében követel, hogy bizonyos feltételek mellett kötelező legyen a közigazgatási épületek, szupermarketek, lapos tetők és ipari üzemek fotovoltaikus rendszerekkel való felszerelése. A fotovoltaikus rendszereknek az új és a felújított házakban egyaránt általánossá kell válniuk. A fenti államok felszólítják az Európai Bizottságot, hogy az uniós költségvetésből biztosítson több pénzt a fotovoltaikus rendszerek kiépítésére. Az EGSZB üdvözli ezt az elképzelést, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy elemezze, milyen beruházásokra, szabályozásra és kísérő intézkedésekre, például kutatásra és fejlesztésre van szükség az EU-ban a fotovoltaikus fejlesztés és termelés fellendítéséhez.

4.5. Energia a társadalmi javak részeként: Az EGSZB ebben az összefüggésben utal az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 14. cikke értelmében vett általános gazdasági érdekű szolgáltatásokkal kapcsolatos azon közös uniós értékek érvényesítésére, amelyek az EUSZ-hez és az EUMSZ-hez csatolt, az általános érdekű szolgáltatásokról szóló 26. jegyzőkönyvben vannak lefektetve. Ez nagyobb hatékonyságot és megfizethetőséget biztosíthatna, és megelőzhetné a piaci kudarcokat.

4.6. A jelenlegi energiaválság rávilágít az energia mint társadalmilag fontos árucikk különleges jelentőségére. A minőségi munkahelyek és a foglalkoztatás megőrzése mellett a társadalmi és környezeti szempontok közötti kapcsolat is átláthatóvá válik. A köztulajdon biztosíthatja a demokratikus ellenőrzést, az állami beruházásokat, az ellátás biztonságát és az energiaipar megújuló energiaforrásokra való átállítása költségeinek igazságos elosztását.

4.7. A rossz és elhibázott beruházások elkerülése érdekében választ kell adni az új energiarendszer lényeges struktúráival, a piac felépítésével, a piaci szerepekkel és a piaci szabályokkal kapcsolatban fennálló, tisztázatlan kérdésekre, meg kell szüntetni az ellentmondásokat, valamint mindenekelőtt haladéktalanul fel kell számolni a munkavállalókra és a fogyasztókra gyakorolt szociális hatásokat. Ennek kapcsán központi szerepet játszik a beruházások terheinek igazságos elosztása – ugyanez érvényes a lehetséges nyereségek igazságos elosztására. Az a kérdés, hogy a beruházási igényeket és a jövedelmezőséget hogyan lehet biztosítani, egyike azon fontos kérdéseknek, amelyekkel foglalkozni kell a hosszú távon optimálisan működő energiapiac biztosítása érdekében. Az EGSZB tudomásul veszi az ACER tanulmányának, illetve a villamosenergia- és gázpiacokról szóló közleménynek az idevonatkozó következtetéseit, és üdvözli, hogy az Európai Bizottság ki akarja értékelni a villamosenergia-piacot.

4.8. Az energetikai átállás során fontos szempont lesz az importőrök, a regionális hálózatüzemeltetők, a polgári energiaközösségek, az önellátók és a villamos energiát helyben felhasználó energiaközösségek, a tárolással foglalkozó vállalatok és a beszállítók közötti koordináció és szervezés.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

MELLÉKLET

A következő módosító indítványt, amelynél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították:

2.9. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB támogatja, hogy hangolják jobban össze a transzeurópai energiahálózatokra (TEN-E) vonatkozó uniós szabályokat a zöld megállapodás célkitűzéseivel, különös hangsúlyt fektetve az energiarendszer dekarbonizációjára, a klímasemlegességre való átállásra, a megújuló energiaforrások fejlesztésére, az energiahatékonyságra és az energiaszegénység kockázatának megelőzésére. Az energiahálózatok alapvető szerepet játszanak az energiarendszer egyensúlyában, rezilienciájában és fejlődésében, ezért az EGSZB szorgalmazza, hogy a rendelet vállaljon egyértelműbb szerepet az energiarendszer integrációs folyamatában, hogy támogassa a dekarbonizált energia valamennyi formáját és kizárjon mindenfajta dezintegrációt. Ennek fényében üdvözlendő a Tanács és az Európai Parlament kezdeményezése, hogy a megújuló energiák mellett az elosztóhálózatokat is „kiemelkedő közérdekként" határozzák meg.	Az EGSZB támogatja, hogy hangolják jobban össze a transzeurópai energiahálózatokra (TEN-E) vonatkozó uniós szabályokat a zöld megállapodás célkitűzéseivel, különös hangsúlyt fektetve az energiarendszer dekarbonizációjára, a klímasemlegességre való átállásra, a megújuló energiaforrások fejlesztésére, az energiahatékonyságra és az energiaszegénység kockázatának megelőzésére. Az energiahálózatok alapvető szerepet játszanak az energiarendszer egyensúlyában, rezilienciájában és fejlődésében, ezért az EGSZB szorgalmazza, hogy a rendelet vállaljon egyértelműbb szerepet az energiarendszer integrációs folyamatában, hogy támogassa a dekarbonizált energia valamennyi formáját – ***ezen belül a nukleáris energiát is –,*** és kizárjon mindenfajta dezintegrációt. Ennek fényében üdvözlendő a Tanács és az Európai Parlament kezdeményezése, hogy a megújuló energiák mellett az elosztóhálózatokat is „kiemelkedő közérdekként" határozzák meg.

Indokolás

Az atomenergia-termelés fontos szerepet játszik és fog játszani az alacsony kibocsátású technológiák széles körén belül, amint azt Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke a közelmúltban tartott beszédeiben is hangsúlyozta.

A módosító indítványról tartott szavazás eredménye:

Mellette: 44

Ellene: 109

Tartózkodott: 14

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Általános érdekű szolgáltatások közös létrehozása a részvételi demokrácia erősítése érdekében az EU-ban

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 486/11)

Előadó: **Krzysztof BALON**

Társelőadó: **Thomas KATTNIG**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.07.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	226/0/2

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. A részvételi demokrácia ösztönzésének és ezáltal az európai integráció megerősítésének egyik leghatékonyabb eszköze az, ha civil társadalmi szervezetek és közvetlenül a polgárok közösen hoznak létre általános érdekű szolgáltatásokat. Ezért az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) e vélemény keretében konkrét intézkedéseket javasol az e területre vonatkozó európai uniós keretfeltételek javítására, hogy tovább lehessen javítani a polgárok élvezte jogok és előnyök védelmét.

1.2. Az olyan válsághelyzetek, mint legutóbb az Ukrajna elleni orosz agresszió, amelynek következtében több millió ember, főként nők és gyermekek kényszerültek menekülésre, rávilágítanak arra, hogy a civil társadalom képes arra, hogy azonnal és spontán módon, mégis sikeresen kombináljon egymással, illetve hajtson végre közös létrehozással kapcsolatos modelleket és eljárásokat, különösen a szociális és oktatási vonatkozású általános érdekű szolgáltatások terén – méghozzá elsősorban olyan területeken, ahol már vannak valódi közös létrehozással kapcsolatos tapasztalatok.

1.3. A múltba tekintve elmondható, hogy a civil társadalom szereplői mindig is nyújtottak szociális és egyéb általános érdekű szolgáltatásokat, amikor a közszféra még nem tárta fel az igényeket, vagy mert a kereskedelmi vállalkozások nem tartották kifizetődőnek azok kielégítését. Az állam aztán később többnyire szolgáltatóként vagy szerződő hatóságként, valamint szabályozó hatóságként, illetve a szolgáltatások minőségének garantálójaként lépett a színre. Ebben a helyzetben, az általános érdekű szolgáltatásokra is alkalmazni kell a tagállamok és az Európai Unió közötti szubszidiaritásra vonatkozó elvet, amely az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 5. cikkének (3) bekezdésében van lefektetve. Ezenkívül az általános érdekű szolgáltatások kapcsán a szubszidiaritás elvének irányadó elvnek kell lennie a tagállamok közigazgatásának valamennyi szintje közötti, valamint a hatóságok és a civil társadalmi szervezetek közötti kapcsolatokban is.

1.4. Míg az általános érdekű szolgáltatások nyújtásáért a jogi és politikai felelősséget továbbra is az illetékes képviseleti szervek választott megbízottjai viselik – a polgárok pedig választások útján rendszeresen értékelik –, az általános érdekű szolgáltatások megfelelő nyújtásának ellenőrzése a hatóságok feladata. Az EGSZB a közös létrehozást szolgáló megközelítés célzott alkalmazását szorgalmazza: az általános érdekű szolgáltatásokat a felhasználókkal, a közösségekkel és a civil társadalmi szervezetekkel közösen kell kialakítani, mivel így biztosítható, hogy egyrészt megfeleljenek a valós igényeknek, másrészt lehetővé tegyék a demokratikus részvételt. Ez különösen igaz azokban az esetekben, amikor a fizetett alkalmazottak önkéntesekkel vagy önsegítő struktúrákkal működnek együtt.

1.5. Az EGSZB ezért arra kéri a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki és/vagy fejlesszenek tovább olyan eszközöket, amelyek az általános érdekű szolgáltatások nyújtásának teljes folyamatában biztosítják a polgárok és a civil társadalmi szervezetek részvételét. Ezen eszközök közé tartoznak *A nonprofit szociális vállalkozások megerősítése mint a szociális Európa alapvető pillére* című, 2020. szeptember 18-i EGSZB-véleményben ([1]) meghatározott nem nyereségorientált szociális gazdasági tevékenységek megfelelő keretfeltételei, valamint a közbeszerzésről szóló 2014/24/EU irányelv ([2]) 77. cikkének végrehajtása is, amely az ott felsoroltak szerinti egészségügyi, szociális és kulturális, valamint oktatási területen nyújtott szolgáltatásokra vonatkozóan fenntartja a szerződéseket nonprofit szervezetek számára.

1.6. Az EGSZB rámutat arra, hogy az általános érdekű szolgáltatásoknak a polgárok és a gazdaság érdekében, magas színvonalon történő nyújtása azon áll vagy bukik, hogy elegendő erőforrás – azaz finanszírozás és személyzet – áll-e rendelkezésre, amelyet pedig biztosítani kell.

1.7. Bár az általános érdekű szolgáltatások nyújtásának és ezáltal közös létrehozásának keretfeltételei elsősorban a tagállamok, a régiók és a települések felelősségi körébe tartoznak, e téren sürgős szükség van arra, hogy a tagállamokat közös létrehozással kapcsolatos koncepciók kidolgozására ösztönözzék, méghozzá egy olyan eszköztár létrehozásával, amely megkönnyíti a közös létrehozási modellek alkalmazását. Az ilyen kezdeményezéseknek arra kell ösztönözniük a tagállamok valamennyi illetékes szereplőjét, hogy támogassák az általános érdekű szolgáltatások civil társadalmi szervezetek általi közös létrehozását és nyújtását.

1.8. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság tegyen közzé egy munkadokumentumot erről a témáról a további munka alapjaként, hogy egy olyan „eszköztárat” lehessen létrehozni, amely a közös létrehozási modellek fokozott használatára ösztönzi a nemzeti, regionális és helyi önkormányzatokat, és iránymutatást nyújt ebben számukra. Egy ilyen dokumentumnak tartalmaznia kell többek között a közös létrehozásnak az EUMSZ 14. cikkében és 26. jegyzőkönyvében foglaltakkal való összehasonlító vizsgálatát, figyelembe véve a szociális jogok európai pillérét, a nem nyereségorientált szociális gazdaságnak a közös létrehozásban betöltött különleges szerepét és az ehhez szükséges keretfeltételeket. A dokumentumnak javaslatokat is meg kellene fogalmaznia a közös létrehozásra irányuló innovatív projektek európai és nemzeti szintű támogatására, a kutatási elemek figyelembevételével, illetve tartalmaznia kellene egy bevált gyakorlatokat magában foglaló gyűjteményt is. A fent ismertetett eszköztár alapján, valamint szélesebb körű uniós szintű konzultációt követően ki lehetne adni egy zöld könyvet, majd egy fehér könyvet.

1.9. Az EGSZB a maga részéről a civil társadalmi szervezetek, szociális partnerek, felsőoktatási intézmények és kutatási projektek részvételével fórumot hoz létre az e területre vonatkozó ötletek és bevált gyakorlatok cseréje céljából, hogy fenntartsa és bővítse az európai szintű vitafolyamatot.

2. **Háttér**

2.1. A részvételi demokrácia Európai Unión belüli továbbfejlesztése az egyik legfontosabb kihívás az európai integráció populizmussal és nacionalizmussal szembeni megerősítése kapcsán. A részvételi demokrácia ösztönzésének egyik leghatékonyabb eszköze pedig az, ha civil társadalmi szervezetek és közvetlenül a polgárok közösen hoznak létre általános érdekű szolgáltatásokat.

2.2. Az EGSZB a civil társadalom különböző szereplőivel és tudományos/kutatói körökkel együttműködve már évek óta részt vesz az általános érdekű szolgáltatások korszerűsítésében és fejlesztésében. Az EGSZB-n belül ez a munka elsősorban az „Általános érdekű szolgáltatások” állandó csoport feladata.

2.3. 2019-ben együttműködés kezdődött „A szolgáltatási innováció közös létrehozása Európában” projekt konzorciumával (CoSIE) ([3]), amely 9 tagállam (Észtország, Finnország, Görögország, Olaszország, Hollandia, Lengyelország, Svédország, Spanyolország, Magyarország) és az Egyesült Királyság felsőoktatási intézményeiből, településeiből és civil társadalmi szervezeteiből áll. Az „Általános érdekű szolgáltatások” állandó csoport a CoSIE-projekt innovatív tapasztalatait és következtetéseit két szeminárium keretében követte figyelemmel: az „Általános érdekű szolgáltatások közös létrehozása: a civil társadalmi szervezetek szerepe” címmel 2021. április 15-én, Brüsszelben tartott szemináriumon, valamint a „Polgárok a polgárok szolgálatában: általános érdekű szolgáltatások közös létrehozása és végzése a civil szervezetek által” címmel 2021. december 1–2-án Lublinban (Lengyelország), Lublin városával együttműködve, ukrajnai partnerek részvételével tartott szemináriumon.

([1]) HL C 429., 2020.12.11., 131. o.
([2]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=HU.
([3]) https://cosie.turkuamk.fi.

2.4. A közös létrehozás szervesen kapcsolódik a közszolgáltatások reformjáról folyó szélesebb körű vitákhoz. Az új közgazdálkodás (new public management, NPM) a hatékonyság növelésére, a magánszektorból származó irányítási modellek alkalmazására, valamint a szolgáltató és fogyasztó közötti kapcsolatok kiépítésére helyezte a hangsúlyt a közszolgáltatások terén, amelyeket illetően a szolgáltatást igénybe vevők szükségletei, igényei és választásai szolgáltak kiindulópontként. Az 1990-es és 2000-es években túlnyomórészt ez a modell volt használatos, de sok bírálatot kapott, mivel nem volt olyan hatékony és eredményes, mint várták, valamint innovációs potenciálja is elmaradt a várakozásoktól ([4]). Az NPM utáni közszolgáltatási innovációs irányzatok („paradigmette-ek", azaz egymás mellett létező és dominánssá nem váló irányzatok ([5])) középpontjában az atomizált önérdek által motivált passzív, egyéni fogyasztó helyett az aktív, közös alkotásban részt vevő polgár áll, és ezek az irányzatok a dezintegráció helyett a felhasználói csoportok és érdekelt felek hálózatai közötti integráció és koordináció fokozására összpontosítanak. A közös létrehozás (co-creation) az NPM utáni modellek egyik kulcsfogalmának tekinthető ([6]).

2.5. Az EGSZB e területen végzett eddigi munkájának eredményei azt mutatják, hogy egyéb fontos szempontok mellett a részvételi demokrácia erősödéséhez vezet, illetve fejleszti a szociális gazdaságot az EU-ban az, ha polgárok vagy szervezeteik közösen általános érdekű szolgáltatásokat hoznak létre, illetve valósítanak meg.

3. **Általános érdekű szolgáltatások**

3.1. Az európai integráció során a folyamatra jellemző módon az „egység" és a „sokszínűség" között egyensúlyozva új megközelítést dolgoztak ki az egyedi előírások és normák által szabályozott szolgáltatásokhoz. A cél annak biztosítása, hogy minden polgár és valamennyi érdekelt fél hozzáférjen azokhoz az alapvető szolgáltatásokhoz, amelyek most és a jövőben is az emberhez méltó élet alapját képezik és elengedhetetlenek a társadalmi életben való részvétel szempontjából – vagyis az általános érdekű szolgáltatásokhoz. Általános érdekű szolgáltatások különböző kontextusokban nyújthatók: vagy versenypiacokon, általános érdekű gazdasági szolgáltatásként, vagy az e piacokról kizárt, nem gazdasági jellegű általános érdekű szolgáltatásként. Az Európai Bizottság különbséget tesz ([7]) az általános gazdasági érdekű szolgáltatások, a nem gazdasági jellegű szolgáltatások és az általános érdekű (gazdasági vagy nem gazdasági jellegű) szociális szolgáltatások között. Az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra ([8]) és a gazdasági jellegű szolgáltatásokra az EUMSZ 106. cikke alkalmazandó.

3.2. A koncepciót fokozatosan megerősítették és pontosították.

3.2.1 Az általános érdekű szolgáltatások a közös európai értékek részét képezik, és szerepet játszanak az EU társadalmi és területi kohéziójának előmozdításában ([9]). Az EGSZB e tekintetben felhívja a figyelmet az EUMSZ 14. cikke értelmében vett általános gazdasági érdekű szolgáltatásokkal kapcsolatos közös uniós értékekre, amelyeket az EUSZ és az EUMSZ mellékletében az általános érdekű szolgáltatásokról szóló, 26. jegyzőkönyv tartalmaz. Az e jegyzőkönyvben lefektetett elvek további kidolgozása révén növekedhet a hatékonyság és kiküszöbölhetők a kisiklások.

3.2.2 Ezek a közös értékek három vonatkozásban érvényesülnek: a nemzeti, regionális és helyi hatóságok mérlegelési jogköre a felhasználók szükségleteinek fedezése tekintetében; a felhasználók szükségletei, preferenciái és demokratikus döntései terén, illetve az eltérő földrajzi, társadalmi és kulturális adottságokból adódóan jelentkező sokszínűség és különbségek figyelembevétele; a minőség, a biztonság, az anyagi elérhetőség és az egyenlő bánásmód magas foka, valamint az általános hozzáférés és a felhasználói jogok előmozdítása ([10]).

3.2.3 Ezek a szolgáltatások az uniós tagállamok gazdasági és társadalmi rendszereinek alapvető részét képezik, és összességében az európai társadalmi modell lényeges alkotóelemei. Az európai polgárok és vállalkozások joggal várják el, hogy megbízható, stabil és hatékony általános (gazdasági) érdekű szolgáltatások széles skálája álljon rendelkezésre, jó minőségben és megfizethető áron. Ezek a szolgáltatások biztosítják, hogy ki lehessen szolgálni a kollektív szükségleteket és érdekeket, azaz el lehessen látni a közjóval kapcsolatos feladatokat. Az EGSZB kifejezetten rámutat arra, hogy ezeknek a polgárok és a gazdaság számára alapvető fontosságú szolgáltatásoknak a magas színvonalon történő nyújtása azon áll vagy bukik, hogy rendelkezésre áll-e elegendő erőforrás – azaz finanszírozás és személyzet –, amelyet pedig biztosítani kell.

([4]) Drechsler, W. (2009) Towards a Neo-Weberian European Union? Lisbon agenda and public administration, *Halduskultuur – Administrative Culture* 2009, 10(1), 6. o.

([5]) Çolak, Ç. (2019) Why the new public management is obsolete: an analysis in the context of the post-new public management trends, *Croatian and Comparative Public* 2019, 19(4), 517. o., https://doi.org/10.31297/hkju.19.4.1.

([6]) Torfing, J., Sørensen, E. és Røiseland, A. (2019) Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits and ways forward. *Administration & Society* 2019, 51(5), 795. o., https://doi.org/10.1177/0095399716680057.

([7]) https://ec.europa.eu/info/topics/single-market/services-general-interest_hu.

([8]) Már a Római Szerződésben szerepeltek (jelenleg az EUMSZ 106. cikke).

([9]) EUMSZ – Általános rendelkezések, 14. cikk.

([10]) Az EUSZ-hez és az EUMSZ-hez csatolt 26. jegyzőkönyv.

3.2.4 Az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférés részét képezi az alapvető jogoknak ([11]) és a szociális jogok európai pillérének ([12]). Míg a szociális jogok európai pillérének 20. elve kifejezetten az „alapvető" szolgáltatásokat említi, a pillér más elvei az általános érdekű szolgáltatások olyan fontos területeit körvonalazzák, mint az oktatás, a lakhatás és segítségnyújtás a hajléktalanok számára, a tartós ápolás-gondozás, a fogyatékossággal élő személyek társadalmi befogadása és az egészségügyi ellátás, hogy csak néhányat említsünk.

3.2.5 Az általános érdekű nem gazdasági szolgáltatások nem tartoznak a belső piaci és a versenyszabályok hatálya alá; ezekre csak az EU általános alapelvei (átláthatóság, megkülönböztetésmentesség, egyenlő bánásmód, arányosság) érvényesek ([13]).

3.2.6 Az Unió és a tagállamok „gondoskodnak arról, hogy ezek a szolgáltatások olyan – így különösen gazdasági és pénzügyi – elvek alapján és feltételek mellett működjenek, amelyek lehetővé teszik rendeltetésük teljesítését" ([14]).

3.2.7 Az általános gazdasági érdekű szolgáltatások olyan mértékben tartoznak a Szerződések szabályai, különösen a versenyszabályok hatálya alá, amennyiben ezek alkalmazása sem jogilag, sem ténylegesen nem akadályozza a rájuk bízott sajátos feladatok végrehajtását ([15]).

3.3. Az általános érdekű szolgáltatások dinamikus jellegűek, céljuk pedig, hogy kielégítsék valamennyi polgár és érdekelt fél igényeit, figyelembe véve azok időbeli és térbeli alakulását. Olyan területek tartozhatnak ide, mint például a biztonság, az egészségügy, a szociális szolgáltatások – ezen belül a fogyatékossággal élők társadalmi befogadása, a tartós ápolás-gondozás, a szociális lakhatás ([16]) –, az oktatás, valamint az alapvető szolgáltatásoknak a szociális jogok európai pillére 20. alapelvében kifejezetten említett területei ([17]).

3.4. Az általános érdekű szolgáltatásokra vonatkozóan az EUSZ 5. cikkének (3) bekezdése szabályozza a tagállamok és az Európai Unió közötti szubszidiaritásra vonatkozó elvet. Az EU meghatároz egy alapelvekből álló általános keretet, amely valamennyi polgár, valamint az összes gazdasági és társadalmi szereplő igényeit figyelembe veszi, az általános érdekű szolgáltatások meghatározása és végrehajtása pedig a tagállamok, továbbá a regionális és helyi önkormányzatok feladata. Ezenkívül az általános érdekű szolgáltatások kapcsán a szubszidiaritás elvének irányadó elvnek kell lennie a tagállamok közigazgatásának valamennyi szintje közötti, valamint a hatóságok és a civil társadalmi szervezetek közötti kapcsolatokban is.

3.5. Az általános érdekű szolgáltatások kapcsán többszörös érdekellentét áll fenn, mégpedig a következők között: az alapvető jogok garantálása; a gazdasági, társadalmi és területi kohézió helyi célkitűzései; a fenntartható fejlődés, a környezetvédelem és az éghajlatváltozás elleni küzdelem célkitűzései; valamint a szociális piacgazdaság, az egységes piac megvalósítása és a versenyszabályok végrehajtása. Az egyensúlyt esetről esetre, pragmatikusan, valamennyi érdekelt fél bevonásával kell fokozatosan megtalálni, hogy minden egyes személy és közösség igényeinek eleget lehessen tenni.

4. **Általános érdekű szolgáltatások közös létrehozása**

4.1. A civil társadalom szereplői mindig is nyújtottak szociális és egyéb általános érdekű szolgáltatásokat, vagy azért, mert a közszféra még nem tárta fel az igényeket, vagy mert a kereskedelmi vállalkozások nem tartották kifizetődőnek azok kielégítését. Az állam aztán később többnyire szolgáltatóként, valamint szabályozó hatóságként, illetve a szolgáltatások minőségének garantálójaként lépett a színre.

4.2. Az általános érdekű szolgáltatásokat vagy maguk a helyi és regionális önkormányzatok nyújtják, vagy ők rendelik meg. Míg az általános érdekű szolgáltatások nyújtásáért a politikai felelősséget továbbra is ezeknek az önkormányzatoknak a választott megbízottjai viselik – a polgárok pedig választások útján rendszeresen értékelik –, az általános érdekű szolgáltatások megfelelő nyújtásának ellenőrzése a hatóságok feladata. Két különböző megközelítés alkalmazható, nevezetesen a felülről lefelé irányuló – ide tartoznak a nemzeti, regionális vagy helyi hatóságok kezdeményezései –, illetve az alulról felfelé irányuló – ebbe a körbe tartozik a közös létrehozás a polgárok és/vagy a civil társadalmi szervezetek részvételével. Ez a vélemény az utóbbi megközelítést taglalja. Az EGSZB a közös létrehozást célzó megközelítés széles körű alkalmazását szorgalmazza: az általános érdekű szolgáltatásokat a felhasználókkal, a közösségekkel és a civil társadalmi szervezetekkel együttműködésben kell kialakítani, mivel így biztosítható, hogy az emberek igényeinek is megfeleljenek és a demokratikus részvétel is lehetővé váljon.

([11]) Az Alapjogi Charta 36. cikke.
([12]) A pillér 20. pontja.
([13]) Az EUSZ-hez és az EUMSZ-hez csatolt 26. jegyzőkönyv.
([14]) Az EUMSZ 14. cikke.
([15]) Az EUMSZ 106. cikke.
([16]) Mivel az ingatlanválság számos tagállamban súlyosbodik, a megfizethető lakhatás mint alapvető szolgáltatás is egyre fontosabbá válik.
([17]) „A vízellátás, a szennyvízelvezetés, az energiaellátás, valamint a közlekedési, a pénzügyi és a digitális távközlési szolgáltatások."

4.3. A közös létrehozás megvalósításának területei és szintje azonban a környezettől függenek. Nem minden szolgáltatás, közösség és szolgáltató esetében alkalmazható a szolgáltatások megközelítésének és a felelősség megosztásának radikálisan új módja (különösen igaz ez az olyan kritikus fontosságú infrastruktúrák terén, mint az energia- és vízellátás), de az együttdöntési hatáskörök növelése és a hatékony megoldások együttműködésen alapuló előmozdítása felé tett minden lépés hasznos. A felhasználók maximális bevonása érdekében a „közös létrehozás létrája" ([18]) ajánlható, amely az érintett állami és magánszereplők szisztematikus bevonásának különböző szintjeit tartalmazza, kezdve a bevonás alacsonyabb szintjétől (amikor az állami szervek célja a polgári szerepvállalás megerősítése annak érdekében, hogy a polgárok egyre inkább képesek legyenek irányítani saját életüket, és ösztönzést kapjanak arra, hogy részt vegyenek a közszféra által kínált szolgáltatások közös létrehozásában) egészen a legmagasabb szintig (a menetrend közös kijelölésén és a közös problémameghatározáson, az új és még kipróbálatlan megoldások közös megtervezésén és tesztelésén, valamint a köz- és magánszféra által nyújtott megoldásokra támaszkodó összehangolt végrehajtáson alapuló, kollaboratív jellegű innováció elősegítése).

4.4. A közös létrehozás erősségeken vagy eszközökön alapuló munkamódszerek bevezetésével jár. Az eszközalapú megközelítés a szolgáltatást igénybe vevők (anyagi és nem anyagi) erőforrásait, képességeit és törekvéseit is mozgósítja ahelyett, hogy csak a szükségleteiket rögzítené és elégítené ki. Ez a megközelítés arra a feltételezésre épül, hogy minden polgár értékes, gyakran fel nem ismert eszközökkel rendelkezik (kultúra, idő, megélt és szerzett tapasztalatok, gyakorlati tudás, kapcsolatrendszer, készségek, ötletek), amelyekkel hozzájárulhat a szolgáltatások fejlesztéséhez és nyújtásához. A közös létrehozás módszertani eszköztára számos módszert ölel fel, az elégedettségi felmérésektől – például az e-kereskedelemben – és a közvélemény-kutatásoktól kezdve a véleménynyilvánítás különféle lehetőségein át (digitális eszközök, fókuszcsoportok és panelek segítségével) egészen a részvételi módszerekig (pl. társadalmi hackathonok, nyitott tér technológiák [open space technologies], élő laboratóriumok, világkávézók, szolgáltatási tervrajzok, tervezői gondolkodás, felhasználói utak és különböző online részvételi eszközök).

4.5. A közös létrehozás azonban nem technikai megoldás, és nem valósítható meg egyetlen feladat elvégzésének keretében. Ez egy olyan megközelítés, amely a különböző szakaszokban áthatja a szolgáltatás tervezésének és nyújtásának folyamatát. Radikálisabb formáiban az eszköztár a közös irányítás olyan formáira is kiterjed, amelyek elősegítik az erőviszonyok átrendeződését és néha a szolgáltatások tulajdonjogának emberekre és közösségekre történő átruházását. Ez magában foglalja az irányítási megállapodásokkal, viszonossági megállapodásokkal, szövetkezetekkel és közösségi szervezetekkel kapcsolatban gyakorlati tapasztalattal rendelkező személyek hivatalos bevonását.

4.6. A sikeres közös létrehozási folyamat előfeltétele, hogy minden potenciális felhasználói csoportot meghívjanak, hogy képviselhessék az érdekeiket. A torzított részvétel, amely azokat a polgárokat részesíti előnyben, akik több erőforrással rendelkeznek, és nagyobb hajlandóságot mutatnak a részvételre, nem demokratikus folyamatokhoz vezethet.

4.7. A közös létrehozás másik elengedhetetlen feltétele a folyamat résztvevői közötti bizalom, amely csak akkor épülhet ki a szolgáltatók és az érdekelt felek között, ha átlátható, hogy a szolgáltatásnak mit kell elérnie a közös létrehozási folyamatok révén, és hogy a szolgáltatás hatóköre és elérése milyen mértékben kerül nyíltan megosztásra a közös létrehozás szereplőivel ([19]).

4.8. Fontos, hogy közös létrehozásra mindig a nemzeti, regionális és helyi szükségletek tervezésének összefüggésében kerüljön sor. A különböző szükségletek közötti ellentmondásokat mindig figyelembe kell venni. Ha azonosítják ezeket, akkor nyilvános konzultációkon meg lehet vitatni a hierarchiájukra vonatkozó javaslatokat, és az illetékes közvetítő és döntéshozó szervek számára döntéshozatali alapot lehet biztosítani, így garantálva a jó minőséget, a biztonságos ellátást, a hozzáférhetőséget, az egyenlő bánásmódot és a felhasználói jogok tiszteletben tartását. Az általános érdekű szolgáltatások végső célja a gyakorlatban továbbra is a társadalom egésze számára jelentett haszon kell, hogy legyen. A közös létrehozási folyamat még véletlenül sem vezethet a szolgáltatások minőségének csökkenéséhez, indokolatlan áremelkedéshez vagy a szolgáltatások hozzáférhetőségének korlátozásához.

4.9. A közös létrehozás a szolgáltatók, a szolgáltatást igénybe vevők és más érdekelt felek közötti dinamikus interakció, amely különböző lehetséges szakaszokat foglal magában:

4.9.1 közös kezdeményezés: az egyes szolgáltatások célkitűzéseinek és céljainak közös meghatározása a folyamat legelejétől kezdve;

([18]) Torfing, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2019) Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits and ways forward. *Administration & Society* 2019, 51(5), 795-825, https://doi.org/10.1177/0095399716680057.

([19]) https://cosie.turkuamk.fi/arkisto/index.html

4.9.2 az érdekelt felek bevonása: új szereplők (felhasználók, ügyfelek, szolgáltatók) bevonása és részvételük fenntartása a folyamat során;

4.9.3 közös tervezés: a szolgáltatás közös megtervezése;

4.9.4 közös végrehajtás: a szolgáltatások közös nyújtása;

4.9.5 közös vezetés: a szolgáltatások közös megszervezése és menedzselése;

4.9.6 közös irányítás: politikák közös kialakítása;

4.9.7 közös értékelés: a szolgáltatások eredményességének és hatékonyságának, valamint a hozott döntéseknek a közös értékelése egy sor kritérium alapján.

4.10. Ebben az összefüggésben érdemes megemlíteni, hogy a gyakorlatban már léteznek olyan innovatív modellek, amelyekben a közszolgáltatás nyújtása egyáltalán nem lehetséges a felhasználók aktív részvétele nélkül ([20]).

4.11. Alapvetően fontos, hogy az általános érdekű szolgáltatásokat a felhasználókkal, a közösségekkel és a civil társadalmi szervezetekkel együttműködve, egy közös erőfeszítés részeként dolgozzák ki annak biztosítása érdekében, hogy értéket teremtsenek az általános érdekű szolgáltatások kínálatában, és gazdagítsák azt – gondolva itt a jóllét fokozására vagy a közjó közös értelmezésére, ami a politikák, stratégiák és szolgáltatások kidolgozásának alapjául szolgálhat. A közös létrehozáson alapuló szolgáltatásfejlesztési folyamat során a szolgáltatások igénybe vevői a szakemberekkel együtt dolgoznak a szolgáltatások megtervezésén, létrehozásán és nyújtásán ([21]). Ezért ebben a folyamatban összeér az innovátor, a szolgáltató és a szolgáltatást igénybe vevő szerepe.

4.12. A közös létrehozás hozzáadott értéke mindig az általános érdekű szolgáltatások nyújtásáért jogi és/vagy politikai felelősséggel rendelkező hatóságok, a szolgáltatásnyújtók és a demokratikus közös alkotási folyamatba bevonandó felhasználók közötti aktív együttműködésben rejlik. A közös létrehozás így javítja a politika által hozott döntések demokratikus legitimitását.

4.13. Ez a hozzáadott érték hozzájárul a demokratikus részvétel megerősítéséhez, különösen akkor, ha a szolgáltatásnyújtók a civil társadalmi szervezetek közül, illetve a nonprofit szociális gazdaságból kerülnek ki, amelyekben a főállású személyzet önkéntesekkel vagy önsegítő struktúrákkal működik együtt, vagy ha a felhasználók érdekeit képviselő civil társadalmi szervezetek valódi befolyást gyakorolhatnak a köz- vagy magánszolgáltatókra. A közös létrehozásnak továbbá erkölcsi dimenziója is van; erősíti a közösségeket, a kohéziót és a szereplők közötti bizalmat ([22]).

4.14. Ez válsághelyzetekben is tetten érhető. Aktuális példaként említhetők erre a civil társadalmi szervezetek által az ukrajnai háborús menekültek számára és részvételével nyújtott szolgáltatások (különösen a szociális és oktatási területen). E tekintetben döntő fontosságú, hogy a civil társadalom azonnal képes spontán módon, mégis eredményesen alkalmazni közös létrehozással kapcsolatos modelleket és eljárásokat olyan térségekben, ahol már volt példa sikeres közös alkotási folyamatokra.

5. **Európai szintű szakpolitikai kezdeményezések**

5.1. Bár az általános érdekű szolgáltatások nyújtásának és ezáltal közös létrehozásának keretfeltételei elsősorban a tagállamok, a régiók és a települések felelősségi körébe tartoznak, a nemzeti, regionális és helyi hatóságokat arra kell ösztönözni, hogy megfelelően támogassák a jó minőségű általános érdekű szolgáltatások nyújtását. Ennek érdekében sürgősen arra kell ösztönözni a tagállamokat, hogy közös tervezési koncepciókat dolgozzanak ki. Ehhez pedig egy olyan eszköztárat kell létrehozni, amely megkönnyíti a közös tervezési modellek alkalmazását. Az ilyen kezdeményezéseknek ösztönözniük kell a tagállamok valamennyi érintett szereplőjét, hogy mozdítsák elő, hogy civil társadalmi szervezetek közösen hozzanak létre, illetve nyújtsanak általános érdekű szolgáltatásokat, részben azért, mert a közös létrehozásra épülő megközelítés nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a szolgáltatásokat a változó igényekhez igazítsák, korszerűsítsék és jövőbemutatóvá tegyék.

([20]) Például Franciaországban: „Services Publics Partagés” („megosztott közszolgáltatások”): https://service-public-partage.fr/.

([21]) Social Care Institute of Excellence (2015) *Co-production in social care: what it is and how to do it?* SCIE Guide 51.

([22]) C. Fox et al. (2021) *A New Agenda for Co-Creating Public Services,* Turku University of Applied Sciences, https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522167842.pdf.

5.2. Ennek érdekében az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy egy olyan, átfogó megközelítést kövessen, amely figyelembe veszi saját különböző hatásköreit és valamennyi érdekelt felet, egy olyan eszköztár kidolgozása céljából, amelybe beépülnek a közös létrehozás különböző formái, a végrehajtott kísérleti projektek és az ezekből levonható következtetések.

5.3. Az EGSZB ezért konkrétan azt javasolja, hogy az Európai Bizottság tegyen közzé egy munkadokumentumot erről a témáról a további munka alapjaként, hogy egy olyan „eszköztárat" lehessen létrehozni, amely a közös alkotási modellek fokozott használatára ösztönzi a nemzeti, regionális és helyi önkormányzatokat, és iránymutatást nyújt ebben számukra. Egy ilyen dokumentumnak tartalmaznia kell többek között a közös létrehozásnak az EUMSZ 14. cikkében, illetve az EUSZ és az EUMSZ 26. jegyzőkönyvében foglaltakkal való összehasonlító vizsgálatát, figyelembe véve a szociális jogok európai pillérét, a nem nyereségorientált szociális gazdaságnak a közös létrehozásban betöltött különleges szerepét és „A nonprofit szociális vállalkozások megerősítése mint a szociális Európa alapvető pillére" című, 2020. szeptember 18-i EGSZB-véleményben ([23]) meghatározott nem nyereségorientált szociális gazdasági tevékenységek keretfeltételeit. A dokumentumban hivatkozni kell továbbá a közbeszerzésről szóló 2014/24/EU irányelv ([24]) 77. cikkének végrehajtására is, méghozzá úgy, hogy az ott felsorolt egészségügyi, szociális és kulturális, valamint oktatási szolgáltatások tekintetében fenntartják a szerződéseket nonprofit szervezetek számára. A dokumentumnak javaslatokat is meg kellene fogalmaznia a közös létrehozásra irányuló innovatív projektek európai és nemzeti szintű támogatására, a kutatási elemek figyelembevételével, illetve tartalmaznia kellene egy bevált gyakorlatokat magában foglaló gyűjteményt is. A fent ismertetett eszköztár alapján, valamint szélesebb körű uniós szintű konzultációt követően ki lehetne adni egy zöld könyvet, majd egy fehér könyvet.

5.4. Az EGSZB a maga részéről a civil társadalmi szervezetek, felsőoktatási intézmények és kutatási projektek részvételével fórumot hozna létre az e területre vonatkozó ötletek és bevált gyakorlatok cseréjére, hogy fenntartsa és bővítse az európai szintű vitafolyamatot.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([23]) HL C 429., 2020.12.11., 131. o.
([24]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=HU.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tematikus partnerségek a ljubljanai megállapodás keretében

(feltáró jelentés)

(2022/C 486/12)

Előadó: **David SVENTEK**

Társelőadó: **Florian MARIN**

Felkérés:	Tanács – cseh elnökség, 2022.1.26.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	190/1/4

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az EGSZB határozottan támogatja a ljubljanai megállapodásban az uniós városfejlesztési menetrendre vonatkozóan megfogalmazott nyilatkozatokat, és különösen üdvözli, hogy a fenntartható városfejlesztésben nagy hangsúlyt fektetnek a partnerségre, valamint a többszintű és a több érdekelt felet összefogó megközelítésekre.

1.2 A tematikus partnerségeknek kézzelfogható és fenntartható intézkedéseket és eredményeket kell hozniuk, amelyek hosszabb ideig tartanak, mint maguk a partnerségek. Az eredmények más tagállamokban, régiókban, városokban vagy ágazatokban való alkalmazását folyamatosan mérlegelni kell. Figyelemmel kell kísérni e lehetőségek területi eloszlását és földrajzi egyensúlyát, hogy azok a veszélyeztetett régiók és városok javát szolgálhassák.

1.3 Meg lehetne erősíteni az uniós városfejlesztési menetrend és a kohéziós politika közötti kapcsolatot. Annak ellenére, hogy két különálló politikáról és kezdeményezésről van szó, amelyek eltérő célkitűzésekkel és eltérő keretekbe ágyazva működnek, létezniük kell szinergiáknak. A kohéziós politika keretében a városoknak nyújtott koherensebb támogatáshoz összekapcsolt eszközökre, valamint ágazatközi és intézményközi együttműködésre és integrációra van szükség stratégiai és operatív szinten. A tematikus partnerségeknek a jövőben nagyobb legitimitást kell adni.

1.4 A kis- és középvárosok önkormányzatai számára – többek között ahhoz, hogy folyamatosan részt vehessenek az uniós városfejlesztési menetrend folyamataiban – alapvetően fontosak a kiszámítható és pénzügyileg támogatott végrehajtási mechanizmusok, amelyek konkrét intézkedésekbe ültetik át az európai stratégiai célokat, valamint a megfelelő helyi szintű finanszírozás.

1.5 Az EGSZB úgy véli, hogy a tematikus partnerségekben részt vevő partnerek kiválasztásához használt kritériumoknak konkrétabbnak, nyitottabbnak és inkluzívabbnak kell lenniük. A kiválasztási folyamat során nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a lehetőséget, hogy a városi hatóságok mellett a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek is részt vegyenek ebben a folyamatban. Fontos, hogy figyelembe vegyük a városok ökologizálására és a fenntartható turizmusra vonatkozó előzetes értékelést.

1.6 A munkakörülményeket, a karrier kiszámíthatóságát, valamint a jó minőségű munkahelyekhez, az egyenlő lehetőségekhez és a megfelelő bérekhez való hozzáférést transzverzális módon kell megközelíteni. Figyelembe kell venni az érdekelt felekkel folytatott mindenféle párbeszéd és konzultáció, például a szociális párbeszéd, a civil párbeszéd és a polgárokkal folytatott konzultációk biztosítását.

1.7 Az EGSZB javasolja, hogy vegyék figyelembe az alulról építkező megközelítést, a tematikus klasztereket, a tematikus hálózatokat és a személyre szabott és helyi megközelítésen alapuló megoldások kidolgozására szolgáló hálózatokat, valamint a meglévő tematikus és városhálózatok használatának lehetőségét, különösen a kis- és középvárosok esetében.

1.8 Meg lehetne erősíteni az EGSZB által az uniós városfejlesztési menetrend és a ljubljanai megállapodás irányításában betöltött szerepet. Az EGSZB-t a városfejlesztési csoport és a városfejlesztési menetrend technikai előkészítő csoportjába is be kell vonni, és részt kell vennie a városi ügyekkel foglalkozó főigazgatói ülésen.

1.9 A tematikus partnerségek további témái lehetnek a következők: a részvételi demokrácia, a jólléti gazdaság a városokban, valamint a város és a vidék közötti kapcsolatok, különös figyelmet fordítva a fiatalokra.

1.10 Az EGSZB megismétli azt a javaslatát, hogy hozzanak létre egy külön titkárságot a tematikus partnerségek hatékonyságának és eredményességének javítása érdekében, hogy megteremtsék a kapcsolatot a helyi szintű várospolitikai intézkedésekkel, biztosítsák a technikai segítségnyújtást, valamint megkönnyítsék a tematikus közösségek létrehozását és a tematikus bevált gyakorlatok cseréjét. Ezt a Régiók Európai Bizottságával szoros együttműködésben kell megvalósítani.

2. **Háttér**

2.1 A városügyekért felelős uniós miniszterek 2021. november 26-án elfogadták a ljubljanai megállapodást és az ahhoz kapcsolódó többéves munkaprogramot, amely az uniós városfejlesztési menetrend új szakaszát indítja el. Ez a dokumentum konkrét lépéseket ír elő az uniós városfejlesztési menetrend megújítására, azzal a közös céllal, hogy hatásosabbá és hatékonyabbá tegye azt. A többéves munkaprogram kiegészíti a politikai nyilatkozatot, és meghatározza a többszintű kormányzás elvére épülő és több érdekelt fél részvételével elindított kezdeményezés következő szakaszának megvalósításához szükséges működési paramétereket, munkamódszert és lépéseket.

2.2 Az uniós városfejlesztési menetrend 14 kiemelt témája ([1]) továbbra is érvényes: a migránsok és menekültek befogadása; levegőminőség; városi szegénység; lakhatás; körforgásos gazdaság; munkahelyek és készségek a helyi gazdaságban; az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás (beleértve a zöld infrastrukturális megoldásokat); energetikai átállás; fenntartható földhasználat és természetalapú megoldások; városi mobilitás; digitális átállás; innovatív és felelős közbeszerzés; kultúra és kulturális örökség; biztonság a közterületeken.

2.3 A ljubljanai megállapodás a következő négy témával egészíti ki a kiemelt témák listáját: az egyenlőség városai, az élelmiszerek, a városok ökologizálása és a fenntartható turizmus. Ezeket közös alkotó folyamatok alapján adták hozzá a menetrendhez, és összefüggenek az új Lipcsei Chartával, az uniós szakpolitikai intézkedésekkel, más kialakulóban lévő városfejlesztési trendekkel és a városok igényeivel.

2.4 Az Európai Unió Tanácsának soron következő cseh elnöksége felkérte az EGSZB-t, hogy vizsgálja meg, milyen hatással lehetnek az új ljubljanai megállapodásból eredő változások az új tematikus partnerségek létrehozására. A Ljubljanában elfogadott négy téma közül kettőt az Unió cseh elnöksége alatt továbbfejlesztenek: a városok ökologizálását és a fenntartható turizmust.

3. **Általános megjegyzések**

3.1 Az EGSZB határozottan támogatja a ljubljanai megállapodásban az uniós városfejlesztési menetrendre vonatkozóan megfogalmazott nyilatkozatokat, és különösen üdvözli, hogy a városfejlesztésben nagy hangsúlyt fektetnek a partnerségre, valamint a többszintű és a több érdekelt felet összefogó megközelítésekre.

3.2 Az EGSZB ugyanakkor támogatja az uniós városfejlesztési menetrend folytatását és továbbfejlesztését, az arányosság elvének teljes mértékű tiszteletben tartása mellett. Emellett az addicionalitás elvét is gondosan kell kezelni helyi szinten.

3.3 Az EGSZB üdvözli, hogy a ljubljanai megállapodás elismeri az EGSZB jelentőségét és szerepét az uniós városfejlesztési menetrend támogatásában. Az uniós városfejlesztési menetrend többéves munkaprogramjában említettek szerint az EGSZB képes és hajlandó is hozzájárulást és támogatást nyújtani a fejlesztés területi jellegével, a partnerségekkel, a városfejlesztés gazdasági és társadalmi vonatkozásaival, valamint az uniós várospolitikai intézkedések terjesztésével kapcsolatban.

([1]) https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/agenda

3.4 A városfejlesztési politikák sokfélesége, összetettsége és fenntarthatósági kihívásai olyan többszintű és több érdekelt felet bevonó megközelítéseket igényelnek, amelyek a partnerségeket helyezik előtérbe. A ljubljanai megállapodás elismeri a partnerség fontosságát a tudás fejlesztése terén. A tematikus partnerségeknek kézzelfogható és fenntartható intézkedéseket és eredményeket kell hozniuk, amelyek hosszabb ideig tartanak, mint maguk a partnerségek. Az eredmények más régiókban, városokban vagy ágazatokban való alkalmazását folyamatosan mérlegelni kell. Figyelemmel kell kísérni e lehetőségek területi eloszlását. Motiválni és ösztönözni kell a városokat az európai fejlesztési lehetőségek kihasználására és az uniós szintű aktivitásra.

3.5 A városok és fejlesztési politikáik sokféleségében nehéz eligazodni, és ez egy olyan kérdés, amelyre jelenleg nincs általános megoldás az uniós városfejlesztési politikákban. Olyan személyre szabott megközelítésre van szükség, amely értékként kezeli a partnerséget, a civil társadalmat és a szociális partnereket. A fejlesztési stratégiák jövőjére vonatkozó megoldásoknak különböző nézőpontokat, szakértelmet és tudományágakat kell magukban foglalniuk. Az *uniós területfejlesztési menetrend, a Lipcsei Charta és az uniós városfejlesztési menetrend felülvizsgálata* című véleményében ([2]) az EGSZB javasolja, hogy az érintett területtípusokhoz a legmegfelelőbb támogatási eszközöket használják, a szubszidiaritás elvére is figyelemmel, ami mérsékelni fogja a szegénység, a lemaradás és az elszigetelődés tüneteit a veszélyeztetett régiók esetében.

3.6 A fenntartható fejlődés finanszírozása során biztosítani kell a városok valamennyi típusa közötti tisztességes versenyt, ami a kis- és középvárosok számára egyenlő hozzáférést jelent a forrásokhoz. A verseny elvét is hozzá kell igazítani ehhez a helyzethez és mindig figyelembe kell venni.

3.7 A ljubljanai megállapodás új eleme a témák előzetes értékelése. Az értékelések egy pragmatikus, hatékony és eredményorientált megközelítést kívánnak alkalmazni azzal a céllal, hogy növeljék az uniós városfejlesztési menetrend jövőbeli eredményeinek hatását. Lehetővé teszik a partnerek kiválasztási kritériumainak testre szabását is. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a bevált gyakorlatok cseréje – beleértve a partnerségi és együttműködési modelleket is – állandó szempont legyen a várospolitikai érdekelt felek és a jövőbeli tematikus partnerségek számára.

3.8 Uniós alapokból és közpénzekből finanszírozott, az igényekhez való igazítást szolgáló eszközöket kell létrehozni a tematikus partnerségi cselekvési tervek végrehajtása érdekében. Testre szabott támogatást (pénzügyi eszközöket, támogatásokat és alapokat) kell létrehozni annak biztosítása érdekében, hogy a tematikus partnerség végrehajtási folyamata hatékonyan működjön, különösen a kis- és középvárosok és -szervezetek támogatása tekintetében. Az e támogatáshoz való hozzáférésnek is méltányosnak kell lennie, biztosítva, hogy a kis szervezetek és városok ne maradjanak le.

3.9 Az olyan eszközök, mint az integrált területi beruházások és a közösségvezérelt helyi fejlesztés széles körben sikeresek voltak, és azokat stabil és kiszámítható végrehajtási mechanizmusok alapján folytatni és erősíteni kell. Az EGSZB úgy véli, hogy kellő mozgástér áll rendelkezésre az integrált megközelítés alkalmazásához is ([3]), azaz lehetőség van az állami és magánforrások összekapcsolására annak érdekében, hogy növeljük a kapacitást és megosszuk a kockázatokat, ami mind a területfejlesztés, mind pedig a városfejlesztés javát szolgálja, megfelelő demokratikus ellenőrzés, átlátható irányítás és elszámoltathatóság mellett.

3.10 A fenntartható városfejlesztéssel kapcsolatos kihívások kezelése során mindig figyelembe kell venni az innovációt. Javasoljuk, hogy az innovációhoz való hozzáférést, valamint az innovációs ötletek megosztását és a léptékváltást transzverzálisan illesszék be a 2021 és 2027 közötti időszakra szóló kohéziós politikába és a tagállami szintű partnerségi megállapodásokba. Nem szabad elhanyagolni az új, releváns és innovatív megoldások tesztelését, különösen az olyan területeken, mint a Technológiák 4.0, az Ipar 5.0 vagy a Web3 technológiák, valamint a társadalmi innováció. Az Európai Városfejlesztési Kezdeményezés fontos szerepet játszhat a kapacitásépítésben és az innovatív fellépések támogatásában.

3.11 A fejlesztési politikáknak folyamatosan figyelmet kell fordítaniuk a marginalizált régiókra és városokra, valamint azok kiszolgáltatott helyzetben lévő lakosságára, hogy minden polgár életminőségét javítsák. A szegénység csökkentésének szintén fő prioritásnak kell lennie. A jó minőségű inkluzív oktatáshoz, szociális szolgáltatásokhoz, egészségügyi ellátáshoz és egyéb közszolgáltatásokhoz való hozzáférés döntő fontosságú ahhoz, hogy a városok biztosítani tudják a világjárvány utáni méltányos helyreállítást. A tematikus partnerségek kialakításakor és végrehajtásakor különös figyelmet kell fordítani a

([2]) HL C 429., 2020.12.11., 145. o.

([3]) Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: *Az uniós területfejlesztési menetrend, a Lipcsei Charta és az uniós városfejlesztési menetrend felülvizsgálata* (HL C 429., 2020.12.11., 145. o.).

városlakók kiszolgáltatott csoportjaira, különösen többek között az idősekre, a fogyatékossággal élőkre, a kisebbségekre, a bevándorlókra, a menekültekre, valamint a szociálisan, gazdaságilag és kulturálisan hátrányos helyzetűekre. Részvételüket a folyamaton belüli kapacitásépítés révén kell biztosítani. Az EGSZB határozottan ajánlja, hogy kezeljék prioritásként a társadalmi, gazdasági, környezeti és területi egyenlőtlenségek új formáinak csökkentését, ehhez pedig garantálni kell a különböző érdekelt felek méltányos és változatos részvételét.

3.12 A ljubljanai megállapodás meghatározza a szervezeti és szakértői támogatási igényeket, valamint a kisebb városok bizonyos támogatási igényeit. Mivel az uniós városfejlesztési menetrend továbbra is egy informális és önkéntes kezdeményezés, a tagoknak is hozzá kell járulniuk a partnerségek támogatásához és az intézkedések végrehajtásához. Az EGSZB úgy véli, hogy a partnerségek keretében igényelt technikai támogatásnak figyelembe kell vennie a partnerségek végeredményeinek fenntarthatóságát. A kutatási eredményeken alapuló beruházásokat célzó adatgyűjtés és -felhasználás mellett folyamatosan ügyelni kell a megerősített, integrált és részvételi megközelítés követésére.

3.13 Mindazonáltal a kis- és középvárosok önkormányzatai számára – többek között ahhoz, hogy folyamatosan részt vehessenek az uniós városfejlesztési menetrend folyamataiban – alapvetően fontosak mind a kiszámítható és pénzügyileg támogatott végrehajtási mechanizmusok, amelyek konkrét intézkedésekbe ültetik át az európai stratégiákat, mind pedig a megfelelő helyi szintű finanszírozás. Ezt az elvet a tematikus partnerségek végrehajtása során is figyelembe kell venni.

3.14 A kohéziós politika számos eszközt kínál a fenntartható városfejlesztéshez a 2021–2027-es programozási időszakban. „A polgárokhoz közelebb álló Európa” elnevezésű új 5. szakpolitikai célkitűzés egyedi eszközöket kíván kidolgozni a különféle méretű városok helyi fejlesztési stratégiáinak végrehajtásához. Az ERFA-ból az egyes tagállamokban a városok által az említett stratégiák alapján kiválasztott prioritásokra és projektekre elkülönített városi célú minimális forrás 5 %-ról 8 %-ra emelkedett. Ezenkívül létrehozták az Európai Városfejlesztési Kezdeményezést, hogy koherensebb támogatást nyújtsanak a városoknak. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tematikus partnerségi lehetőségeket folyamatosan terjesszék helyi szinten, és vonják be az összes érintett érdekelt felet, beleértve az EGSZB-t is. A jövőben a városi célú források magasabbak lehetnének.

3.15 A megnövekedett volatilitás és a kockázatok sokfélesége miatt a tematikus partnerségeknek hozzá kell járulniuk az aszimmetrikus sokkhatásokkal – például a Covid19-cel és más hasonló helyzetekkel – szembeni reziliencia és reagálóképesség erősítéséhez. Az elítélendő ukrajnai háború hatással van a városfejlesztésre a határ menti országokban. A tematikus partnerségeket a rövid távú válságok kezeléséhez kell igazítani, és hosszú távú stratégiai megközelítésekkel kell összekapcsolni.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a tematikus partnerségekben részt vevő partnerek kiválasztásához használt kritériumoknak konkrétabbnak kell lenniük. A kiválasztási folyamat során nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a lehetőséget, hogy a városi hatóságok mellett a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek is részt vegyenek ebben a folyamatban, beleértve a kiszolgáltatott csoportok – többek között az idősek, fogyatékossággal élők, kisebbségek, bevándorlók, menekültek, valamint a szociálisan, gazdaságilag és kulturálisan hátrányos helyzetű emberek – képviselőit is. Ezeket a szervezeteket ösztönözni és motiválni kell arra, hogy részt vegyenek az uniós városfejlesztési menetrend keretében indított partnerségekben.

4.2 Az Amszterdami Paktum felkéri az EGSZB-t, hogy saját hatáskörében járuljon hozzá az uniós városfejlesztési menetrend továbbfejlesztéséhez, és az EGSZB a Paktum egyik érdekelt fele. Az Amszterdami Paktum érvényességét az új Lipcsei Charta végrehajtási dokumentuma és a ljubljanai megállapodás is megerősítette. Meg kell erősíteni az EGSZB által az uniós városfejlesztési menetrendben és a ljubljanai megállapodásban betöltött szerepet. Az EGSZB a fejlesztési politikák gazdasági és társadalmi változóiért felelős egyik legfontosabb európai érdekelt fél, és rendelkezik azzal a kapacitással, szakértelemmel és legitimitással, hogy hozzájáruljon a ljubljanai megállapodás három pilléréhez: a jobb finanszírozáshoz, a jobb szabályozáshoz és a jobb tudáshoz. Az EGSZB-t formálisan el kell ismerni, szerepet kell kapnia a ljubljanai megállapodás fő irányító szerveiben, be kell vonni a városfejlesztési csoport és a városfejlesztési menetrend technikai előkészítő csoportjába, valamint részt kell vennie a városi ügyekkel foglalkozó főigazgatói ülésen.

4.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a jövőbeli tematikus partnerségeknek olyan témákat kellene tartalmazniuk, mint a részvételi demokrácia, a jólléti gazdaság a városokban, valamint a város és a vidék közötti kapcsolatok ([4]), mivel ezek összhangban vannak az európai stratégiai keretben használt területfejlesztési koncepcióval. Az EGSZB azt javasolja, hogy a partnerek kiválasztási folyamata, a témák kiválasztása és a fenntartható fejlődési célok, valamint a partnerség által a fenntartható fejlődési célok megvalósításához nyújtott hozzájárulás között teremtsenek egyértelmű kapcsolatot.

([4]) Lásd az EGSZB saját kezdeményezésű véleményét a következő tárgyban: *A fenntartható vidék- és városfejlesztés holisztikus stratégiája felé* (HL C 105., 2022.3.4., 49. o.).

4.4 A jövőben a tematikus partnerségek tematikus klaszterekbe, a meglévő tematikus hálózatokba és a városok igényeire szabott és helyi megközelítésen alapuló megoldások kidolgozására szolgáló hálózatokba szerveződhetnek. Figyelembe kell venni a hálózatokhoz való hozzáférés javítását, különösen a kis- és középvárosok esetében. A városoknak a tematikus partnerségek alulról építkező megközelítésének középpontjában kell állniuk, hogy szinergiát teremtsenek a helyi körülmények és a már meglévő tematikus partnerségek között.

4.5 A tematikus partnerségek által alkalmazott konzultációs folyamatnak magában kell foglalnia a párbeszéd és a konzultáció valamennyi formáját, például a szociális párbeszédet, a polgárokkal folytatott párbeszédet és a civil párbeszédet, valamint a civil érdekelt felek valamennyi típusát, például a szociális partnereket, a nem kormányzati szervezeteket és a polgárokat.

4.6 Az EGSZB javasolja, hogy hozzanak létre egy titkárságot az Európai Bizottsággal és más érintett érdekelt felekkel kötött tematikus partnerségek számára, hogy támogassák a tematikus partnerségeket, megteremtsék a kapcsolatot a helyi szintű várospolitikai intézkedésekkel, biztosítsák a technikai segítségnyújtást, valamint megkönnyítsék a tematikus közösségek létrehozását és a tematikus bevált gyakorlatok cseréjét. Elegendő forrást kell elkülöníteni a hatékony igazgatás és az eredményes tematikus partnerségek biztosítása érdekében, különös tekintettel a cselekvési tervek végrehajtására.

4.7 Az EGSZB javasolja, hogy erősítsék meg az uniós városfejlesztési menetrend és a kohéziós politika közötti kapcsolatot. Annak ellenére, hogy két különálló politikáról és kezdeményezésről van szó, amelyek eltérő célkitűzésekkel és eltérő keretekbe ágyazva működnek, létezniük kell szinergiáknak, mindenekelőtt a tudáscsereplatform ([5]) és az Európai Városfejlesztési Kezdeményezés keretében kidolgozandó hasznosítási tevékenységek területén. A tematikus partnerségek megvalósítására irányuló meglévő intézkedéseket meg lehetne említeni az operatív programokban, a különböző pályázati felhívásokban vagy a projektértékelési kritériumokban. A tematikus partnerségek munkájának eredményeit fel kell használni az új kohéziós politikai operatív programok tervezésekor.

4.8 Nagyobb koherenciát és szorosabb kapcsolatot kell teremteni a helyi szinten végrehajtott várospolitikai intézkedések és az uniós politikák, különösen a kohéziós politika között. A kohéziós politika keretében a városoknak nyújtott koherensebb támogatáshoz összekapcsolt eszközökre, valamint ágazatközi és intézményközi együttműködésre és integrációra van szükség stratégiai és operatív szinten. A regionális versenyképességet a városi és vidéki területek közötti komplementaritással, valamint a 2021 és 2027 közötti időszakra szóló kohéziós politika keretében erős társadalmi kohézióval kell kiegészíteni.

4.9 A munkakörülmények, a karrier kiszámíthatósága, valamint a jó minőségű munkahelyekhez, a lehetőségekhez és a megfelelő bérekhez való hozzáférés az igazságos és méltányos városfejlesztési folyamatok fontos változói, és azokat transzverzális módon kell megközelíteni olyan ügyekben, mint a városok ökologizálása, az élelmiszer-ellátási lánc fenntarthatósága, a körforgásos gazdaság és a fenntartható turizmus. Az emberekbe való beruházást továbbra is a fejlesztési stratégiák egyik legfontosabb prioritásának kell tekinteni. A tematikus partnerségek sikeréhez elengedhetetlen az igazságos hozzáférés és az esélyegyenlőség, valamint az alapvető jogok gyakorlásának képessége.

4.10 Mivel a városi területeken koncentrálódnak az erőforrások és a szükségletek, az európai szemeszternek a városfejlesztési politikák hatékonyságát illetően egyénre szabottabb megközelítést kell alkalmaznia, hogy senki, illetve egyetlen térség se maradjon le. Folyamatosan ügyelni kell a más európai eszközökkel, például a szociális jogok európai pillérével való koherenciára.

4.11 Egyre nagyobb a kereslet a rendkívül összetett jellegű fejlesztési stratégiák és projektek iránt. Az EGSZB azt javasolja, hogy az ilyen típusú beruházások esetében a helyi és regionális önkormányzatok erősítsék meg kapacitásukat a polgárok részvétele, a stratégiai előrelátás és különféle forgatókönyvek készítése, a stratégiai tervezés és a közberuházások végrehajtása terén. Ez döntő fontosságú az európai városok sikeres fenntartható fejlődése és a városok újra emberközpontúvá tétele szempontjából. Figyelembe kell venni a különböző partnerségekből származó adatok konvergenciáját és az adatokhoz való, nyílt adatplatformokon keresztüli hozzáférést, valamint a digitális igazságszolgáltatást és a digitális demokráciát.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([5]) https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/era/knowledge-exchange-platform-kep_en

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az energiaszegénység és az EU ellenálló képessége: gazdasági és társadalmi kihívások

(feltáró vélemény a cseh elnökség felkérésére)

(2022/C 486/13)

Előadó: **Ioannis VARDAKASTANIS**

A Tanács cseh elnökségének felkérése:	2022.1.26-i levél
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
	feltáró vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.22.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	137/2/5

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az Európai Uniónak (EU) és tagállamainak abszolút prioritásként kell kezelniük az energiához való egyenlő hozzáférés megfizethető áron történő biztosítását és az energiaellátás biztonságát. Az energiaárak megugrása miatt Európa-szerte egyre több uniós polgárt és fogyasztót érint az energiaszegénység. Az energiaszegénységgel már korábban is küzdő fogyasztók helyzete tovább romlik, azok a fogyasztók pedig, akiknek korábban nem okozott gondot az energiaszámlák kifizetése, most a szegénység kockázatával szembesülnek. Ezt a helyzetet a jelenlegi geopolitikai feszültségek is befolyásolják, többek között az ukrajnai háború és a tagállamok energiaimporttól való függősége. Sürgős intézkedéseket kell elfogadni az uniós polgárokat és fogyasztókat fenyegető energiaszegénység megelőzése és kezelése érdekében.

1.2 Az EGSZB megjegyzi, hogy az uniós kezdeményezésekben – beleértve a jogszabályokat és a szakpolitikai intézkedéseket is – fontos szerepet kap az energiaszegénység, különösen az „Irány az 55 %” intézkedéscsomagban, az európai zöld megállapodás végrehajtásában és az épületkorszerűsítési programban. Ezek az intézkedések elengedhetetlenek az energiaszegénység hosszú távú kezeléséhez és a fenntarthatóság biztosításához. Az EU rezilienciáját azonban csak azon lehet majd lemérni, hogy az EU és a tagállamok hogyan kezelik a polgáraik és vállalkozásaik előtt álló kritikus társadalmi, környezeti és gazdasági kihívásokat.

1.3 Az EGSZB a jelenlegi energiaszegénységi válság kezelése érdekében egy széles körű és ambiciózus politikai koalíció létrehozását szorgalmazza, amely holisztikus megközelítésből elemzi és kezeli az energiaszegénységet azzal a céllal, hogy 2030-ra minimális szintre csökkentse, hosszú távon pedig teljesen felszámolja azt. A koalíciónak magában kell foglalnia az Európai Bizottságot és annak energiaszegénységgel foglalkozó tanácsadó központját, az Európai Parlamentet, a Tanácsot, a tagállamokat, a Régiók Európai Bizottságát, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, a Polgármesterek Szövetségét és a szervezett civil társadalmat, beleértve a vállalkozások képviselőit, a fogyasztói szervezeteket és az energiaszegénység által leginkább veszélyeztetett lakosságot képviselő szervezeteket. A koalíció fellépéseit egy energiaszegénység elleni uniós stratégiában részletesebben ki kell dolgozni, és az Európai Bizottságnak ösztönöznie kell a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki nemzeti terveket vagy szakpolitikákat az energiaszegénység felszámolására, integrálva és koherenssé téve valamennyi uniós és nemzeti szintű szakpolitikai és finanszírozási eszközt.

1.4 Tekintettel a kérdés fontosságára, az EGSZB sürgeti az EU-t, hogy mozdítsa elő az energiaszegénység olyan közös megközelítését, amely lehetővé teszi az energiaszegénység kézzelfogható és közös felfogását és a statisztikai adatok gyűjtését, figyelembe véve a tagállamok különbségeit és sajátosságait. Egy ilyen megközelítésre annak érdekében is szükség van, hogy Unió-szerte nyomon lehessen követni a helyzetet és a meghozott intézkedések hatását.

1.5 Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság már elkezdett azonnali és hosszú távú intézkedéseket javasolni a fogyasztók védelme és az energiaszegénység elleni küzdelem érdekében, például az energiaszegénységről szóló ajánlásában, az energiaárakkal kapcsolatos eszköztárában, a REPowerEU-ról szóló közleményében és a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatában. Bár a tagállamok intézkedései a nemzeti és helyi sajátosságoktól függhetnek, az EU rezilienciájának szempontjából alapvetően fontos, hogy a tagállamok sürgős esetekben meghozzanak bizonyos intézkedéseket (például közvetlen pénzügyi támogatás és szociálpolitikák, valamint az energiafogyasztás csökkentését ösztönző és támogató intézkedések), hogy enyhítsék az emelkedő áraknak a legkiszolgáltatottabb fogyasztókra és vállalkozásokra gyakorolt negatív hatásait.

1.6 Az EGSZB hangsúlyozza a méltányos és hatékony energiába történő beruházások fontosságát az energiaszegénység hosszú távú enyhítése érdekében. Ez azt jelenti, hogy biztosítani kell, hogy rendelkezésre álló forrásokat beruházzanak a megújuló energiába és az energiahatékonyságba, valamint az épületek nagyszabású felújításába úgy, hogy ezzel támogassák a legalacsonyabb jövedelmű csoportokat, egyrészt biztosítva, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő embereknek legyen pénzük az energiahatékonyságba való beruházásra, másrészt előnyben részesítve a legrosszabb energiahatékonyságú épületeket. Az Európai Bizottságnak a tagállamokkal szoros együttműködésben értékelnie kellene, hogy a rendelkezésre álló költségvetés kielégíti-e a szükségleteket és az igényeket, valamint a tagállamok további támogatására rendelkezésre álló lehetőségeket.

1.7 Mivel az energiaszegénység az általános szegénységben gyökerezik, alapvetően fontos az is, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok továbbra is a szegénység általános csökkentésére összpontosítsanak. Ez a válság emlékeztet bennünket arra, hogy folyamatosan javítani kell a foglalkoztatáshoz való hozzáférést, a társadalmi befogadást és a tisztességes életszínvonalat, különös tekintettel a vidéki és távoli területeken élőkre, és hogy támogatni kell a tagállamok gazdasági növekedését.

1.8 Az EU-nak és a tagállamoknak beruházásbarát környezetet kell biztosítaniuk Európában a kibocsátásmentes és alacsony szén-dioxid-kibocsátású energia számára. Ezenkívül az átképzés és a továbbképzés is fontos szerepet fog játszani a zöld átállásban, az épületkorszerűsítési programban és az energiahatékonyságban. Szintén hasznos intézkedés lehet például az energetikai oktatás, tanácsadás és konzultáció, amelynek széles körben elérhetőnek és megfizethetőnek kell lennie helyi szinten (például egyablakos ügyintézési pontokon keresztül).

2. **Általános megjegyzések**

2.1 Az energiaszegénység egyre nagyobb problémát és aggodalmat okoz az uniós polgárok és vállalkozások számára. 2020-ban az EU lakosságának 8 %-a számolt be arról, hogy nem tudja kellően melegen tartani otthonát ([1]). Mára ez a szám valószínűleg emelkedett, mivel az energiaárak 2021 közepe óta meredek emelkedésnek indultak. 2022 márciusában az energia éves inflációja az EU-ban elérte a 40,2 %-ot: az energiaárak éves változásának legmagasabb mértéke 99,6 %, a legalacsonyabb pedig 0 % volt ([2]). Az energiaárakat a geopolitikai feszültségek is befolyásolják, többek között az ukrajnai háború és az uniós tagállamok energiaimporttól való függősége ([3]). A magasabb energiaárak, közlekedési költségek és élelmiszerárak együttesen súlyosbítják az összes fogyasztóra, de különösen az alacsony jövedelmű háztartásokra nehezedő nyomást, melyek körében magasabb az energiaszegénység aránya. Az energiaszegénység tehát továbbra is egy jelentős társadalmi hatással járó nagy kihívás, az Uniónak és a tagállamainak pedig sürgős feladata, hogy kiemeljék a kiszolgáltatott polgárokat ebből a helyzetből.

2.2 Az energiaszegénységet több tényező együttesen okozza, többek között az alacsony jövedelem, a nem hatékony épületek és készülékek, valamint az energiafogyasztás csökkentésére irányuló ösztönzőkkel kapcsolatos információk hiánya, illetve az, hogy nehéz hozzájutni az ösztönzőkhöz. A magas energiaárak a polgárokat és a vállalkozásokat is érintik, mivel növelik a közüzemi számlákat, a mikro-, kis- és középvállalkozásokat pedig nagyon bizonytalan helyzetbe hozzák ([4]), és csődveszélynek teszik ki őket, ami munkahelyek megszűnéséhez vezethet, még inkább súlyosbítva a szegénységet. A „kiszolgáltatott helyzetben lévő mikrovállalkozásokat” jelentős mértékben érinti az épületek 2003/87/EK irányelv hatálya alá vonásának árhatása is, és nem rendelkeznek az általuk használt épület felújításához szükséges eszközökkel. Az energiaárak megugrása dominóhatást indít el, és mindenféle áru és szolgáltatás drágulását vonja maga után. Európa a stagfláció, az alacsonyabb gazdasági növekedés és a magas infláció kockázatával néz szembe, amelyek a szegénységet súlyosbító tényezők ([5]).

([1]) https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211105-1
([2]) Forrás adatkészlet: prc_hicp_manr
([3]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_production_and_imports
([4]) REPowerEU: Közös európai fellépés a megfizethetőbb, biztonságosabb és fenntarthatóbb energiáért (2022. március 8.).
([5]) Az Európai Bizottság elismerte a magas energiaárak által a gazdaságra, többek között a vállalkozások versenyképességére gyakorolt negatív hatást: az Európai Központi Bank (az orosz invázió előtti) becslése szerint az energiaárak által kiváltott sokkhatások 2022-ben mintegy 0,5 százalékponttal csökkentenék a GDP növekedését. Lásd: REPowerEU: Közös európai fellépés a megfizethetőbb, biztonságosabb és fenntarthatóbb energiáért (2022. március 8.).

2.3 Az energiaszegénység leginkább az alacsony jövedelmű európaiakat sújtja, például a legszegényebb munkavállalókat, az alacsony jövedelmű nyugdíjasokat, a diákokat, a fiatal felnőtteket, a sokgyermekes családokat, az egyedülálló szülőket, valamint a hátrányos helyzetű népességcsoportokat, akik körében már eleve magas a szegénységi ráta, például a fogyatékossággal élőket, az időseket, a migránsokat és a roma kisebbségeket. A nőket jobban fenyegeti az energiaszegénység és annak hatásai, mert átlagosan alacsonyabb béreket kapnak, és a gondozási feladatok miatt több időt töltenek otthon, így nagyobb mértékben függnek az otthonuk fűtésétől és hűtésétől. Emellett a keleti és déli tagállamok lakosságát átlagosan jobban érinti az energiaszegénység ([6]).

2.4 A tiszta és megfizethető energiához való, minden uniós polgár számára egyenlő hozzáférés biztosítása fontos kötelezettségvállalás az EU és a tagállamok részéről. A szociális jogok európai pillére az energiát azon alapvető szolgáltatások közé sorolja, amelyekhez mindenki jogosult hozzáférni (20. alapelv). A „megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energiához való hozzáférés biztosítása mindenki számára" egyben a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrend egyik célkitűzése is (7. fenntartható fejlődési cél). A megfelelő fűtés, hűtés, világítás, valamint az árammal működő készülékekhez biztosított energia olyan alapvető szolgáltatások, amelyek a megfelelő életszínvonalat és az egészséget támogatják. Az energiaszolgáltatásokhoz való hozzáférés a társadalmi befogadás szempontjából is alapvetően fontos. Az energiaszegénység kezeléséből eredő többszörös előnyök együttesen közvetlenül fellendíthetik a gazdasági növekedést és a jólétet az EU-ban.

2.5 Az elmúlt évtizedben az EU számos jogi és szakpolitikai dokumentumban foglalkozott az energiaszegénységgel, például a harmadik energiaügyi csomagban (2009–2014), az energiaunióra vonatkozó 2015-ös stratégiában és tiszta energiáról szóló 2019-es jogalkotási csomagban, amelynek célja az igazságos energetikai átmenet elősegítése. Fontos részét képezi az újabb kezdeményezéseknek is, például az európai zöld megállapodásnak, beleértve az épületkorszerűsítési programot és az „Irány az 55 %!" intézkedéscsomagot. Ez utóbbi több javaslatában is figyelembe veszi az energiaszegénységet, többek között az új Szociális Klímaalapra vonatkozó javaslatban, amely a tervezett szén-dioxid-árnak a közlekedésre és az épületekre gyakorolt negatív társadalmi hatását hivatott enyhíteni, valamint az energiahatékonysági irányelv átdolgozására vonatkozó javaslatban, amely javaslatot tesz az energiaszegénység fogalommeghatározására ([7]). Az intézkedéscsomag részét képezi a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslat is, amely konkrét iránymutatást ad a tagállamoknak arra vonatkozóan, hogy miként kezeljék a zöld átállás releváns foglalkoztatási és szociális szempontjait, ami az energiaárak emelkedése és a geopolitikai helyzet miatt most különösen fontossá vált az átállás felgyorsításával összefüggésben.

2.6 2020-ban az Európai Bizottság ajánlást fogadott el az energiaszegénységről, amely iránymutatást ad az energiaszegénység mérésére alkalmas mutatókról és az „energiaszegénységben élő háztartások jelentős számának" meghatározásáról. Hozzájárul továbbá a bevált gyakorlatok tagállamok közötti megosztásához, és azonosítja a rendelkezésre álló uniós szintű támogatást a finanszírozási források olyan kombinációján keresztül, amely lehetővé teszi a nemzeti, regionális és helyi hatóságok számára, hogy felhasználják teljes pénzügyi arzenáljukat, beleértve a vissza nem térítendő támogatásokat és az épületkorszerűsítési támogatást, amelyek célja a kezdeti beruházás csökkentése. A további fontos kezdeményezések közé tartozik az energiaszegénységgel foglalkozó tanácsadó központ által a helyi projekteknek nyújtott támogatás, amely jelenleg a technikai segítségnyújtás első évében jár, az energiaárakkal kapcsolatos eszköztár, amely segíti a tagállamokat abban, hogy megfelelő eszközökkel támogassák a polgárokat és a vállalkozásokat a magas energiaárak kezelésében, a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások és vállalkozások számára nyújtott, a REPowerEU keretében kibővített támogatás ([8]), valamint az energiaszegénységgel és kiszolgáltatott fogyasztókkal foglalkozó koordinációs csoport közelmúltbeli létrehozása ([9]).

2.7 Az EGSZB azonban megjegyzi, hogy gyors végrehajtás, a tagállamok határozott kötelezettségvállalásai és konkrét intézkedései nélkül – beleértve az energiaszegénység felfogására és kezelésére vonatkozó közös, uniós szintű megközelítést is, amely végül közös fogalommeghatározáshoz vezethet, a tagállamokra bízva ugyanakkor, hogy testreszabott megoldásokat találjanak – az Európai Bizottság által eddig bemutatott kezdeményezések nem lesznek elegendőek az egyre több fogyasztót érintő jelenlegi válság kezelésére.

([6]) A jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó 2020. évi közösségi statisztika (EU-SILC 2020), amely a következő változókat használja: az emberek önbevalláson alapuló képessége arra, hogy kellően melegen tartsák otthonukat, a rossz lakhatási körülmények fennállása és elmaradások az energiaszámlák fizetésében. A statisztika kimutatta, hogy bár az energiaszegénység az egész EU-ban előfordul, a kelet- és dél-európai államokban különösen magas az előfordulása.

([7]) Az energiahatékonysági irányelv átdolgozásáról szóló javaslat 2. cikkének 49. pontjában foglalt fogalommeghatározás szerint az energiaszegénység „az az állapot, amikor a háztartások nem férnek hozzá az adott nemzeti kontextusban, valamint a hatályos szociálpolitikai és egyéb releváns szakpolitikai összefüggésben a megfelelő életszínvonalat és egészséget biztosító alapvető energetikai szolgáltatásokhoz, ideértve a megfelelő fűtést, hűtést, világítást és az árammal működő készülékekhez szükséges energiát".

([8]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_22_1511

([9]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0589

3. **Az energiaszegénység kezelése holisztikus megközelítésben: politikai koalícióra és az energiaszegénység elleni stratégiára van szükség**

3.1 Mivel az energiaszegénység társadalmi, környezeti, gazdasági és geopolitikai tényezők eredménye, holisztikus megközelítést igényel, beleértve a kérdés globális elemzését és a különböző érdekelt felek bevonását, a fogyasztóktól kezdve a civil társadalmi szervezeteken és a vállalkozásokon át az európai és nemzeti hatóságokig és a regionális és helyi önkormányzatokig. Ennek érdekében az EGSZB egy széles körű és ambiciózus politikai koalíció létrehozását szorgalmazza. A koalíciónak magában kell foglalnia az Európai Bizottságot és annak energiaszegénységgel foglalkozó tanácsadó központját, az Európai Parlamentet, a Tanácsot, a tagállamokat, a Régiók Európai Bizottságát, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, a Polgármesterek Szövetségét és a szervezett civil társadalmat, beleértve a vállalkozások képviselőit, a fogyasztói szervezeteket és az energiaszegénység által leginkább veszélyeztetett lakosságot képviselő szervezeteket.

3.2 A tagállamoknak folyamatosan kapcsolatban kell lenniük a fogyasztókkal, valamint a kérdéssel foglalkozó helyi és települési önkormányzatokkal. A városok és a régiók gyakran a legjobb helyzetben vannak ahhoz, hogy korai szakaszban azonosítsák az energiaszegénység kockázatának kitett háztartásokat, és így ahhoz is, hogy a leghatékonyabb módon kezeljék ezt. A helyi és nemzeti vállalkozások a nemzeti és helyi hatóságokkal (beleértve az önkormányzatokat és az önkormányzati szolgálatokat is) együtt szintén fontos szereplői lehetnek az energiaszegénység csökkentését célzó tevékenységeknek ([10]), többek között azáltal, hogy közreműködnek az épületkorszerűsítési programban. Mivel a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztók általában valószínűleg kevésbé képesek gyorsan változtatni fogyasztási szokásaikon, minden szinten konzultálni kell velük. Kiemelten fontos, hogy tapasztalataikat és viselkedési attitűdjeiket beépítsük az intézkedések tervezésébe és végrehajtásába.

3.3 A civil társadalmi szervezeteknek kulcsszerepet kell játszaniuk a polgárok, a vállalkozások, a munkavállalók, a fogyasztók és a döntéshozók közötti párbeszéd elősegítésében. Tekintettel a szakértelmükre és a helyi hálózataikra, a civil társadalmi szervezeteket be kell vonni az energiaszegénység kezelését célzó intézkedések kidolgozásába, beleértve az energiaszegénység felszámolására irányuló stratégiák kidolgozását, végrehajtását és nyomon követését is.

3.4 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a koalíció az Európai Bizottság kezdeményezésére dolgozzon ki egy energiaszegénység elleni uniós stratégiát. A stratégiának az energiához való jog elismerésén kell alapulnia, és ambiciózus, de reális célokat kell kitűznie a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési tervben meghatározott célkitűzések elérése érdekében, és végső soron az energiaszegénység hosszú távú felszámolását kell céloznia. Magában kell foglalnia az energiaszegénység kiváltó okainak kezelésére, valamint az energiaszegény és a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztók körülményeinek javítására irányuló energetikai és nem energetikai intézkedéseket. Egy ilyen stratégiára azért is szükség van, hogy az éghajlat-politikai és energetikai átállást biztosan úgy alakítsák ki és hajtsák végre, hogy az igazságos, méltányos és inkluzív legyen, és senkit se hagyjon hátra. Ez magában foglalhat egy éves találkozót (az előrehaladás nyomon követése és a közös fellépésekkel kapcsolatos figyelemfelkeltés érdekében), a tagállamokkal és valamennyi érdekelt féllel folytatott rendszeres strukturált párbeszédre és figyelemfelkeltésre vonatkozó követelményeket, valamint további ösztönzőket hozhat létre az energetikai átállásba való beruházáshoz. Az energiaszegénységgel foglalkozó tanácsadó központ nagyobb szerepet játszhatna annak végrehajtásában és nyomon követésében.

3.5 Ezzel párhuzamosan az Európai Bizottságnak, a Tanácsnak, a Parlamentnek és a tagállamoknak nemzeti szinten továbbra is biztosítaniuk kell, hogy a meglévő és új jogalkotási és szakpolitikai kezdeményezések megfelelően kezeljék az energiaszegénységet. Ezt például az európai zöld megállapodás és az épületkorszerűsítési program végrehajtása során, a nemzeti energia- és klímatervek és a hosszú távú épületfelújítási stratégiák előrehaladásának felülvizsgálatával és az erről szóló jelentéstétellel, valamint azáltal kell elérni, hogy az európai szemeszter folyamatában nagyobb figyelmet fordítanak az energiaszegénységre. A jogalkotási kezdeményezések és felülvizsgálatok szintén fontos lehetőségeket kínálnak az energiaszegénység további kezelésére, ilyen például az épületek energiateljesítményéről szóló irányelv, a megújuló energiaforrásokról szóló irányelv és az energiahatékonysági irányelv közelgő felülvizsgálata, valamint a Szociális Klímaalapra vonatkozó javaslat. Ezenkívül az Európai Uniónak biztosítania kell, hogy a magas energiaárak hatásának enyhítése érdekében a megfizethető, biztonságos és fenntartható energia biztosítására irányuló valamennyi új kezdeményezés továbbra is fordítson különös figyelmet a legkiszolgáltatottabb fogyasztókra gyakorolt hatásokra. Ide tartoznak az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra irányuló kezdeményezések, valamint az Európa orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségének megszüntetésére irányuló kezdeményezések, például a REPowerEU-ról szóló közlemény.

([10]) COM(2020) 662 final.

3.6 Az Európai Bizottságnak ösztönöznie kell a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki nemzeti terveket vagy szakpolitikákat az energiaszegénység felszámolására, integrálva és koherenssé téve valamennyi uniós és nemzeti szintű szakpolitikai és finanszírozási eszközt. Az EGSZB arra kéri azokat a tagállamokat, amelyek a nemzeti energia- és éghajlat-politikai terveik alapján nem tanúsítanak elkötelezettséget az energiaszegénység kezelése iránt, hogy egyértelmű nyomonkövetési és értékelési keretek segítségével fokozzák erőfeszítéseiket. A jobb és pontosabb jelentéstétel alapvetően fontos, mivel kevés jó minőségű adat áll rendelkezésre arra vonatkozóan, hogy miként kell számszerűsíteni és nyomon követni az energiaszegénységet.

4. **Az energiaszegénység kezelése a jelenség mérésére és a fogyasztók védelmére irányuló azonnali és hosszú távú intézkedések elfogadásával**

4.1 Az EGSZB sürgeti az EU-t, hogy mozdítson elő közös megközelítést az energiaszegénység uniós szintű egységes felfogása és kezelése érdekében, ami közös fogalommeghatározáshoz vezethet. Tény, hogy minden tagállam saját kritériumokat állapíthat meg az energiaszegénység meghatározására, és a közös megközelítés hiánya akadályozhatja az Európai Bizottságot abban, hogy megfelelően értékelje a helyzetet, és megakadályozza, hogy a tagállamok közösen értelmezzék a kérdést, és összehangolt választ adjanak. Az energiahatékonysági irányelv átdolgozására irányuló javaslatban szereplő meghatározás és az Európai Energiaszegénységi Megfigyelőközpont által korábban kidolgozott mutatók ([11]) jelentik a kiindulási alapot. A kérdés sürgősségére való tekintettel az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak elő kell mozdítaniuk egy olyan közös megközelítést, amely lehetővé teszi az energiaszegénység kézzelfogható és közös felfogását és a statisztikai adatok gyűjtését ([12]).

4.2 Az energiaárakra vonatkozó eszköztárában az Európai Bizottság több olyan azonnali intézkedést javasolt, amelyet a tagállamok a fogyasztók energiaköltségeinek enyhítésére hozhatnának, például árplafonokat, adókedvezményeket és a fogyasztók és a vállalkozások számára nyújtott támogatásokat, valamint szociális intézkedéseket, például egyedi szociális kifizetéseket és az energiaszámlák kifizetésének átmeneti halasztását, figyelembe véve a kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek, például a fogyatékossággal élők, az egyedülálló szülők és a többgyermekes családok helyzetét és szükségleteit. 2022 februárjára a tagállamok az eszköztárban ajánlott intézkedések közül sokat elfogadtak. Például 18 tagállam csoportosított át pénzeszközöket a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportoknak, 11 tagállam pedig csökkentette az energiaadót ([13]). Tekintettel az egyes tagállamok (és az egyes régiók) eltérő helyzetére és a meghozott intézkedésekre, az energiaszegénységnek kitett uniós polgárok száma eltérő az Unió különböző részein.

4.3 Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy szükség esetén továbbra is hozzanak azonnali intézkedéseket az energiaszegénységben élő vagy e kockázatnak kitett fogyasztók védelme érdekében, figyelembe véve a nemzeti, regionális és helyi igényeket és sajátosságokat. Bár nincs univerzális megoldás, mivel az energiaárak EU-szerte jelentős eltéréseket mutatnak, többek között amiatt, hogy a tagállamok ma nagyon eltérő módon avatkoznak be a piacokon (pl. olyan adók, vámok, mentességek vagy terhek bevezetésével, amelyek gyakran csak néhány fogyasztót érintenek) ([14]), a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévők ne maradjanak támogatás nélkül. Az áremelkedések legkiszolgáltatottabb csoportokra gyakorolt negatív hatásainak enyhítése érdekében közvetlen pénzügyi támogatást és szociálpolitikákat kell bevezetni.

4.4 A rászorulóknak nyújtott közvetlen támogatásnak célzottnak kell lennie, nem pedig teljes körűnek. Tükröznie kell a szociális dimenziót, és nem akadályozhatja a zöld átállást. Megfontolandó lenne egy meghatározandó jövedelemhatárig igénybe vehető, időben korlátozott segély (pl. személyenként és háztartásonként az első 300 kWh villamos energiára). Egy meghatározandó jövedelmi plafon alatt közvetlen támogatást is kell nyújtani, feltéve, hogy az adott helyzetben nem áll rendelkezésre megfizethető alternatív megoldás ([15]).

4.5 A tagállamoknak emellett nemzeti, regionális és helyi szinten még inkább ösztönözniük kell a fogyasztókat energiafogyasztásuk csökkentésére, valamint – az energiahatékonyság biztosítása és energiaszámláik csökkentése érdekében – az intelligens és fenntartható épületkorszerűsítésre. Az Európai Bizottságnak ösztönöznie kell az ilyen intézkedéseket. Ezeket az intézkedéseket kiegészítő intézkedéseknek kell tekinteni abban az értelemben, hogy nem helyettesíthetik a pénzügyi és szociális támogatást, amelynek azonnali biztonsági hálóként kell szolgálnia, ha a fogyasztókat rövid ideig, de súlyosan érinti az áringadozás.

([11]) https://energy-poverty.ec.europa.eu/energy-poverty-observatory/indicators_en

([12]) Az Európai Parlamentben a Szociális Klímaalapról szóló javaslatról folytatott tárgyalások során például a következőt javasolták az energiaszegénység fogalommeghatározására: „olyan, a legalsó jövedelmi decilisbe tartozó háztartásokat érintő szegénység, amelyek energiaköltségei meghaladják az energiaköltségek és a lakhatási költségek levonása után rendelkezésre álló jövedelem közötti arány mediánjának kétszeresét”.

([13]) Giovanni Sgaravatti, Simone Tagliapietra és Georg Zachmann. National policies to shield consumers from rising energy prices. Bruegel, 2022. február 8.

([14]) Az EGSZB véleménye az energiaárakról (HL C 275., 2022.7.18., 80. o.).

([15]) Az EGSZB véleménye az energiaárakról (HL C 275., 2022.7.18., 80. o.).

4.6 Szintén hasznos intézkedés lehet például az energetikai oktatás, tanácsadás és konzultáció, amelynek széles körben elérhetőnek és megfizethetőnek kell lennie helyi szinten (például egyablakos ügyintézési pontokon keresztül), és amelyet szubvenciókkal kell támogatni. Az olyan intézkedések, mint az épületfelújítási útlevelek ([16]), az energia-útlevelek és az intelligens fogyasztásmérők szintén alkalmasak arra, hogy támogassák a fogyasztókat a folyamatban, beleértve az épülettulajdonosokat és a bérlőket is. Az energetikai tanácsadást a fogyasztók igényeihez kell igazítani, mivel a válaszok nagyon egyéniek. A fogyasztói szervezeteket és különösen a helyi és regionális önkormányzatokat be kell vonni az intézkedések kidolgozásának és a fogyasztók tájékoztatásának folyamatába.

4.7 Mivel az energiaszegénység az általános szegénységben is gyökerezik, alapvetően fontos, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok folytassák a szegénység általános csökkentésére irányuló munkát, figyelmet fordítva a már energiaszegénységgel küzdő lakosságra és azokra, akik nem tudják megfizetni a magasabb energiaárakat, és emiatt a szegénység kockázatának vannak kitéve. Ez a válság emlékeztet bennünket arra, hogy folyamatosan javítani kell a foglalkoztatáshoz való hozzáférést, a társadalmi befogadást és a tisztességes életszínvonalat, különös tekintettel a vidéki és távoli területeken élőkre, és hogy tágabb értelemben véve támogatni kell a tagállamok gazdasági növekedését. Az általános érdekű infrastruktúrák, az alapvető szolgáltatások és a közlekedés javítása érdekében szemléletváltásra van szükség. Támogatni kell a foglalkoztatást és a kkv-kat, különösen a hátrányos helyzetű és vidéki területeken.

4.8 A tagállamokban a szakértői felülvizsgálati folyamatok és a bevált gyakorlatok megosztása olyan sikeres projektekhez vezethetnek mind a szociális szektorban, mind az energiaágazatban, amelyek az egész Unióban elterjedhetnek. Ezek közé tartoznak az energiahatékonyság, az energiakérdésekben való jártasság és a tiszta energia (a lakosság megújuló energiával való ellátása) területén megvalósuló projektek, de olyan szociális intézkedések is, amelyek csökkenthetik az energiaszámlákat és általában a szegénységet.

5. **Az energiaszegénység kezelése méltányos és hatékony energiába történő befektetésen keresztül**

5.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az energiaszegénység hosszú távú enyhítése érdekében fontosak a méltányos és hatékony energiába történő beruházások. A megújuló, tiszta energiák fejlesztésébe és a nagyszabású épületkorszerűsítésbe való beruházás szükségszerű az Unióban, tekintettel az e területen tapasztalható tartós strukturális alulfinanszírozottságra, valamint az ezzel járó éghajlati, környezeti, gazdasági és társadalmi következményekre. A munkahelyteremtésen és az innováción keresztül további pozitív hatást is gyakorol majd a gazdaságra, és így rövid, közép- és hosszú távon is előnyös lesz az uniós polgárok számára.

5.2 Az EGSZB üdvözli az uniós Szociális Klímaalap létrehozására irányuló javaslatot, amelynek célja a zöld átállásból adódó társadalmi és elosztási kihívások kezelése (aminek döntő szerepe van az éghajlatváltozás elleni küzdelemben), valamint az épületekre és a közúti közlekedésre kiterjesztett kibocsátáskereskedelem szociális következményeinek enyhítését célzó intézkedések ösztönzése. Az EGSZB azonban megjegyzi, hogy ez az alap önmagában nem feltétlenül elegendő az összes energiahatékonysági és átállási igény kielégítésére, és azt a nemzeti partnerségi megállapodások, valamint a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek keretén belüli megfelelő beavatkozásokkal meg lehetne erősíteni.

5.3 Az energiaszegénység csökkenthető a beruházások megkönnyítésével és azzal, ha finanszírozási forrásokat fordítanak a megújuló energiára. Az Európai Bizottságnak a tagállamokkal szoros együttműködésben értékelnie kellene, hogy a rendelkezésre álló költségvetés kielégíti-e a szükségleteket és az igényeket, valamint a tagállamok további támogatására rendelkezésre álló lehetőségeket (pl. az új éghajlati alkalmazkodási alapra vonatkozó javaslat, amelyet az Európai Parlament több képviselője ([17]) és az EGSZB is támogatott, és amelyet arra lehetne felhasználni, hogy megerősítse az EU azon képességét, hogy támogassa a tagállamokat az éghajlati, környezeti és energetikai vészhelyzetekre való gyors reagálásban). Figyelembe kell vennie a gazdasági helyreállítást, valamint azt, hogy meg kell védeni a tagállami és az uniós államháztartás fenntartható fejlődését.

5.4 Az új többéves pénzügyi keretet és a NextGenerationEU helyreállítási eszközt a Covid19 utáni időszakban is fel kell használni az energiaszegénység kezelésére. Az EGSZB megjegyzi, hogy Ukrajna orosz lerohanása még sürgetőbbé tette, hogy az EU biztosítsa a tiszta energiára való gyors átállást annak érdekében, hogy függetlenítse magát a fosszilis tüzelőanyagok importjától, növelje az energiarendszer rezilienciáját, és biztosítsa a tisztességes és hatékony energiához való hozzáférést minden uniós polgár számára, miközben teljesíti az Unió éghajlatvédelmi célkitűzéseit. Az EGSZB rámutat arra, hogy az ukrajnai háború és a jelenlegi geopolitikai helyzet nem vezethet ahhoz, hogy az EU elhanyagolja a szociális és környezetvédelmi célok megvalósításával kapcsolatos küldetését, amelyek hosszú távon a gazdasági erő kiépítésének alapját képezik.

([16]) https://www.bpie.eu/publication/renovation-passports/

([17]) Regional development MEPs suggest to set-up a Climate Change Adaptation Fund | Hírek | Európai Parlament (europa.eu).

5.5 Az EU-nak és a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a rendelkezésre álló pénzeszközökből támogassák a megújuló energiaforrások és az energiahatékonyság, az épületfelújítások, a lakásszigetelési támogatások, valamint a megfizethető és energiahatékony szociális bérlakások és a közösségi lakásépítési projektek nagyszabású beruházásait. Egyértelmű, hogy jelentős mennyiségű magánberuházásra van szükség. Ehhez ösztönző szabályozási és beruházási környezetre van szükség. A tagállamoknak a helyi és regionális önkormányzatokkal együttműködve előnyben kell részesíteniük a mélyfelújítást, amely több mint 60 %-os energiamegtakarítást eredményezne ([18]), és támogatniuk kell a képzett munkaerő fejlesztését.

5.6 A Kohéziós Alap és az igazságos átmenet mechanizmus forrásokat biztosíthatna a tiszta energiára való átállás által leginkább érintett régiók és közösségek számára. Az Európai Bizottságnak folytatnia kell az energiaszegénységgel kapcsolatos projektek finanszírozását is a Horizont Európa és a LIFE „Tiszta energiára való átállás" alprogram keretében. A Horizont Európa keretprogramból származó kutatásfinanszírozást például olyan megfizethető eszközök és technológiák kifejlesztésére lehetne felhasználni, amelyekkel csökkenthető a háztartások energiafogyasztása. Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak az uniós alapokon keresztül ösztönözniük kell a vállalkozásokat és a magáncégeket az innovációk és a megfelelő energiahatékonysági technológiák fejlesztésére.

5.7 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat is, hogy az épületkorszerűsítési programot úgy hajtsák végre, hogy az támogassa a legalacsonyabb jövedelmű csoportokat, biztosítva, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő embereknek legyen pénzük befektetni az energiahatékonyságba, prioritásként kezelve a legrosszabb energiahatékonyságú épületeket, és ezáltal kezelve a lakhatásból való kirekesztettséget. Jelentősen növelni kell az épületek felújítására és a megújuló energia decentralizált termelésére irányuló uniós finanszírozást, különösen a helyi szinten működő szereplők számára. A kiemelt kedvezményezettek körébe a már energiaszegénységben élő vagy az energiaszegénység kockázatának kitett, kiszolgáltatott helyzetű háztartásoknak kell tartozniuk. Ennek érdekében elegendő forrást kell biztosítani a Szociális Klímaalapból, hogy kompenzálják a kibocsátáskereskedelmi rendszer kiterjesztését. Ezenkívül a tagállamoknak fokozniuk kell a megújuló energiába és az energiahatékonyságba történő beruházásokat. Például közel nulla változó költségek mellett a megújuló energia, például a szél- és napenergia alacsonyabb nagykereskedelmi piaci árakat eredményezhet ([19]).

5.8 Az átképzés és a továbbképzés fontos szerepet fog játszani a zöld átállásban, az épületkorszerűsítési programban és az energiahatékonyságban. Az érintett ágazatokban dolgozó munkavállalók képzésének, továbbképzésének és átképzésének nyomon követésére és előrejelzésére irányuló konkrét stratégiák kidolgozása érdekében az EGSZB felhívja a figyelmet a szociális partnerek e területen indított projektjeinek eredményeire ([20]).

5.9 A magánszektornak is kulcsszerepet kell játszania a szükséges vállalkozói készségek és beruházások előmozdításában, többek között a zöld készségek fejlesztésének elősegítése érdekében, hogy felgyorsítsák a zöld átállást, és csökkentsék az energiaszegénységet. Jelentősen növelni kell a köz- és magánszféra közötti partnerségeket és a kutatás és fejlesztés finanszírozását, valamint nagyobb mértékben kell technikai segítséget nyújtani a kkv-knak annak érdekében, hogy megfeleljenek a környezetvédelmi előírásoknak, például az energetikai auditoknak. A bevált gyakorlatokat a tagállamok között is meg kell osztani, hogy ösztönözzék azok elterjedését.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([18]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0786&from=HU

([19]) Becslések szerint a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia mennyiségének növekedése volt felelős – ceteris paribus – a németországi azonnali villamosenergia-árak 2008 és 2015 közötti 24 %-os, illetve Svédországban a 2010 és 2015 közötti 35 %-os csökkenéséért (Hirth, 2018).

([20]) Az EGSZB véleménye az energiaárakról (HL C 275., 2022.7.18., 80. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Szociális párbeszéd a zöld átállás keretében

(Feltáró vélemény a cseh elnökség felkérésére)

(2022/C 486/14)

Előadó: **Lucie STUDNIČNÁ**

Felkérés:	a Tanács cseh elnöksége, 2022.1.26.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.5.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	162/1/7

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az éghajlati vészhelyzet kezelése kiemelt szakpolitikai prioritássá vált. Az ipari forradalom óta kialakult gazdasági modell alapvető átalakításon megy keresztül. A digitalizált, klímasemleges körforgásos gazdaságra való nagyszabású átállás jelentős alkalmazkodási erőfeszítéseket igényel. Oroszország Ukrajna elleni agressziója csak megerősíti, milyen nagy szükség van erre az átállásra, ugyanakkor hatalmas költségeket és terheket ró a társadalomra.

1.2 Fontos, hogy minden szinten – európai, nemzeti, ágazati, regionális és munkahelyi szinten egyaránt – érdemi szociális párbeszédre kerüljön sor, hiszen ez az európai szociális modell szerves része és az európai versenyképesség egyik forrása. A tagállamoknak el kell ismerniük a szociális párbeszéd értékét és azt, hogy ez a párbeszéd a döntéshozatali folyamat többletértéket képviselő, fontos részét jelenti. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szociális párbeszédet meg kell erősíteni és aktívan elő kell mozdítani. Ez azt is jelenti, hogy a szociális partnereknek megfelelő kompetenciákra van szükségük, és szakértői támogatáshoz is hozzá kell férniük.

1.3 Ezért a szakszervezetek és a munkáltatói szervezetek robusztus szociális párbeszéden keresztül történő határozott bevonása és a civil társadalom bekapcsolása a teljes éghajlat-politikai keret szerves részét kell, hogy képezze. A tagállamoknak a részvétel és a munkavállalók támogatásának biztosítása terén nagyobb erőfeszítéseket kell tenniük a fenntartható társadalom felé való elmozdulás érdekében. Ez pedig nemcsak a tagállamokat, hanem az uniós intézményeket is érinti.

1.4 A szakszervezetek kulcsszerepet játszanak abban, hogy felkészítsék és képviseljék a munkavállalókat a társadalmi-ökológiai átalakulás folyamatában, ezért aktív és koherens szociális párbeszédet kell biztosítani annak érdekében, hogy az éghajlat-politikai fellépés eredményeket hozzon a munkavállalók számára, igazságossá tegye az átmenetet, és valóban senki se maradjon le.

1.5 A szociális párbeszédet folyamatos és robusztus – elsősorban a szervezett civil társadalommal folytatott – civil párbeszédnek és az érdekelt felek részvételének kell kísérnie. A nulla nettó kibocsátású gazdaság felé történő igazságos átmenethez fontos, hogy méltányosabb társadalmakat építsünk, felszámoljuk a szegénységet és kezeljük a zöld átállásban rejlő alkalmazkodási problémákat. A civil társadalmi szervezetek a kiszolgáltatott helyzetben lévő és szisztematikusan kirekesztett emberek millióit képviselik, ezért fontos hangadónak számítanak, amelyet be kell vonni az átmenettel kapcsolatos döntésekbe. A regionális dimenzióról az gondoskodna, hogy ebben a kérdésben szorosan együttműködünk a Régiók Bizottságával.

1.6 Rendkívül fontos a társadalmi igazságosság előtérbe helyezése és a szociális jogok európai pillérének a végrehajtása. Emellett az EU-nak elő kell mozdítania és aktívan támogatnia kell a kollektív szerződéseket annak érdekében, hogy a munkavállalók fenntartható, valamint zöld, versenyképes és tisztességes munkahelyeket alakíthassanak ki. Ily módon az EU nemcsak igazságosabb és egyenlőbb lesz, de versenyképesebb és ellenállóbb is.

1.7 Döntő fontosságú, hogy az átmenet során létrehozott valamennyi munkahely tiszteletben tartsa a munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO-nyilatkozatot, amely magában foglalja a tisztességes foglalkoztatáshoz, az egyesülési szabadsághoz és a kollektív tárgyaláshoz való jogot, a megkülönböztetésmentességet, a kényszer- és gyermekmunka, valamint a munkahelyi erőszak és zaklatás tilalmát.

1.8 Az EGSZB javasolja, hogy szisztematikusan térképezzék fel a szociális párbeszéd tagállami szintű működését, illetve további összehasonlító tanulmányokra van szükség ahhoz, hogy feltárják a szociális párbeszéd szerepét a nemzeti energia- és klímatervekben, például a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben.

1.9 Az európai zöld megállapodás szociális dimenziójának megerősítésére irányuló átfogó erőfeszítések részeként ösztönzők és finanszírozás révén aktívan támogatni és erősíteni kell a szociális párbeszéd struktúráit, különös figyelmet fordítva azokra a tagállamokra és ágazatokra, ahol ezek az intézmények gyengék.

1.10 A klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló, nem kötelező erejű tanácsi ajánlással összhangban az EGSZB hangsúlyozza, hogy iránymutatást kell nyújtani a tagállamok számára arról, hogy miként kezeljék az átállás társadalmi és foglalkoztatási hatásait. Fontolóra kellene venni olyan javaslatokat, mint amilyen az *„Irány az 55 %!": Az EU 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésének megvalósítása a klímasemlegesség elérése érdekében* ([1]) című EGSZB-vélemény arra vonatkozó ajánlása is, hogy ösztönözzék a tagállamokat „igazságos átmenettel foglalkozó bizottságok" létrehozására.

1.11 Az EGSZB hangsúlyozza a kellő időben történő tájékoztatás és konzultáció fontosságát a szerkezetátalakítási folyamat során. A konzultációhoz és részvételhez való jogról szóló irányelvvel ([2]) összhangban a munkavállalók tájékoztatáshoz, konzultációhoz és részvételhez való jogát az uniós, a nemzeti és a helyi közigazgatás minden szintjén meg kell erősíteni. El kell kerülni a konzultáció nélkül hozott döntéseket, és kötelezővé kell tenni az előzetes tájékoztatást.

2. **Általános megjegyzések**

Háttér

2.1 Ezt a feltáró véleményt az EU cseh elnöksége kérte az európai zöld megállapodás szociális dimenziójának és különösen a szociális párbeszéd szerepének az értékelése keretében.

2.2 Az éghajlati vészhelyzet kezelése kiemelt szakpolitikai prioritássá vált. A teljes termelési és fogyasztási rendszer alapvető átalakításon megy keresztül. A digitalizált, klímasemleges körforgásos gazdaságra való átállás megkérdőjelezhetetlen előnyökkel jár, de jelentős alkalmazkodási erőfeszítéseket igényel és hatalmas költségeket ró a társadalomra.

2.3 A nulla nettó kibocsátás elérése érdekében gazdaságainknak néhány évtized alatt végre kell hajtaniuk ezt a mélyreható szerkezetváltást, amely politikavezérelt folyamat és más-más hatást gyakorol majd a különböző társadalmi-gazdasági hátterű emberekre, valamint a vállalatokra, különösen a kkv-kra. E hatások kezelésében jelentős felelősség hárul a politikai döntéshozókra.

2.4 Az éghajlatváltozásból természetesen új egyenlőtlenségek fakadnak, és az éghajlatváltozás mérséklését és az ahhoz való alkalmazkodást célzó intézkedések – ha nem kísérik őket igazságos átmenetre vonatkozó szakpolitikák – nyertesekre és vesztesekre oszthatják a társadalmat. Ezt felismerve az európai zöld megállapodás 2019. évi bejelentése magában foglalta azt a vállalást, hogy „senkit sem hagyunk hátra".

2.5 Ezt a jelenleg is zajló átmeneti folyamatot két rendkívüli esemény tovább súlyosbította: a Covid19-válság és Európa geopolitikai helyzetének alapvető változása Oroszország Ukrajna ellen irányuló támadása miatt. Rövid távon mindkettő megnövelte a társadalomra nehezedő terheket, ugyanakkor hozzájárulhat az átalakulás felgyorsításához is.

Szociális párbeszéd

2.6 Az elmúlt néhány évtizedben a termelési eszközökben bekövetkezett jelentős változások gyakran alkalmazkodási vagy átállási problémákhoz vezettek, különösen ott, ahol ezek a változások kevésbé biztonságos és alacsonyan fizetett munkahelyeket teremtettek, ami miatt sokan – például nők és kiszolgáltatott helyzetben lévő közösségek – továbbra is ki

([1]) HL C 275., 2022.7.18., 101. o.
([2]) HL L 80., 2002.3.23., 29. o.

vannak zárva a tisztességes munkából. Ezért annak érdekében, hogy igazságos gazdaságot hozzunk létre, amelyben felszámolható a szegénység, foglalkoznunk kell néhány átmeneti problémával, amilyen például a szerződéskötés, a bizonytalan foglalkoztatási formák, a privatizáció és az átszervezés. Ezzel a problémával foglalkozik a Szociális Ügyek Tanácsának 2022. június 16-i ülésén elfogadott, a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlás is.

2.7 A szociális párbeszéd előmozdítását az Európai Unió működéséről szóló szerződés rögzíti. Az „Új kezdet a szociális párbeszédért" kezdeményezés (2016) elismerte a szociális párbeszéd fontosságát a fellendülés és a versenyképesség szempontjából. A közelmúltban több EGSZB-vélemény ([3]) és egy állásfoglalás ([4]) is hangsúlyozta a szociális párbeszéd fontosságát a kapcsolódó átalakulások során.

2.8 A szociális párbeszéd szintén pozitívan járult hozzá a sikeres szerkezetátalakítási folyamathoz; a jól működő szociális párbeszéddel rendelkező vállalatok jobban teljesítenek, versenyképesebbek és ellenállóbbak, és magasabb béreket fizetnek.

2.9 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az európai, nemzeti, ágazati, regionális és munkahelyi szintű szociális párbeszéd valamennyi szintje alapvető, ám elkülönült funkciókkal rendelkezik a zöld átalakulás irányítása és elősegítése terén. Az ezeken a szinteken működő struktúrák és intézmények azonban igen különböző erősségekkel rendelkeznek.

2.10 A szociális párbeszédet folyamatos és robusztus – elsősorban a szervezett civil társadalommal folytatott – civil párbeszédnek és az érdekelt felek részvételének kell kísérnie. A nulla nettó kibocsátású gazdaság felé történő igazságos átmenethez fontos, hogy méltányosabb társadalmakat építsünk, felszámoljuk a szegénységet és kezeljük a zöld átállásban rejlő alkalmazkodási problémákat. A civil társadalmi szervezetek a kiszolgáltatott helyzetben lévő és szisztematikusan kirekesztett emberek millióit képviselik, ezért fontos hangadónak számítanak, amelyet be kell vonni az átmenettel kapcsolatos döntésekbe. A regionális dimenzióról az gondoskodna, hogy ebben a kérdésben szorosan együttműködünk a Régiók Bizottságával.

2.11 A szociális párbeszéd intézményei és szereplői különböző szintű kapacitással és befolyással rendelkeznek a tagállamokban, részben azért, mert a szociális és munkaügyi kapcsolatrendszerek tagállamonként eltérőek, de egyes esetekben a pénzügyi válságot, illetve az euroövezet válságát követő decentralizációs politikák és ajánlások aktívan hozzájárultak ezek gyengüléséhez. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a jól működő szociális párbeszéd az európai szociális piacgazdaság fontos jellemzője, és üdvözli, hogy ezt nemrégiben, a Tanácshoz intézett ajánlásaiban, az Európai Bizottság is elismerte.

2.12 Az európai zöld megállapodás szociális dimenziójának megerősítésére irányuló átfogó erőfeszítések részeként aktívan támogatni és erősíteni kell a szociális párbeszéd struktúráit, különös figyelmet fordítva azokra a tagállamokra és ágazatokra, ahol ezek az intézmények gyengék.

Igazságos átmenet

2.13 Az igazságos átmenet azt jelenti, hogy a karbonsemleges gazdaságra való átállás foglalkoztatási és elosztási hatásainak kezelését az éghajlat-politikai keret (pl. az „Irány az 55 %!" intézkedéscsomag) szerves részének, és nem csupán kiegészítő korrekciós intézkedésnek kell tekinteni. Ezek a kérdések számos dimenziót ölelnek fel, például a dekarbonizációs politikák disztributív hatásait, a munkahelyek megszűnését és a karrierváltásokat, az alapvető szociális jogok védelmét, valamint a polgárok és a szervezett civil társadalom döntéshozatalba való bevonását.

2.14 Az „Irány az 55 %!" intézkedéscsomag részeként az Igazságos Átmenet Alap és a javasolt Szociális Klímaalap az átállás által a leginkább érintett régiókra, kiszolgáltatott helyzetben lévő egyénekre és vállalkozásokra gyakorolt hatás enyhítésére irányuló, eddig bejelentett főbb uniós intézkedések közé tartozik. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság javaslatot tett továbbá egy, a klímasemlegességre való méltányos átállásról szóló tanácsi ajánlásra, amely iránymutatást nyújt a tagállamoknak arra vonatkozóan, hogy miként kezeljék az átállás társadalmi és foglalkoztatási hatásait.

([3]) EGSZB-vélemény: Ipari átalakulás a zöld és digitális európai gazdaság felé: szabályozási követelmények, valamint a szociális partnerek és a civil társadalom szerepe (HL C 56., 2021.2.16., 10. o.); EGSZB-vélemény: Nincs zöld megállapodás társadalmi megállapodás nélkül (HL C 341., 2021.8.24., 23. o.); EGSZB-vélemény: A szociális párbeszéd mint a gazdasági fenntarthatóságnak és a gazdaságok ellenálló képességének fontos pillére (HL C 10., 2021.1.11., 14. o.).

([4]) Állásfoglalás: Az EGSZB javaslatai a Covid19-válság utáni újjáépítésről és helyreállításról: „Az EU-nak a sorsközösség elvét kell követnie." – a Covid19 utáni helyreállítással és újjáépítéssel foglalkozó albizottság munkája alapján (HL C 311., 2020.9.18., 1. o.).

2.15 Az „igazságos átmenet” próbája az, hogy mennyire hatékonyan foglalkoznak a vállalkozások, a munkavállalók és a polgárok alkalmazkodási problémáival, ösztönözve például az üzleti tevékenységek átalakítását, a munkavállalók tovább- és átképzését, valamint az energia- és mobilitási szegénység elkerülését annak érdekében, hogy senkit se hagyjunk hátra. Különösen fontos szempont, hogy mennyire foglalkoznak azokkal a nőkkel és férfiakkal, akiknek a munkahelye megszűnik, leminősül vagy más módon veszélybe kerül, mennyire biztosítják megfelelő minőségű foglalkoztatással hasznos, kielégítő és biztonságos jövőjüket, és mennyire segítik őket abban, hogy fejlődésük révén képesek legyenek betölteni ezeket a szerepeket.

2.16 A kihívás mértékét nem szabad alábecsülni. Ez jól átgondolt, integrált közép- és hosszú távú gazdasági és szociális célok kidolgozását teszi szükségessé a termelékenység és a befogadás biztosítása érdekében, kellően figyelembe véve a különböző tagállamok sajátosságait, és bevonva a nemzeti, regionális és helyi szintű szociális partnereket a szakpolitikai döntéshozatal valamennyi szakaszába, többek között – adott esetben – a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások révén, amelyek magukban foglalják az erőforrások szándékos, tudatos átirányítását nemzeti és központi szinten az érintett területek és régiók felé. Amellett, hogy vissza nem térítendő támogatásokkal, kölcsönökkel és szakértelem biztosításával ösztönzik az új beruházásokat, valamint segítik a mkkv-k működését, az induló innovatív vállalkozásokat tőkerészesedéssel is lehet támogatni, miközben új állami vállalatokat is létre lehetne hozni. Az állami forrásokra vonatkozó kötelezettségvállalás mellett optimalizálni kell az állami támogatási szabályok rugalmasságát, sőt bizonyos körülmények között fel is kell függeszteni azokat.

2.17 Döntő fontosságú, hogy ez a nagyszabású szerkezetátalakítás, amely magában foglalja több tízmillió munkahely átalakítását Európában, kiegyensúlyozott és irányított módon menjen végbe, és előretekintő legyen; ehhez kulcsfontosságú a jól működő szociális párbeszéd. Az új munkahelyekre átálló munkavállalók támogatását szolgáló Igazságos Átmenet Alapot mind forrásai, mind alkalmazási köre tekintetében ki kell terjeszteni, meghatározott ágazatokra irányuló intézkedésekkel.

2.18 A fenntartható fejlődés három dimenziója – gazdasági, társadalmi és környezeti – szorosan összefügg egymással, és ezeket egy átfogó és koherens szakpolitikai keret alkalmazásával kell kezelni. Az ILO igazságos átállásról szóló, 2015. évi iránymutatásai gyakorlati eszközöket kínálnak a kormányok és a szociális partnerek számára ennek az átalakulási folyamatnak a kezeléséhez.

2.19 Az ILO 2015. évi iránymutatásai szerint „a fenntarthatóság céljával és az oda vezető utakkal kapcsolatban alapvető fontosságú az erős társadalmi konszenzus”. A szociális párbeszédnek minden szinten a politikai döntéshozatal és végrehajtás intézményi keretének szerves részét kell képeznie. Valamennyi érdekelt féllel megfelelő, tájékoztatáson alapuló és folyamatos konzultációt kell folytatni.

Szociális párbeszéd a zöld átállás keretében

2.20 A szociális párbeszédet nem szabad formalitássá üresíteni: fontos, hogy minden szinten – európai, nemzeti, ágazati, regionális és munkahelyi szinten egyaránt – érdemi szociális párbeszédre kerüljön sor. Ez azt is jelenti, hogy a szociális partnereknek megfelelő kompetenciákra van szükségük, és szakértői támogatáshoz is hozzá kell férniük.

2.21 Az EGSZB elismeri, hogy a szociális párbeszéddel foglalkozó intézmények a különböző tagállamok eltérő nemzeti és ipari modelljeinek és hagyományainak köszönhetően EU-szerte igen különbözőek.

2.22 Az EGSZB javasolja, hogy szisztematikusan térképezzék fel és kísérjék figyelemmel a szociális párbeszéd tagállami szintű működését ([5]), illetve további összehasonlító tanulmányokra van szükség ahhoz, hogy követni lehessen a szociális párbeszéd szerepét a nemzeti energia- és klímatervekben, például a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben.

2.23 Az EGSZB úgy véli, hogy a zöld átállás társadalmi kihívásainak kezelésére irányuló, meglévő kezdeményezések továbbra is széttagoltak. Az igazságos átmenet mechanizmusnak megvannak a maga korlátai, és az átállási folyamatnak csak egy kis részével foglalkozik. A javasolt Szociális Klímaalapnak korlátozott hatóköre és célja lesz, és mindenekelőtt egyensúlyba hozza a tervezett, a közlekedésre és az épületekre vonatkozó ETS2 regresszív disztributív hatásait (lásd különösen a *Szociális Klímaalapról* szóló EGSZB-véleményt ([6])). Az EGSZB üdvözli ugyan a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlást, de megjegyzi, hogy ez a nem kötelező erejű ajánlás nem kínál olyan átfogó szakpolitikai platformot, amelyre az EU-nak szüksége lenne ahhoz, hogy kezelni tudja az átállásnak az érintett munkavállalókra, régiókra és kiszolgáltatott személyekre gyakorolt hatásait.

([5]) EGSZB-állásfoglalás (HL C 155., 2021.4.30., 1. o.); EGSZB-vélemény (HL C 220., 2021.6.9., 38. o.).
([6]) HL C 152., 2022.4.6., 158. o.

2.24 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EU-ban szükség van egy erős keretre, amely biztosítja az egyenlő versenyfeltételeket az átmenet irányítására. Ennek az igazságos átmenetre vonatkozó szilárd uniós keretnek többek között azzal kell foglalkoznia, hogy előre jelezze és irányítsa a változásokat a zöld átalakulás során, a munkavállalók és a vállalkozások érdemi részvételével és a polgárok bevonásával.

2.25 Az EGSZB hangsúlyozza a kellő időben történő tájékoztatás és konzultáció fontosságát a szerkezetátalakítási folyamat során. El kell kerülni a konzultáció nélkül hozott döntéseket, és kötelezővé kell tenni az előzetes tájékoztatást.

2.26 Az EGSZB minden szinten szorgalmazza a szociális párbeszédnek és az érdekelt felek bevonásának az előmozdítását, valamint annak biztosítását, hogy az új zöld munkahelyek megfelelő munkahelyek legyenek, összhangban az ILO tisztességes munkára vonatkozó menetrendjével és a szociális jogok európai pillérével. A klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlás szellemével összhangban és figyelembe véve a Szociális Klímaalapról szóló EGSZB-véleményt is, a Szociális Klímaalapnak az energia- és közlekedési szegénység elleni célzott intézkedések révén az éghajlat-politikák elosztási hatásainak szélesebb körével kell foglalkoznia, támogatva és megkönnyítve az alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiák megfizethetőségét és hozzáférhetőségét az alacsonyabb jövedelmű háztartások számára.

3. **Részletes megjegyzések**

3.1 Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja annak elismerését, hogy az éghajlat-, a környezetvédelmi és a szociálpolitikák kiegészítik egymást. A szociális dimenziónak az átfogó éghajlat-politikai keret szerves részét kell képeznie – annak megtervezésétől a végrehajtásig. Ez magában foglalja a teljes európai zöld megállapodást és az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag szerinti valamennyi konkrét végrehajtási szakpolitikát.

3.2 Az EGSZB azt is elismeri, hogy ez a szerkezetátalakítási folyamat jelentős hatással lesz a munkahelyekre, a munkaügyi kapcsolatokra és a jövedelemelosztásra. Ez a társadalom és a gazdaság minden szintjét érinti, a transznacionális szinttől a munkahelyi szintig, és a szociális párbeszédnek kulcsszerepet kell játszania ennek a folyamatnak az előretekintő irányításában.

3.3 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság által az európai zöld megállapodás keretében létrehozott erős és ambiciózus éghajlat-politikai keretet, amelyet a kapcsolódó jogalkotási intézkedések is támogatnak, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az összes pozitív nyilatkozat ellenére annak szociális dimenziója még mindig alulfejlett.

3.4 Az európai zöld megállapodás szociális dimenziójáért továbbra is elsősorban az uniós tagállamok és a nemzeti szociális partnerek felelősek, mivel hátterükből adódóan ők képesek a legjobban megérteni a helyzetet, továbbá helyi, regionális és nemzeti szintű intézkedéseket javasolni. A zöld átállás társadalmi és foglalkoztatási kihívásai azonban számos dimenziót ölelnek fel, például a munkahelyek megszűnését és a munkahelyváltást, a munkaerő átképzését és továbbképzését, a dekarbonizációs politikák elosztási hatásait, valamint a szociális jogok és a polgári részvétel védelmét. Ezért összehangolt, uniós szintű fellépéssel és intézkedésekkel kell kísérni és támogatni a nemzeti kezdeményezéseket. Ha a társadalmi egyenlőtlenségeket nem kezelik kellőképpen a megfelelő szinten, az éghajlatváltozás mérséklését célzó intézkedések valószínűleg fokozni és súlyosbítani fogják azokat.

Az igazságos átmenet megvalósítása – a szociális párbeszéd megerősítésére vonatkozó irányítási/szabályozási követelmények

3.5 Az igazságos átmenet menetrendjének alapvető elemei a munkaerőpiaci átmenet, a szociális tervek és a fenntartható és tisztességes új munkahelyekhez vezető utak, amelyek hosszú távon elkötelezettek a regionális és közösségi fejlődés mellett.

3.6 Ösztönözni kellene az egyéni és munkaerőpiaci igényekre szabott képzési programokat, amelyeket speciális célú, szakmai pályamódosítással foglalkozó központok nyújtanak. Ehhez közösségi és regionális szinten proaktív társadalmi párbeszédre van szükség, valamennyi érdekelt féllel együttműködve. A szakszervezeteknek és a munkáltatóknak együtt kell működniük a munkaerőpiaci átmenetet célzó programok támogatása érdekében.

3.7 A nagyszabású és összehangolt kemény jogi környezetvédelmi intézkedésektől eltérően az „Irány az 55 %!” szociális elemei széttagoltak, és a javasolt tanácsi ajánlásnak nincs kötelező joghatása.

3.8 Ezeket a jellemzőket meg kell erősíteni, és a szociális párbeszédet a 2050-re kitűzött éghajlat-politikai célok – többek között a nemzeti energia- és klímatervek, a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek és az igazságos átmenetre vonatkozó tervek – elérése érdekében kialakított kulcsfontosságú nemzeti szakpolitikák kötelező elemévé kell tenni.

3.9 Ahhoz, hogy a szociális párbeszéd eredményeket hozzon, fontos a kölcsönös bizalom és a valamennyi érintett fél számára hozzáadott értéket teremtő eredmények elérésére irányuló közös törekvés.

3.10 Egyes uniós tagállamokban már létezik ilyen jellegű szociális párbeszéd, másokban azonban nem. Ahol ez a helyzet, ott aktívan ösztönözni kell a szociális párbeszédet, például bizonyos információk időben történő megosztásának előírásával, valamint a különböző közigazgatási és munkajogi kérdések megoldásának eszközeként a szociális párbeszéd felkínálásával, a finanszírozáshoz való hozzáférés megkönnyítésével, a tervezési döntések, építési engedélyek stb. megkönnyítésével. A visszaélések megelőzése érdekében ezeket az előnyöket az eredmények elérésére vonatkozó kötelezettséghez kell kötni.

3.11 Az EGSZB tudatában van annak, hogy egyes tagállamokban ez a kultúra változásának függvénye lesz, és ennek megvalósítása időbe telhet. Az EGSZB azonban arról is meg van győződve, hogy a befektetett idő és erőfeszítés jócskán megtérül majd.

3.12 Az európai zöld megállapodás szociális dimenzióját össze kell kapcsolni a szociális jogok európai pillérével, és annak tükröződnie kell az európai szemeszter folyamatában.

3.13 Az Európai Bizottság 2021 februárjában közzétett egy jelentést ([7]) a szociális párbeszéd megerősítéséről, amely a szociális jogok európai pillérének végrehajtásához összeállított, 2021 márciusában előterjesztett cselekvési tervbe is beépült. A cselekvési tervben az Európai Bizottság kötelezettséget vállalt arra, hogy 2022-ben kezdeményezést terjeszt elő az uniós és nemzeti szintű szociális párbeszéd támogatására. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak ezek a közelgő ajánlásai jelentősen hozzá fognak járulni a szóban forgó célnak az eléréséhez.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([7]) Report on strengthening EU social dialogue, szerző: Andrea Nahles.

MELLÉKLET

A következő módosító indítványt, amelynél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították:

2.25. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB hangsúlyozza a kellő időben történő tájékoztatás és konzultáció fontosságát a szerkezetátalakítási folyamat során. El kell kerülni a konzultáció nélkül hozott döntéseket, és ***kötelezővé kell tenni*** az előzetes tájékoztatást.	Az EGSZB hangsúlyozza a kellő időben történő tájékoztatás és konzultáció fontosságát a szerkezetátalakítási folyamat során. El kell kerülni a konzultáció nélkül hozott döntéseket, és az előzetes tájékoztatást – ***a fent említett tanácsi ajánlással összhangban – általános gyakorlattá kell tenni***.

A szavazás eredménye:

(mellette/ellene/tartózkodott) 55/95/0

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az atomenergia szerepe az uniós energiaárak stabilitásában

(feltáró vélemény az EU Tanácsa cseh elnökségének felkérésére)

(2022/C 486/15)

Előadó: **Alena MASTANTUONO**

Felkérés:	Az EU Tanácsa cseh elnökségének 2022. január 26-án kelt levele
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
	feltáró vélemény
Közgyűlési határozat:	2022.9.21.
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.7.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	143/73/42 (név szerinti szavazás – lásd a II. mellékletet)

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az energiaárak stabilitása és megfizethetősége elengedhetetlen mind a háztartások vásárlóerejének, mind az európai iparszerkezet versenyképességének és rezilienciájának megőrzéséhez. Az energiaimport-árak évtizednyi relatív stabilitását, valamint az energia belföldi termelői árainak 2010 és 2019 közötti viszonylag alacsony, 0,9 %-os éves emelkedését követően Európában 2021 második fele óta az energiaárak erőteljes emelkedése tapasztalható. Az ukrajnai háborúval fokozódott az energiaárak volatilitása és az energiaellátás bizonytalansága.

1.2. Európa kettős kihívás előtt áll: egyrészt küzdenie kell az éghajlatváltozás ellen, másrészt megfizethető áron kell biztosítania a stabil energiaellátást. Amint azt az Európai Bizottság a REPowerEU tervében megfogalmazza, a kihívást az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségünk gyors csökkentése jelenti a tiszta átállás felgyorsítása, valamint a reziliensebb energiarendszer és a valódi energiaunió megvalósítása érdekében való összefogás révén. A megoldás három különböző időtávon némileg eltérő. A rövid távú perspektíva lényege elsősorban az energiaellátással kapcsolatos helyzet megoldása, mivel az esetleges hiány tovább fokozhatja az áremelkedést. A jelenlegi piaci helyzetet a jelenlegi és a várható kínálati oldali tényezők befolyásolják. Ezért a REPowerEU-tervben foglaltaknak megfelelően az EU-ban rendelkezésre álló összes energiaforrást fel kell használni. Ez egy válságforgatókönyv, amelynek elsődleges célja, hogy biztosítsa az energiaellátást. A középtávú perspektívában már lehetőség van a fenntarthatóságnak és az energiaforrások közötti egyensúlynak a nagyobb mértékű figyelembe vételére, a hosszú távú perspektíva pedig – feltéve, hogy csökkennek a geopolitikai biztonsági kockázatok – magában foglalja majd a zöld célok követését.

1.3. A háború által okozott biztonsági és védelmi többletköltségek jelentős mértékben hozzájárulhatnak az energiaárak növekedéséhez. Rövid távon az EU azon tagállamaiban működő atomerőművek, amelyek az atomenergia energiaszerkezetükbe való bevonása mellett döntöttek, és ahol ez műszakilag megvalósítható, hozzá fognak járulni az energiaellátás stabilitásához, ami nagymértékben befolyásolja az árstabilitást. A meglévő nukleáris kapacitás nélkül az Ukrajna Oroszország általi megszállása révén az energiarendszerre gyakorolt sokk minden bizonnyal jelentősebb lenne.

1.4. A nukleáris energia mint alacsony kibocsátású villamosenergia-forrás mindig az igényeknek megfelelően áll rendelkezésre a megújuló energiaforrások, például a szél- és a napenergia vezető szerepe mellett a nettó nulla kibocsátású villamosenergia-rendszerekre való átállásban. Az EGSZB rámutat arra, hogy a nukleáris energia állandó alapterhelésként jelenleg hozzájárulhat az ellátás stabilitásához. Az atomenergia határköltségei stabilak és jóval alacsonyabbak, mint a gáz- és szénerőművekéi. Az atomerőművek működés közben nem bocsátanak ki jelentős mennyiségű szén-dioxidot, így a határköltségeik – a megújuló energiaforrásokhoz hasonlóan – nem tartalmaznak szén-dioxid-költséget, és nem érinti őket a szén-dioxid-árazás ingadozása, ahogy azt 2021-ben is láthattuk, amikor a szén-dioxid-árak több mint 200 %-kal emelkedtek. Az EU kibocsátáskereskedelmi rendszerének volatilitása jelentősen befolyásolja a gáz és a szén árát az EU piacán.

1.5. Szabályozási szempontból az EU nagykereskedelmi piacán a villamosenergia-árakat bekapcsolási sorrendben határozzák meg, és az utolsó erőmű szabja meg az árat. Szokásos piaci magatartás esetén az azonnali árampiaci árat a legtöbb esetben a gáz vagy a szén határozza meg. Ez azt jelenti, hogy az atomenergia nem befolyásolja az azonnali árampiaci energiaárakat, kivéve ha az energiaszerkezet nagy arányban tartalmaz alacsony kibocsátású energiaforrásokat. Az azonnali piac azonban a piaci értékesítésnek csak egy része. Az energiavállalatok gyakran kétoldalú szerződések alapján értékesítik a fizikai villamosenergia-készleteket. Ebben az esetben az energiaszerkezetükben atomenergiával is rendelkező uniós tagállamokban alkalmazott különböző finanszírozási modellek és kétoldalú szerződések segítenek a fogyasztói energiaárak stabilizálásában.

1.6. A jelenlegi energiaválság káros hatással volt az uniós villamosenergia-piac működésére azáltal, hogy a magas energiaárak visszafogására vagy a kereslet jelentős csökkentésére irányuló nagyszámú beavatkozás miatt torzította annak alapvető szabályait. Ez a helyzet rávilágít a lecsökkent kínálat és a megnövekedett kereslet, valamint az energiaárak növelésére irányuló nyomás közötti jelentős korrelációra. Ha nagyobb a kínálat stabil, alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrásokból, akkor az energiaárak volatilitása csökken, és a nemzeti energiapiacok összekapcsolódása révén az előnyök Unió-szerte megoszthatók.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a meglévő atomerőműpark élettartamának meghosszabbítása a jelenlegi konkrét helyzetben érthető megoldás, amely egyúttal hozzájárul a karbonsemleges gazdaságra való átálláshoz is. Segíthet teljesíteni az energiaellátással kapcsolatos jelenlegi elvárásokat és csökkenteni a villamosenergia-ágazat gázfogyasztását, csökkentve ezzel a gázhiány kockázatát. Emellett hozzájárulhat a nem gazdasági körülmények által okozott példátlan áringadozások enyhítéséhez és az energiaellátással kapcsolatos jelenlegi várakozások teljesítéséhez. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tagállamok dolgozzanak ki megoldásokat a tárolókapacitásokra és erősítsék meg az átviteli összeköttetéseket, hogy hatékonyan tudjanak reagálni hosszú távon a megújuló energiaforrások, illetve rövid távon a földgáz kimaradásaira.

1.8. Az EGSZB azt javasolja a cseh elnökségnek, hogy az Európai Nukleáris Energia Fórum (ENEF) keretében vitassa meg az árstabilitást a nukleáris ágazatban, valamint az atomenergiának az ellátás stabilitásában betöltött szerepét, figyelembe véve, hogy csökkenteni kell az EU orosz gáztól való függőségét. Az EGSZB aktívan részt szeretne venni ebben a vitában.

1.9. Az EGSZB javasolja a nukleáris ágazatban a nemzetközi partnerekkel folytatott kétoldalú együttműködés megerősítését az innovációs eredmények és az új technológiák terén elért előrehaladás megosztása érdekében. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Unió Tanácsának cseh elnöksége szervezzen konferenciát a kisméretű moduláris reaktorokról, amely egy, a kisméretű moduláris reaktorokkal foglalkozó magas szintű EU–USA fórum formáját ölthetné, és részletesen foglalkozhatna ezzel az ígéretes kutatással.

2. **Háttér és magyarázó feljegyzések**

2.1. Az uniós energiapolitika jogalapját az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 194. cikke képezi. Más cikkek, például az EUMSZ 122. cikke (ellátásbiztonság), az EUMSZ 170–172. cikke (energiahálózatok), az EUMSZ 114. cikke (belső energiapiac) és az EUMSZ 216–218. cikke (külső energiapolitika) különös rendelkezéseket állapítanak meg. Az Európai Atomenergia-közösséget létrehozó szerződés (a továbbiakban: az Euratom-Szerződés) az atomenergia területén megvalósuló legtöbb uniós fellépés jogalapja.

2.2. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés azt is biztosítja a tagállamok számára, hogy maguk határozzák meg energiaforrásaik kiaknázásának feltételeit, a különböző energiaforrások megválasztását, és energiaellátásuk általános szerkezetét ([1]).

2.3. Az EU arra irányuló terve, hogy 2050-re az első klímasemleges kontinens legyen, megköveteli a kibocsátásmentes és alacsony kibocsátású energiaforrásokra való átállást. A megújuló energiaforrások energiaszerkezeten belüli egyre nagyobb aránya nem valósulhat meg a rendelkezésünkre álló, jelenleg stabil energiaforrásokból, például fosszilis és nukleáris energiaforrásokból álló tartalék nélkül, eközben pedig be kell ruháznunk nem fosszilis gáztüzelésű erőművekbe, hogy kezeljük a megújuló energiák fluktuációit. Szintén nagy szükség van olyan tárolókapacitásokra, amelyek az áramkimaradások elkerülését, valamint a villamosítás miatti egyre nagyobb energiafogyasztás kielégítését szolgálják. A jelenleg rendelkezésre álló stabil energiaforrások közül az atomenergia az egyetlen olyan alacsony kibocsátású forrás, amely csökkenheti az orosz gáztól való függést.

([1]) EUMSZ 194. cikk (2) bekezdés.

2.4. A nukleáris energia, amelynek kapacitása 32 országban 413 gigawatt (GW), hozzájárul a dekarbonizációhoz és csökkenti az importált fosszilis tüzelőanyagoktól való függőséget azáltal, hogy évi 1,5 gigatonna (Gt) globális kibocsátást és 180 milliárd köbméter globális gázkeresletet tesz elkerülhetővé ([2]). A nukleáris energia mint alacsony kibocsátású villamosenergia-forrás mindig az igényeknek megfelelően áll rendelkezésre a megújuló energiaforrások, például a szél- és a napenergia vezető szerepe mellett a nettó nulla kibocsátású villamosenergia-rendszerekre való átállásban. A Nemzetközi Energia Ügynökség szerint a kevesebb nukleáris energia megnehezítené és drágábbá tenné a nulla nettó célkitűzés elérését, a globális atomenergia-termelési kapacitás pedig 2050-re várhatóan megkétszereződik.

2.5. Bizottság (EU) 2022/1214 felhatalmazáson alapuló rendelete ([3]) elismeri, hogy az atomenergia hozzájárulhat az Unió gazdaságának dekarbonizációjához, és az atomenergiát alacsony szén-dioxid-kibocsátású tevékenységnek tekinti. A fenntartható finanszírozással foglalkozó technikai szakértői csoport 2020 márciusi zárójelentése ([4]) megállapította, hogy „az atomenergia-termelésnek közel nulla az üvegházhatásúgáz-kibocsátása az energiatermelési szakaszban", és hogy „az atomenergiának az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló célkitűzésekhez való lehetséges jelentős hozzájárulására vonatkozó bizonyítékok átfogóak és egyértelműek". A taxonómia további és szigorúbb követelményeket ír elő a hulladékártalmatlanításra, a finanszírozásra és a leszerelési tervezésre vonatkozóan.

2.6. Az energiaárak stabilitása és megfizethetősége elengedhetetlen mind a háztartások vásárlóerejének, mind az európai iparszerkezet versenyképességének és rezilienciájának megőrzéséhez. Az energiaimport-árak évtizednyi relatív stabilitását (kivéve a 2020. évi 31 %-os áresést), valamint az energia belföldi termelői árainak 2010 és 2019 közötti viszonylag alacsony, 0,9 %-os éves emelkedését követően (2020-ban az energiatermelői árak csaknem 10 %-kal estek) Európában 2021 ősze óta az energiaárak erőteljes emelkedése tapasztalható ([5]).

2.7. Az Európai Unió történelme során először szembesül az energiaellátással, az energiabiztonsággal és az égbe szökő energiaárakkal kapcsolatos több komoly kockázattal. Ennek egyik oka az, hogy néhány tagállam nem volt kellően óvatos, illetve engedett a külső nyomásnak, és túl gyorsan csökkentette valamennyi tartalék erőforrását, de ebben minden bizonnyal a külföldi beavatkozás is szerepet játszott.

2.8. Az energiaárak hektikus és ingadozó alakulása már a háborút megelőzően, 2021 őszétől tapasztalható volt, és hátterében több ellátási zavar, valamint a gázkereslet globális növekedése állt. A múlt ősz óta szokatlanul magas energiaárak oka a gáz iránti kereslet meredek globális szintű emelkedése, ami több kulcstényező együttes következménye – ilyen az erősödő gazdasági fellendülés, az EU szűkebb beszerzési forrásai, a hiányzó beruházások, valamint a rossz időjárási körülmények, amelyek miatt a megújuló energiák terén csökkent a termelés. Egyes esetekben a spekuláció a gáztárolók kiürítéséhez vezetett ([6]). Az energiaárak jelenlegi volatilitását elsősorban az Ukrajna elleni orosz agresszió hatásai, a más országokra kiterjedő esetleges eszkalációval kapcsolatos bizonytalanság, valamint az EU Oroszországtól való energiafüggőségének mielőbbi csökkentésére irányuló erőfeszítések határozzák meg.

2.9. A háború által okozott biztonsági és védelmi többletköltségek jelentős mértékben hozzájárulhatnak az energiaárak növekedéséhez. Az uniós energiafelhasználás diverzifikálásának következő időszakát, amely az új infrastruktúrába (például LNG-terminálokba, hidrogénvezetékekbe) történő jelentős beruházásokkal és a meglévő energiaellátó hálózat átalakításával jár majd, további árugrás kísérheti. A helyzetet tovább súlyosbítja az atomenergia-termelés jelentős visszaesése is: 2022-ben 12 %-os (több mint 100 TWh) csökkenés várható. Az IEA 2022. júliusi villamosenergia-piaci jelentése szerint ez a csökkenés a franciaországi erőművek átmenetileg korlátozott rendelkezésre állásának, 4 GW nukleáris energia németországi kivonásának, valamint az orosz invázió ukrán atomerőművekre gyakorolt hatásának tudható be.

2.10. A jelenlegi körülmények között – legalábbis addig, amíg az alapvető uniós energetikai váltásban nem történik előrelépés – a már meglévő, az EU egész területén rendelkezésre álló és azonnal, akadályok nélkül, a már kiépített infrastruktúrán belül használható energiaforrások felhasználása a legfontosabb prioritás. Ugyanakkor az orosz energia-

([2]) https://iea.blob.core.windows.net/assets/0498c8b8-e17f-4346-9bde-dad2ad4458c4/NuclearPowerandSecureEnergyTransitions.pdf.

([3]) A Bizottság (EU) 2022/1214 felhatalmazáson alapuló rendelete (2022. március 9.) az (EU) 2021/2139 felhatalmazáson alapuló rendeletnek egyes energiaágazatbeli gazdasági tevékenységek tekintetében, valamint az (EU) 2021/2178 felhatalmazáson alapuló rendeletnek az ezekre a gazdasági tevékenységekre vonatkozó különös közzétételek tekintetében történő módosításáról (HL L 188., 2022.7.15., 1. o.).

([4]) A fenntartható finanszírozással foglalkozó technikai szakértői csoport jelentése a következő címen érhető el: TEG final report on the EU taxonomy | Európai Bizottság (europa.eu).

([5]) Az Eurostat 2022. februári adatai, https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20220210-2.

([6]) Ezt részletesebben a TEN/761. sz. vélemény fejti ki (HL C 275., 2022.7.18., 80. o.)

hordozó-szállítások csökkentése már javában zajlik, ami magában foglalja az atomerőművekbe történő fűtőelem-szállítások korlátozásának kockázatát, ezért az európaiak stabil energiaellátásának biztosítása kihívássá válik az éghajlat-politikai célkitűzések teljesítése szempontjából.

2.11. Az atomenergia bizonyos fokig lehetővé teszi, hogy a villamosenergia-termelést ahhoz igazítsák, hogy mennyi energiát állítanak elő a megújuló energiaforrásokból. Az atomerőművek kevésbé rugalmasak, mint a gáz, de stabilitási elemet hoznak a rendszerbe, mivel jelentősen hozzájárulnak az energia-alapterheléshez, és egyes uniós tagállamokban a jelenlegi szabályozás rugalmas rendszereket tesz lehetővé az atomerőművek üzemeltetésére vonatkozóan.

2.12. A már telepített nukleáris források azonnal képesek kielégíteni a magasabb villamosenergia-igényt, és alacsony működési költségek jellemzik őket. Igaz, hogy a nukleáris források esetében az általános fajlagos energiatermelési költségek meglehetősen magasak, mindenekelőtt a magas szintű biztonsági intézkedéseket tükröző hatalmas beruházási költségek miatt, a gáz esetében azonban a fajlagos energiaköltségek még magasabbak ([7]). Ugyanakkor az ukrajnai háború miatt nem lehetünk biztosak abban, hogy mindaddig kapjuk majd az orosz gázt, illetve üzemanyagrudakat, amíg alternatív készleteket nem találunk.

2.13. A nukleáris technológia az a menetrendtartó, alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológia, amelynek költségei 2025-re várhatóan a legalacsonyabbak lesznek. Csak a nagy víztározók képesek hasonló költségek mellett hasonló hozzájárulást nyújtani, de azok továbbra is nagymértékben függnek az egyes országok természeti adottságaitól. Ha a fosszilis tüzelőanyagokon alapuló energiatermeléshez viszonyítunk, az atomerőművek várhatóan megfizethetőbbek lesznek, mint a széntüzelésű erőművek. Míg a kombinált ciklusú gázturbinák (CCGT-k) egyes régiókban versenyképesek, fajlagos energiatermelési költségük (LCOE) erősen függ az egyes régiók földgáz- és szén-dioxid-kibocsátási áraitól. A hosszú távú nukleáris üzemeltetés (LTO) keretében, az élettartam meghosszabbításával előállított villamos energia rendkívül versenyképes, és továbbra is a legalacsonyabb költségű opciót jelenti nem csupán az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiatermelés terén – új erőművek építésével összehasonlítva –, hanem általában véve minden villamosenergia-termelés esetében ([8]).

2.14. A megújuló energiaforrásokhoz hasonlóan az atomenergia működési költségei is alacsonyak. A változó költségek gyakorlatilag függetlenek a globális energia-árupiactól. Ezért az atomerőművek stabilan árazott ajánlattal jelennek meg a villamosenergia-piacon. A villamosenergia-termelés költségeire a legnagyobb hatást általában a tüzelőanyagok ára és a szén-dioxid-árazás gyakorolja. Ezek a változó költségek vagy határköltségek technológiánként igen eltérőek. Az atomerőművek határköltsége a nukleáris fűtőanyag árától függ, amely sokkal alacsonyabb, mint a gázé vagy a széné. Mivel a nukleáris termelés jelentős, a fűtőanyag ára nagy termelési volumenre, nagy mennyiségű MWh-ra osztható el. Mivel az atomerőművek nem bocsátanak ki szén-dioxidot, határköltségük – a megújuló energiaforrásokhoz hasonlóan – nem tartalmaz költségeket a szén-dioxid-kibocsátási egységek árához kapcsolódóan.

2.15. Szabályozási szempontból a villamos energia árát az EU nagykereskedelmi piacán bekapcsolási sorrendben határozzák meg, ahol az árat az utolsó erőmű szabja meg. A szokásos magatartás legtöbb forgatókönyve esetében az azonnali piaci árat legtöbbször a gáz vagy szén határozza meg. Ez azt jelenti, hogy az atomenergia nem befolyásolja az azonnali árampiaci energiaárakat, kivéve ha az energiaszerkezet nagy arányban tartalmaz alacsony kibocsátású energiaforrásokat, ami a követendő jövőbeli európai modell. A szokásos piaci modellt jelenleg szétzilálta a kínálati oldal sokkhatása, különösen a gáz tekintetében, amelyet a piaci egyensúly és az árstabilitás elősegítése érdekében más rendelkezésre álló forrásoknak kell kísérniük, valamint olyan szabályozási beavatkozásoknak, mint a kereslet csökkentése az egész Unióban ([9]).

2.16. Az azonnali piac a piaci értékesítésnek csak egy része. Az energiavállalatok gyakran kétoldalú szerződések alapján értékesítik a fizikai villamosenergia-készleteket. Ebben az esetben az energiaszerkezetükben atomenergiával is rendelkező uniós tagállamokban alkalmazott különböző finanszírozási modellek és kétoldalú szerződések segítenek a fogyasztói energiaárak stabilizálásában, de nem feltétlenül csökkentik azt. Különbséget kell tennünk a villamosenergia-piac különböző szintjei között is (nagykereskedelem, illetve kiskereskedelem). Az uniós kiskereskedelmi piacok számos tényezőtől függnek,

([7]) IEA/NEA, 2020.

([8]) https://iea.blob.core.windows.net/assets/ae17da3d-e8a5-4163-a3ec-2e6fb0b5677d/Projected-Costs-of-Generating-Electricity-2020.pdf.

([9]) A Tanács (EU) 2022/1369 rendelete (2022. augusztus 5.) a koordinált gázkereslet-csökkentési intézkedésekről (HL L 206., 2022.8.8., 1. o.).

például a verseny mértékétől, de a végső árat meghatározó tényezőktől is. Az EU-ban a háztartási fogyasztók által fizetett villamosenergia-árak magukban foglalják az adókat és illetékeket is. Az Eurostat adatai szerint az EU-ban a háztartási fogyasztók által a villamos energiáért fizetett illetékek és adók átlagos aránya 36 %.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. Az EGSZB tisztában van a helyzet súlyosságával, és figyelembe veszi azt. A jelenlegi körülmények között a válság és a vészhelyzetek kezelésének részeként a megbízható, elfogadható áron történő energiaszállítások jelentik a túlélést. Ezért minden megbízható, rendelkezésre álló forrást nemcsak a kereslet kielégítésére kell felhasználni, hanem arra is, hogy ebben a nagyon bizonytalan időszakban hozzájáruljon az árstabilitáshoz.

3.2. Az EGSZB teljes mértékben támogatja az európai zöld megállapodást és az európai gazdaság 2050-ig teljesítendő átállását a klímasemlegességre. Ugyanakkor az éghajlatvédelmi átállásnak igazodnia kell az energiaunió öt pilléréhez, különösen az ellátás biztonságához és az energiaárak megfizethetőségéhez. Amint arra az EGSZB több véleményében is rámutatott, a jövőbeli politikáknak a jelentős importfüggőség csökkentésére kell irányulniuk.

3.3. Az Európai Bizottság REPowerEU közleményének fő célkitűzései fényében az energia árstabilitására irányuló erőfeszítéseknek két fázisa van az EU-ban: az elsőben az EU Oroszországtól való függősége csökkentésének első, látható eredményekkel járó lépései történnek meg, a másodikban pedig az EU Oroszországtól való energiafüggősége megszűnik. Az EGSZB elismeri, hogy az első szakaszban, amelyben a stabilitás és a biztonság alapvető szerepet fog játszani, a meglévő uniós forrásokból származó atomenergia szintén szerephez jut – ahogy azt a REPowerEU terv ([10]) is kiemelte –, szem előtt tartva, hogy az EU energiarendszerének felkészítése a következő télre nem lesz könnyű (elegendő készlet és gáztartalék létrehozása, a szállítások diverzifikálásának megkezdése, több hidrogén és metán felhasználása, jelentős további beruházások a megújuló és energiahatékonysági projektekbe), amint azt a Nemzetközi Energia Ügynökség 2022. márciusi ajánlásai ([11]) is jelzik. A második szakaszban az ellátásbiztonsággal kapcsolatos kockázatok kiküszöbölését követően lehetővé válna a visszatérés a zöld megállapodás fő irányához.

3.4. Az EGSZB rámutat arra, hogy az ukrajnai háború veszélyeztetheti a területükön VVER típusú atomerőműveket működtető uniós tagállamok (Bulgária, Cseh Köztársaság, Magyarország, Finnország és Szlovákia) fűtőrudakkal való ellátását. Ugyanakkor örömmel látja, hogy más lehetőség is van a beszerzésre ([12]), és arra ösztönzi az érintett tagállamokat, hogy a lehető leghamarabb találjanak alternatív szállítókat. Az atomerőműveknek nincs szükségük nagy tárolókapacitásra, és könnyen tárolhatnak három-öt évre elegendő üzemanyagot, így lehetőség van arra, hogy más szállítóra álljanak át, vagy kedvező áron vásároljanak üzemanyagot.

3.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az uniós energiapiac stabilitása napjainkban abszolút prioritást jelent, mivel megszüntetheti az energiaárak volatilitását. Az atomenergia mint nagyon stabil alapterhelési energiaforrás (az ingadozó mennyiségű megújuló energiaforrások tartalékaként) jelentősen hozzájárulhat a stabilitáshoz a rendkívüli kockázatokkal teli időszakokban.

3.6. Az EGSZB rámutat arra, hogy az atomenergia esetében nem áll fenn az EU ETS-árak ingadozásának kockázata – 2022 februárjának elején a CO_2 ára minden eddiginél magasabb, tonnánkénti 100 eurós értéket ért el. Mivel az atomerőművek nem bocsátanak ki szén-dioxidot, határköltségük – a megújuló energiaforrásokhoz hasonlóan – nem tartalmaz szén-dioxid-költséget. Az EU kibocsátáskereskedelmi rendszerének volatilitása jelentősen befolyásolja a gáz árát az EU piacán.

3.7. Más energiaforrásokkal összehasonlítva az atomenergia magas beruházási költségekkel, ugyanakkor viszonylag olcsó működési költségekkel jár. Nem a nulláról indulunk azonban; a meglévő (korszerűsített) nukleáris kapacitásokat fel lehet használni a piac stabilizálására. A szakpolitikáknak lehetővé kell tenniük a tagállamok számára a meglévő állomány működésének meghosszabbítását, mivel az atomerőművek hosszú távú üzemeltetése messze a legolcsóbb megoldás 2030-ig és azon túl, amely lehetővé teszi a klímasemlegességre való zökkenőmentes átállást. El kell kerülni minden olyan intézkedést, amely negatívan befolyásolhatja a meglévő alacsony szén-dioxid-kibocsátású kapacitást, vagy amely visszatartaná a befektetőket a szükséges technológiákba való befektetéstől.

([10]) REPowerEU terv, COM(2022) 230 final.

([11]) IEA 10-Point Plan to European Union for reducing reliance on Russian supplies by over a third while supporting European Green Deal, with emergency options to go further, 2022. március.

([12]) A csehországi temelíni atomerőmű már talált is alternatív beszállítókat.

3.8. Az EGSZB azt javasolja, hogy a villamosenergia-piaci szabályok jövőbeli kialakításakor az atomenergia szerepét is vegyék figyelembe. Az atomerőművek rögzített áron tudnak majd villamos energiát kínálni a végfelhasználók számára, mivel számos európai ország alkalmaz különböző olyan szerződéstípusokat, amelyek stabilitást biztosítanak a fogyasztók számára. A rögzített vételár biztosítja a beruházások megtérülését és az alacsonyabb tőkeköltségeket, és részben rögzíti a villamos energia árát a végső fogyasztók számára.

3.9. 2020-ban az atomenergia az EU-ban termelt villamos energia mintegy 25 %-át tette ki. A nagyobb energiapiaci szolidaritás és a jobb átviteli összeköttetések segíteni fognak abban, hogy hatékonyan tudjunk reagálni hosszú távon a megújuló energiaforrások ingadozásaira, illetve rövid távon a földgáz kimaradásaira. Az EGSZB arra is kéri a tagállamokat, hogy dolgozzanak a tárolókapacitás javításán, és a gázerőműveket alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrásokból származó energiával váltsák fel. A villamosenergia-piac szerkezetének felülvizsgálatára vonatkozó rendelkezéseknek ösztönözniük kell a villamosenergia-ágazat biztonságos és megfizethető dekarbonizációjához szükséges alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiákba történő beruházásokat.

3.10. Az EGSZB kiemeli az atomenergia árstabilitásának másik elemét, amelyet a fűtőanyag-ellátás stabilitása biztosít. A gázhoz képest az atomerőművek nem igényelnek jelentős tárolókapacitást, és egyszerűen képesek 3 évre elegendő fűtőanyagot tárolni ([13]). A fűtőanyagcserék közötti hosszabb időköz, valamint a hosszabb időre elegendő tárolási kapacitás segíti a kedvezőbb feltételek melletti fűtőanyag-vásárlást, valamint a más beszállítókra való átállást. Ezért arra ösztönzi a VVER-technológiával rendelkező öt tagállamot, hogy keressenek alternatív beszállítókat.

3.11. Az EU Oroszországtól való energiafüggőségének csökkenése az atomenergiával kapcsolatos innovációs potenciál tekintetében jó kiindulópontot jelent nemcsak a gondolkodáshoz, hanem a megvalósításhoz, nevezetesen a nukleáris forrásoknak a körforgásos gazdasági lánc részeként a hidrogénfejlesztés és a hulladék-újrafeldolgozás céljára történő felhasználásához is. A Nemzetközi Energia Ügynökség szerint új lehetőségeket kínál az atomenergiából származó villamos energia hidrogén- és hőtermelésre való felhasználása. A nukleáris forrásból származó többlet villamos energiát 2050-ben a becslések szerint 20 millió tonna hidrogén előállítására lehetne felhasználni, az atomerőművekből származó kapcsolt hő pedig helyettesítheti a távfűtést és más magas hőmérsékletű felhasználásokat ([14]), bár az építési költségeknek csökkenniük kell ahhoz, hogy ez versenyképessé váljon.

3.12. Az EGSZB azt javasolja a cseh elnökségnek, hogy az Európai Nukleáris Energia Fórum (ENEF) keretében vitassa meg az árstabilitást a nukleáris ágazatban, valamint az atomenergiának az ellátás stabilitásában betöltött szerepét, figyelembe véve, hogy csökkenteni kell az EU orosz gáztól való függőségét. Az EGSZB aktívan részt kíván venni ebben a vitában.

3.13. Az EGSZB javasolja a nukleáris ágazatban a nemzetközi partnerekkel, mindenekelőtt az Egyesült Államokkal folytatott kétoldalú együttműködés megerősítését az innováció és az új technológiák terén elért eredmények megosztása érdekében. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Unió Tanácsának cseh elnöksége szervezzen konferenciát a kisméretű moduláris reaktorokról, amely egy, a kisméretű moduláris reaktorokkal foglalkozó magas szintű EU–USA fórum formáját ölthetné, és részletesen foglalkozhatna ezzel az ígéretes kutatással.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1. Az EGSZB tisztában van az atomenergia felhasználásához kapcsolódó egyes kockázatokkal, és támogatja, hogy a nukleáris energia még biztonságosabbá tétele érdekében további kutatásokra van szükség. Butaság volna azt gondolni, hogy a kockázatok nem léteznek. Az atomenergiát az 1950-es évek óta használják energiatermelésre, és az azóta eltelt időben megerősítették a biztonság és a védelem szintjét, hogy az erőművek különböző – természetes vagy ember okozta – extrém külső eseményeknek is ellenálljanak – ilyen például, ha robbanás történik, vagy egy repülőgép rájuk zuhan. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy ne állítsák le a kutatást és az innovációt ezen a területen, és tegyenek eleget a biztonságra és a hulladékártalmatlanításra vonatkozó szigorú követelményeknek.

4.2. Az energiapiac jelenlegi helyzete az urán árát is befolyásolja, amelyet stabilizálni lehet a szállítók jobb diverzifikálásával, illetve hosszabb távon olyan erőművek építésével, amelyek kevésbé gyakori fűtőanyagcserét igényelnek. A kisméretű moduláris reaktorokon (SMR) alapuló erőművek esetében elég lehet a hagyományos erőművek 1–2 évéhez képest ritkább, 3–7 évenkénti fűtőanyagcsere is. Egyes kisméretű moduláris reaktorokat úgy terveztek, hogy akár 30 évig is működni tudjanak fűtőanyagcsere nélkül. Emellett a III. generációs erőművek megépítése megfelel a nagy energiaigényű és fejlett hálózatokkal rendelkező országok igényeinek (amint azt a különböző országokban folyamatban lévő vagy tervezett programok is mutatják).

([13]) Az Euratom Ellátási Ügynökség 2020. évi éves jelentése szerint az uránkészletek átlagosan 2,75 évig képesek tüzelőanyaggal ellátni az EU atomerőműveit.

([14]) https://iea.blob.core.windows.net/assets/0498c8b8-e17f-4346-9bde-dad2ad4458c4/NuclearPowerandSecureEnergyTransitions.pdf.

4.3. A kisméretű moduláris reaktorok kialakítása általában egyszerűbb, biztonsági koncepciójuk gyakran jobban támaszkodik a passzív rendszerekre és a reaktor belső biztonsági jellemzőire, például az alacsony teljesítményre és üzemi nyomásra. A kisméretű moduláris reaktorok költség- és építési időmegtakarítást kínálnak, és a növekvő energiaigénynek megfelelően fokozatosan telepíthetők.

4.4. Az atomerőművek a fosszilis tüzelőanyaggal működő erőművek szükségleteihez képest meglehetősen alacsony mennyiségű fűtőanyagot igényelnek. Egy kis, 5 gramm tömegű urán-dioxid-pelletből ugyanannyi energia állítható elő, mint egy tonna szénből vagy körülbelül 480 köbméter földgázból. Az atomerőművek nem igényelnek jelentős tárolókapacitást, és egyszerűen képesek 3-5 évre elegendő fűtőanyagot készletezni. A tárolókapacitás az üzem stabilitási tényezőjének tekinthető, mivel csökkenti az egy adott szállítótól való függőséget, és lehetőséget ad a fűtőanyag kedvező áron történő vásárlására.

4.5. Az ebben az ágazatban végrehajtott beruházások azt is jelentik, hogy bármilyen korszerűsítés a zöld átállás céljára hasznosítható. A nukleáris technológiák és módszerek alkalmazása két fő területen járul hozzá az egyre inkább hidrogénalapú energiarendszerre való átálláshoz: i. a víz nukleáris úton támogatott termikus, illetve kémiai disszociációjával végzett hidrogénfejlesztésben, valamint ii. az anyagok jobb megértésében, majd felhasználásuk olyan módosításában, amely lehetővé teszi a hidrogéntárolásra és -átalakításra vonatkozó követelményeknek való jobb megfelelést ([15]).

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([15]) IAEA-TECDOC-1676.

I. MELLÉKLET

A következő ellenvéleményt, amelynél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították (eljárási szabályzat 71. cikk (7) bekezdés):

7. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

TEN/776

Az atomenergia szerepe az uniós energiaárak stabilitásában

A TEN szekció által előterjesztett teljes vélemény a következő szöveggel helyettesítendő (magyarázat/indokolás a dokumentum végén):

Előterjesztő:

DIRX, Jan

HERNÁNDEZ BATALLER, Bernardo

IZVERNICEANU, Ileana

KATTNIG, Thomas

KUPŠYS, Kęstutis

LOHAN, Cillian

MOSTACCIO, Alessandro

NABAIS, João

NIKOLOPOULOU, Maria

RIBBE, Lutz

SCHMIDT, Peter

SCHWARTZ, Arnaud

Módosítás

1. **Következtetés és ajánlás**

1.1 A cseh elnökség kérdésére összességében az a válasz, hogy a jelenlegi villamosenergia-piaci szerkezetben az atomenergia nem játszhat szerepet az árstabilitásban. Ez azért van, mert a jelenlegi piacszerkezetben a bekapcsolási sorrendet alkalmazzák (lásd a 2.8. pontot). Az atomenergia csak akkor játszhat árstabilizáló szerepet, ha a piacszerkezetet a magánfinanszírozás mellett jelentős állami pénzügyi támogatással kiigazítják.

1.2 Az EGSZB azt tanácsolja a cseh elnökségnek, hogy indítson strukturált párbeszédet uniós szinten azzal a céllal, hogy megállapodás szülessen egy új, árstabilitást garantáló villamosenergia-piaci szerkezetről.

2. **Bevezető megjegyzések**

2.1 Az EU Tanácsának cseh elnöksége (2022 második fele) még hivatalba lépése előtt felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy dolgozzon ki feltáró véleményt a következő tárgyban: Az atomenergia szerepe az uniós energiaárak stabilitásában.

2.2 Az EGSZB örömmel tesz eleget a cseh elnökség felkérésének, mivel az lehetőséget kínál e szerep tényszerű és egyértelmű ismertetésére.

2.3 Az árstabilitás elérése az egyik előfeltétele annak, hogy a villamosenergia-fogyasztók – mind a vállalkozások, mind a lakosság – rövid és középtávon biztosan tudják tervezni a költségeiket. A stabil villamosenergia-árak ezért döntő szerepet játszanak az európai vállalkozások teljesítménye, valamint a munkahelyteremtés és -megtartás szempontjából.

2.4 Az árstabilitásra minden vállalat, különösen a kis- és középvállalkozások esetében is szükség van annak érdekében, hogy megfelelő időben reális árajánlatokat tudjanak adni, és reálisan tudjanak tervezni.

Módosítás

2.5 Annak érdekében, hogy a cseh elnökség kérdésére minél tényszerűbb és egyértelműbb választ adhassuk, ebben a feltáró véleményben nem tárgyalunk más olyan aspektusokat, amelyek szintén érdekesek ugyan, de nem fontosak a vélemény alapját képező kérdés szempontjából. Ez először is azt jelenti, hogy nem avatkozunk be az egyes tagállamok azon jogába, hogy maguk döntsék el, hogyan termelik a villamos energiát a saját országukban. Másodszor pedig **NEM** kommentáljuk az atomenergia tényleges és lehetséges előnyeit és hátrányait.

2.6 Az **ellátás biztonságának** kérdése szintén nem tartozik e feltáró vélemény tárgykörébe. Erről a kérdésről érdemes külön véleményt kidolgozni. Természetesen vitathatatlan, hogy a jelenlegi helyzetben, mikor Európában olyan háború dúl, amelyben a gázt és az olajat geopolitikai fegyverként használják, fontos, hogy a meglévő erőművek minél nagyobb mértékben működjenek, és rugalmasan kell eljárni a fosszilis és alacsony kibocsátású tüzelőanyagok átmeneti használatát illetően. És mint már említettük, az EGSZB elismeri az egyes tagállamok jogát arra, hogy maguk döntsenek arról, hogyan állítják elő a villamos energiát saját országukban. Az EGSZB megismétli, hogy határozottan támogatja az Európai Bizottság REPowerEU tervében megfogalmazottakat: a kihívást az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségünk gyors csökkentése jelenti a tiszta átállás felgyorsítása, valamint a reziliensebb energiarendszer és a valódi energiaunió megvalósítása érdekében való összefogás révén.

2.7 Bár **az energiaárak szintjéről** is szívesen értekeznénk, mégsem tesszük, mivel az árstabilitás nem függ az árszinttől. Stabilitás bármely árszinten lehetséges.

2.8 Ismertetünk néhány szakkifejezést:

Piacszerkezet: az, ahogyan a piacon meghatározzák a villamos energia árát.

Határköltség: az az összeg, amennyivel az összköltség nő, ha egy vállalat egy további terméket állít elő.

Azonnali piac: az áruk – például a villamos energia – adásvételi piaca, amelyen azonnali fizetéssel és azonnali szállítással bonyolítanak ügyleteket.

Bekapcsolási sorrend: az erőművek sorrendje határköltségeik szintje alapján, a legalacsonyabb határköltségűvel kezdve a legmagasabb határköltségűig. Azaz addig kapcsolnak be egyre magasabb határköltségű erőműveket, amíg az a kereslet kielégítéséhez szükséges. Ez a sorrend a következő: megújuló energia, atomenergia, szén, olaj és gáz. A mai villamosenergia-piaci szerkezet szerint az árat a bekapcsolási sorrendben utolsó helyen álló (általában gáz-) erőmű határozza meg a határköltségei alapján.

3. **Válasz a kérdésre**

3.1 Természetesen minden erőmű szerepet játszik a villamosenergia-piacon. Egyértelmű például, hogy az, hogy Franciaországban a közelmúltban számos atomerőművet leállítottak és ebből következően több villamos energiát kellett importálni, tükröződik az ár alakulásában. Ebben a feltáró véleményben azonban nem ezeket a többé-kevésbé átmeneti helyzeteket vizsgáljuk, hanem a villamosenergia-piac működésének strukturális oldalát.

3.2 Az azonnali piacra összpontosítunk, mivel elsősorban ez határozza meg a fogyasztói árat. És mint már említettük, az azonnali piacon az árat a bekapcsolási sorrend határozza meg.

3.3 Az atomenergia szerepe az uniós energiaárak stabilitásában két változótól függ, nevezetesen attól, hogy régi vagy új atomerőművekről van-e szó, és hogy a jelenlegi vagy egy új piacszerkezetben gondolkodunk? Ezeket a változókat kombinálva tehát négy különböző helyzet állhat elő.

3.4 Annak érdekében, hogy minél egyértelműbb válasz adhassunk, e négy különböző helyzethez négy különböző forgatókönyvet kell felvázolni, mégpedig a következőket:

A : Már meglévő atomerőművek a mai piacszerkezetben

B : Már meglévő atomerőművek új piacszerkezetben

C : Új atomerőművek a mai piacszerkezetben

D : Új atomerőművek új piacszerkezetben.

Módosítás

3.5 **A: Már meglévő atomerőművek a mai piacszerkezetben**

3.5.1 A meglévő atomerőművekben termelt villamos energia szinte egyik tagállamban sem játszik és nem is játszhat szerepet a villamos energia árstabilitásában. Ennek oka a bekapcsolási sorrenden alapuló jelenlegi piacszerkezet, ahol a legmagasabb határköltségű erőmű határozza meg az árat (szinte mindig a gáz, még Franciaországban is). Az EU-ban csak egy kivétel van: Svédország, a villamosenergia-szerkezetéből adódóan (közel 60 %-ban megújuló energiaforrások – főként vízenergia – és körülbelül 30 % atomenergia) ([1]).

3.6 **B: Már meglévő atomerőművek és új piacszerkezet**

3.6.1 Főszabály szerint elképzelhető, hogy az atomerőművek így árstabilizáló hatást fejtenek ki – például egy olyan piacszerkezetben, amelyben az árképzés az átlagköltségeken alapul, és/vagy az atomenergia nem szerepel a bekapcsolási sorrendben. Kérdés azonban, hogy milyen legyen és hogyan működjön egy ilyen piac. Az Egyesült Királyságban például most vezetnek be egy új modellt. Ennek értelmében két szegmensre osztják a piacot: menetrendtartó villamosenergia és nem menetrendtartó villamosenergia. A menetrendtartó szegmens (főként gáz, a maradék szénnel és kevés biomasszával) a határköltség-alapú árazási modellt követné, a nem menetrendtartó szegmenst pedig a teljes költség alapján fizetnék ki (egyféle szabályozott befektetési jövedelem egy kompenzációs különbözeti szerződés formájában – az Egyesült Királyság az új Hinkley Point C ([2]) atomerőművénél már ezt alkalmazta.) Ez azt jelenti, hogy az államnak támogatnia kell az érintett atomerőműveket, ha a piaci villamosenergia-ár alacsonyabb, mint a szabályozott befektetési jövedelem alapján megállapított összeg.

Ez az új piacszerkezet tehát két elemet tartalmaz: egy olyan piaci szegmenst, amelyben a korábbi piacszerkezet (= a határköltségeken alapuló bekapcsolási sorrend) alkalmazandó, illetve egy másik szegmenst, ahol de facto csak kompenzációs különbözeti szerződések léteznek. Ennek eredményeként a kompenzációs különbözeti szerződések keretében előállított villamos energia ára stabil, ami a fogyasztó számára is stabilabb árban tükröződik. A fogyasztói ár azonban továbbra is ingadozik, mivel a villamos energia egy részére még mindig a bekapcsolási sorrend vonatkozik.

3.7 **C: Új atomerőművek a mai piacszerkezetben**

3.7.1 Az atomerőművek stabilizáló hatást gyakorolhatnak az árakra, ha elegendő atomerőmű épül ahhoz, hogy az atomerőművek rendszeresen az utolsó erőművek legyenek a bekapcsolási sorrendben. Ez azt jelentené, hogy a fosszilis erőműveket atomerőművekkel kellene helyettesítenünk, amihez száznál is több új atomerőműre lenne szükség Európában! És igen, akkor ez határozná meg az árat, olyan árszinttel, amely – lásd a Hinkley C-t – mintegy kétszerese lenne a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energiáénak. A határköltség-alapú árképzés miatt azonban az új atomerőművek semmiképpen sem lennének képesek finanszírozni magukat a piacon, ezért támogatásra lenne szükségük.

3.8 **D: Új atomerőművek és új piacszerkezet**

3.8.1 Az atomerőművek nem szerepelnének a bekapcsolási sorrendben és a költség(-plusz) módszer hatálya alá tartoznának. A „plusz” hátterében az áll, hogy a kormányzati pénzügyi beruházások mellett a magánszektornak is részt kell vennie a finanszírozásban, és számukra is fontos a méltányos ROI (a beruházások megtérülése), ezért van szükség a költség-plusz árképzésre. (Lásd a 3.5.1. pontot is.)

4. **Összefoglalás**

4.1. A cseh elnökség kérdésére összességében az a válasz, hogy a jelenlegi villamosenergia-piaci szerkezetben az atomenergia nem játszhat szerepet az árstabilitásban. Az atomenergia csak akkor játszhat árstabilizáló szerepet, ha a piac szerkezetét a magánfinanszírozás mellett jelentős állami támogatással igazítják ki.

4.2. Ezért az EGSZB azt tanácsolja a cseh elnökségnek, hogy indítson strukturált párbeszédet uniós szinten azzal a céllal, hogy megállapodás szülessen egy új, árstabilitást garantáló villamosenergia-piaci szerkezetről.

([1]) https://sweden.se/climate/sustainability/energy-use-in-sweden.
([2]) https://www.gov.uk/government/collections/hinkley-point-c.

Indokolás

Szeptember 8-i nyilatkozatában Christa Schweng, az EGSZB elnöke és Baiba Miltoviča, a TEN szekció elnöke a következőt írta: „Az EGSZB közös európai fellépést szorgalmaz a villamos energia árstabilitásának biztosítása és az energiapiac sürgős reformja érdekében.” És pontosan ez a módosító indítványunk lényege. Azért fogalmaztuk meg, hogy világos és őszinte választ adhassunk a cseh elnökség kérdésére.

Az előterjesztett, TEN/776. sz. véleménytervezet nem a cseh elnökség kérdésére, vagyis arra fókuszál, hogy az atomenergia milyen szerepet játszik a villamos energia árának stabilitásában. Ehelyett egy olyan véleményről van szó, amely egyfelől jórészt az ellátás biztonságáról szól, másfelől az atomenergiát reklámozza. Az ellátás biztonsága természetesen szintén nagyon fontos, de az elnökség nem ezt kérdezte.

Megemlítendő továbbá, hogy az előadó véleményében sajnos több pontatlanság és megkérdőjelezhető állítás is szerepel. A TEN szekció e havi ülését megelőzően készítettünk egy feljegyzést, amelybe 20 ilyen állítást válogattunk be.

Szeretnénk hangsúlyozni, hogy az árstabilitás elérése az egyik előfeltétele annak, hogy a villamosenergia-fogyasztók – mind a vállalkozások, mind a lakosság – rövid és középtávon biztosan tudják tervezni költségeiket. A stabil villamosenergia-árak ezért döntő szerepet játszanak az európai vállalkozások teljesítménye, valamint a munkahelyteremtés és -megtartás szempontjából.

Ezért dolgoztuk ki ezt a módosító indítványt, és kérjük az EGSZB Elnökségét, hogy azt ellenvéleményként fogadja el.

Ebben a módosító indítványban világosan és egyértelműen megválaszoljuk azt a kérdést, amiről a véleménynek szólnia kellene: milyen szerepet játszik az atomenergia az energiaárak stabilitásában az EU-ban? Ezért NEM vizsgáljuk az atomenergia előnyeit és hátrányait, sem pedig az árszintet, mivel a stabilitás nem függ az árszinttől.

Látnunk kell, hogy ha tenni akarunk a villamosenergia-árak érdekében, akkor meg kell változtatnunk a jelenlegi energiaár-piac rendszerét. Ezt a gondolatot most szerte Európában hallani, többek között Ursula von der Leyen és (szeptember 9-i ülésén) az Energiaügyi Tanács is erre a következtetésre jutott, és a vélemény kidolgozása során mi is ezt hangoztattuk több ízben.

Ezért ebben a módosító indítványban négy forgatókönyvet vázoltunk fel annak vizsgálatára, hogy az atomenergia mely piacszerkezeti helyzetben lehet, és mely helyzetekben nem lehet stabilizáló hatással az energiaárakra. Következtetésünk szerint az atomenergiának a négy forgatókönyv közül kettőben nem lehet, a másik két forgatókönyvben pedig bizonyos feltételek mellett lehet stabilizáló hatása.

Álláspontunk élvezte annak a három szakértőnek a támogatását is, akiket a tanulmányozócsoport elnöke és előadója meghívott a tanulmányozócsoport egyik ülésére:

Keppler professzor: „Az atomenergiának nincs valós hatása a villamosenergia-árakra, akkor sem, ha 10 vagy 20 %-kal növekszik a részaránya!”

Marco Cometto (Nemzetközi Atomenergia-ügynökség, NAÜ): „Rövid távon az atomenergia csak korlátozott mértékben csökkentheti a villamos energia árát.”

Andrei Goicea (FORATOM): „Elméletben az atomenergia stabilizálhatja a végső villamosenergia-árakat, de a döntő tényező továbbra is a piacszerkezet.”

A szavazás eredménye:

Mellette: 98

Ellene: 135

Tartózkodott: 27

II. MELLÉKLET

	TAG	CSOPORT	SZAVAZAT	Átruházott szavazat
1	ANDERSEN, Dorthe	II	A	SORGENFREY, Bente
2	ANDERSSON, Jan Torsten	III	N	
3	ANDERSSON, Krister	I	Y	
4	ANGELOVA, Milena	I	Y	
5	ANTONIOU, Michalis	I	Y	
6	ARDHE, Christian	I	Y	
7	ATS, Kerli	III	Y	
8	BABRAUSKIENE, Tatjana	II	A	
9	BACK, Thord Stefan	I	Y	
10	BALDZENS, Egils	II	Y	
11	BARBUCCI, Giulia	II	A	
12	BARCELÓ DELGADO, Andrés	I	Y	
13	BARRERA CHAMORRO, Maria Del Carmen	II	N	
14	BARTELS, Holger	II	N	
15	BÄUMLER, Christian	II	N	
16	BERNIS CASTELLS, Jaume	III	Y	
17	BERTOLINI, Silvestre	II	Y	
18	BIEGON, Dominika	II	N	
19	BLANC, Patricia	III	Y	
20	BLIJLEVENS, Réné	I	A	
21	BOGUSZ, Malgorzata Anna	III	N	
22	BOLAND, Séamus	III	N	
23	BOLLON, Pierre	I	Y	
24	BORSANI, Matteo Carlo	I	Y	
25	BRISHOUAL, Rachel	III	A	

	TAG	CSOPORT	SZAVAZAT	Átruházott szavazat
26	BRONIARZ, Wincenty Slawomir	II	A	
27	BRZOBOHATÁ, Zuzana	III	N	
28	BYRNE, Peter	I	Y	
29	CABRA DE LUNA, Miguel Ángel	III	Y	
30	CALDERONE, Marina Elvira	III	N	
31	CALISTRU, Elena-Alexandra	III	A	
32	CAÑO AGUILAR, Isabel	II	N	
33	CATSAMBIS, Constantine	I	Y	
34	CHAMPAS, Panagiotis	III	Y	
35	CHARRY, Philippe	II	Y	DESIANO, Carole
36	CHOIX, Bruno	I	Y	
37	CLEVER, Peter	I	Y	HEMMERLING, Udo
38	COMER, John	III	Y	
39	CORAZZA, Chiara	III	Y	
40	COULON, Pierre Jean	II	Y	
41	COUMONT, Raymond	II	Y	
42	CSER, Ágnes	III	Y	
43	DE FELIPE LEHTONEN, Helena	I	Y	
44	DE LEEUW, Rudy	II	N	ULENS, Miranda
45	DE LOTTO, Pietro Francesco	I	Y	
46	DE MELLO, Vasco	I	Y	
47	DE MÛELENAERE, Robert	I	Y	
48	DEGUARA, Jason	II	N	
49	DEL RIO, Cinzia	II	N	
50	DESTOM, Joël	III	Y	
51	DIAMANTOUROS, Konstantinos	I	Y	

	TAG	CSOPORT	SZAVAZAT	Átruházott szavazat
52	DIMITRIADOU, Stavroula	II	N	
53	DIRX, Jan	III	N	NEISINGH, Ody
54	DOZ ORRIT, Javier	II	Y	
55	DROBINSKI-WEIß, Elvira	III	N	
56	DUFEK, Bohumír	II	Y	
57	DULEVSKI, Lalko	III	N	
58	DUTTO, Diego	III	N	
59	EDELÉNYI, András	I	Y	
60	FELSZEGHI, Sára	II	Y	
61	FORNEA, Dumitru	II	Y	
62	GARAT PÉREZ, Francisco Javier	III	Y	
63	GARCÍA DEL RIEGO, Antonio	I	Y	SABATINI, Giovanni
64	GARCÍA SALGADO, Manuel	II	Y	
65	GARDIAS, Dorota	II	Y	
66	GAVRILOVS, Vitalijs	I	Y	
67	GEISEN, Norbert	III	Y	
68	GKOFAS, Panagiotis	III	Y	
69	GOBINŠ, Andris	III	N	
70	GONDARD-ARGENTI, Marie-Françoise	I	Y	
71	GRABO, Louise	III	Y	KILIM, Irma
72	HÄGGLUND, Sam	II	A	
73	HÄGGMAN, Maria	II	A	
74	HAJNOŠ, Miroslav	II	Y	
75	HAUKANÕMM, Monika	III	N	
76	HEALY, Joe	III	Y	
77	HERNÁNDEZ BATALLER, Bernardo	III	N	

	TAG	CSOPORT	SZAVAZAT	Átruházott szavazat
78	HOFFMANN, Reiner Gerd	II	N	
79	HOLST, Sif	III	A	
80	IOANNIDIS, Athanasios	III	Y	
81	IZVERNICEANU DE LA IGLESIA, Ileana	III	N	
82	JAHIER, Luca	III	N	
83	JOHANSSON, Benny	II	A	
84	JONUŠKA, Alfredas	I	Y	
85	JOÓ, Kinga	III	Y	
86	JUODKAITE, Dovile	III	N	
87	KÁLLAY, Piroska	II	A	
88	KATTNIG, Thomas	II	N	BUZEK, Tanja
89	KIUKAS, Vertti	III	Y	
90	KLIMEK, Jan	I	Y	
91	KOKALOV, Ivan	II	Y	
92	KOLBE, Rudolf	III	N	
93	KOLYVAS, Ioannis	III	N	
94	KOMORÓCZKI, István	I	Y	
95	KONTKANEN, Mira-Maria	I	Y	
96	KOUTSIOUMPELIS, Stavros	II	Y	
97	KROPIL, Rudolf	III	Y	
98	KROPP, Thomas	I	Y	GERSTEIN, Antje
99	KRUPAVICIENE, Kristina	II	Y	
100	KÜKEDI, Zsolt	III	Y	
101	KUNYSZ, Maciej Dawid	III	A	
102	LADEFOGED, Anders	I	Y	
103	LE BRETON, Marie-Pierre	I	Y	

	TAG	CSOPORT	SZAVAZAT	Átruházott szavazat
104	LEFÈVRE, Christophe	II	Y	
105	LEITANE, Katrina	III	A	
106	LOBO XAVIER, Gonçalo	I	A	
107	LOHAN, Cillian	III	N	
108	LUSTENHOUWER, Colin	I	N	
109	MACHYNA, Emil	II	Y	
110	MADSEN, Niels	I	Y	
111	MALLIA, Stefano	I	Y	
112	MANOLOV, Dimitar	II	Y	
113	MARCHIORI, Alberto	I	Y	
114	MARIN, Florian	II	N	
115	MARTINOVIC DŽAMONJA, Dragica	I	Y	
116	MASCIA, Sandro	I	Y	
117	MASTANTUONO, Alena	I	Y	LEMCKE, Freya
118	MATSAS, Andreas	II	Y	
119	MAVROMMATIS, Manthos	I	Y	
120	MEDINA, Felipe	I	Y	
121	MENSI, Maurizio	III	A	
122	MERLO, Nicoletta	II	Y	
123	MESKER, August Pierre	I	N	
124	MEYNENT, Denis	II	N	
125	MILTOVICA, Baiba	III	Y	
126	MINCHEVA, Mariya	I	Y	PANGL, Andreas
127	MIRA, Luís	I	Y	
128	MISSLBECK-WINBERG, Christiane	I	Y	

	TAG	CSOPORT	SZAVAZAT	Átruházott szavazat
129	MITOV, Veselin	II	Y	
130	MONE, Andrea	II	A	
131	MOOS, Christian	III	A	
132	MORENO DÍAZ, José Antonio	II	A	
133	MORKIS, Gintaras	I	Y	
134	MOSTACCIO, Alessandro	III	N	
135	MUREȘAN, Marinel Dănuț	I	Y	
136	MURGUÍA ESTEVE, Aitor	II	N	
137	NIKOLOPOULOU, Maria	II	N	
138	NIKOLOV, Bogomil	III	N	
139	NOWACKI, Marcin	I	Y	
140	NYGREN, Ellen	II	A	
141	OCHEDZAN, Justyna Kalina	III	A	
142	O'CONNOR, Jack	II	A	
143	ÖNGÖRUR, Berivan	II	A	
144	OSTROWSKI, Krzysztof	I	A	
145	PADURE, Decebal-Ștefăniță	I	Y	HAUNERT, Nora
146	PAIDAS, Ioannis	II	Y	
147	PALMIERI, Stefano	II	A	
148	PARTHIE, Sandra	I	A	
149	PATER, Krzysztof	III	Y	
150	PAVIĆ-ROGOŠIĆ, Lidija	III	A	
151	PENTTINEN, Markus	II	Y	
152	PETRAITIENE, Irena	II	Y	
153	PIETKIEWICZ, Janusz	I	Y	

	TAG	CSOPORT	SZAVAZAT	Átruházott szavazat
154	PILAWSKI, Lech	I	Y	
155	PLOSCEANU, Aurel Laurentiu	I	N	
156	POCIVAVŠEK, Jakob Krištof	II	A	
157	POPELKOVÁ, Hana	II	Y	VAN KELLE, Lottie
158	POTTIER, Jean-Michel	I	Y	
159	POTYRALA, Dariusz Miroslaw	II	Y	
160	PREDA, Bogdan	I	Y	VUORI, Timo
161	PROUZET, Emilie	I	Y	
162	PUECH d'ALISSAC, Arnold	I	Y	
163	PUXEU ROCAMORA, Josep	I	Y	
164	QUAREZ, Christophe	II	Y	
165	RAMMO, Alari	III	Y	
166	RAVNIK, Branko	III	Y	
167	REALE, Maurizio	I	Y	
168	REDING, Jean-Claude	II	N	
169	REISECKER, Sophia	II	A	RUSU, Sabin
170	RELIC, Danko	III	A	
171	REPANŠEK, Neža	III	N	
172	RIBBE, Lutz	III	N	
173	RISTELÄ, Pekka	II	A	
174	ROBYNS, Wautier	I	Y	
175	ROCHE RAMO, José Manuel	III	N	
176	RÖPKE, Oliver	II	N	KLUGE, Norbert
177	SAKAROVÁ, Dana	II	Y	
178	SALIS-MADINIER, Franca	II	N	

	TAG	CSOPORT	SZAVAZAT	Átruházott szavazat
179	SAMMUT BONNICI, Dolores	I	A	
180	SCHAFFENRATH, Martin Josef	III	N	
181	SCHLÜTER, Bernd	III	A	
182	SCHMIDT, Peter	II	N	
183	SCHWARTZ, Arnaud	III	N	
184	SCHWENG, Christa	I	A	
185	SERRA ARIAS, Ricardo	III	Y	
186	SIBIAN, Ionut	III	N	
187	SILVA, Carlos	II	N	
188	SILVA, Francisco	III	N	
189	SILVA, João	II	N	
190	SINKEVICIUTE, Elena	III	Y	
191	SIPKO, Juraj	III	A	
192	ŠIRHALOVÁ, Martina	I	Y	
193	SMOLE, Jože	I	N	
194	SÕBER, Kristi	I	Y	
195	SOETE, Paul	I	Y	
196	STOEV, Georgi	I	Y	
197	STUDNICNÁ, Lucie	II	A	MILIĆEVIĆ-PEZELJ, Anica
198	SÜLE, Katalin Elza	I	Y	
199	SVENTEK, David	I	Y	
200	SZALAY, Anton	II	Y	
201	SZYMANSKI, Mateusz	II	Y	
202	TCHOUKANOV, Stoyan	III	N	
203	TEDER, Reet	I	Y	MAJETIĆ, Davor

	TAG	CSOPORT	SZAVAZAT	Átruházott szavazat
204	THURNER, Andreas	III	N	
205	TIAINEN, Simo	III	Y	
206	TOPOLÁNSZKY, Ákos	III	A	
207	TRINDADE, Carlos Manuel	II	N	MAURICIO DE CARVALHO, Fernando
208	TUPILUȘI, Tudorel	III	Y	
209	TZOTZE-LANARA, Zoe	II	N	
210	ULGIATI, Luigi	Non-insc	Y	
211	UNGERMAN, Jaroslav	Non-insc.	Y	
212	VADÁSZ, Borbála	I	Y	
213	VARDAKASTANIS, Ioannis	III	N	
214	VASK, Kaia	II	Y	
215	VERNICOS, George	I	Y	
216	VIIES, Mare	II	Y	
217	VILARES DIOGO, Edgar	III	N	
218	VON BROCKDORFF, Philip	II	N	
219	VORBACH, Judith	II	N	
220	VYYRYLÄINEN, Tiina	III	Y	
221	WAGENER, Marco	II	N	WOLFF, Romain
222	WAGNSONNER, Thomas	II	N	
223	WILLEMS, Heiko	I	Y	
224	WILLEMS, Marie Josiane	III	A	
225	WRÓBLEWSKI, Tomasz Andrzej	I	Y	
226	WYCKMANS, Ferdinand	II	N	

	TAG	CSOPORT	SZAVAZAT	Átruházott szavazat
227	YIAPANIS, Anastasis	III	Y	
228	YILDIRIM, Ozlem	II	Y	
229	YLIKARJULA, Janica	I	Y	
230	ZARINA, Katrina	I	Y	
231	ZIELENIECKI, Marcin Antoni	II	Y	
232	ZORKO, Andrej	II	N	
233	ZVOLSKÁ, Marie	I	Y	HARTMAN RADOVÁ, Jana
234	ZYCH, Tymoteusz Adam	III	N	

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 572. PLENÁRIS ÜLÉSE, 2022. 09. 21. – 2022. 09. 22.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Európai egészségügyi adattér: az egészségügyi adatokban rejlő lehetőségek kiaknázása a társadalom és a betegek javára, valamint az innováció céljaira

(COM(2022) 196 final)

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai egészségügyi adattérről

(COM(2022) 197 final – 2022/0140 (COD))

(2022/C 486/16)

Előadó: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Felkérés:	Európai Parlament, 2022.6.6.
	Tanács, 2022.6.13.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.8.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.22.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	198/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözli az európai egészségügyi adattérről szóló európai bizottsági közleményt. A Covid19-válságot követően és néhány jó együttműködési példa – például az európai Covid-igazolvány – mellett az EU és polgárai számára előnyösek lehetnek a biztonságos, harmonizált és megosztott adatok, amelyek minden területen erősíthetik a tagállamok egészségügyi rendszereit. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a digitális transzformáció elengedhetetlen a polgárok jobb egészségügyi ellátásának biztosításához, az erősebb és ellenállóbb egészségügyi rendszerek kiépítéséhez, az uniós egészségügyi ökoszisztéma hosszú távú versenyképességének és innovációjának támogatásához, valamint ahhoz, hogy az EU kilábaljon a világjárványból.

1.2. Az EGSZB véleménye szerint alapvető fontosságú az innováció és a digitalizáció kínálta lehetőségek kiaknázása a polgárok jóllétének növelése és az egészségügyi szolgáltatások minőségének javítása érdekében. A szervezett civil társadalom és a szociális partnerek ugyanakkor felhívják a figyelmet arra, hogy az uniós tagállamok között eltérő szintű a digitális jártasság, amivel a stratégia végrehajtási folyamatának részeként foglalkozni kell. Ebben a kérdésben a „senkit nem hagyunk hátra” mottó fontosabb, mint valaha.

1.3. Az EGSZB úgy látja, hogy az európai egészségügyi adattérre vonatkozó javaslat kiváló lehetőséget kínál arra, hogy az egyének hozzáférhessenek személyes egészségügyi adataikhoz és ellenőrizhessék azokat. Ugyanezen a szinten az EGSZB úgy véli, hogy ez a stratégia következetes keretet biztosítana az egyének egészségügyi adatainak a K+F politikák keretében történő felhasználásához. Mindkét cél elérése érdekében nagyon fontos a folyamatba vetett bizalom és biztonság garantálása. Ezért az EGSZB támogatja egy nagyszabású kommunikációs kampány elindítását, amely elősegíti a bizalomépítést a polgárok körében. A polgároknak tisztában kell lenniük a megosztási folyamat előnyeivel. Az EGSZB szerint érdekes lenne hangsúlyozni a polgárok és a fogyasztók számára jelentkező közvetlen előnyöket, ahogyan azt más érdekeltek esetében is tették, de egyértelművé kell tenni, hogy vannak kötelező minőségi követelmények, különösen az engedélyezés és az anonimitás tekintetében.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy így az európai egészségügyi adattér jelentős pozitív hatást gyakorol majd az alapvető jogokra a személyes adatok védelme és a szabad mozgás tekintetében. Ha az európai egészségügyi adatteret megfelelően összekapcsolják az európai nyílt tudományosadat-felhő (EOSC) adatterével és a vonatkozó európai élettudományi adatinfrastruktúrával ([1]), az lehetővé teszi a kutatók, innovátorok és politikai döntéshozók számára, hogy hatékonyabban és a magánélet védelmét biztosító módon használják fel az adatokat. Mindezek fényében az EGSZB egyetért azzal, hogy a javaslat további jelentős hozzájárulást jelent a belső piac megerősítéséhez és az uniós polgárok életminőségének javításához.

1.5. Bár az EGSZB támogatja ezt a menetrendet, ennek ellenére felhívja a figyelmet arra, hogy az EU nem kérheti a polgároktól az egészségügyi adatok cseréjére szolgáló európai térség támogatását, ha az egészségügyi ellátás finanszírozására szűkös források állnak rendelkezésre. A Covid19 komoly csapást jelentett a közegészségügyi rendszerekre, és az EU-nak tudatában kell lennie annak, hogy megfelelő költségvetéssel helyre kell állítania a károkat, és meg kell erősítenie a közegészségügyi rendszereket, mielőtt lépéseket tenne e – kétségkívül pozitív – projekt felé. Az EGSZB véleménye szerint, ha egy „menetrendhez" tartozik egy költségvetés, akkor az EU-nak forrásokat kell elkülönítenie az egészségügyi rendszerek megerősítésére, és csak ezután haladhat tovább ezzel az érdekes projekttel.

1.6. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a polgárok számára tisztázni kell az elsődleges és másodlagos adatok felhasználását. Az embereknek meg kell bízniuk a rendszerben ahhoz, hogy együttműködjenek, és megértsék, hogy az milyen előnyökkel jár mind az egyének, mind a közösség számára. Az EGSZB úgy véli, hogy a fő aggodalmak az adatok másodlagos felhasználásával kapcsolatosak. Nagyon egyértelműnek kell lennie, hogy mi a felhasználás célja, mik a korlátai, mely szerv fogja ellenőrizni és validálni az adatokat, és milyen szankciók vannak érvényben a meg nem felelés esetére. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek megfelelő bevonásuk esetén segíthetnek ezeknek az üzeneteknek a kifejtésében és terjesztésében. A tagállamok számára valóban előnyös lenne, ha a civil társadalmi szervezetek helyi szinten támogatnák a közösséget ezekben az ügyekben, hogy senki se maradjon ki ebből a fejlődésből. Ugyanígy a betegek által választott háziorvosok és kezelőorvosok is kulcsfontosságú szereplők a betegek és az egészségügyi adatok felhasználói közötti bizalmi láncban. Az EGSZB azt ajánlja, hogy ezeket a szakembereket különösen vonják be a kommunikációs stratégiába.

1.7. Az EGSZB általánosságban üdvözli ezt a javaslatot, de sürgeti az Európai Bizottságot, hogy a kockázatok csökkentése érdekében komolyan fontolja meg a kezdeményezés előnyeit és hátrányait, mielőtt továbblépne. Be kell látnunk, hogy túl sok kihívás áll előttünk, amikor a tagállamok egészségügyi rendszereiről beszélünk. Az állami és a magán egészségügyi rendszerek fejlődési üteme eltérő, eltérőek a megítélések is, és a polgároknak tisztában kell lenniük azzal, hogy ez a javaslat beruházási és közpolitikai döntéshozatalt jelent. A polgárok számára egyértelművé kell tenni, hogy ez egy olyan stratégia és fejlesztési folyamat része, amely hozzáadott értéket teremt, nem pedig aláássa a rendszert. A félreértések elkerülése érdekében kommunikálni kell.

1.8. Annak érdekében, hogy mindenki számára könnyebb legyen a biztosításhoz való hozzáférés, ami megköveteli, hogy a biztosítók jobban tudják értelmezni a vonatkozó bizonyítékokat, az EGSZB annak megfontolását kéri, hogy mennyire lenne releváns a másodlagos adatok biztosítók általi felhasználása abszolút tilalmának felülvizsgálata. Tekintettel azonban az egyéni biztosítási díjszabással és a kockázatok szelektálásával járó kockázatokra, célszerűbbnek tűnik ragaszkodni az Európai Bizottság azon álláspontjához, amely szerint az elektronikus egészségügyi adatok másodlagos felhasználását kizárólag a népegészségügyi szakpolitikák és azok javítása, illetve a kutatás tökéletesen legitim céljaira kell korlátozni. Az EGSZB azt is kéri, hogy fontolják meg annak lehetőségét, hogy ezeket az adatokat kutatási célból a biztosítók számára is

([1]) A Kutatási Infrastruktúrák Európai Stratégiai Fóruma stratégiai ütemtervei révén elősegítette az egészségügyi kutatási adatokra, a biobankgyűjteményre, az orvosi képalkotási adatokra stb. szánt európai kutatási infrastruktúra létrehozását. Részletes információk elérhetők a https://roadmap2021.esfri.eu/ címen.

hozzáférhetővé tegyék, feltéve, hogy azok teljes mértékben összeegyeztethetők az általános adatvédelmi rendelettel és a fent említett közérdekű célokkal, és az illetékes hatóságok a civil társadalommal együttműködve nyomon követik őket.

1.9. Az EGSZB-nek szilárd meggyőződése, hogy az európai egészségügyi adattér az egyének, az egészségügyi szakemberek, az egészségügyi szolgáltatók, a kutatók, a szabályozók és a politikai döntéshozók javát szolgálja majd, de ez csak akkor valósul meg, ha e stratégia keretében a polgárokat és az érdekelt feleket bevonják a nemzeti egészségügyi rendszerekbe való folyamatos beruházásokba. A polgárok érdeklődése valószínűleg csekély lesz, ha úgy érzik, hogy az őket érintő kérdések nem állnak a folyamat középpontjában. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok vonják be a civil társadalmi szervezeteket annak érdekében, hogy a stratégia végrehajtása sikeres legyen, és hogy hasznosítani tudják e szervezetek tapasztalatait, amelyek a kezdeményezés átláthatóságával és megbízhatóságával kapcsolatban hangadó fórumként szolgálhatnak. Az ezekre a területekre irányuló beruházások döntő fontosságúak.

1.10. Az EGSZB támogatja azt az elképzelést, hogy az európai egészségügyi adattérben részt vevő tagállamok és szervek a stratégia végrehajtása érdekében felhasználhatják a Digitális Európa program, az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz és a Horizont Európa keretében megvalósuló beruházások kombinációját. Emellett a Digitális Európa program támogatni fogja az egészségügyi adatok uniós határokon átnyúló biztonságos hozzáférhetőségéhez és a közös adatterek kialakításához szükséges infrastruktúra kiépítését. Az EGSZB ugyanakkor arra is felhívja a figyelmet, hogy ezek a beruházások időigényesek lesznek, és nem kapcsolódnak közvetlenül a stratégia ütemtervéhez. A polgárok elvárásait ezért e beruházások időkeretén belül ki kell egyensúlyozni, elkerülendő annak veszélyét, hogy csalódást okozzanak a polgároknak, és azok ne fogadják el a stratégiát és általában az adatmegosztást.

1.11. Végezetül az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy következetesen fektessen be kiberbiztonsági rendszerekbe, amelyek minden tagállamban komoly problémák megelőzését teszik lehetővé. Az embereknek bizalmat kell érezniük e kérdésekkel kapcsolatban. Az EU különböző részein az utóbbi időben felmerült problémák és esetek megrendítették a biztonságérzetet, és félelmet keltettek az adatvédelemmel és a rendszerbiztonsággal kapcsolatban. Ez a szempont, amellyel az EU-nak összehangoltan kell foglalkoznia, sokat számíthat, amikor ilyen jellegű beruházásokról van szó egy meglehetősen érzékeny területen.

2. **Általános keret**

2.1. Az Európai Bizottság elindította az európai egészségügyi adatteret, amely az erős európai egészségügyi unió egyik központi építőköve. Az európai egészségügyi adattér egy olyan, egészségüggyel kapcsolatos adatmegosztási keret, amely egyértelmű szabályokat és gyakorlatokat, infrastruktúrát és irányítási keretet határoz meg az elektronikus egészségügyi adatok betegek általi, valamint kutatási, innovációs, szakpolitikai döntéshozatali és szabályozási célú felhasználása tekintetében, miközben biztosítja a magas szintű uniós adatvédelmi normáknak való teljes körű megfelelést.

2.2. Segíteni fogja az EU-t abban, hogy Európa-szerte jelentős előrelépést érjen el az emberek egészségügyi ellátása terén. Lehetővé teszi az emberek számára, hogy saját országukban vagy más tagállamokban ellenőrizzék és hasznosítsák egészségügyi adataikat, emellett előmozdítja a digitális egészségügyi szolgáltatások és termékek valódi egységes piacát.

2.3. A tagállamok biztosítják majd, hogy a betegek összefoglalóit, az e-recepteket, a laboratóriumi eredményeket és a zárójelentéseket közös európai formátumban adják ki és fogadják el. Az interoperabilitás és a biztonság kötelező követelményekké válnak majd. A polgárok jogainak védelme érdekében minden tagállamnak digitális egészségügyi hatóságokat kell kijelölnie. Ezek a hatóságok részt fognak venni a határokon átnyúló digitális infrastruktúrában (MyHealth@EU), amely támogatni fogja a betegeket adataik határokon átnyúló megosztásában.

2.4. Az európai egészségügyi adattér tovább épít az általános adatvédelmi rendeletre, a javasolt adatkormányzási rendeletre, az adatmegosztási jogszabály tervezetére és a kiberbiztonsági irányelvre. Az európai egészségügyi adattér kiegészíti ezeket a kezdeményezéseket, és testreszabottabb szabályokat biztosít az egészségügyi ágazat számára.

2.5. Az elektronikus egészségügyi adatok elsődleges felhasználása támogatja az adatok jobb egészségügyi ellátásra való felhasználását nemzeti és határokon átnyúló szinten egyaránt. Az orvosi adatokat jellemzően a betegek kórtörténetének elemeit tartalmazó elektronikus egészségügyi dokumentációban tárolják (központilag vagy különböző egészségügyi szolgáltatók bevonásával). Az európai egészségügyi adattér lehetővé fogja tenni az emberek számára, hogy hozzáférjenek egészségügyi adataikhoz és azokat az általuk választott egészségügyi szakember számára hozzáférhetővé tegyék, többek között külföldön és az egészségügyi szakember nyelvén. Így a betegek jobb diagnózist és kezelést kaphatnak, emellett pedig csökkenthetők az orvosi hibák és elkerülhetők a szükségtelen vizsgálatok.

2.6. Az elektronikus egészségügyi adatok másodlagos felhasználására az egészségügyi adatok feldolgozásakor kerül sor a népegészségügyi szakpolitikák megalapozása és értékelése, illetve kutatás céljából. Ez növelheti a betegbiztonságot, és fellendítheti az új gyógyszerek és orvostechnikai eszközök, valamint a személyre szabott orvoslás és a mesterséges intelligencián alapuló termékek fejlesztését. Az európai egészségügyi adattérrel összefüggésben az ilyen kutatások eredményeit összesített formában, az adatvédelem megfelelő megőrzése mellett teszik közzé.

2.7. Az európai egészségügyi adattér szabályokból, közös szabványokból és gyakorlatokból, infrastruktúrából és irányítási keretből álló egészségügyi ökoszisztéma, amelynek célja:

a) az egyének cselekvőképességének biztosítása az elektronikus személyes egészségügyi adataikhoz való fokozott digitális hozzáférés és azok ellenőrzése, valamint a szabad mozgásuk támogatása révén;

b) az elektronikus egészségügyi nyilvántartó rendszerek, a releváns orvostechnikai eszközök és a nagy kockázatú MI-rendszerek valódi egységes piacának előmozdítása;

c) következetes, megbízható és hatékony keret biztosítása az egészségügyi adatok kutatási, innovációs, szakpolitikai döntéshozatali és szabályozási célokból való felhasználása terén.

3. **Az egészségügyi adatok hatalma: a bizalom mint a stratégia központi eleme**

3.1. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság európai egészségügyi adattérre irányuló kezdeményezését, amely javíthatja a polgárok életminőségét, fellendítheti az innovációt, és biztonságos környezetet teremthet az adatvédelem és az adatmegosztás számára.

3.2. A Covid19-válságot követően valamennyi tagállam megszenvedte azt a nyomást, amely nemzeti egészségügyi rendszereikre nehezedett, ez a bizottsági kezdeményezés pedig a megfelelő pillanatban érkezett.

3.3. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy általános a bizalmatlanság a rendszer szilárdságát illetően, annak ellenére, hogy számos különböző országban születtek pozitív eredmények. A betegek által választott háziorvosok és kezelőorvosok is kulcsfontosságú szereplők a betegek és az egészségügyi adatok felhasználói közötti bizalmi láncban. Az EGSZB azt ajánlja, hogy aktívan vonják be őket a polgárok tájékoztatásába arról, hogy az egészségügyi adatok megosztása milyen értéket képvisel mind az egyének, mind a társadalom számára.

3.4. Az egészségügyi adatokban rejlő lehetőségek kiaknázása érdekében az Európai Bizottság jogalkotási javaslatot terjesztett elő az európai egészségügyi adattér létrehozására annak érdekében, hogy felhatalmazza az egyéneket arra, hogy saját egészségügyi adataik felett ellenőrzést gyakoroljanak és lehetővé váljon azok jobb egészségügyi ellátás biztosítása érdekében történő felhasználása, valamint annak lehetővé tétele érdekében, hogy az EU teljes mértékben kihasználhassa az egészségügyi adatok biztonságos és védett cseréjében, felhasználásában és újrafelhasználásában rejlő lehetőségeket, megszüntetve a meglévő akadályokat. Az EGSZB támogatja ezt az általános elképzelést.

3.5. Az uniós polgárok valós időben hozzáférhetnek adataikhoz és megoszthatják azokat, miközben nagyobb ellenőrzést gyakorolnak felettük. Az európai egészségügyi adattér hatékonyabb, hozzáférhetőbb és reziliensebb egészségügyi ellátást és jobb életminőséget tesz lehetővé, miközben az egyéneknek ellenőrzést biztosít egészségügyi adataik felett, és kiaknázza az adatgazdaságban rejlő lehetőségeket. Az EGSZB és a szervezett civil társadalom ismételten úgy véli, hogy az EU-nak ki kell használnia azt a tényt, hogy az emberek nyitottak egy ilyen kezdeményezésre, amennyiben megértik a projektet és a koncepció előnyeit.

4. **Az egészségügyi adatok felhasználásával kapcsolatos kihívások: kockázatok és lehetőségek**

4.1. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy a tagállamok felismerjék, hogy beruházásokra van szükség e projekt előmozdításához, és úgy látja, hogy jelenleg számos más, egymással versengő stratégiai prioritás létezik.

4.2. Az a tény, hogy az európai egészségügyi adattér az általános adatvédelmi rendeleten ([2]), az adatkormányzási rendeleten ([3]), az adatmegosztási jogszabály tervezetén ([4]) és a kiberbiztonsági irányelven ([5]) alapul, bizalmat és átláthatóságot biztosít a polgárok számára. Horizontális keretekként ezek a jogszabályok az egészségügyi ágazatra is alkalmazandó szabályokat (többek között biztonsági intézkedéseket) írnak elő. Az egészségügyi adatok különösen érzékeny jellege azonban olyan tény, amellyel megfelelően foglalkozni kell.

4.3. A tagállamok több mint fele nem rendelkezik külön jogszabályokkal az elektronikus egészségügyi adatok egyebek közt kutatási, szakpolitikai döntéshozatali vagy szabályozási célokra történő további felhasználására vonatkozóan, és az általános adatvédelmi rendelet általános rendelkezéseire támaszkodik, gyakran az egészségügyi adatok kezeléséhez való hozzájárulást használva ([6]). Ez a helyzet az egészségügyi adatok korlátozott mértékű újrafelhasználását eredményezi. Nem minden tagállam rendelkezik illetékes szervvel az egészségügyi adatokhoz való hozzáférés tekintetében, de ahol létezik ilyen szerv, az egészségügyi adatok kutatási vagy szakpolitikai döntéshozatali projektek céljára történő felhasználására irányuló kérelmek száma gyorsan növekszik ([7]), ami jelzi az ilyen rendszer iránti érdeklődést és az elfojtott kereslet mértékét. Az EGSZB megérti és úgy véli, hogy ez a koncepció is támogatja egy ilyen stratégia szükségességét.

4.4. Az európai egészségügyi adattér innovatív megközelítéseket nyit meg a ráknyilvántartással kapcsolatban, és lehetséges alternatívákat kínál a rák különböző típusaira vonatkozó időszerű, földrajzilag lokalizált információk gyűjtésére. Ez valós idejű helyzetképet adhatna a rákos megbetegedésekről az EU-ban. Ugyanakkor azonosíthatná a tagállamok és régiók közötti tendenciákat és egyenlőtlenségeket.

4.5. Fontos megjegyezni, hogy ez megkönnyítheti az uniós, nemzeti és regionális szintű beruházásokat és egyéb fellépéseket igénylő kihívások és konkrét cselekvési területek feltárását. A rákszűrést és -gondozást is célzottabbá, hatékonyabbá és hozzáférhetőbbé teszi, hogy csak egy példát említsünk.

4.6. A kiberbiztonság központi szerepet játszik az emberek életében. A technológiából származó előnyök óriásiak, és amikor az emberek adataira vonatkoznak, még nagyobb lehetőségek nyílnak meg, de a fontos és értékes információk elvesztésének kockázata is megnő. Az EGSZB tisztában van az ezzel járó kockázatokkal, a közelmúltban több tagállamban megfigyelt esetek pedig cselekvésre késztetnek. Ezt szem előtt tartva nagy jelentőséggel bír egy a „*kiberkalózkodás*” elleni küzdelemre és a kiberbiztonság szintjének növelésére irányuló összehangolt stratégia. Ilyen irányú beruházás nélkül a javaslat felesleges.

5. **Irányítás, finanszírozás és kölcsönhatás más egészségügyi szakpolitikákkal**

5.1. Az EGSZB-nek szilárd meggyőződése, hogy ez a projekt lehetőséget kínál az uniós szerepvállalás növelésére, valamint arra, hogy kiaknázzák az uniós egészségügyi adatokkal kapcsolatos erősebb jogok és biztosítékok előnyeit. Elvileg könnyebb lesz hozzájutni a személyes egészségügyi adatokhoz és megosztani azokat más egészségügyi szakemberekkel anélkül, hogy szükségtelenül újra el kellene végezni ugyanazokat a vizsgálatokat. Ugyanakkor a jó minőségű interoperábilis adatokhoz való könnyebb hozzáférés elősegíti az innovációt és az új kezelések, új oltóanyagok és személyre szabott orvoslás kifejlesztését is. E célok eléréséhez ezért megfelelő koordinációra van szükség az összes érdekelt fél – közegészségügyi rendszerek, kormányok, polgárok, politikai döntéshozók és kommunikációs szakemberek – között.

5.2. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a digitalizációba való beruházás a jobb egészségügyi ellátásba és a tagállamok egészségügyi rendszereinek rezilienciájába való beruházást jelenti. Az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy jobban kihasználják az EU pénzügyi programjain keresztül rendelkezésre bocsátott forrásokat, különösen a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásait. Ez az eszköz az európai helyreállítási terv (NextGenerationEU) gerincét képezi, amelynek célja, hogy pénzügyi támogatást nyújtson a tagállamoknak a Covid19-világjárvány gazdasági és társadalmi hatásainak leküzdéséhez, valamint az európai gazdaság jövőbeli sokkokkal szembeni rezilienciájának növeléséhez.

([2]) HL L 119., 2016.5.4., 1. o.
([3]) HL L 152., 2022.6.3., 1. o.
([4]) A méltányos adathozzáférésre és adatfelhasználásra vonatkozó harmonizált szabályokról szóló rendeletre irányuló javaslat (adatmegosztási jogszabály), COM(2022) 68 final.
([5]) HL L 194., 2016.7.19., 1. o.
([6]) Hansen J. és mtsai: *Assessment of the EU Member States' rules on health data in the light of GDPR* (Az uniós tagállamok egészségügyi adatokra vonatkozó szabályainak értékelése az általános adatvédelmi rendelet tükrében), elérhető itt: https://ec.europa.eu/health/system/files/2021-02/ms_rules_health-data_en_0.pdf.
([7]) A javaslatot kísérő hatásvizsgálat (15. o.) szerint, előkészületben.

5.3. Az EGSZB felhívja a figyelmet az infrastrukturális beruházások ötvözésének előnyeire, amelyek minden régió számára lehetővé teszik a digitalizációt és a fejlődést. Értelmetlen egy ilyen léptékű projektet a megfelelő hálózat vagy infrastruktúra nélkül, vagy a polgárok képzésének és digitális jártasságának javításába való beruházás nélkül elindítani.

5.4. Az EGSZB támogatja azt az elképzelést, hogy az európai egészségügyi adattérben részt vevő tagállamok és szervek – más ágazatokkal együtt – felhasználhatják a Digitális Európa program, az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz és a Horizont Európa keretében rendelkezésre álló több mint 480 millió EUR-t. A Digitális Európa program továbbá támogatni fogja az egészségügyi adatok uniós határokon átnyúló biztonságos hozzáférhetőségéhez és a közös adatterek kialakításához szükséges infrastruktúrák kiépítését. Az EGSZB kijelenti, hogy ezek a beruházások időigényesek lesznek, és hogy a polgárok elvárásait e beruházások időkeretén belül ki kell egyensúlyozni.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a kézműves és ipari termékek földrajzi árujelzőinek oltalmáról, valamint az (EU) 2017/1001 és az (EU) 2019/1753 európai parlamenti és tanácsi rendelet és az (EU) 2019/1754 tanácsi határozat módosításáról

(COM(2022) 174 final – 2022/0115 (COD))

(2022/C 486/17)

Előadó: **Paulo BARROS VALE**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2022.5.11.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 118. cikkének (1) bekezdése és 207. cikkének (2) bekezdése
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.8.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	227/2/2

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli az ipari és kézműves termékek földrajzi árujelzőinek uniós szintű oltalmára irányuló európai bizottsági kezdeményezést, amely az ilyen típusú termékek kapcsán tapasztalható joghézagot orvosolja. A regionális identitást és a hagyományos szaktudást oltalomban kell részesíteni, és az erre a területre vonatkozó jogszabályok fontos hozzájárulást jelentenek a régiók fejlődéséhez, hiszen a földrajzi árujelzők oltalma a termelőket és a fogyasztókat egyaránt védi.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a földrajzi árujelzők révén biztosított oltalom előmozdítja a régiók fejlődését – különös tekintettel a kevésbé fejlett régiókra –, mivel a termelőket termékeik elismerése és a másolatokkal szembeni védelme révén ösztönzi, valamint magasabban képzett és jobban fizetett munkalehetőségek biztosításával vonzza a munkaerőt és segíti annak helyben maradását. Ezenkívül a fenntartható turizmust, különösen pedig a régió hírnevén alapuló szakosodott turizmust is előmozdítja.

1.3. Az Európai Bizottság az ipari és kézműves termékek földrajzi árujelzőinek uniós szintű oltalmára irányuló rendeletre tesz javaslatot. Az EGSZB nincs meggyőződve afelől, hogy ez a megoldás részesítendő előnyben a mezőgazdasági termékekre és az élelmiszerekre, a borokra és a szeszes italokra vonatkozó keretnek az ipari és kézműves termékekre történő kiterjesztésével szemben. Ez utóbbi megoldás ugyanis elkerülhetné a jogszabályok, eljárások és hatóságok megsokszorozódását azáltal, hogy egy valamennyi terméktípusra alkalmazandó földrajzi árujelző révén egységes oltalmi rendszert vezetne be.

1.4. Az EGSZB alapvetőnek tartja, hogy a földrajzi árujelző alkalmazandó szimbóluma vonzó, és a hagyományos címkéktől a fejlettebb digitális kommunikációig az összes új kommunikációs formához megfelelő legyen. Emellett a minőség és a bizalom érzetét kell kiváltania a fogyasztóban, és segítenie kell a termelők saját kommunikációját. Az EGSZB szerint fontolóra lehetne venni az Európai Bizottság 664/2014/EU felhatalmazáson alapuló rendeletének (2013. december 18.) ([1]) mellékletében meghatározott és jelenleg használt „oltalom alatt álló földrajzi jelzés” szimbólumának modernizálását és egy márkakézikönyv létrehozását.

([1]) HL L 179., 2014.6.19., 17. o.

1.5. Az EGSZB szerint nagyon fontos, hogy a földrajzi árujelzők nemzeti szintű oltalmáról az uniós szintre való áttérés gyors és egyszerű legyen. Fontos az is, hogy ne húzódjon el a két rendszer párhuzamos használata, ami összezavarja a fogyasztókat és a termelőket is. Másrészről azoknak a tagállamoknak, amelyek a Lisszaboni Megállapodás alapján már alkalmaznak földrajzi oltalmat, gyorsan fel kell tudniuk tüntetni az uniós szimbólumot, hogy így még magasabb minőség érzetét alakítsák ki a termékeik kapcsán.

1.6. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság szorosan kövesse nyomon a tanúsítási eljárások során – különösen a harmadik országokkal – esetlegesen felmerülő konfliktusokat, és gyakorolja tárgyalási jogkörét. A tanúsításról szóló határozatot kétségtelenül az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának (EUIPO) kell meghoznia, amely szervezet elismerten illetékes az ipari tulajdonnal kapcsolatos ügyekben. Ugyanakkor kommunikációs csatornát kell létrehozni a felek között a nem egyértelmű és esetlegesen vitára okot adó kérdések kivizsgálására. A határokon átnyúló régiók (az EU-n belül és kívül egyaránt) különösen nagy kihívást jelenthetnek a termelők és a fogyasztók védelméhez elengedhetetlen konszenzus kialakítása szempontjából.

2. **Általános megjegyzések**

2.1. Az európai bizottsági javaslat célja, hogy uniós szintű földrajziárujelző-oltalmat ([2]) biztosítson a kézműves és ipari termékek számára. A kézműves és ipari termékek nem tartoznak a földrajzi árujelzők oltalmára vonatkozó jelenlegi mechanizmus hatálya alá, amely csak a mezőgazdasági termékekre és az élelmiszerekre, a borokra és a szeszes italokra terjed ki. Az EU-ban számos, a származási régióhoz kapcsolódó egyedi jellemzőkkel rendelkező kézműves és ipari termék létezik, amelyeket rendszeresen megkísérelnek utánozni és hamisítani, ezért ezeket sürgősen védelemben kell részesíteni.

2.2. Az egész EU-ra kiterjedő oltalmi mechanizmus hiánya, valamint az eltérő vagy nem létező nemzeti jogszabályokból eredő jogbizonytalanság megnehezíti a származási régiójukhoz kapcsolódó egyedi jellemzőkkel rendelkező kézműves és ipari termékek védelmét. Ezek a hiányosságok az érintett termékek és a hozzájuk kapcsolódó szaktudás eltűnéséhez vezethetnek. A régiók fejlődésének fellendítése, az érintett termékekhez szükséges szaktudás átadása, valamint a népességvonzás és -megtartás elősegítése érdekében meg kell őrizni és ki kell aknázni az egyedi jellemzőkkel rendelkező regionális identitású termékeket, amelyek a régiók hagyományainak és identitásának részét képezik.

2.3. Az EU 2019 novemberében csatlakozott a Lisszaboni Megállapodás eredetmegjelölésekről és földrajzi jelzésekről szóló genfi szövegéhez ([3]). Most olyan jogszabályi keretet kell létrehozni, amely lehetővé teszi az Unió számára, hogy előterjessze a rendszer oltalma alá helyezendő földrajzi árujelzőinek jegyzékét, lehetővé téve így az európai termelők számára, hogy részesüljenek ennek az oltalomnak az előnyeiből.

2.4. Amint azt már alkalma volt kifejteni ([4]), az EGSZB úgy véli, hogy a földrajziárujelző-oltalom értékes erőforrás az európai termelők számára, és támogatja a nem mezőgazdasági termékek földrajzi árujelzőinek oltalmára vonatkozó harmonizált rendszer létrehozását. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ez a rendszer segíti a termelőket abban, hogy minőségi termékeiket hatékonyabban prezentálják egy globalizált, liberalizált és versengő piacon, ami a kevésbé fejlett régiókban még erősebb pozitív hatást fejt ki.

2.5. Az EGSZB ezt már 2015-ben, az „Európai uniós földrajzi jelzések/nem mezőgazdasági termékek” témájában elfogadott véleményében ([5]) is kifejtette. Amellett, hogy üdvözli, hogy a földrajzi árujelzők oltalmát uniós szintű szabályozás révén kiterjesztik nem mezőgazdasági termékekre is, az EGSZB azt ajánlja, hogy amennyire csak lehetséges, az új rendszer vegye át a mezőgazdasági termékekre, az élelmiszerekre, a borokra és a szeszes italokra vonatkozó meglévő keretet.

([2]) Földrajzi árujelző minden olyan meghatározott földrajzi területről származó termékre utaló jelzés, amelynek különleges minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője lényegében a földrajzi eredetéhez kapcsolódik.

([3]) A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Lisszaboni Megállapodásának genfi szövege lehetőséget biztosít az aláíró felek számára, hogy a földrajzi jelzések kapcsán gyors és magas szintű, határozatlan idejű oltalomban részesüljenek. A genfi szöveg aktualizálja a Lisszaboni Megállapodást, és annak alkalmazási körét valamennyi földrajzi jelzésre kiterjeszti.

([4]) HL C 286., 2021.7.16., 59. o.

([5]) HL C 251., 2015.7.31., 39. o.

2.6. Az EGSZB szerint a kézműves és ipari termékek földrajziárujelző-oltalma számos pozitív hatással járhat: a termékek minősége terén, hiszen a földrajzi árujelző oltalmában való részesüléshez meg kell felelni minőségi kritériumoknak, ami biztonságot nyújt a fogyasztók számára; a munkaerőnek a régióba vonzása és a lakosság helyben maradásának segítése terén, mivel magasabb szintű képzettséget igénylő és jobban fizetett munkahelyeket teremt, valamint büszkeséget ébreszt az egyedi jellemzőkkel bíró régióhoz tartozás kapcsán és a régiónak jó hírét kelti; végezetül a fenntartható turizmus fejlődése, valamint az utánzatok és a hamisítványok által okozott károkkal szembeni védelem terén.

3. **Részletes megjegyzések**

3.1. Az Európai Bizottság javaslata az Európai Unió működéséről szóló szerződésnek (EUMSZ) a szellemi tulajdonra és a közös kereskedelempolitikára vonatkozó rendelkezésein ([6]) alapul. Célja, hogy létrehozza a kézműves és ipari termékek oltalmának közös rendszerét (egységes európai szellemitulajdon-jog), valamint a lisszaboni rendszerhez igazodó uniós szintű központosított engedélyezési, koordinációs és felügyeleti rendelkezéseket alakítson ki, végrehajtva így a genfi szöveg aláírásával megkötött megállapodást. Ehhez a választott eszköz a mezőgazdasági termékekre és az élelmiszerekre, a borokra és a szeszes italokra vonatkozó hatályos rendelettel összhangban álló önálló rendelet. Konzultációra került sor az érdekelt felekkel, akik általában támogatják a földrajzi árujelzők egyedi rendszerének létrehozását.

3.2. A hatásvizsgálat során három szakpolitikai alternatíva vizsgálatára került sor a jelenlegi (fragmentált, és nemzetközi szinten alacsony szintű védelmet nyújtó) szabályozási keret fenntartásának lehetőségén túlmenően: 1. szakpolitikai alternatíva – a mezőgazdasági termékekre vonatkozó földrajziárujelző-oltalmi rendszer kiterjesztése a kézműves és ipari termékek földrajzi árujelzőire; 2. szakpolitikai alternatíva – a földrajzi árujelzők egyedi oltalmát létrehozó önálló uniós rendelet; 3. szakpolitikai alternatíva – védjegyreform.

3.3. A választás a 2. szakpolitikai alternatívára esett, így az Európai Bizottság az ipari és kézműves termékek földrajzi árujelzőinek uniós szintű oltalmára irányuló rendeletre tesz javaslatot. Az EGSZB nincs meggyőződve arról, hogy ez a legjobb megoldás, mivel ha a javaslat ugyanazt a rendszert kívánja elfogadni, mint amely a mezőgazdasági termékekre, az élelmiszerekre, a borokra és a szeszes italokra vonatkozik, akkor egyszerűbb lenne kiterjeszteni a meglévő keretet a kézműves és ipari termékekre (1. szakpolitikai alternatíva). Az agrár-élelmiszeripari ágazat folyamatban lévő felülvizsgálatának részeként ez az új termékkategória is bekerülne a rendszerbe, és a földrajzi árujelzők elismerésére vonatkozó eljárásokat anélkül lehetne harmonizálni, hogy megsokszorozódnának a jogszabályok, az eljárások és a hatóságok.

3.4. A területi kapcsolatot illetően az EGSZB támogatja, hogy az oltalom alatt álló földrajzi jelzésre (OFJ) esett a választás az oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel (OEM) szemben. Valójában nem alapvető fontosságú, hogy az ilyen típusú termékoltalmat azokra a termékekre korlátozzák, amelyek esetén az előállítás, a feldolgozás vagy az elkészítés valamennyi szakasza a meghatározott régióban történik. Egy kézműves vagy ipari termék identitása akkor is fennmaradhat, ha e szakaszok egyike egy másik régióban zajlik, hiszen az identitás az előállítás történeti hátteréből vagy módjából ered.

3.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a két szakaszból álló rendszer – amelynek első szakasza tagállami, a második pedig uniós szinten zajlik – a legmegfelelőbb. A tagállamok ismerik a legjobban területük jellemzőit és azt, hogy mely termékek részesülhetnek a földrajzi árujelzők oltalmának rendszeréből, továbbá nem áll fenn nyelvi akadály. Az EGSZB mindössze arra hívja fel a figyelmet, hogy a tagállami rendszernek reakcióképesnek és olcsónak kell lennie, és származásuktól függetlenül valamennyi termelő számára egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítania.

3.6. Az EGSZB támogatja, hogy az EUIPO ([7]) legyen felelős az uniós szintű szakaszban történő lajstromozásért. Az EUIPO az iparjogvédelem terén rendkívül tapasztalt, és bizonyítottan rendelkezik a feladatainak ellátásához szükséges kapacitással és kompetenciával, valamint az ilyen lajstromozásokhoz szükséges eszközökkel. Ez a választás annál is inkább fontos, mivel lehetővé teszi annak ellenőrzését, hogy a földrajzi árujelzők lajstromozása összeegyeztethető-e a védjegyek és szabadalmak lajstromozásával.

([6]) Az EUMSZ 118. és 207. cikke.
([7]) EUIPO: Az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala.

3.7. Az EGSZB támogatja annak lehetőségét, hogy a földrajzi árujelzőkre vonatkozó termékleírások lajstromozása, törlése vagy módosítása iránti kérelmeket az adott terméket előállítók egy csoportja közvetlenül az EUIPO-hoz nyújthassa be, ha olyan tagállamból származnak, amely mentességet kér a lajstromozás nemzeti szakaszának a lebonyolításáért és az érintett termékkategóriához kapcsolódó egyéb eljárásokért felelős illetékes hatóság kijelölésének kötelezettsége alól. Egyetlen termelőt sem szabad ugyanis kizárni a földrajzi árujelzők oltalmának rendszeréből, ha jogosult az abban való részvételre, még akkor sem, ha származási országa nem ismeri el annak fontosságát, hogy beruházzon ebbe az eszközbe.

3.8. Az EGSZB üdvözli, hogy a földrajzi jelzésekre vonatkozó termékleírásnak való megfelelés ellenőrzése saját nyilatkozattal is történhet. Ilyen esetekben az illetékes tagállami hatóságok szúrópróbaszerű ellenőrzéseket végezhetnek. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az ilyen ellenőrzések nehézkesek lehetnek, vagy akár joghatósági összeütközésekre is sor kerülhet olyan esetekben, amikor a földrajzi árujelző meghatározása egynél több tagállamra – vagy különösen ha harmadik országra – is kiterjed.

3.9. Az EGSZB üdvözli, hogy a kézműves és ipari termékeket olyan európai jelzés védi, amely a meglévő tagállami rendszerek helyébe lép. Ez elkerüli, hogy két rendszer (az európai és a tagállami) párhuzamosan működjön, és egységes megközelítést biztosít. Különösen fontos, hogy a határokon átnyúló régiókban az eljárások egységesítése révén könnyítsék meg az oltalmi eljárást.

3.10. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy fontos meghatározni, hogy mi minősül kézműves és ipari terméknek, amint az a rendeletre irányuló javaslat 3. cikkében is szerepel. E fogalommeghatározás kapcsán széles körű konszenzust kell elérni az érdekelt felek között annak érdekében, hogy ne merülhessen fel kétség afelől, hogy mely termékek részesülhetnek földrajziárujelző-oltalomban.

3.11. Az EGSZB úgy véli, hogy meg kellene fontolni az innovációs tényező beépítését a termékleírásba, hiszen ez elősegítheti a kulturális örökség megőrzését és fejlesztését. Az előállítási módszer innováció, technológia vagy eljárásmódosítás útján történő olyan megváltoztatása, amely nem veszélyezteti a termék földrajzi eredetének tulajdonítható minőségét, eredetiségét, hírnevét vagy jellemzőit, nem vezethet az oltalom megvonásához vagy új kérelmezési eljárás indításához.

3.12. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy konfliktusok alakulhatnak ki a tagállamok között és különösen harmadik országokkal a régió nevének megválasztása és/vagy használata, valamint a tanúsítást követő ellenőrzések kapcsán. A határokon átnyúló földrajzi árujelzők esetében előfordulhat, hogy nincs egyetértés az elfogadandó nómenklatúrát illetően, és egyes termelők nem férhetnek hozzá ehhez az oltalomhoz. Az Európai Bizottságnak ilyenkor politikai hatáskörrel kell rendelkeznie a konszenzus elérését célzó tárgyalásokra. Az Európai Bizottságnak ez a hatásköre különösen nagy jelentőséggel bír a tanúsítást követő ellenőrzés tekintetében, hogy a határ mindkét oldalán méltányos megfelelőségértékelési kritériumokat határozzanak meg.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – a) Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a gyermekek szexuális bántalmazásának megelőzésére és az ellene folytatott küzdelemre vonatkozó szabályok megállapításáról

[COM(2022) 209 final — 2022/0155 (COD)]

b) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Digitális évtized a gyermekek és az ifjúság számára: a gyermekbarát internetre (BIK+) vonatkozó új európai stratégia

[COM(2022) 212 final]

(2022/C 486/18)

Előadó: **Veselin MITOV**

Felkérés:	Az Európai Unió Tanácsa, 2022.7.22.
	Európai Parlament, 2022.9.12.
	Európai Bizottság, 2022.6.28.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.8.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	233/0/1

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli a gyermekek szexuális bántalmazásának megelőzésére és az ellene folytatott küzdelemre vonatkozó szabályok megállapításáról szóló rendeletre irányuló javaslatot ([1]) és a „Digitális évtized a gyermekek és az ifjúság számára: a gyermekbarát internetre (BIK+) vonatkozó új európai stratégia” című dokumentumot ([2]). Ezek a szövegek nagyon jól időzítettek, tekintettel arra, hogy a gyermekek egyre fiatalabb korban és szinte naponta használják az internetet, valamint azért, mert az Europol növekvő keresletet tapasztalt a gyermekek szexuális bántalmazását ábrázoló anyagok iránt.

1.2 Az EGSZB támogatja a stratégia oktatási dimenzióját, mivel létfontosságú megerősíteni a készségeket, a digitális jártasságot és a személyes adatok felhasználási módjának tudatosítását, hogy a helyzetére való tekintet nélkül minden gyermek tájékozottan használhassa az internetet, megvédve magát annak lehetséges veszélyeitől.

1.3 A törvényes képviselők, az iskolai, oktatási, sportolói stb. környezet képzése szintén döntő fontosságú, hiszen sok felnőtt sem rendelkezik az elvárt készségekkel. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon szándékát, hogy a fent említett hálózatokon és multiplikátorokon keresztül médiatudatossági kampányokat szervezzen a gyermekek és törvényes képviselőik számára. Határozottan ösztönzi ezek kiterjesztését más civil szervezetekre is a hatás növelése és kreatív megoldások kifejlesztése érdekében, mivel ők azok akik egyes tagállamokban régóta gyűjtött helyszíni és első vonalbeli tapasztalatokkal rendelkeznek. Ezért tevékenységeikhez nekik is pénzügyi támogatást kell kapniuk.

1.4 Lényegét tekintve támogatja a javasolt rendeletet, de fenntartásai vannak a tervezett intézkedések aránytalan jellege és az ártatlanság vélelmének esetleges sérülése miatt, mivel a technológiai vállalatokat az internetre kitett üzenetek, képek vagy videók ellenőrzésére köteleznék a gyermeket ért esetleges bántalmazások észlelése céljából, ezt követően pedig arra, hogy „bizonyosság” esetén *a posteriori* vonják be a tagállam által kijelölt „koordináló hatóságot”, amely illetékes abban, hogy a nemzeti bíróságtól vagy egy független közigazgatási hatóságtól felderítést elrendelő határozatot kérjen.

([1]) COM(2022) 209 final.
([2]) COM(2022) 212 final.

1.5 Az online gyermekpornográfia elleni küzdelem jogos és szükséges ugyan, de a bizonyos tartalmakat – bármilyen jogellenesek, tiltottak vagy ártalmasak is legyen azok – *prima facie* észlelő magánrendszer előírása az összes virtuális kapcsolat általános ellenőrzésének veszélyét rejti magában.

1.6 A javasolt rendelet előírja, hogy a vállalatoknak fel kell deríteniük a gyermek szexuális bántalmazására utaló beszédmódot, és mesterséges intelligencia segítségével elemezniük kell a felnőttek gyermekcsábítást célzó üzenetváltásait. Azonban könnyen belátható, hogy digitális életünkben az algoritmikus ellenőrzések nem tévedhetetlenek. Ezért elengedhetetlen, hogy körültekintően és szabályozott módon használják őket.

1.7 Az EGSZB álláspontja az, hogy minden fél érdekeit védeni kell, például a levéltitkot és a magánélet tiszteletben tartását, ezek alkotmányos követelmények ([3]). Márpedig a tárhely- és kommunikációs szolgáltatások ellenőrzése különösen az online adatcserék végponttól végpontig tartó titkosítására nézve lehet veszélyes. Kéri az Európai Bizottságot, hogy javítsa és pontosítsa a szöveget a levelezés titkosságának és a magánélet tiszteletben tartásának megőrzése érdekében.

1.8 Az EGSZB támogatja egy új európai ügynökség létrehozását, amely két fő kompetenciával rendelkezik: egy operatív részleggel és egy kutatási és elemző részleggel, mivel a gyermekpornográfia és az online pedofília elleni küzdelem nemzetközi kiterjedése miatt összehangolt műveleteket és elemzéseket igényel.

1.9 Az EGSZB örömmel fogadná az Eurojust részvételét az Európai Bizottság által tervezett keretben, mivel az összehangolt felmérések egyben összehangolt bírósági vizsgálatokat is jelentenek.

2. **Az Európai Bizottság által javasolt intézkedések áttekintése**

2.1 2022. május 11-én az Európai Bizottság javaslatot terjesztett elő a gyermekek szexuális bántalmazásának megelőzésére és az ellene folytatott küzdelemre vonatkozó szabályok megállapításáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre ([4]), valamint a „Digitális évtized a gyermekek és az ifjúság számára: a gyermekbarát internetre (BIK+) vonatkozó új európai stratégia” ([5]) című stratégiára.

2.2 Ennek a „csomagnak” az alapja a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény 30. évfordulója kapcsán a gyermekek jogairól szóló, 2019. november 26-i európai parlamenti állásfoglalás ([6]), a Tanács következtetései a médiatudatosságról és a Tanács 2021. június 14-i ajánlása az európai gyermekgarancia létrehozásáról ([7]).

A közleményben szereplő stratégia

2.3 Bár a biztonságosabb internetközpontok hálózatán és a „betterinternetforkids.eu” portálon keresztül a gyermekek számára jobb internetet biztosító 2012-es stratégia kulcsszerepet játszott a gyermekek védelme és szerepvállalása terén az online térben, mára már elavult, mivel a gyermekek egyre korábban és gyakrabban kezdenek okostelefont és számítógépet használni, és egyre jobban függnek tőlük az iskolai vagy szabadidős tevékenységeik közben.

2.4 A Covid19-világjárvány és a lezárások rávilágítottak arra, hogy milyen nagy szükség van az internet lehetséges veszélyeiről szóló képzésre a gyermekek, tanárok és oktatók számára. Az Europol szerint egyes tagállamokban 25 %-kal nőtt a gyermekek szexuális bántalmazását ábrázoló anyagok iránti kereslet. 2020–2021 között több mint 16 %-kal nőtt a gyermekekkel való szexuális célú ismerkedésről (gyermekcsábítás vagy „grooming”) szóló bejelentések száma.

2.5 Az Európai Bizottság által 2022 májusában javasolt stratégia három pilléren alapul:

— a gyermekek megvédése a jogellenes és káros online tartalmaktól és az online jóllétük javítása,

— digitális önrendelkezés, hogy a gyermekek elsajátítsák a biztonságos és felelős online böngészéshez és véleménynyilvánításhoz szükséges készségeket,

— a gyermekek aktív részvétele, feljogosítva őket a véleménynyilvánításra és még több innovatív tevékenységre a jobb internetes élményük érdekében.

([3]) La constitutionnalisation du droit au respect de la vie privée.
([4]) COM(2022) 209 final — 2022/0155 (COD).
([5]) COM(2022) 212 final.
([6]) HL C 232., 2021.6.16., 2. o.
([7]) HL L 223., 2021.6.22., 14. o.

2.6 A stratégia alapja az *European Schoolnet* által 2021. márciustól augusztusig szervezett *#DigitalDecade4YOUth* széleskörű konzultáció ([8]) a biztonságosabb európai internetközpontok *Insafe* hálózatának támogatásával, amelyet széles körű konzultációk egészítettek ki, valamint a gyermek azon joga, hogy meghallgassák bármely őt érintő eljárásban ([9]).

2.7 Ezt 2021 április–májusában kiegészítette a tanároknak szóló *Better Internet for Kids* (Jobb internetet a gyermekeknek) virtuális szabadegyetem (MOOC) „A digitális kultúra és az online biztonság: mennyire tette próbára képességeinket a világjárvány?" témában.

2.8 Továbbá az EU-s polgárok (szülők, tanárok, oktatók stb.) válaszolhattak egy online felmérésre, amely a *#DigitalDecade4YOUth* konzultáció kérdéseit vette alapul.

2.9 A 2020-as *EU Kids Online* ([10]) (EU-s gyerekek az online térben) felmérés rámutat, hogy a gyermekek többsége majdnem „naponta", egyre korábban és egyre több ideig használja a digitális eszközét.

2.10 A Covid19-világjárvány és a lezárások rávilágítottak a gyermekek és a törvényes képviselő felnőttek digitális képzésének szükségességére (lásd a 2021–2027-es időszakra vonatkozó digitális oktatási cselekvési tervet ([11])).

2.11 Az összegyűlt adatok ugyanis azt mutatják, hogy a gyermekek gyakran vannak kitéve kárt okozó, jogellenes, sőt tiltott tartalmaknak, viselkedésnek és kapcsolatnak. A közösségi média vagy az interaktív játékok használata olyan kockázatokkal jár, mint a nem megfelelő tartalmak, a zaklatás, a gyermekek megkörnyékezése és a szexuális bántalmazás.

2.12 Az Europol szerint ([12]) a Covid19-válság első hónapjaiban a gyermekpornográf anyagok iránti igény 25 %-kal nőtt a tagállamokban. Az Egyesült Államokban az Eltűnt és kizsákmányolt gyermekek nemzeti központjához *(National Center for Missing and Exploited Children)* 2021-ben közel 30 millió bejelentés érkezett gyermekek szexuális kizsákmányolásának gyanújával, a bűnüldöző hatóságokat pedig több mint 4 000 újabb kiskorú áldozathoz riasztották. 2020–2021 között több mint 16 %-kal nőtt a gyermekcsábításról (*grooming*) szóló bejelentések száma. A fogyatékkal élő gyermekek ráadásul különösen veszélyeztetettek: a szellemi vagy testi fogyatékos lányok közel 68 %-a, a fiúk 30 %-a lesz szexuális erőszak áldozata 18 éves kora előtt ([13]).

2.13 Márpedig a hatályos uniós jogszabályok (az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv és az általános adatvédelmi rendelet) szerint az életkort és a szülői hozzájárulást ellenőrző mechanizmusok sok esetben hatástalanok, mivel a felhasználóknak regisztrációkor többnyire csak a születési idejüket kell megadniuk.

2.14 A javasolt rendelet arra kötelezi az online tárhely- vagy kommunikációs szolgáltatókat, hogy derítsenek fel, jelentsenek be és távolítsanak el minden, a gyermekek szexuális bántalmazására vonatkozó online anyagot.

2.15 Elrendeli egy európai ügynökség létrehozását is azzal a feladattal, hogy megelőzze a gyermek szexuális bántalmazását és küzdjön ellene, megkönnyítse a gyermek szexuális bántalmazására vonatkozó online tartalmak felderítését, bejelentését és eltávolítását, támogatást nyújtson az áldozatoknak és a gyermek szexuális bántalmazásának megelőzésével és az ellene folytatott küzdelemmel kapcsolatos ismeretek, szakértelem és kutatás központjául szolgáljon.

Általános észrevételek a rendeletjavaslattal kapcsolatban

2.16 A javaslat azon az elven alapul, hogy a kockázatértékelési és kockázatcsökkentési kötelezettségek először a tárhelyszolgáltatókat és az interperszonális kommunikációs szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatókat terhelik, mielőtt a nemzeti bíróság vagy a tagállam által kijelölt független közigazgatási hatóság kiadhatná a felderítésre vonatkozó határozatot.

2.17 Az EGSZB támogatja a javaslat elvét, amely kiegészíti és hatékonyabbá teszi a meglévő intézkedéseket azáltal, hogy szankciókat ír elő a tárhelyszolgáltatókkal és az interperszonális kommunikációs szolgáltatókkal szemben, és felelőssé teszi őket a gyermekbántalmazásról készült fényképek és videók *prima facie* nyomon követéséért.

2.18 Ugyanakkor fenntartásai vannak a magánélet tiszteletben tartásának és a beszélgetések titkosításának kockázataival kapcsolatban. A virtuális üzenetek magánüzemeltetők általi esetleges megfigyelése és a potenciális alaptalan vádak ellentétesek lehetnek az ártatlanság vélelmével.

([8]) https://europa.eu/!XXv6kx
([9]) Az ENSZ gyermekjogi egyezménye, 12. cikk.
([10]) *EU Kids Online*.
([11]) COM(2020) 624 final.
([12]) https://europa.eu/!Jh78ux
([13]) Fogyatékossággal élő gyermekek.

3. **Részletes megjegyzések**

A stratégiában javasolt oktatási ág

3.1 Létfontosságú megtanítani a közösségi média és más digitális eszközök használatát a gyermekeknek és a törvényes képviselőiknek, mivel a gyermekek sokszor felnőtteknek tervezett digitális termékeket és szolgáltatásokat használnak, ahol a célzott marketingfogások és algoritmusok a hiszékenységükkel és a digitális eszközök rossz ismeretével visszaélő tartalmak megnyitására ösztönözhetik őket, vagy arra, hogy játékos alkalmazások vagy más, gyermekek által használt eszközök mögött rejtőző veszélyes személyekkel lépjenek kapcsolatba.

3.2 Sokszor sem a gyermekek, sem a szülők nem fogják fel, hogy mennyi személyes adatot osztanak meg a közösségi médiában. A digitális készségek és jártasság, a személyes adatok felhasználási módjának tudatosítása elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyermekek tájékozottan használják a virtuális világot.

3.3 A szülőknek, nevelőknek, tanároknak, klubok, szabadidőközpontok stb. felelőseinek is szükségük van e készségekre a gyermekek irányításához.

3.4 Az EGSZB szerint az oktatási ág fő feladata megvédeni a gyermekeket a digitális életükben, és önrendelkezővé tenni őket a virtuális világban.

3.5 Számos tanárnál, szülőnél, nevelőnél ugyanis nem alakultak ki az elvárt készségek, és nehezen tudják tartani a lépést a technológiai változásokkal.

Ezeknek a képzéseknek ki kell térniük a gyermek online jogaira is, mivel a gyermek jogai online és offline is azonosak.

3.6 A stratégia ezen ágának az uniós és nemzetközi szintű szoros együttműködésen, a szervezett civil társadalommal és főleg az iskolával való munka megerősítésén kell alapulnia.

Alapvetően fontos, hogy a nemzeti tantervek tartalmazzanak kötelező gyakorlati képzést az online böngészésről és annak kockázatairól, miközben inkluzívak és tiszteletben tartják általában a sokszínűséget és különösen az akadálymentességet.

3.7 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon szándékát, hogy a fent említett hálózatokon és multiplikátorokon keresztül médiatudatossági kampányokat szervezzen a gyermekek és törvényes képviselőik számára. Határozottan ösztönzi ezek kiterjesztését a többi civil szervezetre is a hatásának növelése és kreatív megoldások kifejlesztése érdekében, mivel egyes tagállamokban nekik tartós helyszíni és első vonalbeli tapasztalataik vannak. Az EGSZB úgy véli, hogy az oktatásnak ebben az összefüggésben döntő szerepe van, mivel ez a gyermekek online szexuális bántalmazása megelőzésének másik eszköze.

3.8 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a gyermekeket ösztönözni kell arra, hogy részt vegyenek az őket érintő stratégiai vitákban, azáltal, hogy jogot biztosítunk számukra az online közösségi platformokon való találkozásra és összefogásra, és bevonjuk őket a digitális menetrend meghatározásába. Ezért üdvözli a gyermekek részvételével foglalkozó új uniós platform létrehozását, és kéri, hogy a gyermekek véleményét ne csak meghallgassák, hanem ténylegesen is foglalkozzanak vele.

4. **A rendeletjavaslatban kilátásba helyezett szankciók**

4.1 Mostanáig a tárhelyszolgáltatók és a személyközi kommunikációs szolgáltatók önkéntesen derítették fel a tiltott tartalmakat. Hallgatólagosan nehezményezve az önszabályozás kudarcát, az Európai Bizottság a cselekvésre késztetésüket javasolja, a nemzeti hatóságok által indított vizsgálati eljárás alapján kiszabott pénzbüntetés terhe alatt. Ez konkrétan azt jelenti, hogy a szolgáltatóknak és tárhelynyújtóknak *prima facie* mindent ellenőrizniük kell, ami a szervereiken átmegy.

4.2 Az EGSZB megérti, hogy az Európai Bizottság célja nem az, hogy megfossza a polgárokat a levélváltások titkosságától, de aggodalmát fejezi ki a beavatkozó jellegű technológiák esetlegesen nem megfelelő használata miatt, amelyek alááshatják a magánélet védelmét, ha azokat nem megfelelően tervezték és szabályozták. A kitűzött cél kettős: a technológia segítségével megakadályozni a gyermek szexuális bántalmazását és elkerülni, hogy a magánüzemeltetők algoritmusokkal általánosan ellenőrizzék az üzenetváltást.

4.3 Az EGSZB úgy véli, hogy az algoritmusok fejlesztésének, tesztelésének és használatának gyakorlatát úgy kellene szabályozni, hogy az érdekelt feleket megfelelő és hatékony algoritmikus irányítás kialakítására ösztönözzük, sőt kötelezzük, hogy biztosítsák eszközeik megfelelő működését. Úgy véli, hogy magyarázó módszerekre van szükség az eszközök jobb megértéséhez, és így azok torzításainak és működési hibáinak feltárásához, hogy a probléma megoldható legyen, mielőtt a felhasználók áldozatokká válnának.

4.4 Az EGSZB elismeri, hogy a javaslat a nemzeti bíróság ellenőrzésével összehangolt vizsgálatokat ír elő, de sürgeti az Európai Bizottságot, hogy az egyéni szabadságok megóvása érdekében javítson ezen.

4.5 Az EGSZB hangsúlyozza a kiegyensúlyozott megközelítés fontosságát, mivel a tervezett rendszer üzenetek, fényképek és videók elemzésével azonosítja az esetleges gyermekbántalmazást, és riasztja „bizonyosság" esetén az illetékes hatóságokat. A riasztási mechanizmusnak tartalmaznia kell a tervezett intézkedések szükségességét, eredményességét, arányosságát és egyensúlyát.

4.6 Emlékeztet, hogy a Schrems I ügyben ([14]) a Bíróság megállapította, hogy az a szabályozás, amely lehetővé teszi a hatóságok számára az általános jellegű hozzáférést a kommunikációk tartalmához, sérti az Alapjogi Chartában biztosított magánélethez való jog lényegét. A valamely szerveren tárolt tartalmak digitalizálása, ami a szerveren áthaladó minden kommunikáció elemzésével jár, kétségeket kelt tehát.

4.7 A nyomon követés felelőssége a platformokra és/vagy a közösségi médiára hárul majd, őket felkérhetik tehát, hogy nyomon kövessék a gyermekzaklatási anyagokat, különben a globális forgalmuk akár 6 %-át is kitevő pénzbüntetést kell fizetniük. Mesterséges intelligencia segítségével fel kellene deríteniük a felnőttek gyermekcsábítást célzó beszédmódját is, hogy blokkolni lehessen az ilyen üzenetváltásokat. Az algoritmikus ellenőrzés megfelelő használata – mivel nem tévedhetetlen – létfontosságú a alaptalan vádakhoz vezető hibák kiküszöböléséhez.

4.8 Az Európai Bizottság kötelezné a platformokat annak felmérésére is, hogy a szolgáltatásaik mennyire használhatók gyermekpornográf képek terjesztésére vagy gyermekcsábításra, valamint egy átfogó uniós magatartási kódexet javasol az életkornak megfelelő kialakításról ([15]), amelyet általános feltételek kísérnének, ami előtt az EGSZB értetlenül áll.

4.9 Hozzáteszi, hogy a tagállamoknak független hatóságot kell majd kinevezniük, amely felügyeli, hogy a platformok teljesítik-e a kötelességüket, és amely adott esetben jogosult lesz határozott időre szóló végzés kibocsátását kérni a bíróságtól vagy független közigazgatási hatóságtól egy adott szolgáltatáson elérhető konkrét tartalom felderítésére vonatkozóan, az érintett vállalattól pedig kérheti, hogy kutassa fel „a gyermek szexuális zaklatásával kapcsolatos vagy a bántalmazást előkészítő, sőt gyermekcsábítási célú anyagokat".

4.10 Ha ezek a független hatóságok úgy ítélik meg, hogy egy szolgáltatás túl kockázatos a gyermekek számára, akkor a tárhelyszolgáltatókat és a személyközi kommunikációs szolgáltatókat felkérhetik arra, hogy egy meghatározott időtartamra digitalizálják tartalmaikat és üzenetváltásaikat. Az EGSZB azt szeretné, ha ennek az eszköznek az alkalmazását a nemzeti bíróság mint az egyéni szabadságok őrének tényleges és előzetes ellenőrzése alá helyeznék, és kérdésesnek tartja, hogy össze lehet-e egyeztetni az ilyenfajta végzést az Alapjogi Chartával.

4.11 A rendeletre vonatkozó javaslat, ebben a formában elfogadva, kényszerítené a technológiai vállalatokat, hogy a gyermekbántalmazás felderítése céljából a platformjaikat algoritmusokkal ellenőrizzék.

4.12 Bár a cél dicséretes, az EGSZB úgy véli, hogy fennáll a veszélye annak, hogy akadályozzák az online magánlevelezés tiszteletben tartását, a magánélet tiszteletben tartásához való jogot és a személyes adatok védelmét, és hogy mindent meg kell tenni ennek elkerülése érdekében.

4.13 Az EGSZB álláspontja az, hogy mindenkinek az érdekeit védeni kell, mert ezek egy része alkotmányos követelmény; ilyen eset a levéltitok és a magánélet tiszteletben tartása ([16]).

([14]) C-362/14. sz. ügy, (94) bekezdés.
([15]) COM(2022) 212 final.
([16]) La consitutionnalisation du droit au respect de la vie privée.

4.14 Hangsúlyozza, hogy a tárhely- és kommunikációs szolgáltatások kilátásba helyezett kötelező általános vizsgálata a levéltitkot biztosító összes módszert veszélyezteti, például a végponttól végpontig terjedő titkosítást.

4.15 Azt azonban az Európai Bizottság elismeri, hogy felnőttek gyermekcsábító üzenetváltásainak a keresése „általában véve a legilletéktelenebb behatolás a felhasználók számára”, mivel „automatikusan be kell olvasni hozzá a személyközi üzenetváltást”.

5. **Egy új európai ügynökség létrehozása**

5.1 A rendeletjavaslat előírja egy Hágában székelő független európai ügynökség létrehozását is az Europol mellett, 26 millió eurós költségvetéssel, amelynek feladata a bejelentett tiltott anyagok vizsgálata, az ujjnyomatok és tiltott anyagok adatbázisainak összehangolása és a vállalkozások támogatása a megbízható technológiák megtalálása céljából.

Közvetítene a technológiai vállalatok, a bűnüldöző hatóságok és az áldozatok között is.

5.2 Az EGSZB örömmel fogadja, hogy ennek az ügynökségnek a hatásköre két fő ágra oszlik: egy műveleti központ meg egy kutatási és elemzési központ, mivel az online gyermekpornográfia és pedofília elleni küzdelem fontossága megköveteli a műveletek és elemzések összehangolását.

5.3 A műveleti szempont alapvető, és indokolja, hogy szorosan működjön együtt az Europollal, amelynek hatékonysága már nem kérdéses. A gyermekeket érintő online szexuális bűncselekmények uniós és nemzetközi elterjedtsége indokolja a létét.

5.4 Az EGSZB örömmel fogadná az Eurojust részvételét a műveletekben az Európai Bizottság által tervezett keretben, mivel az összehangolt felmérések egyben összehangolt bírósági vizsgálatokat is jelentenek.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 2011/83/EU irányelvnek a távollevők között kötött pénzügyi szolgáltatási szerződések tekintetében történő módosításáról és a 2002/65/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről

(COM(2022) 204 final – 2022/0147 (COD))

(2022/C 486/19)

Előadó: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Felkérés:	Európai Parlament, 2022.5.18.
	az Európai Unió Tanácsa, 2022.5.23.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.8.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülés száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	229/0/3

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli az Európai Bizottság kezdeményezését a 2011/83/EU irányelvnek a távollevők között kötött pénzügyi szolgáltatási szerződések tekintetében történő módosításáról és a 2001/65/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről. Ezt a kezdeményezést szükségessé teszi a társadalom és a magatartás fejlődése, az új technikai megoldások kialakulása, valamint az egységes piac megerősítése mint a pénzügyi szolgáltatások szabad mozgását biztosító eszköz, továbbá a fogyasztóvédelmi szabályok is. A Covid19-válság nagy próbatétel volt az EU rezilienciája szempontjából, és olyan új tendenciákat indított el és ötleteket vetett fel, amelyekkel foglalkozni kell. Az EGSZB ebből a szempontból is támogatja ezt a javaslatot.

1.2. Annak ellenére, hogy az EGSZB támogatja a javaslatot, kitart amellett, hogy be kell ruházni az emberek digitális és pénzügyi jártasságának fejlesztésébe annak érdekében, hogy a fogyasztók tisztában legyenek a távollevők közötti pénzügyi szolgáltatási szerződésekkel kapcsolatos jogaikkal és kötelességeikkel, különösen a szerződéstől való elállás jogával, valamint a szerződéskötést megelőző szakaszban a további tájékoztatáshoz való joggal. A tagállamoknak stratégiai kommunikációs programba kell beruházniuk annak érdekében, hogy az alapvető fogyasztói jogokkal összhangban erősítsék az egységes piacban rejlő lehetőségeket.

1.3. Az EGSZB kijelenti, hogy elengedhetetlen a kiegyensúlyozott megközelítés a digitális térben és a hagyományos üzlethelyiségekben folyó tevékenységek között. Az EGSZB támogatja a technológiai innováció eredményeit, ugyanakkor kiemeli, hogy az emberi kontaktus továbbra is alapvető fontosságú, ha azonosításról és adatvédelemről van szó. Szem előtt tartva, hogy a digitalizáció és a modernizáció nagyon fontos szerepet játszik a polgárok jóllétének javításában, az EGSZB azt is kijelenti, hogy még mindig sok különbség van a tagállamok és a régiók között, és egyesek több „fizikai” infrastruktúra fenntartását kérik a helyi közösségek támogatása érdekében. Az EGSZB úgy véli, hogy a helyi önkormányzatok bevonása a pénzügyi vállalatok döntéshozatali folyamataiba – különösen a vidéki térségek fizikai infrastruktúrájának meglétét illetően – segíthet a helyi közösségek támogatásában. Az EGSZB kéri, hogy biztosítsák az „emberi beavatkozás” igénylésének jogát a távollevők közötti pénzügyi szolgáltatások során.

1.4. Az EGSZB és a keretein belül képviselt civil társadalmi szervezetek hisznek abban, hogy az egységes piac az európai projekt megerősítésének eszköze lehet. A pénzügyi rendszereinkbe vetett bizalom növelése olyan alapelv, amely támogatja a társadalmat a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások területén. Ezzel összefüggésben az EGSZB külön felhívja a figyelmet a kiberbiztonságba való következetes beruházások szükségességére. A polgároknak tisztában kell lenniük azzal, hogy milyen kockázatokkal jár, ha távollévőként kötnek szerződéseket. Azonban még ennél is fontosabb, hogy bízzanak a rendszerben. Ez nélkülözhetetlen ahhoz, hogy fellendítsük az egységes piacot és a pénzügyi szolgáltatások szabad mozgását, amelyek jelentősége egyre nő, különösen a Covid19-helyzetet követően, és konkrétan az e-kereskedelmi tevékenységek és a digitális szolgáltatások fejlődése miatt.

1.5. Az EGSZB emlékezteti az Európai Bizottságot arra, hogy ezt a javaslatot össze kell hangolni a fogyasztói jogokról szóló irányelvvel. Miután a fogyasztói jogokról szóló irányelv számos eredményt ért el, és figyelembe véve az új fogyasztóügyi stratégia ([1]) elindítását, ez a távollevők közötti pénzügyi szolgáltatásokról szóló dokumentum jelenti a tökéletes pillanatot a fogyasztói jogok tiszteletben tartásának megerősítésére és a vállalatok erre irányuló beruházásainak fellendítésére. Az EGSZB kéri, hogy vonják be a civil társadalmi szervezeteket, hogy az irányelv jövőbeli végrehajtását jobban elő lehessen készíteni és nyomon lehessen követni. Ez jó példa egy olyan területre, ahol a civil társadalmi szervezetek támogathatják a jobb környezet kialakítását és hozzájárulhatnak ahhoz, valamint segíthetnek a pozitív megközelítés biztosításában.

1.6. A mesterségesintelligencia-mechanizmusok biztonságos és megbízható környezetet biztosíthatnak ezen irányelvjavaslat számára. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy az innováció mekkora jelentőséggel bír a társadalom számára, és támogatja, hogy ezen a területen minden lehetséges eszközzel biztonságos és modern élményt nyújtsanak a fogyasztóknak és a vállalkozásoknak. Az EGSZB már korábban is foglalkozott ezzel a területtel, és határozottan ajánlja, hogy a mesterséges intelligenciát használják fel egy olyan jobb, integráltabb egységes piac kiépítésére, amely támogatja a polgárokat és biztosítja a pénzügyi rendszeren belüli biztonságos tranzakciókat ([2]).

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy az egységes piac célkitűzéseinek és elveinek figyelembevételével az EU bevált gyakorlatokat alakíthat ki a távollevők közötti pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatban. Ez a javaslat a vállalatokat és a fogyasztókat érintő intézkedésekkel foglalkozik, de az EGSZB ragaszkodik ahhoz, hogy tisztázni kell az EU-n kívül letelepedett vállalkozások tevékenységeit, amelyek hatással lehetnek az európai polgárokra. Az EGSZB úgy véli, hogy a harmonizáció szükségességét is ennek megfelelően kell kezelni és tiszteletben tartani.

1.8. Az EGSZB lépéseket szorgalmaz a távolról nyújtott pénzügyi szolgáltatások érzékeny folyamatához kapcsolódó „reklámszabályok és -normák” tekintetében. A tisztességtelen verseny és a rendszer aláásásának elkerülése érdekében elengedhetetlen az e szolgáltatások reklámozására vonatkozó szabályok harmonizálása. Amennyiben az üzenet erős, az eredmények várhatóan a vállalatok és a polgárok javát is szolgálják, és pozitív hatást gyakorolnak a fogyasztói magatartásra, többek között a fenntarthatóság tekintetében is. Az EGSZB azt is hangsúlyozza, hogy a fogyasztói szervezeteket be kell vonni a vállalatok és a polgárok közötti egészségesebb párbeszéd lehetővé tétele érdekében.

1.9. Végezetül az EGSZB úgy véli, hogy az irányelv jobb végrehajtása és elveinek tényleges kiaknázása érdekében, valamint a jobb eredmények eléréséhez elengedhetetlenek az infrastrukturális beruházások. A polgárok kétségkívül profitálhatnak abból, ha a szolgáltatások jobbak és átláthatóbbak, de ennek megfelelően minden területen hozzá kell férniük az 5G-hez, a teljes hálózati lefedettséghez és más infrastrukturális létesítményekhez, és ez jelenleg messze nem általánosan jellemző. Az EGSZB kéri a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz pénzügyi forrásainak jobb és hatékonyabb felhasználását e beruházások kezelése, valamint annak biztosítása érdekében, hogy senki se maradjon le.

2. **Általános megjegyzések**

2.1. A fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról szóló 2002/65/EK irányelv (a továbbiakban: az irányelv) célja – ezen a területen egyes fogyasztóvédelmi szabályok harmonizálásával – az egységes piacon a pénzügyi szolgáltatások szabad mozgásának és magas szintű fogyasztóvédelemnek a biztosítása. Fontos kiemelni, hogy számos olyan újabb irányelv és rendelet létezik, amely magas szintű fogyasztóvédelmi normákat állapít meg, és az új irányelvre irányuló javaslat szerepe, hogy biztonsági hálót biztosítson azokban az esetekben, amikor ez a védelem hiányzik vagy hiányozhat. Amennyiben egy fogyasztói pénzügyi szolgáltatásra nincs termékspecifikus uniós jogszabály vagy uniós horizontális szabályozás, az irányelv horizontálisan vonatkozik minden olyan létező vagy jövőbeli banki, hitel-, biztosítási, magánnyugdíj-, befektetési vagy fizetési jellegű szolgáltatásra, amelyre a szerződést egymástól távol levő kommunikációs eszközök révén (azaz a kereskedő és a fogyasztó egyidejű fizikai jelenléte nélkül) kötik meg. Az irányelv meghatározza a fogyasztó részére a távollevők között kötött szerződés megkötése előtt nyújtandó tájékoztatást (a szerződéskötést megelőző tájékoztatás), bizonyos pénzügyi szolgáltatások esetében elállási jogot biztosít a fogyasztó számára, valamint szabályokat állapít meg a nem kezdeményezett szolgáltatásokra és a kéretlen kommunikációra vonatkozóan.

([1]) HL C 286., 2021.7.16., 45. o.
([2]) HL C 517., 2021.12.22., 61. o.

2.2. Az elmúlt 20 évben a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazása gyorsan változott. A pénzügyi szolgáltatók és a fogyasztók már nem használnak faxkészülékeket, és új szereplők (például pénzügyi technológiai cégek) jelentek meg, új üzleti modellekkel és új értékesítési csatornákkal (például online értékesített pénzügyi szolgáltatásokkal).

2.3. Az európai bizottsági javaslat célja a jogszabályi keret egyszerűsítése és korszerűsítése a meglévő irányelv hatályon kívül helyezésével, egyidejűleg a fogyasztói jogokról szóló, horizontálisan alkalmazandó irányelv hatálya alá vonva a távollevők között kötött pénzügyi szolgáltatási szerződésekkel kapcsolatos fogyasztói jogok releváns szempontjait.

2.4. A jogszabály általános célja változatlan, ez pedig nem más, mint az egységes piacon a pénzügyi szolgáltatások nyújtásának előmozdítása, a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítása mellett. Ezt a célt öt különböző módon lehet elérni:

— teljes harmonizáció: valamennyi pénzügyi szolgáltatóra hasonló szabályok fognak vonatkozni és a fogyasztók számára ugyanazon jogokat fogják biztosítani minden tagállamban,

— szerződéskötést megelőző tájékoztatás: a legfontosabb információk időben, egyértelműen és érthetően, akár elektronikus úton, akár papíron történő kézhezvétele biztosítja a szükséges átláthatóságot, és megerősíti a fogyasztók érdekérvényesítési képességét. E tekintetben a javaslat célja annak szabályozása, hogy a szerződéskötést megelőző tájékoztatást milyen terjedelemben, hogyan és mikor kell megadni,

— elállási jog: az elállási jog alapvető fogyasztói jog. Ez különösen fontos a pénzügyi szolgáltatások területén, mivel bizonyos termékek és szolgáltatások összetettek és esetleg nehezen érthetőek,

— tisztességes online magatartás: a pénzügyi szolgáltatási szerződéseket egyre gyakrabban elektronikusan kötik meg. Ezért a javaslat a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítása érdekében speciális szabályokat határoz meg a fogyasztók pénzügyi szolgáltatási szerződések elektronikus úton történő megkötésekor biztosítandó védelmére vonatkozóan, valamint

— végrehajtás: a javaslat kiterjeszti a fogyasztói jogokról szóló 2011/83/EU irányelvben (a továbbiakban: a fogyasztói jogokról szóló irányelv) jelenleg alkalmazandó végrehajtási és szankciós szabályokat a távollevők között kötött pénzügyi szolgáltatási szerződésekre.

3. **Pénzügyi szolgáltatások és az egységes piac**

3.1. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU egésze komoly kihívásokkal néz szembe a Covid19-válságot követően, valamint az ukrajnai orosz agresszió és a közeledő pénzügyi válság összefüggésében. Tény, hogy megrendült a fogyasztói bizalom. Ezenkívül a háztartások jelentős eladósodottságával is foglalkozni kell, és ezt a problémát még messze nem sikerült leküzdeni. Ezt a pénzügyi politikákkal kapcsolatos valamennyi intézkedés összefüggésében figyelembe kell venni. A fogyasztóknak bízniuk kell a rendszerben, és ez elengedhetetlen a bizalom kiépítéséhez, valamint gazdaságaink és társadalmaink helyreállításának biztosításához.

3.2. Az EGSZB egyetért a harmonizáció szükségességével. Ez azonban nem áshatja alá és nem károsíthatja a polgárokat. Meg kell érteni, hogy nem minden polgár halad előre azonos ütemben a digitalizációt illetően, és ennek a folyamatnak senkit sem szabad hátrahagynia. Az EGSZB úgy véli, hogy a pénzügyi jártasságba való beruházást a javaslathoz szorosan illeszkedő prioritásnak kell tekinteni.

3.3. Fontos biztosítani, hogy az adatvédelem központi helyet kapjon e folyamatban. Az európai polgároknak bízniuk kell abban, hogy megoszthatják adataikat jogi és fogyasztóvédelmi célokból, és ezt a bizalmat csak erős és megbízható rendszerrel lehet megteremteni. Az adatvédelem manapság a polgárok egyik elsődleges aggálya, és a kiberbiztonság kulcsfontosságú az olyan kommunikációs folyamatok fejlesztéséhez, amelyek a távollevők közötti pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatosak.

3.4. Létfontosságú annak biztosítása, hogy e javaslatot összehangolják a fogyasztói jogokról szóló irányelvvel. Mindenképpen biztosítani kell továbbá azt is, hogy az új fogyasztóügyi stratégia ([3]) elvei központi szerepet játsszanak e koncepcióban. Az EGSZB úgy véli, hogy a szervezett civil társadalom és a szociális partnerek pozitív szerepet játszhatnak a folyamatban, elsősorban azáltal, hogy segítenek a polgároknak a jogaik védelmében, de olyan jó légkör megteremtése által is, amelyben a vállalatok versenyezhetnek, valamint jobb és érthetőbb szolgáltatásokat hozhatnak létre a fogyasztók számára.

([3]) HL C 286., 2021.7.16., 45. o.

3.5. A mesterségesintelligencia-mechanizmusok kulcsfontosságúak e javaslat szempontjából. A folyamatok és a kapcsolódó követelmények teljesítésének megkönnyítése révén egyszerűbbé tehetik a fogyasztói műveleteket, különösen a kevésbé felkészült vagy „digitalizált” polgárok számára. Az EGSZB kéri, hogy a jövőbeli végrehajtási folyamat sikeresebbé tétele érdekében egyértelműsítsék és használják ezeket az eszközöket.

3.6. Az EGSZB szorgalmazza egyenlő versenyfeltételek biztosítását ezen a területen annak érdekében, hogy minden szereplő (vállalat) megbízható szolgáltatást tudjon nyújtani a polgároknak. Ezért elengedhetetlen az átláthatóságba és az egyértelmű üzenetekbe beruházni, elkerülendő az Európán kívülről jövő tisztességtelen versenyt, amely azzal a kockázattal jár, hogy aláássa az irányelvjavaslatban előirányzott pozitív hatást.

4. **A fogyasztókra és a vállalkozásokra gyakorolt hatás: online és offline műveletek**

4.1. A digitalizációra szükség van a versenyképesség fokozása és az emberek életének megkönnyítése érdekében. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja annak biztosítását, hogy mindenki megfelelő körülmények között működhessen, és hogy mindenki ugyanolyan szintű ismeretekkel rendelkezzen. Azonban ez messze áll a valóságtól.

4.2. Az EGSZB „intelligens digitalizációt” szorgalmaz, amelyben a technológia a polgárokat szolgálja, megkönnyíti a kommunikációt és fokozza az emberek jólétét. A digitalizáció azonban önmagában nem megoldás minden problémára, és azt inkább össze kell hangolni más prioritásokkal. Az emberek technológiahasználatot illető ismeretei még mindig nagyon egyenetlenek az EU-ban, és a beruházásokat ezt szem előtt kell tartva kell végrehajtani. Végezetül az EGSZB emlékezteti az Európai Bizottságot, hogy bár a technológia használata fontos, a „lekapcsolódáshoz” való jog szintén az, és ezt figyelembe kell venni a politikai döntéshozatali folyamatban.

4.3. A pénzügyi vállalatoknak biztosítaniuk kell, hogy a piac minden változást jól érzékeljen. A kommunikáció ezért elengedhetetlen az eredmények eléréséhez és az átalakulási folyamat irányításához.

4.4. Az EGSZB határozottan támogatja az olyan technológiát és innovációt, amely jobb fogyasztói élményt nyújthat és megkönnyítheti a polgárok életét. A fogyasztói magatartás változásai lehetőséget kínálnak a pozitív változásokra, és alkalmat jelentenek reziliensebb és fenntarthatóbb műveletek ösztönzésére a távollevők között kötött pénzügyi szolgáltatási szerződések területén. Az EGSZB szerint a reklámozásra vonatkozó szabályoknak világosaknak kell lenniük, és azokat össze kell hangolni az olyan egyéb kapcsolódó műveletekkel, amelyek hatással lehetnek a fogyasztókra. Garantálni kell a fogyasztók jogait és kötelezettségeit.

4.5. Az EGSZB úgy véli, hogy ez a javaslat összhangban van az Európai Unió Alapjogi Chartájával, ebből következően az arányosság elvével is az e területen a vállalatokra és a fogyasztókra kiszabott szankciók tekintetében. Az EGSZB ezt nagyon pozitívnak tartja, és mindenképpen hangsúlyozni kívánja. Az EGSZB alapvető elvnek tartja, hogy a szankciók súlyosságának tükröznie kell a bűncselekmény súlyosságát, ebben az esetben a fogyasztóvédelem megsértésének súlyosságát az irányelvjavaslatban meghatározottak szerint.

4.6. Az EGSZB számára rendkívül fontos, hogy kiegyensúlyozott megközelítést kell biztosítani az emberi támogatás igényléséhez való jog tekintetében a távollevők között kötött pénzügyi szerződések esetében. A lakosságnak még mindig van egy nagy része, amely igényli az ilyen támogatást, és a bankoknak és az intézményeknek tisztában kell lenniük ezekkel a korlátokkal. Ezt számba kell venni, amikor az intézmények beruházásokról és bizonyos „fizikai” szolgáltatások fenntartásáról döntenek.

4.7. Az EGSZB úgy véli, hogy nemcsak a bankoknak, hanem minden pénzügyi intézménynek be kell fektetnie oktatási és képzési rendszerekbe annak érdekében, hogy alkalmazottaik segítséget kapjanak az ügyféltámogatásban. A távolról nyújtott pénzügyi szolgáltatások nagyon fontosak, de nem kevésbé jelentősek azok az emberi erőforrások, amelyek támogatást nyújtanak ezen a területen. Az alkalmazottaknak rendelkezniük kell a megfelelő készségekkel és képzéssel ahhoz, hogy segítsék eligazodni az ügyfeleket. Végül, még akkor is, ha a szolgáltatások támogatására mesterséges intelligenciát használnak, az ügyfelekkel való hatékonyabb interakcióhoz „emberi dimenzióra” van szükség.

5. **Hatásvizsgálat – a civil társadalom szerepe**

5.1. Az EGSZB ismételten felhívja az Európai Bizottság és a tagállamok figyelmét arra a lehetőségre, hogy bevonják a szociális partnereket és a szervezett civil társadalmat az irányelvről szóló kommunikációba és a végrehajtási folyamatba. A civil társadalmi szervezetek nemcsak az ismereteiknek, hanem különösen a „helyszíni jelenlétüknek” köszönhetően is segíthetnek a megfelelő kommunikáció biztosításában, például a társadalom olyan alapvető részeinek elérése érdekében, amelyek vidéki területeken élnek, vagy nehezen férnek hozzá a tömegtájékoztatási csatornákhoz. Az EGSZB-ben képviselt civil társadalmi szervezetek támogathatják a javaslat helyes végrehajtását annak érdekében, hogy jobb eredményeket érjünk el, és fokozódjon a polgárok bevonása a folyamatba.

6. **Pénzügyi szolgáltatások és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz – a további lépések**

6.1. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz az európai helyreállítási terv, a Next Generation EU fő pillére. Ennek célja, hogy pénzügyi támogatást nyújtson a tagállamoknak a Covid19-világjárvány gazdasági és társadalmi hatásainak leküzdése, valamint az európai gazdaság jövőbeli sokkhatásokkal szemben ellenállóbbá tétele érdekében. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy a rendszer javításához a tagállamok kihasználhatnák ezt a mechanizmust annak érdekében, hogy ezen a területen megkönnyítsék az emberek életét.

6.2. Rendkívül fontos, hogy be kell ruházni a digitális és pénzügyi jártasságba a fogyasztók tájékozottságának és védelmének megerősítése érdekében. A fogyasztók digitális és pénzügyi képességeinek fejlesztése elengedhetetlen a digitális menetrend célkitűzéseinek eléréséhez, beleértve a magas teljesítményű piac kialakítását és a fogyasztóvédelem fokozását. Az EGSZB tisztában van az adatvédelem értékével, és támogatja a fogyasztók e védelem teljes körű garantálásához való jogát. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a pénzügyi termékek távértékesítéssel történő forgalmazásának kiegyensúlyozott fejlődése csak akkor lehet sikeres, ha a tagállamok elegendő erőforrást biztosítanak az ilyen kihívások kezeléséhez és a pénzügyi szolgáltatások online kereskedelmébe vetett bizalom erősítéséhez, valamint ha mérik az e téren elért eredményeket, és beszámolnak ezekről az Európai Bizottságnak, amely értékeli az eredményeket, és javaslatot tesz bevált gyakorlatokra.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az 1303/2013/EU rendeletnek és az (EU) 2021/1060 rendeletnek az Orosz Föderáció által elkövetett katonai agresszió következményeinek kezelését célzó további rugalmasság tekintetében történő módosításáról FAST (a területeknek nyújtott rugalmas támogatás) – CARE

(COM(2022) 325 final – 2022/0208 (COD))

(2022/C 486/20)

Előadó: **Elena-Alexandra CALISTRU**

Felkérés:	Európai Parlament: 2022.7.4.
	az Európai Unió Tanácsa, 2022.7.15.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 177. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	189/0/1

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az Európai Bizottság FAST – CARE javaslatával megtette a nagyon szükséges további lépéseket annak érdekében, hogy segítse a tagállamokat, a helyi önkormányzatokat és a civil társadalmi partnereket az Ukrajna ellen irányuló orosz agresszió következményeinek kezelésében. Az EGSZB melegen üdvözli ezt az új, átfogó csomagot, amely azzal terjeszti ki a CARE keretében már eddig nyújtott támogatást, hogy további támogatást és nagyobb rugalmasságot biztosít a kohéziós politika keretében nyújtott finanszírozáson belül.

1.2. Az EGSZB azt is elismeri, hogy a február 24-én provokáció nélkül indított invázió közvetlen és közvetett hatásai az összes tagállamba, de különösen az EU határaira érkező menekültek számának folyamatos növekedéséhez vezettek, és ezért további intézkedésekre van szükség. A jelenlegi helyzet példa nélküli, és e sajátos körülmények között minden lehetséges, a helyzethez igazított intézkedést alkalmazni kell. Ebből a célból az EGSZB úgy véli, hogy a FAST – CARE választ ad ezekre a körülményekre azáltal, hogy további finanszírozást kínál az Oroszország által végrehajtott katonai agresszióból eredő migrációs kihívásokra, valamint azáltal is, hogy segít enyhíteni a projektek végrehajtása folyamán a Covid19, valamint a háború okozta magas energiaköltségek és nyersanyag- és munkaerőhiány együttes hatásaiból adódó késedelmet.

1.3. Az EGSZB folyamatosan hangsúlyozta, hogy minden lehetséges eszközzel azonnali és hatékony választ kell adni. A finanszírozás rugalmasságának biztosítására irányuló folyamatos erőfeszítéseknek biztosítaniuk kell a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret kohéziós politikai beruházásainak minél hatékonyabb végrehajtását, valamint a 2021–2027-es programok zökkenőmentes elindítását is. Az EGSZB üdvözli azt az ideiglenes lehetőséget, hogy az uniós költségvetésből 100 %-ban társfinanszírozzák a kohéziós politikai programok végrehajtását. Hasonlóképpen üdvözlendő az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), az Európai Szociális Alap (ESZA) és a Kohéziós Alap közötti, valamint a régiók kategóriái közötti további átcsoportosítások lehetősége.

1.4. Az EGSZB határozottan üdvözli, hogy az Európai Bizottság elismeri, hogy a helyi önkormányzatokra és a helyi közösségekben működő civil társadalmi szervezetekre súlyos terhet rótt az Oroszország katonai agressziójából eredő migrációs kihívások kezelése. Az EGSZB üdvözli azt a rendelkezést, hogy a vonatkozó prioritásokon belül legalább 30 %-os támogatási szintet kell elkülöníteni a helyi önkormányzatok, a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek számára annak biztosítása érdekében, hogy az ilyen típusú kedvezményezettek megfelelő arányban részesüljenek a forrásokból, mivel aktív szerepet játszanak a menekültek fogadására és integrálására irányuló intézkedésekben. Ez az arány azonban túl

alacsony lehet a nagyszámú menekültet befogadó országok számára; ezért tovább kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy ezt a szintet az Ukrajnával határos országok esetében növeljék.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a nem kormányzati szervezeteknek és a szociális partnereknek döntő szerepet kell játszaniuk mind végrehajtó szervezetekként, mind értékes partnerekként az ilyen programok végrehajtásának nyomon követésében, az EGSZB pedig nyitott arra, hogy elősegítse az uniós vagy ukrajnai civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek ilyen jellegű bevonásáról szóló további párbeszédet. A civil társadalom a háború kezdeti szakaszaiban bizonyította, hogy képes hatékonyan azonnali választ adni, és kellő erőforrások birtokában szoros kapcsolatot fog teremteni a helyi szükségletek és a magas szintű politikai gondolkodás között. Az EGSZB a háború elhúzódásával párhuzamosan továbbra is törekszik arra, hogy szorosabban részt vegyen az azonnali válaszintézkedések kidolgozásában, hosszú távon pedig az integrációs menetrend meghatározásában.

1.6. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy mentesítsék a tagállamokat a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret tematikus koncentrációra vonatkozó követelményeinek teljesítése alól, lehetővé téve számukra, hogy – tekintettel az adott helyszínek helyzetének gyors változásaira – forrásokat csoportosítsanak át az ugyanahhoz az alaphoz és régiókategóriához tartozó azonos prioritáson belüli tematikus célkitűzések között. Az EGSZB üdvözli azt a rendelkezést is, amely lehetővé teszi, hogy az invázió időpontjától kezdődően a befejezett vagy teljes mértékben végrehajtott műveletek kivételes kiadásai támogathatók legyenek.

1.7. Az EGSZB tudomásul veszi az átfogó intézkedések olyan kombinációját, amely figyelembe veszi a mikro-/egyéni szintű szükségleteket (pl. az átmeneti védelemben részesülő személyek alapvető szükségleteinek és támogatásának fedezésére engedélyezett, újonnan megállapított egységköltség időbeli meghosszabbítása és növelése), valamint a makroszintű/tagállami szintű szükségleteket (pl. a műveletek szakaszolásának megkönnyítését a 2014-2020-as programoktól a 2021–2027-es programokig, hogy több, késéssel szembesülő műveletet lehessen fogadni, ami ugyanakkor nem érinti a tematikus koncentrációra vonatkozó követelményeknek és az éghajlat-politikai hozzájárulási céloknak való megfelelésre vonatkozó tagállami kötelezettségeket).

1.8. A tagállamok adminisztratív terheinek enyhítését célzó rendelkezéseket, valamint az Európai Bizottság azon kötelezettségvállalását is tudomásul vesszük, hogy további támogatást és iránymutatást nyújtva segítséget nyújt a kedvezményezetteknek és az érdekelt feleknek, például a költségtúllépéseket elszenvedő közbeszerzési szerződések kezelése terén, valamint egyéb nem jogalkotási intézkedések és iránymutatások révén. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy működjön együtt a tagállamokkal, a helyi önkormányzatokkal és a civil társadalommal az összes lehetséges szükségtelen adminisztratív teher megszüntetése érdekében, és közben biztosítson teljes átláthatóságot az ukrajnai háború következményeinek kezelésére irányuló intézkedések elosztása és végrehajtása tekintetében. Ezzel összefüggésben az EGSZB azt is hangsúlyozza, hogy aktívabban be kell vonni az EU és Ukrajna civil társadalmát és szociális partnereit az erőforrások hatékony tervezésének, kezelésének és nyomon követésének biztosítása, valamint annak garantálása érdekében, hogy azok eljussanak azokhoz, akiknek a leginkább szükségük van rájuk, és ott, ahol a legnagyobb szükség van rájuk.

1.9. Az EGSZB egyetért azzal, hogy minden lehetséges intézkedést a jelenlegi többéves pénzügyi keret terhére kell végrehajtani. Ebben az összefüggésben az EGSZB egyetért az Európai Bizottság azon szándékával, hogy módosítsa a többéves pénzügyi keretről szóló rendeletet annak érdekében, hogy optimalizálják a 2014–2020-as fennmaradó forrásokat, és lehetővé tegyék a 2021–2027-es programra való zökkenőmentes átmenetet. Meg kell azonban jegyezni, hogy bár az EGSZB a programok kezdetétől a programok lezárásáig minden szinten mindig is maximális rugalmasságot szorgalmazott ([1]) annak biztosítása érdekében, hogy a rendelkezésre álló forrásokat a lehető legnagyobb mértékben felhasználják – mivel az ukrajnai háború közvetlen és közvetett következményei halmozódnak –, mindazonáltal úgy véli, hogy új, innovatív pénzügyi eszközök ([2]) bevezetésére is szükség lehet. Az EGSZB által korábban javasolt egyik lehetséges megoldás egy külön európai uniós alap létrehozása Ukrajna újjáépítésére és fejlesztésére, amely kiegészíti a háború által érintett tagállamok támogatására tett erőfeszítéseket ([3]).

([1]) Lásd az EGSZB állásfoglalását a következő tárgyban: *COVID19: Európai strukturális és beruházási alapok – Kivételes rugalmasság*.

([2]) Véleményeiben az EGSZB folyamatosan hangsúlyozza, hogy biztosítani kell, hogy a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret lehetőséget kínáljon új innovatív pénzügyi eszközök hozzáadására, a következőkön túlmenően: *Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz* (HL C 364., 2020.10.28.); *Covid19: Európai strukturális és beruházási alapok – Kivételes rugalmasság; A koronavírus-reagálási beruházási kezdeményezésről szóló rendelet; A leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alap (FEAD)/Covid19-válság*.

([3]) Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: 8. kohéziós jelentés, (HL C 323., 2022.8.26., 54. o.).

1.10. Az EGSZB arra kéri a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy mielőbb hagyják jóvá a rendeletet, hogy azt a lehető leghamarabb el lehessen fogadni. A kihívás nagyságrendje kollektív és összehangoltabb válaszlépéseket tesz szükségessé, különösen a hideg évszak gyors közeledtével.

2. **Általános megjegyzések**

2.1. Február 24. óta az Európai Bizottság már számos javaslatot terjesztett elő az Európában lévő menekültekre irányuló kohéziós fellépés (CARE) keretében annak biztosítására, hogy a 2014–2020-as kohéziós politika és a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alap programjai keretében rendelkezésre álló valamennyi finanszírozást, valamint a REACT-EU programokból történő előfinanszírozást gyorsan mozgósítsák az Ukrajna ellen irányuló orosz háborús agresszió azonnali következményeinek kezelésére, lehetővé téve ugyanakkor a tagállamok számára arra irányuló erőfeszítéseik folytatását, hogy biztosítsák gazdaságaik zöld, digitális és reziliens helyreállítását a Covid19-világjárvány okozta válságból.

2.2. Mivel azonban a szükségletek továbbra is nőnek, az Európai Tanács, az Európai Parlament és az uniós régiók felkérték az Európai Bizottságot, hogy a többéves pénzügyi kereten belül terjesszen elő új kezdeményezéseket a tagállamok e téren tett erőfeszítéseinek támogatása érdekében. Most támogatásra van szükség a lakóhelyüket elhagyni kényszerülő polgári személyek hosszabb távú szükségleteihez, akik számára segítséget kell nyújtani a beilleszkedéshez, szállás és egészségügyi ellátás biztosítása, valamint a foglalkoztatáshoz és az oktatáshoz való hozzáférés révén, amíg az uniós tagállamokban tartózkodnak. Érdemes megjegyezni, hogy a menekültek hosszabb távú szükségleteinek kielégítése olyan közösségeket érint, amelyeket már súlyosan érintett a Covid19-világjárvány is (pl. az egészségügyi rendszerre nehezedő teher), de olyan új problémákat is felvet, mint a szakpolitikai beavatkozások nemek közötti egyenlőséget figyelembe vevő vonatkozásai (pl. túl kevés gyermeket írattak be iskolákba, ami jelentősen akadályozza a nők szakmai beilleszkedését).

2.3. A háború szűk keresztmetszeteket okozott az ellátási láncban és munkaerőhiányt idézett elő. Emellett súlyosbította a nyersanyagárak emelkedését, beleértve az energia és az alapanyagok árait is. Ez a helyzet még hozzáadódik a világjárvány következményeihez, ami további terhet ró az állami költségvetésekre, és tovább késlelteti a beruházásokat, különösen az infrastruktúra terén.

2.4. A FAST – CARE csomag számos jelentős változtatást vezet be a 2014–2020 közötti időszakra és a 2021–2027-es időszakra vonatkozó kohéziós politikai jogszabályokba annak érdekében, hogy tovább gyorsítsa és egyszerűsítse a harmadik országbeli állampolgárok integrációjához nyújtott tagállami támogatást, és folytassa a régiók Covid19-világjárványból való kilábalásának támogatását.

2.5. Több támogatást kell biztosítani a lakóhelyüket elhagyni kényszerülő személyeket befogadóknak – a tagállamoknak, a helyi önkormányzatoknak és a civil társadalmi szervezeteknek –, méghozzá a következő intézkedések révén:

— az előfinanszírozási kifizetések 2022-ben és 2023-ban további 3,5 milliárd EUR-val növekednek, ami gyors kiegészítő likviditást biztosít valamennyi tagállam számára;

— a 2014–2020-as időszakban a 100 %-os uniós társfinanszírozás lehetőségét most a harmadik országbeli állampolgárok társadalmi-gazdasági integrációját előmozdító intézkedésekre is kiterjesztik;

— ugyanezt a lehetőséget kiterjesztik a 2021–2027-es programokra is, amelyeket 2024 közepéig felül kell vizsgálni;

— a menekültek alapvető szükségleteinek fedezésére szolgáló egyszerűsített egységköltség összegét, amelyet a CARE keretében 40 EUR-ban állapítottak meg, személyenként heti 100 EUR-ra kell emelni, és ezek a költségek a jelenlegi 13 hét helyett legfeljebb 26 hétig igényelhetők;

— kibővül az ERFA és az ESZA között a CARE keretében már biztosított keresztfinanszírozási lehetőség. Ez azt jelenti, hogy a Kohéziós Alap most már forrásokat mozgósíthat a migrációs kihívások következményeinek kezelésére is;

— a migrációs kihívások kezelését célzó műveletek kiadásai visszamenőlegesen is bejelenthetők visszatérítésre, még akkor is, ha a művelet már befejeződött.

2.6. Annak biztosítása érdekében, hogy a beruházások oda menjenek, ahol a legnagyobb szükség van rájuk, a FAST – CARE két jelentős változtatást vezet be:

— A rugalmassági mechanizmusok által mozgósított források legalább 30 %-át a helyi önkormányzatok és a helyi közösségekben működő civil társadalmi szervezetek által irányított műveletekre kell fordítani annak érdekében, hogy azok, akik az erőfeszítések nagy részét viselik, megfelelő támogatásban részesüljenek.

— A programok olyan műveleteket is támogathatnak, amelyek túlmutatnak a program földrajzi hatályán kívül, de a tagállamon belül maradnak, elismerve, hogy a menekültek gyakran tagállamokon belül mozognak.

2.7. Ami a késedelmes végrehajtás problémájának megoldásához nyújtott gyakorlati támogatást illeti, a 2014–2020-as programok keretében támogatott, de az áremelkedések, valamint a nyersanyag- és munkaerőhiány miatt időben be nem fejezett, 1 millió EUR-t meghaladó (különösen infrastrukturális) projekteket továbbra is támogatni lehet a 2021–2027-es programok keretében, még akkor is, ha a 2021–2027-es időszakra vonatkozó támogathatósági szabályok alapján nem támogathatók.

3. **Részletes megjegyzések**

3.1. Az EGSZB elismerését fejezi ki az Európai Bizottság arra irányuló erőfeszítéseiért, hogy kiigazított és hatékony pénzügyi támogatási eszközöket hozzon létre az időközben kiszélesedett és nagyobb hatásokkal járó orosz katonai agresszió következményeinek kezelésére. Ennek eredményeként a tagállamok az orosz agresszió elől menekülő személyek folyamatos és jelentős beáramlásával szembesülnek. Ez a helyzet a Covid19-világjárvány következményeihez, nevezetesen az értékláncok zavaraihoz társul, amelyek kihívást jelentenek a gazdaság helyreállítására összpontosító állami költségvetések számára, ugyanakkor azzal a kockázattal is járnak, hogy késleltetik a beruházásokat, különösen az infrastrukturális beruházásokat.

3.2. Az EGSZB azt is elismeri, hogy mivel minden tagállamban tovább fokozódnak az ukrajnai háború közvetlen és közvetett hatásai, mindenképpen eszközöket kell biztosítani a migrációs kihívások és a piaci zavarok kezelésére. Ehhez pedig ötvözni kell a finanszírozást, az eljárásokat és a technikai segítségnyújtást, amelyek mindegyikének rugalmassággal, agilitással és gyors reagálással kell párosulnia.

3.3. Az EGSZB teljes mértékben egyetért azzal, hogy a finanszírozást a jelenlegi pénzügyi keret célzott felülvizsgálatával kell rendelkezésre bocsátani, hogy ne szakadjon meg a finanszírozás, amelyre szükség van a válság enyhítését és a rászoruló személyek támogatását szolgáló kulcsfontosságú intézkedésekhez. Az EGSZB már korábbi véleményeiben ([4]) is javasolta, hogy azonnali előfinanszírozás formájában további forrásokat juttassanak a tagállamok számára.

3.4. Az EGSZB üdvözli, hogy a tagállamok államháztartásaira nehezedő terhek enyhítéséhez való segítségnyújtás érdekében az akár 100 %-os társfinanszírozás lehetőségét ezen intézkedések esetében kiterjesztették a 2022. június 30-án végződő számviteli évre, valamint, hogy REACT-EU forrásokból származó előfinanszírozás ([5]) jelentős növelése biztosította a tagállamok számára a legsürgetőbb szükségletek fedezéséhez szükséges likviditást.

3.5. Az EGSZB örömmel fogadta továbbá az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy a 2021–2027-es programok keretében vezessenek be 100 %-os társfinanszírozási arányt a harmadik országbeli állampolgárok társadalmi-gazdasági integrációját előmozdító prioritásokra. Bár ennek záró időpontja 2024. június 30., az a lehetőség, hogy a felhasználás módja alapján ezt felülvizsgálják, és amennyiben hatékonynak bizonyul, meghosszabbítják, ütemtervet kínál a rugalmasság növeléséhez, és ahhoz, hogy sürgős finanszírozási igények esetén likviditást bocsássanak rendelkezésre.

3.6. Az EGSZB határozottan dicséri azt a rendelkezést, amely szerint a vonatkozó prioritásokon belüli támogatás legalább 30 %-át olyan kedvezményezetteknek kell odaítélni, amelyek helyi önkormányzatok, szociális partnerek és a helyi közösségekben működő civil társadalmi szervezetek, hogy – tekintettel a menekültek fogadására és integrálására irányuló intézkedésekben játszott aktív szerepükre – az ilyen típusú kedvezményezettek megfelelő arányban részesüljenek ezekből a forrásokból. Mindazonáltal ez a százalékos arány túl alacsony lehet az Ukrajnával határos országok esetében, amelyek lényegesen nagyobb számú menekültet fogadnak be. Ezért, még ha a szint minimális is, ösztönözni kell a nagyobb allokációt, és az adott prioritáson belül a támogatás legalább 50 %-át olyan kedvezményezetteknek kell odaítélni, amelyek helyi önkormányzatok és helyi közösségekben működő civil társadalmi szervezetek.

3.7. Az EGSZB megérti, hogy meg kell őrizni a kohéziós politika eredeti célkitűzéseit, valamint azt, hogy a kohéziós politika nem válhat minden esetlegesen felmerülő vészhelyzet esetére szóló egyetemes „szükségmegoldássá”. Ezért érthetők azok a rendelkezések, amelyek egy tagállamban a menekültek integrációjára vonatkozó prioritások keretében programozott teljes összeget az adott tagállam ERFA-ból és ESZA+-ból származó, összesített eredeti nemzeti allokációjának 5 %-ára korlátozzák. Ezeket a küszöbértékeket azonban korábban felül kell vizsgálni, hogy szükség esetén elegendő hely álljon rendelkezésre, különösen határos országok számára. Nyilvánvaló, hogy az Ukrajnából menekülő menekültek nagy többségét befogadó országok előtt nagyobb kihívások állnak, mint a többi uniós tagállam előtt. Ezért a százalékos korlátoknak figyelembe kell venniük a helyi realitásokat és a különböző tagállamok előtt álló kihívások közötti különbségeket.

([4]) Az EGSZB állásfoglalása a következő tárgyban: *REACT-EU*.

([5]) Az EGSZB korábbi véleményeiben következetesen amellett foglalt állást, hogy üdvözlendő az előlegfizetések vagy az előfinanszírozás százalékos növelése, de többet kell tenni a pénzügyi források minél gyorsabb mozgósításának biztosítása érdekében. A *„Pénzügyi támogatás a súlyos közegészségügyi vészhelyzet által érintett tagállamoknak”* című EGSZB állásfoglalásban említettek szerint.

3.8. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy szorosan működjön együtt a tagállamokkal, a helyi önkormányzatokkal és a civil társadalmi szervezetekkel a FAST – CARE által az ukrán menekültek támogatására létrehozott lehetőségek minél hatékonyabb és gyorsabb kihasználása érdekében. Míg a rendelet arra kéri a tagállamokat, hogy a záró végrehajtási jelentésben számoljanak be a 30 %-os feltétel teljesüléséről, az EGSZB folyamatos jelentéstételt szorgalmaz, illetve azt kéri, hogy vonják be a civil társadalmat e rendelkezések végrehajtásának nyomon követésébe.

3.9. A fenti megfontolások a kohéziós politika végrehajtásához kapcsolódó programok tervezésére, végrehajtására és nyomon követésére, valamint a végrehajtandó projektek kiválasztásának folyamatára is vonatkoznak. Ebben az összefüggésben figyelmet kell fordítani arra a veszélyre, hogy a kohéziós politika esetleg a kontinensünket megrázó vészhelyzetekre adott széttagolt válaszokká alakul át.

3.10. Kulcsfontosságú, hogy egyértelmű szinergiát teremtsünk a kohéziós elvek és a politika alapvető célkitűzései, illetve a munkaerőhiánnyal, az ellátási lánc nehézségeivel, valamint az emelkedő árakkal és energiaköltségekkel kapcsolatos új társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi realitások között, hogy olyan megfelelő felhasználási arányt lehessen elérni, amely jól tükrözi a meglévő erőforrások minél hatékonyabb felhasználását.

4. Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság döntését, hogy nem hosszabbítja meg további egy évvel a 2014–2020-as időszakra vonatkozó n+3 szabályt, valamint azt az értékelését, hogy a 2022-es és 2023-as kifizetési előirányzatok (főként előfinanszírozás miatti) előreütemezésétől függetlenül a FAST – CARE a 2021–2027-es időszakban költségvetési szempontból semleges, és nem teszi szükségessé a többéves pénzügyi keret kötelezettségvállalásokra és kifizetésekre vonatkozó éves felső határainak módosítását. Az EGSZB azonban határozottan arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy kövesse nyomon a változások hatását, és hagyjon teret a felmerülő vagy bővülő igényeknek vagy prioritásoknak.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A tisztességes munka világszerte történő előmozdítása

(COM(2022) 66 final)

(2022/C 486/21)

Előadó: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022.5.2.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.6.
Plenáris ülésen történő elfogadás időpontja:	2022.9.22.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	132/23/33

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottságnak stratégiát kellene kidolgoznia arra, hogy ne csak az Unión belül, hanem az egész világon előmozdítsa a tisztességes munkát. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottságnak a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelvjavaslattal együtt elő kellene terjesztenie egyrészt egy közleményt a tisztességes munka világszerte történő előmozdításáról, ami a méltányos átállást és a fenntartható helyreállítást szolgálná – ez megerősítené az EU elkötelezettségét amellett, hogy szabályok, valamint kereskedelmi és beruházási politikák révén hatékonyabban védelmezze a tisztességes munkát –, másrészt egy olyan eszközt, amely megtiltja a kényszermunkával előállított termékek Európai Unióba való behozatalát. Az EGSZB kedvezően értékeli, hogy az új keret a tilalmat a végrehajtási garanciák rendszerével ötvözi, amely nemzetközi normákon, valamint az átvilágításra és az átláthatóságra vonatkozó kötelezettségeken alapul. Ugyanakkor helyénvalónak tartja, hogy az Európai Bizottság értékelje annak gazdasági, társadalmi és környezeti hatásait, különös figyelmet fordítva a kkv-kra.

1.2. Az EGSZB megállapítja, hogy a javulás ellenére a tisztességes munka még mindig elérhetetlen sok ember számára a világban. Ezzel az aggasztó körülménnyel összefüggésben az Európai Bizottság megjegyzi, hogy a Covid19-világjárvány és a munka világának a technológiai fejlődés, az éghajlatváltozás, a demográfiai átmenet és a globalizáció miatti átalakulása komoly kihívások elé állítja a vállalatokat. Ezek a kihívások a munkavállalókra vonatkozó munkaügyi és szociális védelmi normák hatékony érvényesítésére is világszerte negatív hatással lehetnek. Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy az EU-nak tovább kell erősítenie a társadalmi felelősséget vállaló vezetőként játszott szerepét a világban, és ehhez minden rendelkezésre álló eszközt – beleértve a jogalkotási eszközöket is – fel kell használnia és tovább kell fejlesztenie. Az Európai Bizottsághoz hasonlóan az EGSZB is megállapítja, hogy a fogyasztók egyre több **inkluzív**, fenntartható és tisztességes módon előállított **terméket és szolgáltatást** követelnek, amelyek tisztességes munkát biztosítanak az azokat létrehozó emberek számára, beleértve az informális gazdaságban dolgozókat is.

1.3. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság által azzal a céllal elfogadott közlemény, hogy valamennyi ágazatban és tevékenységi területen előmozdítsa a tisztességes munkát, egy globális megközelítést kínál, amely a nemzeti piacokon, az Unión kívüli országokban és a globális ellátási láncokban dolgozó összes munkavállalót megszólítja. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EU-nak minden belső és külső politikáját (beleértve a kereskedelempolitikát is) fel kell használnia arra, hogy világszerte előmozdítsa és garantálja a tisztességes munkát, és ezt a célt a fenntartható és inkluzív helyreállítás, valamint a digitális átállás középpontjába kell helyeznie.

1.4. Az EGSZB üdvözli, hogy az EU egy olyan átfogó intézkedés- és eszközcsomagot javasol, amely segít előmozdítani a tisztességes munka egyetemes koncepciójának a **méltányos globalizációhoz szükséges társadalmi igazságosságról szóló 2008. évi**, 2022-ben módosított **ILO-nyilatkozatban** kifejtett és a fenntartható fejlődési célokban is visszaköszönő **négy pillérét** (a foglalkoztatás előmozdítása, a munkajogokat garantáló normák, beleértve a kényszermunka és a gyermekmunka felszámolását is, megfelelő szociális védelem, szociális párbeszéd és tripartizmus), és amelyben a nemek közötti egyenlőség horizontális célként szerepel.

1.5. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy dolgozza ki a tisztességes munka elvének bizonyos aspektusait, amelyek ma különleges társadalmi és gazdasági értékkel bírnak. Példaként az EGSZB – a nemek közötti egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség mellett (a nemek közötti egyenlőség szempontjának előmozdítása a tisztességes munka célkitűzésében) – kiemeli a legkiszolgáltatottabb csoportok, például a fogyatékossággal élő személyek munkaerőpiaci kirekesztésének kockázata elleni küzdelmet, a munkahelyi egészséget és biztonságot, valamint a foglalkoztatás fenntarthatóságát a zöld átállás összefüggésében. Ezek mind szerepelnek az ILO és a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend átfogó célkitűzései között. **Ezzel összefüggésben az EGSZB üdvözli a munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO-nyilatkozat arra irányuló módosítását, hogy az magában foglalja a biztonságos és egészséges munkakörnyezethez való jogot.**

1.6. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság közleménye javasolja mind a meglévő eszközök végrehajtásának megerősítését, mind pedig új – többek között szabályozási – eszközök elfogadását **a tisztességes munkára vonatkozó menetrend négy pillérében**. Az első esetben, az Unión kívüli hatókörű uniós politikákat illetően az EGSZB üdvözli, hogy az EU világszinten úttörő normákat szorgalmaz a társadalmi felelősségvállalás, az átláthatóság és az üzleti tevékenység fenntarthatósága érdekében. Az EGSZB üdvözli továbbá, hogy az Európai Parlament elfogadta a kényszermunkával előállított termékek betiltását célzó új kereskedelmi eszközről szóló állásfoglalást ([1]).

1.7. A méltányos és fenntartható gazdaságra vonatkozó csomag részeként az Európai Bizottság előterjesztett egy irányelvjavaslatot is a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról is (lásd az INT/973. sz. véleményt). Az EGSZB úgy véli, hogy ez a javaslat fontos lépés az emberi jogok tiszteletben tartásának – a vállalatok és vezetőik egyik kötelességének – előmozdítása felé. Úgy véli azonban, hogy a javaslatnak még mindig számos hiányossága van (pl. a korlátozott személyi hatály, mivel közvetlenül csak a nagyvállalatokra vonatkozik, a kkv-kra csak közvetve; a munkavállalói képviselet gyenge jelenléte), egyes jogi fogalmak pedig nem világosak (pl. a „kialakult" üzleti kapcsolatokra vonatkozó követelmény). Ezeket a nemzeti hatóságok és a bíróságok eltérően alkalmazhatják, ami jogbizonytalanságot teremt mind a munkavállalók, mind a vállalkozások számára. Az EGSZB ezért kiegyensúlyozott párbeszédet szorgalmaz az Európai Bizottság, a Parlament és a Tanács között e hiányosságok kijavítása és a végül elfogadott szabályozási eszköz hatékonyságának javítása érdekében.

1.8. Az EGSZB megjegyzi, hogy egyes vállalatoknak nehézséget okoz a teljes értékláncuk ellenőrzése és a tisztességes munka biztosítása. Úgy véli azonban, hogy ezt nem szabad úgy megvalósítani, hogy csökkentik az erre a célra nyújtott garanciákat, mivel ez gyengíti az intézkedés hatékonyságát, jogbizonytalanságot teremt a vállalatok számára, és utat nyit a tisztességtelen verseny előtt. Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy ehelyett a globális ellenőrzési nehézségeket úgy lehet ilyen negatív hatások nélkül helyénvaló módon kezelni, ha megfelelő támogatási és együttműködési eszközöket hoznak létre, amelyek garantálják a javasolt eszközök hatékonyságát. E célból az állami támogatási és iránymutatási eszközök mellett döntő szerepet játszhatnak a munkavállalók képviselőinek részvételi csatornái a teljes értékláncban és a szociális párbeszédben, a különböző megfelelő szinteken. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a vállalatok munkáját megkönnyítő, az értéklánc egészére kiterjedő átvilágítást irányító keret hatékonyságának javulása nyomós indok arra, hogy elismerjék és garantálják a munkavállalók képviselőinek részvételét.

1.9. Az EU kétoldalú és regionális kapcsolatai terén az EGSZB különösen nagyra értékeli az EU azon javaslatát, hogy a kereskedelempolitikát eszközként használja fel annak előmozdítására, hogy az Unión kívüli országok vállalatai is betartsák a nemzetközi munkaügyi normákat, elősegítve a tisztességes munkát minden vállalatnál és minden országban, beleértve a szomszédos országokat is. Ennek kapcsán az EGSZB kiemeli az uniós kereskedelmi preferenciákról szóló rendelet reformjára irányuló javaslatot. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ennek egyik célja az olyan országokból való behozatal megkönnyítése, amelyek vállalatai tiszteletben tartják a **szociális, munkaügyi és környezetvédelmi** követelményeket, beleértve a tisztességes munkát is. Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy ez javítani fogja a globális versenyképesség olyan modelljét, amely nemcsak a társadalmi igazságosságon, hanem az összes vállalat közötti tisztességes versenyen is alapul.

1.10. Az EGSZB támogatja az EU azon döntését, hogy aktívan részt vesz a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) reformjában annak érdekében, hogy az előtte álló hatalmas kihívások fényében (digitális és zöld átállás, elöregedés, jövőbeli világjárványok megelőzése stb.) beépítse a szociális dimenziót a globális gazdasági növekedésbe. Ahhoz, hogy a nagyobb jólét, foglalkoztatás és jóllét megteremtése érdekében optimalizáljuk a növekedést, a versenyképességet és a nyereséget, létre kell hozni az igazságos átmenet kereteit és politikáit, amelyek magukban foglalják a tisztességes és fenntartható munka garantálását és előmozdítását a világban. Mindehhez az igazságos átmenetnek a korábban már létrejött szociális párbeszéden keresztül követett megközelítésen kell alapulnia.

([1]) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0245_HU.html.

1.11. Az EGSZB nagyra értékeli azt a javaslatot, hogy dolgozzanak ki mechanizmusokat annak értékelésére és ellenőrzésére, hogy az érintettek mennyire felelnek meg az átvilágításról szóló irányelvnek. Aggodalommal állapítja azonban meg, hogy ezek a mechanizmusok nem biztosítják a szociális partnerekkel folytatott szociális párbeszédet. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a jogszabályjavaslat szövegében egyértelműen rendelkezzen ilyen mechanizmusokról.

1.12. Az EGSZB ezenkívül kéri, hogy az EU támogassa a vállalkozások emberi jogi felelősségéről szóló kötelező erejű ENSZ-egyezményt, illetve vegyen fontolóra egy, a tisztességes munka ellátási láncokban való előmozdításáról szóló ILO-egyezményt.

2. **Bevezetés és háttér**

2.1. A tisztességes munka és a társadalmi igazságosság garantálása és előmozdítása központi helyet foglal el a háromoldalúan elfogadott szabályozási keretekben és politikákban: az ILO tisztességes munkára vonatkozó menetrendjében, illetve az 1998-ban elfogadott (2022-ben módosított), a munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO-nyilatkozatban, és a munka jövőjéről szóló, az ILO fennállásának századik évfordulója alkalmából (2019-ben) kiadott nyilatkozatban is megerősítik azt. Annak biztosítása, hogy a tisztességes munka világszerte normává váljon, az egész nemzetközi közösség által elfogadott kötelezettségvállalásoknak is központi eleme: lásd a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendben szereplő fenntartható fejlődési célokat, és különösen, de nem kizárólag a 8. fenntartható fejlődési célt. Ez a cél a tartós, inkluzív és fenntartható gazdasági növekedés előmozdítására irányul, amely produktív foglalkoztatást és tisztességes munkát teremt mindenki számára.

2.2. Az EGSZB osztja az Európai Bizottság véleményét, mely szerint a tisztességes munka védelmére és világszerte történő előmozdítására irányuló stratégia nemcsak helyénvaló, hanem szükséges lépés is a Next Generation EU részeként létrehozott és finanszírozott, fenntartható helyreállítási modell keretében. Az Európai Bizottság és az ILO által szolgáltatott adatok rávilágítottak arra, hogy a javulás ellenére a tisztességes munka még mindig elérhetetlen sok ember számára a világban. Az ILO becslései szerint 4 milliárd ember nem jut szociális védelemhez, és 205 millió ember munkanélküli. Világszerte minden tizedik gyermeket (160 millió embert) érinti a gyermekmunka, és 25 millió ember végez kényszermunkát. A kényszermunka áldozatai közül átlagosan majdnem minden negyedik embert a származási országán kívül zsákmányolnak ki, és a helyzet típusától függően jelentős különbségek figyelhetők meg. Mindemellett – bár a munkahelyi egészségvédelem és biztonság a tisztességes munka alapvető szempontja – az ILO szerint minden percben több mint öt munkavállaló hal meg valahol a világon munkahelyi baleset vagy foglalkozási megbetegedés következtében.

2.3. Az EGSZB üdvözli, hogy az EU úgy döntött, hogy új lendületet ad egy olyan gazdasági helyreállítási modellnek, amely az egész világon összehangolja a jólét és a foglalkoztatási lehetőségek megteremtését az emberi jogok, a tisztességes munka és a környezet tiszteletben tartásának garantálásával és előmozdításával. Az EU szabályokon alapuló multilateralizmushoz való hozzájárulásának erősítéséről szóló, az Európai Parlamenthez és a Tanácshoz intézett közös közlemény megállapította, hogy a világjárvány okozta válság nyomán – amelyet az emberek, a vállalatok és az államok egyaránt elszenvedtek – nehéz előrelépést elérni e célkitűzések terén. Ezért az előrelépés érdekében olyan szabályozásokat, szakpolitikai intézkedéseket és beruházásokat javasolt, amelyek garantálják és előmozdítják a digitális, zöld és inkluzív gazdasági helyreállítást.

2.4. Ezzel összefüggésben az Európai Bizottság a következő dokumentumokat terjesztette elő: (1) közlemény az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak a globális méltányos átmenet és a fenntartható helyreállítás érdekében a világszerte biztosítandó tisztességes munkáról [COM(2022) 66 final, 2022. február 23.]; és (2) irányelvjavaslat a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról, amelyről az EGSZB INT/973. szám alatt külön véleményt készít, amelynek kidolgozása folyamatban van.

2.5. Az EGSZB már megállapította, hogy a vállalkozások egyre inkább határokon átnyúlóan működnek. A főszereplők a multinacionális vállalatok a globális ellátási láncaikkal, de a kis- és középvállalkozások (kkv-k) is egyre nagyobb számban képviseltetik magukat közöttük. Az EGSZB szabályozási és szakpolitikai kezdeményezéseket javasolt a fenntarthatóság javítása, az emberi jogok tiszteletben tartásának biztosítása és a tisztességes munka vállalati értékláncokban való előmozdítása érdekében ([2]).

2.6. Az EGSZB elismeri, hogy a vállalati társadalmi felelősségvállaláson alapuló (CSR) eszközök fontosak a méltányos fejlődés elérésében, mivel a vállalati társadalmi felelősségvállalás pozitív, a környezeti és társadalmi fenntarthatóság irányába mutató magatartás-változtatásra ösztönöz. Az EGSZB azonban rámutatott arra is, hogy ezek javításra szorulnak. Ezért arra kéri az EU-t és tagállamait, hogy biztosítsák a Covid19 utáni fenntartható, méltányos és reziliens növekedést és helyreállítást célzó, meglévő nemzetközi eszközök hatékonyabb végrehajtását, középpontba állítva a tisztességes munkát. Az EGSZB kérte, hogy az EU támogassa a vállalkozások emberi jogi felelősségéről szóló kötelező erejű ENSZ-egyezményt ([3]), és egy, a

([2]) Az EGSZB véleménye: *Fenntartható ellátási láncok és tisztességes munka a nemzetközi kereskedelemben* (HL C 429., 2020.12.11., 197. o.).

([3]) Az EGSZB már részletesen foglalkozott ezzel a kérdéssel *„A vállalkozások és az emberi jogok tekintetében kötelező erővel bíró ENSZ-egyezmény”* című véleményében (HL C 97., 2020.3.24., 9. o.).

tisztességes munka ellátási láncokban való előmozdításáról szóló ILO-egyezmény kidolgozásának fontolóra vételét. Az EGSZB emellett támogatását fejezte ki az átvilágításra és a vállalati felelősségvállalásra vonatkozó hatékony és koherens, kötelező uniós keret iránt, amely a szociális partnerekkel folytatott szociális párbeszéden és a több érdekelt felet bevonó megközelítésen alapul.

2.7. Az EGSZB elismeri a kellő gondosságra és fenntarthatóságra vonatkozó harmonizált uniós szabályozási keret előnyeit. Ez egyebek mellett megköveteli a tisztességes versenyt minden vállalattól, többek között az EU-ban működő, de nem uniós országból származó vállalatoktól is, mivel egyenlő feltételek vonatkoznak rájuk, továbbá nagyobb jogbiztonságot nyújt. Egy ilyen harmonizált szabályozási keret megkönnyíti a vállalatok és a munkavállalók számára a klímasemleges gazdaságra való átállást a szociális és munkaügyi igazságosság feltételei mellett valamennyi globális lánc esetében. Az EGSZB ezért koherens és kiegyensúlyozott, továbbá hatékony és arányos uniós szabályozási keretet szorgalmaz a vállalati átvilágításra vonatkozóan.

2.8. Az EGSZB teljes mértékben tudatában van annak, hogy minden tagállamban sürgősen végre kell hajtani egy világjárvány utáni pénzügyi helyreállítási mechanizmust, és világszerte támogatni kell a világjárvány utáni helyreállítási folyamatokat, valamint a zöld (karbonsemleges és körforgásos) és innovatív (digitális) gazdaságra történő különböző átállási folyamatokat, mégpedig átfogó szociális és környezeti fenntarthatósági feltételek mellett, a szociális szereplőkkel folytatott szociális párbeszéd és a háromoldalú irányítási modellek keretében. Az EGSZB reméli, hogy ez visszaköszön majd a szociális párbeszéd jövőjéről szóló új közleményben és ajánlásban.

2.9. Az EGSZB tudomásul veszi a nemzetközi emberi jogi megfigyelők – többek között a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, az Európa Tanács és a Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség (globális jogi mutató) – által végzett vizsgálatokat, amelyek megerősítik, hogy az emberi jogi garanciák hiánya (beleértve az egyéni és kollektív munkavállalói jogok garanciáit) és a környezetvédelmi előírások be nem tartása világszerte egyre nagyobb méreteket ölt. A világjárvány csak súlyosbította a helyzetet a világ számos országában, ahol romlottak az eleve bizonytalan életkörülmények és gyarapodtak a visszaélések. A gyermekmunka és a kényszermunka is nőtt.

2.10. Az EGSZB elismeri, hogy a jelenlegi tudományos adatok szerint a vállalatok egyre gyakrabban alkalmaznak a vállalati társadalmi felelősségvállaláson alapuló irányítási rendszereket, és üzleti modelljeiket az ENSZ 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendjével és a fenntartható fejlődési célokkal összhangban fejlesztik. Az EGSZB azonban az Európai Bizottsághoz hasonlóan úgy véli, hogy van még mit javítani. Ráadásul a fejlődés nemcsak lassabb volt, hanem nagyon egyenlőtlen is. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a harmonizált közösségi szabályozási keretek felé történő előrelépés – kiegészítve az Európai Bizottság technikai támogatásával és gyakorlati útmutatásával – kedvező, különösen a kkv-k számára. Ily módon a kötelezettségvállalások jobban teljesülnek, és az uniós piacon működő vállalatok javát szolgálják, nagyobb jogbiztonságot és méltányos versenyfeltételeket biztosítva számukra.

3. **Az Európai Bizottság által javasolt főbb intézkedések a tisztességes munka előmozdítására**

3.1. A tisztességes munka irányába tett előrelépés nyomon követése régóta kiemelt témát jelent az ILO számára, amely így ösztönzi olyan mutatók kidolgozását, amelyekkel mérni lehet az idevonatkozó tényleges eredményeket. Az EGSZB fontosnak tartja ezt, mivel az Európai Bizottság néhány évvel ezelőtt már kiadott egy közleményt ([4]). Az EGSZB azt kéri az Európai Bizottságtól, hogy hatékonyabban hajtson végre egy ambiciózus és innovatív menetrendet, és biztosítsa, hogy ez az előrelépés összekapcsolja a versenyképességet a társadalmi igazságossággal. Az EGSZB azt is hangsúlyozza, hogy a tisztességes munka kérdése nemcsak a foglalkoztatás és a szociális védelem területéhez, hanem a kormányzáshoz is kapcsolódik, amelynek magában kell foglalnia azt, hogy a globális lánc minden szintjén és a termelési folyamatok valamennyi szakaszában szociális párbeszédet folytatnak a szociális partnerekkel.

3.2. Az EGSZB pozitívan értékeli, hogy az EU továbbra is saját menetrendet szorgalmaz egy olyan munkaközösség létrehozására, amely elősegíti az ILO tisztességes munkára vonatkozó egyetemes koncepcióját alkotó valamennyi elem tényleges megvalósítását, és amely több mint egy formális nyilatkozat. Ez az elképzelés összhangban van azzal, hogy a tisztességes munkára vonatkozó nemzetközi norma valamennyi elemét belefoglalják a munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO-nyilatkozatba (1998) ([5]).

3.3. Az EGSZB **elfogadhatatlannak** tartja, hogy a tisztességes munka világszerte több százmillió ember számára még mindig csak egy távoli valóság, ami megnehezíti a nemzetközi közösség számára az ENSZ 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendjében meghatározott fenntartható fejlődési célok elérését. Bár a fenntartható fejlődési célok beépülnek a tisztességes munka koncepciójába, a közelmúltbeli válságok, valamint korunk hatalmas gazdasági és társadalmi kihívásai napi szinten fenyegetik a mindenki számára elérhető tisztességes munkát (8. fenntartható fejlődési cél **és egyéb kapcsolódó célok**).

([4]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52006DC0249.
([5]) https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:62:0::NO:62:P62_LIST_ENTRIE_ID:2453911:NO

3.4. Ezen erőfeszítések középpontjában a gyermekmunka és a kényszermunka felszámolása áll. A gyermekmunkát végző kiskorúak száma 2016 és 2020 között több mint nyolcmillióval nőtt, megfordítva a korábbi csökkenő tendenciát. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság azt javasolja, hogy dolgozzanak ki új és hatékonyabb jogi és nem jogi intézkedéseket a gyermekmunkával szembeni zéró tolerancia politikája terén, beleértve a kényszermunkával vagy gyermekmunkával előállított vagy forgalmazott termékek uniós piacra való behozatalának tilalmát. Ezzel kapcsolatban az EGSZB úgy véli, hogy az új keretet ki kell egészíteni a különböző jogalkotási és nem jogalkotási intézkedések gazdasági, társadalmi és környezeti hatásainak értékelésével. Az EGSZB kéri továbbá, hogy a gazdasági növekedés egyik motorjaként erősítsék meg az EU új kereskedelempolitikáját, hogy a teljes ellátási láncban érvényesüljön a nemzetközi emberi jogok és az ezeket szolgáló eszközök tiszteletben tartása, valamint a gyermek- és kényszermunka elleni küzdelem iránti elkötelezettség. Ily módon az új intézkedések összhangba kerülnek a gazdasági helyreállítás, valamint a globális és inkluzív versenyképesség modelljével.

3.5. Az EGSZB üdvözli mind a kötelező átvilágításról szóló irányelvjavaslatot, mind azokat az új jogi biztosítékokat, amelyek a teljes globális értékláncban hatékonyabb küzdelmet garantálnak a kényszermunka és a gyermekmunka ellen. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a hatóságok egyedül nem képesek megnyerni a kényszermunka elleni küzdelmet. Az EGSZB üdvözli továbbá, hogy az Európai Parlament elfogadta a kényszermunkával előállított termékek betiltását célzó új kereskedelmi eszközről szóló állásfoglalást ([6]). Számos magánvállalkozás már elkötelezett e célkitűzések mellett, de – a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló irányelvjavaslattal összhangban – tovább kell menni ennél, előmozdítva, hogy ez a koherens uniós keret a versenyképesség javítása érdekében hatékony és arányos legyen.

3.6. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság – a tisztességes munkáért, illetve a kényszer- és gyermekmunka ellen folytatott küzdelem hatékony eszközeként – támogatja egy **koherens** uniós **jogi** keret és a társadalmilag felelős közbeszerzési politika alkalmazását. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy az ebbe az irányba való elmozduláshoz mind az uniós közbeszerzésben, mind pedig a tisztességes kereskedelemben hatékonyabban kell alkalmazni a szabályozási keretet, hogy a gyakorlatban jobban működjenek a szociális és környezetvédelmi záradékok.

3.7. Az EGSZB nagyra értékeli az általános preferenciarendszerről szóló új uniós rendeletjavaslatot (GSP-rendelet), amely elő kívánja mozdítani az alacsony jövedelmű országok fenntartható fejlődését a 2024 és 2034 közötti időszakban. Az EGSZB jónak tartja, hogy az új GSP-rendszer több lehetőséget kínál az EU-nak arra, hogy a kereskedelmi preferenciákat gazdasági lehetőségek teremtésére és a fenntartható fejlődés előmozdítására használja fel a tisztességes munka normája alapján. Az irányítási megállapodások – például a háromoldalú konzultációról szóló megállapodás – beépítése javítani fogja a szociális partnerekkel folytatott szociális párbeszéd szerepét.

3.8. Az EGSZB tudomásul veszi azt a kötelezettségvállalást, hogy a 2. cselekvés alkalmazási körében az új Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz (Globális Európa) prioritásként kezeli a tisztességes munkát ([7]). Az emberi jogokkal és a demokráciával foglalkozó program konkrét intézkedéseket irányoz elő a mindenki számára elérhető tisztességes munka előmozdítására, különösen nemzeti és regionális szinten, beleértve a kényszermunka és a gyermekmunka elleni küzdelmet is. Az EGSZB üdvözli, hogy a Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz (Globális Európa) új intézkedései közé tartozik a szociális párbeszéd és a szociális partnerek nagyobb autonómiájának előmozdítása, valamint az olyan partnerországokkal folytatott párbeszéd, amelyek segítenek megerősíteni és hatékonyan végrehajtani a naprakész ILO-egyezményeket, különösen az alapvető és irányítási egyezményeket.

4. **Általános megjegyzések**

4.1. Az EGSZB osztja az ILO azon aggodalmát, hogy a 2008-ban elindult válságsorozat által leginkább sújtott vállalatok és munkavállalók kevésbé részesülnek a javuló gazdasági és technológiai feltételekből, mivel a helyreállítási erőfeszítések bizonyos gazdasági és munkaerőpiaci ágazatoknak kedveznek, míg mások lemaradnak.

4.2. Az EGSZB megismétli, hogy az emberi méltóság tiszteletben tartása érdekében világszerte védeni kell a tisztességes munkát, és ezért úgy véli, hogy ez a javaslat fontos lépés az emberi jogok üzleti életben való tiszteletben tartása és előmozdítása felé, és reméli, hogy ez jelentős lendületet ad a további előrelépésnek.

([6]) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0245_HU.html
([7]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A32021R0947

4.3. Úgy véli azonban, hogy még mindig sok a hiányosság és a nem világos, ezért többféleképpen értelmezhető jogi fogalom, amelyeket a nemzeti hatóságok és bíróságok eltérően alkalmazhatnak, ami pedig jogbizonytalanságot teremt mind a munkavállalók, mind a vállalatok számára. Az olyan homályos fogalmak használata például, mint a „kialakult üzleti kapcsolat" vagy pusztán „a magatartási kódexek betartására vonatkozó szerződéses biztosítékok", veszélyezteti az irányelv hatékonyságát. Az EGSZB azt javasolja, hogy a szabályok betartásának hatékonyabbá tétele érdekében az Európai Bizottság egyrészt pontosítsa ezeket a jogi fogalmakat, beleértve a tervezett polgári jogi felelősségi rendszer hiányosságait is, másrészt térjen ki a vállalatoknál megvalósuló, megfelelő szintű szakszervezetei képviselet kérdésére.

4.4. Az EGSZB tudomásul veszi az érdekelt felek részvételét célzó megközelítést, amely az egész javaslat kiindulópontját jelenti. A szakszervezetek és a munkavállalók képviselőinek tényleges részvétele a siker záloga. Az EGSZB sajnálja azonban, hogy ez nem tükröződik kellőképpen a javaslatban. Az EGSZB úgy véli, hogy ez a fajta védelmi rés – kollektív hatása miatt – mind a munkavállalók, mind a vállalatok számára hátrányos. A munkavállalók szervezett képviseletének – például az európai üzemi tanácsok (EWC) munkáján vagy a nemzetközi keretmegállapodásokon alapuló – jelenlegi bevonása megfelelő iránymutatást és támogatást kell, hogy nyújtson az új szabályozási kerethez.

4.5. Az EGSZB örömmel látja, hogy az Európai Bizottság közleménye a tisztességes munka átfogó megközelítését veszi alapul. Figyelembe veszi a fogyasztók azon törekvését, hogy az áruk és szolgáltatások előállításának és forgalmazásának olyan modelljeit részesítsék előnyben, amelyek jobban tiszteletben tartják a társadalmi és környezeti fenntarthatóság feltételeit. Az Európai Bizottság megállapította, hogy a fogyasztók többsége olyan fogyasztási módokat preferál – az elektronikus kereskedelemben is –, amelyek a tisztességes munkát és a környezeti egyensúlyt tiszteletben tartó termékeket részesítik előnyben. Következésképpen az EGSZB kéri, hogy jobb tájékoztatás és képzés révén mozdítsák elő a fogyasztóknak ezt a társadalmilag felelős szerepét, hogy világszerte javuljon az Európai Bizottság által a tisztességes munka garantálására és előmozdítására javasolt intézkedések hatékonysága.

4.6. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy az Európai Bizottság elfogadta az Európai Parlament arra irányuló felkérését, hogy terjesszen elő egy irányelvjavaslatot a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról (INT/973). Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság javaslata korlátozza az irányelvjavaslatban szereplő vállalatok számát, és ezáltal korlátozza az Európai Parlament felkérésének hatókörét. Az EGSZB kéri, hogy a három európai intézmény között jöjjön létre egy olyan párbeszéd, melynek nyomán az intézmények megállapodásra jutnak erről a koherens uniós szabályozási keretről, egyebek mellett arról, hogy megfelelően kiterjesszék a jövőbeli irányelv hatályát, ami javítani fogja annak hatékonyságát (többek között az összes vállalat közötti tisztességes verseny szempontjából is), és meg fog oldani néhányat a javasolt szövegben szereplő szabályozási hiányosságok közül, nagyobb jogbiztonságot teremtve ezzel a vállalatok számára.

5. **Részletes megjegyzések**

5.1. Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság által az EU nevében javasolt, arra irányuló erőfeszítéseket, hogy a hatáskörébe tartozó valamennyi eszközt, politikát és forrást (közbeszerzés, kereskedelmi megállapodások, fejlesztési politika, beruházási politika, alapok stb.) világszerte a tisztességes munka szolgálatába állítsa. Az EGSZB azt kéri, hogy dolgozzanak ki egy eszköztárat a tisztességes munkakörülmények biztosítására és előmozdítására, és azt alkalmazzák hatékonyabban. Kéri **a nemzetközi munkaügyi normák ratifikálását** is. Ennek keretében reformokat sürget a gazdaság helyreállításának támogatásához, az európai vállalatok versenyképességének megerősítéséhez és annak elősegítéséhez, hogy az európai vállalatok világszerte tisztességes munkahelyeket tudjanak létrehozni.

5.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelvjavaslat nagy jelentőséget tulajdonít a vállalati társadalmi felelősségvállalás technikáinak, például az egyoldalú magatartási kódexeknek. Ezek az eszközök nem veszik figyelembe a munkavállalók helyzetét. Az EGSZB helyénvalónak tartja a kollektív irányítási technikák bevonását is, hogy elősegítsék azokat a hasznos csatornákat, amelyek lehetőséget adnak arra, hogy a munkavállalók képviselői részt vegyenek a tisztességes munkára vonatkozó kötelezettségvállalások kidolgozásában és nyomon követésében a teljes értéklánc mentén. Ahogy az a 4.4. pontban is szerepel, a nemzetközi keretmegállapodásoknak megfelelő iránymutatást és támogatást kell nyújtaniuk.

5.3. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy több és jobb intézkedésre van szükség a kényszermunka elleni hatékony küzdelem érdekében. Ennek érdekében az EGSZB támogatja, hogy az Európai Bizottság a lehető leghamarabb tiltsa meg az olyan (hazai és importált) termékek uniós piacokon való forgalomba hozatalát, amelyek előállítása során kényszermunkát alkalmaztak, beleértve a gyermekmunkát is. Az EGSZB ugyanakkor javasolja a különböző intézkedések elemzését, valamint a lehetséges forgatókönyvek gazdasági, társadalmi és környezeti hatásainak teljes körű értékelését. Ennek a tilalomnak összhangban kell lennie mind a tisztességes kereskedelmi feltételekkel, mind pedig a közös kereskedelempolitikára és Európa globális versenyképességére vonatkozó uniós kötelezettségvállalásokkal.

5.4. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy további intézkedésekre van szükség a gyermekmunka elleni hatékony küzdelemhez, tekintettel arra, hogy rendkívül összetettek az azt kiváltó tényezők (ilyenek például a pénzügyi nehézségek, a jobb oktatási lehetőségek hiánya, a gyermekek társadalmi szerepével kapcsolatos helyi szokások stb.). Ezzel egyidejűleg az EGSZB kéri a meglévő nemzetközi eszközök következetes alkalmazását és érvényre juttatását is. A

gyermekmunka felszámolásához tehát átfogó (holisztikus) fenntartható gazdasági fejlődési megközelítésre van szükség, amely a tisztességes munka normáján alapul, biztosítva a jó minőségű oktatáshoz szükséges forrásokat, a jövedelmet és a mindenkit megillető megfelelő szociális védelmet.

5.5. Az EGSZB szerint nagyon fontos az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről szóló uniós irányelv ([8]) felülvizsgálata is. Ez az irányelv arra kötelezi a tagállamokat, hogy jogszabályban tiltsák meg az emberkereskedelmet, méghozzá azzal a további céllal, hogy védelmet biztosítsanak a kényszermunkával szemben (amely egyéb kiszolgáltatott csoportok mellett aránytalanul sújtja a nőket és lányokat, és különösen a bevándorlókat). Az EGSZB már üdvözölte az emberkereskedelem áldozatává vált személyek védelmére vonatkozó átfogó és integrált megközelítést ([9]).

5.6. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy milyen fontos az európai zöld kötvényekről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslat [COM(2021) 391 final], amelynek célja az egységes piacban és a tőkepiaci unióban rejlő lehetőségek jobb kihasználása az Unió éghajlati és környezeti célkitűzéseinek eléréséhez való hozzájárulás érdekében, összhangban az éghajlatváltozásról szóló 2016-os Párizsi Megállapodás 2. cikkének (1) bekezdésével és az európai zöld megállapodással. Az EGSZB a kezdetektől úgy érvelt, hogy a zöld megállapodás csak akkor lehet és csak akkor lesz sikeres, ha az egy társadalmi szerződés szerepét is betölti, és kérte a „szociális beruházás" fogalmának pontosabb meghatározását, hogy nagyobb jogbiztonságot nyújtsanak a piacok és a vállalatok számára ([10]).

5.7. Az EGSZB támogatja a 2024 és 2034 közötti időszakra vonatkozó általános preferenciarendszerről szóló új uniós rendelet (GSP-rendelet) kapcsán végzett európai bizottsági munkát. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság úgy fokozta a nemzetközi munkaügyi normák betartásának előmozdítására nyújtott támogatását a GSP-kedvezményezett országokban, hogy két új munkajogi egyezményt (a munkaügyi ellenőrzésről szóló 81. ILO-egyezményt és a háromoldalú konzultációról szóló 144. egyezményt) vett fel a rendszerbe. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a gyermek- és kényszermunkával előállított áruk exportja okot ad a kereskedelmi preferenciák visszavonására. **Az EGSZB azt ajánlja, hogy a 2024–2034-es időszakra vonatkozó GSP-rendelet tervezete tartalmazza az 1998. évi ILO-nyilatkozatot és annak 2022-es módosítását.**

5.8. Az EGSZB örömmel látja azt is, hogy az Európai Bizottság támogatni kívánja a WTO reformját annak érdekében, hogy továbbra is segíteni lehessen a fenntartható fejlődést, integrálják a globalizáció szociális dimenzióját, és ösztönözzék a tisztességes munkát és a társadalmi igazságosságot előmozdító WTO-megállapodásokat. Az EGSZB reméli, hogy a nyílt tárgyalási folyamatok során sikerül megfelelő egyensúlyt teremteni a szociális célkitűzések és a világgazdaság versenyképességének javítására irányuló célkitűzések között.

5.9. Az EGSZB nagyra értékeli azt a javaslatot, hogy legyenek mechanizmusok annak értékelésére és ellenőrzésére, hogy az érintettek mennyire felelnek meg az átvilágításról szóló irányelvnek. Ilyen lenne a felügyeleti hatóságok európai hálózata, amely segítené az irányelv végrehajtását. Az EGSZB azonban aggodalommal állapítja meg, hogy egyrészt e felügyeleti szerv megbízatása (joghatósága) nincs egyértelműen meghatározva, másrészt ezek a mechanizmusok nem rendelkeznek a szociális partnerekkel folytatott szociális párbeszédről. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a jogszabályjavaslat szövegében egyértelműen rendelkezzen ilyen mechanizmusokról.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([8]) Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (HL L 101., 2011.4.15., 1. o.).

([9]) HL C 51., 2011.2.17., 50. o.

([10]) Az EGSZB saját kezdeményezésű véleményen dolgozik a következő tárgyban: *„Szociális taxonómia – Kihívások és lehetőségek"* (ECO/581) (lásd e Hivatalos Lap 15. oldalát).

MELLÉKLET

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították (eljárási szabályzat 43. cikk (2) bekezdés):

3. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/727

Tisztességes munka világszerte

2.6. pont

A következőképpen módosítandó:

Előterjesztő:

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinel Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB elismeri, hogy a vállalati társadalmi felelősségvállaláson alapuló (CSR) eszközök fontosak a méltányos fejlődés elérésében, mivel a vállalati társadalmi felelősségvállalás pozitív, a környezeti és társadalmi fenntarthatóság irányába mutató magatartás-változtatásra ösztönöz. Az EGSZB azonban rámutatott arra is, hogy ezek javításra szorulnak. Ezért arra kéri az EU-t és tagállamait, hogy biztosítsák a Covid19 utáni fenntartható, méltányos és reziliens növekedést és helyreállítást célzó, meglévő nemzetközi eszközök hatékonyabb végrehajtását, középpontba állítva a tisztességes munkát. Az EGSZB kérte, hogy az EU támogassa a vállalkozások emberi jogi felelősségéről szóló kötelező erejű ENSZ-egyezményt ([1]), ***és egy, a*** tisztességes ***munka*** ellátási láncokban ***való előmozdításáról szóló ILO-egyezmény kidolgozásának fontolóra vételét***. Az EGSZB emellett támogatását fejezte ki az átvilágításra és a vállalati felelősségvállalásra vonatkozó hatékony és koherens, kötelező uniós keret iránt, amely a szociális partnerekkel folytatott szociális párbeszéden és a több érdekelt felet bevonó megközelítésen alapul.	Az EGSZB elismeri, hogy a vállalati társadalmi felelősségvállaláson alapuló (CSR) eszközök fontosak a méltányos fejlődés elérésében, mivel a vállalati társadalmi felelősségvállalás pozitív, a környezeti és társadalmi fenntarthatóság irányába mutató magatartás-változtatásra ösztönöz. Az EGSZB azonban rámutatott arra is, hogy ezek javításra szorulnak. Ezért arra kéri az EU-t és tagállamait, hogy biztosítsák a Covid19 utáni fenntartható, méltányos és reziliens növekedést és helyreállítást célzó, meglévő nemzetközi eszközök hatékonyabb végrehajtását, középpontba állítva a tisztességes munkát. Az EGSZB kérte, hogy az EU támogassa a vállalkozások emberi jogi felelősségéről szóló kötelező erejű ENSZ-egyezményt ([1]), ***az ILO pedig vizsgálja meg olyan releváns és alkalmas eszközök kidolgozásának és későbbi elfogadásának kérdését*** ([2])***, amelyek előmozdítják*** a tisztességes ***munkát az*** ellátási láncokban. Az EGSZB emellett támogatását fejezte ki az átvilágításra és a vállalati felelősségvállalásra vonatkozó hatékony és koherens, kötelező uniós keret iránt, amely a szociális partnerekkel folytatott szociális párbeszéden és a több érdekelt felet bevonó megközelítésen alapul.
([1]) Az EGSZB már részletesen foglalkozott ezzel a kérdéssel „A vállalkozások és az emberi jogok tekintetében kötelező erővel bíró ENSZ-egyezmény” című, REX/518. sz. véleményében: https://webapi2016.EESC.europa.eu/v1/documents/eesc-2019-01278-00-01-ac-tra-hu.docx/content.	([1]) Az EGSZB már részletesen foglalkozott ezzel a kérdéssel „A vállalkozások és az emberi jogok tekintetében kötelező erővel bíró ENSZ-egyezmény” című, REX/518. sz. véleményében: https://webapi2016.EESC.europa.eu/v1/documents/eesc-2019-01278-00-01-ac-tra-hu.docx/content. ([2]) ***REX/462 – Méltó munkafeltételek a globális ellátási láncokban, 1.9. pont, https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/decent-work-global-supply-chains-own-initiative-opinion.***

A szavazás eredménye:

Mellette: 65

Ellene: 97

Tartózkodott: 13

4. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/727

Tisztességes munka világszerte

2.7. pont

A következőképpen módosítandó:

Előterjesztő:

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinel Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB elismeri a kellő gondosságra és fenntarthatóságra vonatkozó harmonizált uniós szabályozási keret előnyeit. Ez egyebek mellett megköveteli a tisztességes versenyt minden vállalattól, többek között az EU-ban működő, de nem uniós országból származó vállalatoktól is, mivel egyenlő feltételek vonatkoznak rájuk, továbbá nagyobb jogbiztonságot nyújt. Egy ilyen harmonizált szabályozási keret megkönnyíti a vállalatok és a munkavállalók számára a klímasemleges gazdaságra való átállást a szociális és munkaügyi igazságosság feltételei mellett valamennyi globális lánc esetében. Az EGSZB ezért koherens és kiegyensúlyozott, továbbá hatékony és arányos uniós szabályozási keretet szorgalmaz a vállalati átvilágításra vonatkozóan.	Az EGSZB elismeri a kellő gondosságra és fenntarthatóságra vonatkozó harmonizált uniós szabályozási keret előnyeit. Ez egyebek mellett megköveteli a tisztességes versenyt ***a hatálya alá tartozó*** minden vállalattól, többek között az EU-ban működő, de nem uniós országból származó vállalatoktól is, mivel egyenlő feltételek vonatkoznak rájuk, továbbá nagyobb jogbiztonságot nyújt. Egy ilyen harmonizált szabályozási keret megkönnyíti a vállalatok és a munkavállalók számára a klímasemleges gazdaságra való átállást a szociális és munkaügyi igazságosság feltételei mellett valamennyi globális lánc esetében. Az EGSZB ezért koherens és kiegyensúlyozott, továbbá hatékony és arányos uniós szabályozási keretet szorgalmaz a vállalati átvilágításra vonatkozóan.

A szavazás eredménye:

Mellette: 73

Ellene: 100

Tartózkodott: 14

5. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/727

Tisztességes munka világszerte

4.6. pont

A következőképpen módosítandó:

Előterjesztő:

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinel Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB nagyra értékeli, hogy az Európai Bizottság elfogadta az Európai Parlament arra irányuló felkérését, hogy terjesszen elő egy irányelvjavaslatot a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról (INT/973). Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság javaslata korlátozza az irányelvjavaslatban szereplő vállalatok számát, és ezáltal korlátozza az Európai Parlament felkérésének hatókörét. Az EGSZB kéri, hogy a három európai intézmény között jöjjön létre egy olyan párbeszéd, melynek nyomán az intézmények megállapodásra jutnak erről a koherens uniós szabályozási keretről, egyebek mellett arról, hogy ***megfelelően kiterjesszék a jövőbeli irányelv hatályát***, ami javítani fogja ***annak*** hatékonyságát (többek között ***az*** összes vállalat közötti tisztességes verseny szempontjából is), és meg fog oldani néhányat a javasolt szövegben szereplő szabályozási hiányosságok közül, nagyobb jogbiztonságot teremtve ezzel a vállalatok számára.	Az EGSZB nagyra értékeli, hogy az Európai Bizottság elfogadta az Európai Parlament arra irányuló felkérését, hogy terjesszen elő egy irányelvjavaslatot a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról (INT/973). Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság javaslata korlátozza az irányelvjavaslatban szereplő vállalatok számát, és ezáltal korlátozza az Európai Parlament felkérésének hatókörét. Az EGSZB kéri, hogy a három európai intézmény között jöjjön létre egy olyan párbeszéd, melynek nyomán az intézmények megállapodásra jutnak erről a koherens uniós szabályozási keretről, egyebek mellett arról, hogy ***a döntéshozók szem előtt tartják az mkkv-k kihívásokkal teli helyzetét, és biztosítják, hogy mire hatályba lépnek az átvilágítási kötelezettségre vonatkozó jogszabályok, európai és nemzeti szinten egyaránt rendelkezésre állnak támogatási eszközök*** [1], ami javítani fogja ***a jogszabályok*** hatékonyságát (többek között ***a jövőbeli irányelv hatálya alá tartozó*** összes vállalat közötti tisztességes verseny szempontjából is), és meg fog oldani néhányat a javasolt szövegben szereplő szabályozási hiányosságok közül, nagyobb jogbiztonságot teremtve ezzel a vállalatok számára. [1] ***INT/973 – Fenntartható vállalatirányítás*** (https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/sustainable-corporate-governance), 1.6. pont

A szavazás eredménye:

Mellette: 68

Ellene: 97

Tartózkodott: 15

1. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/727

Tisztességes munka világszerte

1.7. pont

A következőképpen módosítandó:

Előterjesztő:

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinel Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Szekcióvélemény	Módosítás
A méltányos és fenntartható gazdaságra vonatkozó csomag részeként az Európai Bizottság előterjesztett egy irányelvjavaslatot is a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról is (lásd az INT/973. sz. véleményt). Az EGSZB úgy véli, hogy ez a javaslat fontos lépés az emberi jogok tiszteletben tartásának – a vállalatok és vezetőik egyik kötelességének – előmozdítása felé. Úgy véli azonban, hogy a javaslatnak még mindig számos hiányossága van (pl. ***a korlátozott személyi hatály, mivel közvetlenül csak a nagyvállalatokra vonatkozik, a kkv-kra csak közvetve***; a munkavállalói képviselet ***gyenge jelenléte***), egyes jogi fogalmak pedig nem világosak (pl. a „kialakult" üzleti kapcsolatokra vonatkozó követelmény). Ezeket a nemzeti hatóságok és a bíróságok eltérően alkalmazhatják, ami jogbizonytalanságot teremt mind a munkavállalók, mind a vállalkozások számára. Az EGSZB ezért kiegyensúlyozott párbeszédet szorgalmaz az Európai Bizottság, a Parlament és a Tanács között e hiányosságok kijavítása és a végül elfogadott szabályozási eszköz hatékonyságának javítása érdekében.	A méltányos és fenntartható gazdaságra vonatkozó csomag részeként az Európai Bizottság előterjesztett egy irányelvjavaslatot is a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról is (lásd az INT/973. sz. véleményt). Az EGSZB úgy véli, hogy ez a javaslat fontos lépés az emberi jogok tiszteletben tartásának – a vállalatok és vezetőik egyik kötelességének – előmozdítása felé. Úgy véli azonban, hogy a javaslatnak még mindig számos hiányossága van (pl. ***félő, hogy az irányelv rendelkezéseit, amelyek nem terjednek ki kifejezetten az mkkv-kra, de facto mégis kiterjesztik erre a körre*** [1]; ***gyenge a*** munkavállalói képviselet), egyes jogi fogalmak pedig nem világosak (pl. a „kialakult" üzleti kapcsolatokra vonatkozó követelmény). Ezeket a nemzeti hatóságok és a bíróságok eltérően alkalmazhatják, ami jogbizonytalanságot teremt mind a munkavállalók, mind a vállalkozások számára. Az EGSZB ezért kiegyensúlyozott párbeszédet szorgalmaz az Európai Bizottság, a Parlament és a Tanács között e hiányosságok kijavítása és a végül elfogadott szabályozási eszköz hatékonyságának javítása érdekében. [1] ***INT/973 – Fenntartható vállalatirányítás*** (https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/sustainable-corporate-governance), 4.9. pont

A szavazás eredménye:

Mellette: 72

Ellene: 107

Tartózkodott: 12

2. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/727

Tisztességes munka világszerte

1.12. pont

A következőképpen módosítandó:

Előterjesztő:

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinel Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB ezenkívül kéri, hogy az EU támogassa a vállalkozások emberi jogi felelősségéről szóló kötelező erejű ENSZ-egyezményt, ***illetve vegyen fontolóra egy,*** a tisztességes ***munka*** ellátási láncokban ***való előmozdításáról szóló ILO-egyezményt***.	Az EGSZB ezenkívül kéri, hogy az EU támogassa a vállalkozások emberi jogi felelősségéről szóló kötelező erejű ENSZ-egyezményt, ***az ILO pedig vizsgálja meg olyan releváns és alkalmas eszközök kidolgozásának és későbbi elfogadásának kérdését*** [1]***, amelyek előmozdítják*** a tisztességes ***munkát az*** ellátási láncokban. [1] ***REX/462 – Méltó munkafeltételek a globális ellátási láncokban, 1.9. pont,*** https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/decent-work-global-supply-chains-own-initiative-opinion.

A szavazás eredménye: nem volt szavazás erről a módosító indítványról, mivel ugyanaz, mint a fenti 2.6. pont.

Mellette: -

Ellene: -

Tartózkodott: -

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi határozatra a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról

(COM(2022) 241 final)

(2022/C 486/22)

Előadó: **Mariya MINCHEVA**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2022.6.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 148. cikkének (2) bekezdése
Illetékes szekció:	Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.6.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.22.
Plenáris ülés száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	146/0/2

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozóan javasolt iránymutatások megfelelőek, mivel a munkaerőpiac legsürgetőbb kérdéseivel foglalkoznak.

1.2. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a geopolitikai helyzet jelenleg egyre bizonytalanabb. Ennek a jövőbeli keresletre gyakorolt hatása várhatóan befolyásolja majd a vállalatok befektetési döntéseit és az állásbiztonságot, valamint késlelteti a magán- és a közszféra beruházási terveinek kidolgozását. A vásárlóerőre komoly negatív hatást gyakorló magas infláció és megemelkedett energiaárak, valamint az ezekkel párosuló várható recesszió miatt még nagyobb szükség van annak biztosítására, hogy a fenntartható beruházásokra a versenyképesség jegyében kerüljön sor. A tagállamoknak törekedniük kell arra, hogy létrejöjjön egy valóban integrált egységes piac, és elő kell segíteniük a kkv-k növekedését.

1.3. Ezekben a viharos időkben lépéseket kell tenni mind a szociális partnerek szerepének, mind pedig a foglalkoztatási, társadalmi és gazdasági reformok és politikák tervezésébe és végrehajtásába való bevonásuknak a megerősítése érdekében, amire többek között kapacitásépítéssel kerülhet sor. Ez a szociális jogok európai pillérének, valamint a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveknek a végrehajtása szempontjából is fontos. A foglalkoztatási és szociális kérdésekkel foglalkozó civil társadalmi szervezeteknek, az oktatási és szociális szolgáltatóknak, a szociális vállalkozásoknak és a jóléti szervezeteknek támogató környezetre van szükségük ahhoz, hogy szolgáltatásaikat a kiszolgáltatott csoportoknak is nyújthassák.

1.4. Mivel a munkaerőhiány ismét növekszik, hatékony intézkedéseket kell végrehajtani annak érdekében, hogy a szociális partnereket nemzeti szinten ösztönözzék a készségigények kielégítésére, az egyes ágazatokhoz és a helyi helyzetekhez igazított intézkedésekkel. A technológia gyors változása, valamint a zöld és digitális kettős átállás miatt a korábban megszerzett készségek és kompetenciák „élettartama” egyre rövidebb, és a megfelelő készségek és kompetenciák egész életen át tartó elsajátítása mind a munkavállalók, mind a vállalkozások számára egyre fontosabb. Ösztönözni kell a munkavállalók EU-n belüli mobilitását és a legális munkaerő-migrációt.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a dolgozói szegénység csökkentéséhez különböző szakpolitikai eszközökre, illetve a szociális partnerek által megtárgyalt intézkedések útján megvalósított kombinált fellépésre van szükség. Ezek a szakpolitikai eszközök a tisztességes béreken, ezen belül a megfelelő minimálbéreken kívül jól megtervezett ideiglenes pénzügyi ösztönzőket is magukban foglalhatnak, amelyeket célzott és hatékony képzési és továbbképzési intézkedések egészítenek ki. A tagállamokat ösztönözni és támogatni kell, hogy ezeket összehangolt módon hajtsák végre.

1.6. A célzott támogatás különösen fontos a tartósan munkanélküli és/vagy inaktív személyek számára, mivel növeli a munkaerőpiacra való bejutás, illetve visszatérés esélyét, és fontos tényező a munkahelyek megtartásában. A világjárvány különösen súlyosan érintette a fiatalokat, ezért az ifjúságspecifikus, inkluzív és előretekintő szakpolitikai intézkedések döntő fontosságúak annak biztosításához, hogy a fiatalok ne maradjanak le.

1.7. Az inaktivitási ráta csökkentéséhez erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy a munkaerőpiacról kiszorult személyek visszatérjenek. A munka különböző formái, a rugalmas foglalkoztatás és a távmunka – ha ezeket megfelelően szabályozzuk nemzeti szinten jogszabály vagy kollektív tárgyalás útján – fontos tényezők lehetnek abból a szempontból, hogy a veszélyeztetett csoportokhoz tartozó emberek munkát találjanak. Meg kell erősíteni az állami foglalkoztatási szolgálatokat, többek között szolgáltatásaik digitalizálásával, valamint a magán foglalkoztatási szolgálatokkal és más érintett munkaerőpiaci szereplőkkel való együttműködés előmozdításával.

1.8. A tagállamokat – különösen azokat, amelyek a szociális eredménytábla szerint gyengén teljesítenek – ösztönözni kell arra, hogy – többek között az uniós források következetes felhasználása révén – elősegítsék a munkáltatók számára a fogyatékossággal élők foglalkoztatását, illetve lehetőség szerint az önfoglalkoztatási lehetőségek kiaknázását lehetővé tevő keretet. A szociális gazdaság szereplői kulcsfontosságúak az ezzel kapcsolatos foglalkoztatási projektek támogatásában és végrehajtásában.

1.9. A nemek közötti bérszakadék megszüntetésére irányuló intézkedések továbbra is fontosak, és foglalkozni kell e kérdés kiváltó okaival. A bérek átláthatóságáról szóló irányelvre vonatkozó, jelenleg tárgyalt javaslatnak a nemek közötti bérszakadék problémájának megoldását szolgáló egyik intézkedésként erősítenie kell annak az elvnek az érvényesítését, hogy a férfiak és a nők ugyanolyan értékű munkáért egyenlő bért kapjanak. Ezzel egyidejűleg továbbra is oda kell figyelni a vállalatok és különösen a kkv-k számára jelentett többletterhekkel kapcsolatos aggályokra is.

1.10. Az idősödő népesség egyre nagyobb arányára, a várható élettartam növekedésére és a munkaerő-állomány zsugorodására tekintettel óvatosan kell kezelni a tagállamok szociális biztonsági és egészségügyi rendszereit érintő kihívásokat, hogy a nyugdíjrendszerek továbbra is megfelelőek és pénzügyi szempontból fenntarthatóak maradjanak. Intézkedésekre van szükség a munkaerő-állomány befogadóbb munkaerőpiacok révén történő bővítése érdekében, többek között olyan csoportok aktiválása révén, amelyek jelenleg ki vannak zárva a munkaerőpiacról vagy alulreprezentáltak ott.

1.11. Miután az átmeneti védelemről szóló irányelv hatályba lépett, a tagállamok gyorsan intézkedtek nemzeti szabályozási kereteik kiigazítása érdekében, hogy lehetővé tegyék az ukrán menekültek és az olyan, Ukrajnában élő harmadik országbeli állampolgárok támogatását, akik a háború következtében Európába menekültek. Az esetleges szűk keresztmetszeteket kezelni kell.

2. **Általános megjegyzések és háttér**

2.1. Az európai szemeszter a 2022. évi ciklusában továbbra is biztosította a széles körű gazdaság- és foglalkoztatáspolitikai koordinációt, ugyanakkor a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz végrehajtási követelményeivel összhangban alakul. A 2022 májusában közzétett országjelentések ([1]) tartalmazzák a szociális jogok európai pillérének, valamint az ehhez tartozó, a szemeszter és a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek szerves részét képező társadalmi célokat és mutatókat meghatározó cselekvési tervnek a végrehajtása terén elért eredmények értékelését. A szociális eredménytáblára mutató hivatkozás révén a cselekvési terv végrehajtása célzottan felülvizsgálható. Az országspecifikus ajánlásokat egyszerűsítették.

2.2. Az (EU) 2020/1512 tanácsi határozat mellékletében szereplő, a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokat 2021-ben változtatás nélkül fenntartották. 2022-ben az Európai Bizottság számos módosítást javasolt, amelyek a legutóbbi szakpolitikai kezdeményezéseket tükrözik, és az Ukrajna orosz megszállásához kapcsolódó új elemekkel egészítik ki az iránymutatást. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság a Covid utáni környezetre összpontosít, amelynek célja a fenntartható növekedés biztosítása.

2.3. Az ukrajnai háború súlyosbította az ellátási zavarokat, és növelte a bizonytalanságot. Az EU gazdaságát közvetve más régiókban is érinti a Coviddal kapcsolatos egészségügyi helyzet. Az EU gazdasági kilátásai szerint alacsonyabb növekedésre és magasabb inflációra lehet számítani, különösen 2022-ben ([2]). A magas inflációs ráták és az energia- és gázárak erőteljes emelkedése további nyomást gyakorolnak a vállalatokra (és a versenyképességükre), valamint a háztartásokra (és a vásárlóerejükre). Ez elkerülhetetlenül kihat majd arra, hogy egyes vállalatok mennyire tudnak új

([1]) A 2022. évi európai szemeszter: országjelentések.
([2]) Európai gazdasági előrejelzés, 2022. tavasz.

munkahelyeket létrehozni, és kihívást jelent majd a szociális védelmi rendszerek számára az elkövetkező hónapokban, ezért célzott szakpolitikákra van szükség a munkaerőpiaci átmenetek támogatása érdekében.

2.4. A tagállamok foglalkoztatáspolitikáinak az inkluzivitás és a méltányosság biztosítása mellett a gazdasági és társadalmi fejleményeket is tükrözniük kell. A munkaerőpiaci politikák hatását körültekintően kell értékelni, hogy azok a fenntartható helyreállítást ösztönözzék, ne pedig a foglalkoztatási ráták csökkenését, az alacsonyabb minőségű munkahelyeket és az egyének vásárlóerejének csökkenését. Nagyobb figyelmet kell fordítani a munkaerő- és készséghiányra, és ezt a szociális jogok európai pillérének cselekvési tervével összhangban konkrét szakpolitikai ajánlásoknak és kezdeményezéseknek kell követniük.

3. **Részletes megjegyzések**

3.1. ***5. iránymutatás: A munkaerő-kereslet fellendítése***

3.1.1 A fenntartható növekedés, a minőségi munkahelyek létrehozása és a foglalkoztatásban való részvétel (beleértve az idősebbeket és a fiatalokat, a nőket, a munkaerőpiacról kiszorult és az inaktív személyeket stb.) továbbra is kulcsfontosságú gazdasági és társadalmi kihívás Európában. Ezek kezelése érdekében biztosítani kell, hogy a beruházásokra a versenyképességet szem előtt tartva kerüljön sor, kiaknázva a zöld és a digitális átállásban rejlő lehetőségeket. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az Európai Bizottság arra ösztönzi a tagállamokat, hogy hozzanak létre olyan üzleti környezetet, amely képes előmozdítani a felelős vállalkozást és a valódi önfoglalkoztatást, csökkenti a bürokráciát, egy valóban integrált és megfelelően működő egységes piac megteremtésére törekszik, és segíti a kkv-k növekedését. Az EGSZB határozottan ajánlja, hogy a mikrovállalkozások továbbra is az 5. iránymutatás hatálya alá tartozzanak.

3.1.2 A munkaerő-kereslet EU-szerte történő fellendítése a gazdaság kulcsfontosságú ágazataiban a beruházások, különösen a termelőberuházások növelésével, szükség esetén a munkára kivetett adók megterhelő hatásának a szociális védelem gyengítése nélküli és a jóléti rendszerek fenntarthatóságához is bevételt biztosító kezelésével érhető el. Meg kell erősíteni az adókijátszás, az adócsalás és az informális gazdaság elleni küzdelmet úgy, hogy a munkavégzés különböző, jogszabályok vagy kollektív tárgyalások által szabályozott formáit elérhetővé tesszük a munkáltatók és a munkavállalók számára, miközben törekszünk az új munkavégzési formák munkafeltételeinek javítására is, hogy azok vonzóvá váljanak a munkavállalók számára.

3.1.3 Az egyre bizonytalanabb geopolitikai helyzet és annak a jövőbeli keresletre gyakorolt hatása várhatóan hatással lesz a vállalatok befektetési döntéseire és az állásbiztonságra, valamint késlelteti a magán- és a közszféra beruházási terveinek kidolgozását. Az infláció miatt a növekedési ráták visszaesnek, a reálbérek pedig várhatóan csökkenni fognak, amit jövőre mérsékelt növekedés követhet. Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság azon álláspontját, hogy néhány ágazatban „a bérmegállapodások során a béremelések helyett valószínűleg továbbra is az állásbiztonsággal kapcsolatos aggodalmak lesznek a meghatározó tényezők” ([3]). Az infláció nyomást gyakorol a béremelésekre és a vásárlóerőre. Egy nagyon veszélyes bér–ár spirál elkerülése és a termelékenység növelése érdekében kulcsfontosságú, hogy a szociális partnerek számára lehetővé tegyék a kollektív tárgyalások általi lefedettségnek és e tárgyalások gyakorlatának javítását ágazati és vállalati szinten, ahol konkrét intézkedéseket lehet tenni.

3.1.4 Ugyanakkor strukturális munkaerőpiaci intézkedésekre van szükség a minőségi munkalehetőségek megteremtése érdekében. Ösztönözni kell a munkavállalók EU-n belüli mobilitását és a legális munkaerő-migrációt. Az EGSZB várakozásai szerint az Európai Bizottság 2022. április 27-i, *Jogszerű migráció: A képzett és tehetséges munkavállalók EU-ba vonzása* című csomagja jelentős támogatást nyújt majd az EU munkaerőpiaca számára.

3.1.5 Az EGSZB üdvözli mind a körforgásos gazdaságra, mint munkahelyteremtési potenciállal rendelkező ágazatra helyezett hangsúlyt, mind pedig azon ágazatok/régiók támogatását, amelyeket ágazati szakosodásuk, illetve egy adott típusú iparág regionális koncentrációja miatt különösen érint a zöld átállás.

([3]) 2022. tavaszi gazdasági előrejelzés: Russian invasion tests EU economic resilience.

3.1.6 Az EGSZB felhívja továbbá a figyelmet arra a 110. Nemzetközi Munkaügyi Konferencia által elfogadott állásfoglalásra, mely szerint a biztonságos és egészséges munkakörnyezet elvét fel kell venni a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet által meghatározott, a munka világára vonatkozó alapelvek és jogok közé, valamint hangsúlyozza, hogy folyamatosan be kell ruházni a munkahelyi balesetek, foglalkozási megbetegedések és munkahelyi kockázatok megelőzésének kultúrájába.

3.1.7 Az EGSZB úgy véli, hogy a – jogszabályban vagy kollektív tárgyalásokon meghatározott – megfelelő minimálbér értékes eszköz a dolgozói szegénység kezelésére. Ezek azonban önmagukban nem elegendőek, és különböző szakpolitikai eszközökkel megvalósított kombinált fellépésre van szükség. Ezek a szakpolitikai eszközök magukban foglalhatnak jól megtervezett, ideiglenes pénzügyi ösztönzőket, átalakítva adott esetben az adórendszer újraelosztó hatását stb. A pénzügyi eszközöket célzott és hatékony képzési és továbbképzési intézkedésekkel kell kombinálni, mivel az alacsony iskolai végzettségű munkavállalók jobban ki vannak téve a dolgozói szegénység kockázatának, mint a magasan képzettek (19 % kontra 4,9 %) ([4]). A tagállamokat ösztönözni és támogatni kell, hogy ezeket összehangolt módon hajtsák végre.

3.1.8 Tiszteletben kell tartani a szociális partnerek autonómiáját és azt a szabadságát, hogy önkéntes alapon kollektív tárgyalásokat folytassanak. A kollektív tárgyalás és e tárgyalások hatókörének kiterjesztése továbbra is a legjobb eszköz a bérmegállapítás megfelelő egyensúlyának megteremtésére a bérek tisztességességét és a termelékenység alakulásához való kapcsolódását, a munkakörülmények javítását és a társadalombiztosítási járulékokat illetően. Jogszabályban meghatározott minimálbér esetében ugyanilyen fontos a szociális partnerek tényleges bevonása a nemzeti helyzethez igazodó, felfelé mutató társadalmi-gazdasági konvergencia eléréséhez szükséges megfelelő megoldások meghatározásához. Amennyiben a kollektív tárgyalások hatóköre nem kielégítő, a tagállamoknak törekedniük kell arra, hogy kedvező feltételeket teremtsenek a szociális partnerek számára annak szélesítéséhez.

3.1.9 A szociális partnerek részvétele a Covid19-válság idején nagyon hasznosnak bizonyult. Ezekben a viharos időkben lépéseket kell tenni mind a szociális partnerek szerepének, mind pedig a foglalkoztatási, társadalmi és gazdasági reformok és politikák tervezésébe és végrehajtásába való bevonásuknak a megerősítése érdekében, amire többek között kapacitásépítéssel kerülhet sor. Ez a szociális jogok európai pillérének, valamint a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveknek a végrehajtása szempontjából is fontos. Figyelembe kell venni a civil szervezetek saját szakpolitikai területükhöz kapcsolódó szerepét is.

3.2. ***6. iránymutatás: A munkaerő-kínálat növelése, valamint a munkavállalási lehetőségek, a készségek és a kompetenciák egész életen át történő folyamatos elsajátításának javítása***

3.2.1 Az EGSZB üdvözli, hogy az iránymutatás címe megváltozott, és az egész életen át tartó tanulás fogalmát is magában foglalja. A technológia gyors változása, valamint a zöld és digitális kettős átállás miatt a korábban megszerzett készségek és kompetenciák „élettartama" egyre rövidebb, és a megfelelő készségek és kompetenciák egész életen át tartó elsajátítása mind a munkavállalók, mind a vállalkozások számára egyre fontosabb. Ezért fontos az egész életen át tartó tanulás közös felelősségének munkahelyi szinten történő értékelése.

3.2.2 Az EGSZB üdvözli a javasolt megközelítést, amely olyan átfogó támogatási intézkedéseket kínál, amelyek megkönnyítik a munkaerőpiaci változások kezelését. A továbbképzési és átképzési lehetőségek ([5]) kulcsfontosságúak ahhoz, hogy az egyének lépést tudjanak tartani a munkaerőpiaci változásokkal, és ezeket az emberek szakmai életútja során mindvégig garantálni kell, és elérhetővé kell tenni (a szociális jogok európai pillérének 1. alapelve). A képzésben való részvétel motivációjának hiánya azonban továbbra is komoly kihívást jelent, és meg kell találni a megoldásokat. A készségigények felméréséében jelentős szerep hárul a szociális partnerekre. A képzési alapoknak fontos szerepük van a munkával kapcsolatos képzések finanszírozásában, emellett pedig a nemzeti szinten bevált gyakorlatok előmozdítására és tagállamok közötti megosztására is szükség van ([6]).

([4]) 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentés.

([5]) Lásd még: a munkaerőpiac megfigyelőközpontja (LMO) által *The work of the future: ensuring lifelong learning and training of employees* címmel kiadott vizsgálati jelentés.

([6]) Az EGSZB véleménye: *„Tanulás és foglalkoztathatóság" intézkedéscsomag* (HL C 323., 2022.8.26., 62. o.).

3.2.3 A célzott támogatás különösen fontos a tartósan munkanélküli és/vagy inaktív személyek számára, mivel növeli a munkaerőpiacra való bejutás, illetve visszatérés esélyét, és fontos tényező a munkahelyek megtartásában. A tagállamokat ösztönözni kell arra, hogy a tartósan munkanélküli személyek elérése érdekében csökkentsék a megállapított 18 hónapos munkanélküliségi időszakot. Sürgősen célzott intézkedéseket kell hozni a szakmai életpályával rendelkező fiatalok bevonzására.

3.2.4 A munkaerőhiány a Covid19-válság idején tapasztalt csökkenést követően ismét emelkedésnek indult ([7]). A hatékony készségigény-előrejelzések hiánya EU-szerte kritikus probléma a munkáltatók számára. A felnőttoktatásba és készségfejlesztésbe történő, a munkaerőpiaci igényekhez szorosan kapcsolódó beruházás döntő szerepet játszhat a gazdasági helyreállításban és egy szociális Európa felépítésében.

3.2.5 Ez az ukrajnai háborús menekültekre is vonatkozik. A nyelvi képzések mellett lépéseket kell tenni a már megszerzett és a munkaerőpiaci integrációhoz szükséges képesítések elismerésének a megkönnyítésére. Az EGSZB ezért üdvözli az Oroszország Ukrajna ellen folytatott agresszív háborúja elől menekülő személyek munkaerőpiachoz, szakoktatáshoz és szakképzéshez, valamint felnőttoktatáshoz való hozzáféréséről szóló európai bizottsági iránymutatást ([8]).

3.2.6 A RePowerEU kezdeményezés végrehajtásához szükséges beruházások szorosan kapcsolódnak majd a képzett munkaerő iránti igényhez. Ami az egyéni tanulási számlákat (ILA) ([9]) illeti, az EGSZB megismétli azon véleményét, hogy teljes mértékben a tagállamok hatáskörébe kell, hogy tartozzon annak eldöntése, hogy a képzés biztosításának és finanszírozásának egyik mechanizmusaként elfogadják-e az ILA-t. Az ILA-nak mindenképp támogatnia kell az elismert és validált képzésekhez való hozzáférést. A szociális partnerek nagyon fontos szerepet játszanak a megfelelő képzési alapok kialakításában és/vagy kezelésében.

3.2.7 Az EGSZB egyetért azzal, hogy erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy valamennyi tagállamban növeljék az általános képesítési szintet. Ez különösen fontos a tanulási folyamat kezdetén, ám az emberek teljes szakmai életútja során is. Amint arra a 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentés ([10]) helyesen rámutatott, lelassult a korai iskolaelhagyók aránya csökkenésének pozitív tendenciája, és az arány 2015 és 2020 között mindössze 1,1 százalékponttal csökkent. Rendkívül fontos a tagállamokban a munka alapú szakképzési rendszerek és a felsőoktatás munkaerőpiaci relevanciájának megerősítése, csakúgy, mint a szakképzésben és a felsőoktatásban a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika területén oklevelet szerző személyek – különösen a nők – számának növelése.

3.2.8 A világjárvány különösen súlyosan érintette a fiatalokat: a világjárvány által kiváltott gazdasági és társadalmi válság által leginkább érintett csoportok közé tartoznak. A Covid19-válság 10 évvel vetette vissza a fiatalok foglalkoztatása terén elért előrehaladást. A munka változó világára (globalizáció, éghajlati válság, demográfiai változások és technológiai fejlődés) való megfelelő felkészülés érdekében a kormányoknak és intézményeknek figyelembe kell venniük az egyes megatrendek hatását. Az ifjúságspecifikus, inkluzív és előretekintő szakpolitikai beavatkozások döntő fontosságúak annak biztosításához, hogy a fiatalok ne maradjanak le ([11]).

3.2.9 A nemek közötti bérszakadék továbbra is kihívást jelent az EU-ban. Ez a probléma országonként igen eltérő, ezért a kiváltó okait kell kezelni, például a munkaerőpiaci és az oktatási szegregációt, a nemi sztereotípiákat, a hozzáférhető gyermekgondozási és egyéb ápolási-gondozási infrastruktúrák hiányát, valamint a háztartási és ápolási-gondozási feladatok egyenlőtlen elosztását. Az esetleges bérdiszkriminációt (az életkoron alapulót is) gyökeresen fel kell számolni. Az Európai Bizottság jelenleg tárgyalás alatt álló, a bérek átláthatóságáról szóló irányelvjavaslatának azt kell eredményeznie, hogy a tagállamok segítséget kapjanak a nemek közötti bérszakadék problémájának megoldását szolgáló egyik intézkedésként annak az elvnek az érvényesítéséhez, hogy a nők és a férfiak ugyanolyan értékű munkáért azonos bért kapjanak. Ezzel egyidejűleg továbbra is oda kell figyelni a vállalatok és különösen a kkv-k számára jelentett többletterhekkel kapcsolatos aggályokra is.

([7]) 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentés.
([8]) C(2022) 4050 final.
([9]) A Tanács ajánlása az egyéni tanulási számlákról.
([10]) A Tanács által 2022. március 14-én elfogadva.
([11]) Az EGSZB jelenleg dolgozik egy, A fiatalokkal szembeni egyenlő bánásmód a munkaerőpiacon című tájékoztató jelentésen.

3.3. ***7. iránymutatás: A munkaerőpiacok működésének és a szociális párbeszéd hatékonyságának javítása***

3.3.1 A munkaerőpiacok működésének javítása érdekében felül kell vizsgálni a különböző szereplők (állami foglalkoztatási szolgálatok és szociális szolgálatok) szerepét és felelősségét. Figyelembe kell venni a szociális szolgáltatások (a munkaerőpiacról kiszorult személyek megszólítása és a képzési programokra való felkészítésük érdekében), az állami foglalkoztatási szolgálatok (a munkahelyek megtartását célzó elemet, illetve orientációs és tanácsadási szolgáltatásokat magukban foglaló, igényre szabott aktív munkaerőpiaci politikák) és a magán foglalkoztatási szolgáltatások (közös és/vagy kiegészítő intézkedések, azaz a betöltendő álláshelyek adatbázisának megosztása) közötti partnerségek létrehozásának lehetőségét. Értékelni kell a szakpolitikai intézkedések hatékonyságát, és szükség esetén át kell gondolni vagy át kell alakítani azokat. Az állami foglalkoztatási szolgáltatások kapacitását növelni kell, többek között szolgáltatásaik digitalizálásával. Ösztönözni kell a magán foglalkoztatási szolgálatokkal és más érintett munkaerőpiaci szereplőkkel való együttműködést is.

3.3.2 A szociális partnereknek kulcsszerep jut ebben, különösen a helyi munkaerőpiacokon és az átalakulóban lévő ágazatokban, ahol segíthetnek az ágazatok, a munkahelyek és/vagy a foglalkozások közötti zökkenőmentes átmenetben. A civil társadalmi szervezetek szintén fontos szerepet játszanak, mivel speciális szakértelemmel rendelkeznek a foglalkoztatás különböző formái terén (különösen a kiszolgáltatott csoportok esetében) és a szociális kérdésekben, valamint általános érdekű oktatási és szociális szolgáltatásokat nyújtanak.

3.3.3 Az EU-ban még mindig viszonylag magas az inaktivitási ráta ([12]). Most van itt az ideje, hogy a munkaerőpiacról kiszorult személyeket visszatereljük oda. Ha a tisztességes munkafeltételek biztosítása érdekében ezeket nemzeti szintű jogszabályok vagy kollektív tárgyalások megfelelően szabályozzák, a különböző munkavégzési formáknak, a rugalmas munkavégzésnek és a távmunkának fontos szerepe lehet abban, hogy az emberek – különösen a veszélyeztetett csoportokhoz tartozók – munkát találjanak. A szociális infrastruktúrák és szolgáltatások, mint például a gyermekgondozás vagy a tartós ápolás-gondozás lehetővé teszik, hogy az ápolási-gondozási feladatokat ellátó személyek fontolóra vegyék a munkaerőpiacra való belépést.

3.3.4 A szociális partnerekkel való együttműködés az olyan tisztességes, átlátható és kiszámítható munkakörülmények előmozdításának kulcsa, amelyek egyensúlyt teremtenek a jogok és a kötelezettségek között. Az EGSZB osztja azt a nézetet, hogy meg kell akadályozni az informális és bizonytalan munkakörülményekhez vezető munkaviszonyokat, többek között a platformalapú munkavégzés esetében is, amelyről jelenleg folyik egy irányelvtervezet megvitatása. Az EGSZB rámutat arra, hogy az új munkavégzési formákat – köztük a platformalapú munkavégzést – nemzeti szinten szabályozó intézkedéseknek a megfelelő európai és nemzeti szinten szabályozniuk kell a rugalmas munkafeltételeket, emellett pedig alapvető biztosítékokat kell nyújtaniuk a munkavállalók megfelelő védelméhez. A szociális partnerek szerepét tiszteletben kell tartani.

3.4. ***8. iránymutatás: A mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség előmozdítása, a társadalmi befogadás ösztönzése és a szegénység elleni küzdelem***

3.4.1 A szociális jogok európai pillérének végrehajtására irányuló cselekvési tervben meghatározott, a 78 %-os foglalkoztatottságra vonatkozó cél elérése és a munkaerőhiány kezelése érdekében a mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség előmozdítása és a befogadó munkaerőpiac különösen fontos most, hogy Európa különféle válságokat él át. Ez mindenkire vonatkozik, aki alulreprezentált a munkaerőpiacon, de az ukrán háború elől menekülő emberek hatalmas hullámát figyelembe véve is igaz. Miután az átmeneti védelemről szóló irányelv hatályba lépett, a tagállamok gyorsan intézkedtek nemzeti szabályozási kereteik kiigazítása érdekében, hogy lehetővé tegyék az ukrán menekültek és az olyan, Ukrajnában élő harmadik országbeli állampolgárok támogatását, akik a háború következtében Európába menekültek. Az esetleges szűk keresztmetszeteket kezelni kell.

3.4.2 Igényre szabott megközelítésre van szükség a különböző veszélyeztetett csoportok (azaz az idősebb munkavállalók, a fogyatékossággal élő felnőttek és fiatalok, az ápolási-gondozási feladatokat ellátó személyek, a tartósan munkanélküli személyek és a nem folyamatosan foglalkoztatott személyek, a NEET-fiatalok, a migránsok stb.) vonatkozásában. Figyelembe kell venni a vidéki és városi területek között a foglalkoztatás tekintetében fennálló

([12]) Az inaktivitási ráta Olaszországban a legmagasabb (2021-ben több mint 37 % volt). Horvátországban, Romániában, Görögországban és Belgiumban is több mint 30 %-os az inaktivitási ráta. További adatok az európai gazdaságilag inaktív népességről itt találhatók.

különbségeket is. Uniós forrásokat kellene felhasználni arra, hogy ösztönözzék a tagállamokat – különösen azokat, amelyek a szociális eredménytábla szerint gyengén teljesítenek –, hogy biztosítsanak ösztönzőket a munkáltatók számára a fogyatékossággal élők foglalkoztatására vagy az önfoglalkoztatás előmozdítására. A tisztességes munka a legjobb eszköz a szegénység csökkentésére és az emberi méltóság elismerésére.

3.4.3 Az ideiglenes ellátásokat és a jövedelemtámogatási intézkedéseket a szükséges időtartamra kell nyújtani annak érdekében, hogy a munkanélkülieket, illetve az alacsony keresetűeket átvezessük az új és jobb foglalkoztatási lehetőségek felé. A munkához kötött ellátások ([13]) – a sérülékeny csoportok munkaerőpiaci integrációjának megkönnyítését célzó strukturális intézkedésekkel együtt – megkönnyíthetik e csoportok belépését a munkaerőpiacra, de ezeknek átmeneti, szükséghelyzeti és kiegészítő intézkedéseknek kell lenniük, mivel a tisztességes életszínvonalat lehetővé tévő, megfelelő bérek politikáját kell ösztönözni és támogatni.

3.4.4 Fontosak a szociális gazdasági vállalkozások, különösen a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévők számára induló munkahelyként, valamint regionális szintű szolgáltatásként. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési tervét, és sürgeti az Európai Bizottságot, hogy kezdeményezze annak kiértékelését, hogy nemzeti szinten melyek a legjobb projektek.

3.4.5 Különösen üdvözlendő a gyermekekre helyezett hangsúly. A gyermekszegénységgel átfogó és integrált intézkedések révén kell foglalkozni, és ösztönözni kell a gyermekgarancia végrehajtására irányuló intézkedéseket. Az EGSZB teljes mértékben egyetért azzal, hogy a megfizethető, mindenki számára elérhető és minőségi szolgáltatások, például a kisgyermekkori oktatás és gondozás, az iskolán kívüli gondozás, az oktatás, a képzés, a lakhatás, az egészségügy és a tartós ápolás-gondozás rendelkezésre állása kulcsfontosságú a gyermekszegénység csökkentése és az esélyegyenlőség biztosítása szempontjából. Tágabb értelemben meg kell erősíteni az egyén szükségleteihez kapcsolódó minőségi szociális szolgáltatásokhoz való tényleges hozzáférést; a Covid19-válság kendőzetlenül rávilágított erre, és erről a témáról a világjárványt követően sem szabad megfeledkezni.

3.4.6 Ugyanakkor az energetikai átálláshoz vezető zöld átállás, és különösen az energiaárak közelmúltbeli emelkedése még jobban megnehezíti az életet a veszélyeztetett csoportok számára ([14]). A politikai kötelezettségvállalások ellenére még mindig van tennivaló az energiaszegénység kezelése terén, és biztosítani kell, hogy a meghozott intézkedések célirányosak és eredményesek legyenek.

3.4.7 Az idősödő népesség egyre nagyobb aránya a várható élettartam növekedésével és a munkaerő-állomány zsugorodásával együtt ahhoz vezet, hogy egyre több idős ember kerül gazdaságilag függő helyzetbe. Ennek elkerüléséhez a munkaerőpiacok inkluzívabbá tételével – és ezen belül a munkaerőpiacról jelenleg kiszorult vagy ott alulreprezentált csoportok aktiválásával – bővíteni kell a munkaerő-állományt. Intézkedésekre van szükség a tagállamok szociális biztonsági és egészségügyi rendszerei előtt álló kihívások kezeléséhez is. Minden tagállamban alapvető fontosságú szakpolitika, hogy a nyugdíjrendszerek megfelelőek és pénzügyileg fenntarthatóak legyenek mindenki számára. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság által javasolt, a nyugdíjjogosultságok megszerzése tekintetében a férfiak és nők közötti esélyegyenlőségre vonatkozó átfogó megközelítést, valamint azt, hogy az aktív időskort előmozdító stratégiákra van szükség az idősek munkaerőpiaci részvételének megkönnyítése és a nemek közötti nyugdíjszakadék csökkentése érdekében. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy el kell kerülni a munkával töltött időszakok folytonossági hiányait az aktív munkával töltött évek során, hogy a szociális biztonsági rendszereket hozzájárulásokon keresztül lehessen támogatni, és biztosítani lehessen, hogy a polgárok megfelelő nyugdíjjövedelemre legyenek jogosultak a nyugdíjazáskor.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([13]) Az OECD a következőképpen határozza meg a munkához kötött ellátásokat: „állandó munkához kötött adójóváírások, adókedvezmények vagy ezzel egyenértékű, munkavégzéshez kötött ellátási rendszerek, amelyeket azzal a kettős céllal alakítottak ki, hogy enyhítsék a dolgozói szegénységet és fokozzák az alacsony jövedelmű munkavállalók munkavállalási ösztönzőit”.

([14]) Lásd még: az EGSZB véleménye a *Szociális Klímaalapról* (HL C 152., 2022.4.6., 158. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai védelmi ipar együttműködésen alapuló beszerzés keretében történő megerősítését szolgáló eszköz létrehozásáról

(COM(2022) 349 final)

(2022/C 486/23)

Főelőadó: **Maurizio MENSI**

Társfőelőadó: **Jan PIE**

Felkérés	Tanács, 2022.7.22.
	Európai Parlament, 2022.9.12.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 173. cikkének (3) bekezdése
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	155/1/13

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB üdvözli az európai védelmi ipar együttműködésen alapuló beszerzés keretében történő megerősítését szolgáló eszköz (EDIRPA) létrehozásáról szóló rendeletre irányuló javaslatot, amelynek célja Európa védelmi iparágainak és védelmi képességeinek gyors megerősítése, tekintettel az Ukrajna elleni orosz invázióból eredő azonnali kihívásokra.

1.2. Az EGSZB támogatja az EDIRPA arra irányuló célkitűzéseit, hogy fejlessze az európai védelmi technológiai és ipari bázist (EDTIB) a hatékonyság és a veszélyhelyzetekre való gyors reagálás terén az Unió reziliensebbé válása érdekében, és hogy előmozdítsa a tagállamok közötti együttműködést és interakciót a védelmi beszerzések terén. Mindkét célkitűzés fontosabb, mint valaha, egy olyan helyzetben, amikor a háború ismét jelen van Európában, és általában véve a társadalmat is megfelelően védeni kell, figyelembe véve a lehetséges jövőbeli stratégiai szintű feszültségeket.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az EDIRPA hasznos a piacon rendelkezésre álló, sürgősen igényelt felszerelések iránti jelenlegi csúcskereslet jobb strukturálásához és összehangolásához, de nem tekinthető a jövőbeli európai védelmi beruházási program előfutárának, mivel az iparpolitika szempontjából meglehetősen gyenge eszköz.

1.4. Az EGSZB egyetért azzal, hogy együttműködés keretében fel kell gyorsítani az ipar strukturális változásokhoz való alkalmazkodását, többek között gyártási kapacitásainak növelése révén, hogy az európai ipar kellő időben ki tudja elégíteni a tagállamok megnövekedett igényeit.

1.5. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy közös beszerzésre van szükség annak elkerülése érdekében, hogy a nemzeti védelmi beruházások fokozása elmélyítse az európai védelmi ágazat széttagoltságát, korlátozza az együttműködés lehetőségét, fokozza a külső függőségeket, és hátráltassa az interoperabilitást, így biztosítva, hogy valamennyi tagállam gyorsan kielégíthesse legsürgetőbb kapacitásigényeit, amelyeket az Ukrajna elleni orosz agresszióra tett válaszlépések tártak fel vagy fokoztak.

1.6. Az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy a készletek feltöltése gyakran azt jelenti, hogy az Ukrajnába küldött termékeket pontosan ugyanazokkal a termékekkel helyettesítik. Ezek a beszerzések nem feltétlenül gyakorolnak jelentős strukturáló hatást az iparra, és a technológiai innovációt sem ösztönzik. Az EGSZB ezért kérdésesnek tartja, hogy az EDIRPA logikáját közvetlenül ki kell-e terjeszteni egy jövőbeli európai védelmi beruházási programra.

1.7. Az EGSZB üdvözli azt a megközelítést, hogy az uniós költségvetésből származó közvetlen pénzügyi támogatással kell ösztönözni a közös beszerzést, de kétségei vannak afelől, hogy az 500 millió EUR pénzügyi keretösszeg elegendő lesz-e ahhoz, hogy változást hozzon a tagállamok beszerzési döntéseiben.

1.8. Az EGSZB tudni szeretné, hogy mennyire hatékony a pénzügyi támogatásnak az eszköz végrehajtásához kapcsolódó technikai és igazgatási segítségnyújtásra való felhasználása, valamint a támogatások költségfüggetlen finanszírozás formájában történő nyújtása; ezért felkérjük a társjogalkotókat, hogy az uniós kiadások hatékonyságának biztosítása érdekében fejtsék ki ezt a módszert.

1.9. Az EGSZB üdvözli, hogy az uniós pénzügyi támogatás az EU-ban vagy a társult országokban gyártott védelmi termékek beszerzésére korlátozódik, valamint üdvözli a harmadik országok ellenőrzése alatt álló uniós vállalatokra vonatkozó egyedi feltételeket. Ez a korlátozás az európai adófizetők érdekét szolgálja és szükséges az európai védelmi ipari képességek megerősítésére irányuló célkitűzés megvalósításához, valamint összhangban van a stratégiai autonómia célkitűzésével.

1.10. Az EGSZB ugyanakkor azt kéri, hogy értelmezzék rugalmasan azt a követelményt, hogy a védelmi vonatkozású termékre nem vonatkozhat nem társult harmadik ország (nem társult harmadik országbeli szervezet) általi korlátozás. Mivel az EDIRPA a piacon rendelkezésre álló termékek beszerzésére vonatkozik, és célja a legsürgetőbb termékigények kielégítése, az EGSZB úgy véli, hogy ez a követelmény kevésbé releváns az EDIRPA esetében, mint az EDF (az Európai Védelmi Alap) esetében, amelynek célja a jövőbeli képességek fejlesztése. Ezért körültekintően kell végrehajtani, egyensúlyt teremtve a nagyobb önállóságra való törekvés, valamint a beszerzés sürgőssége és a meglévő felszerelésekkel való interoperabilitás szükségessége között.

1.11. Az EGSZB támogatja a közvetlen irányítás keretében tervezett végrehajtást, de hangsúlyozza, hogy biztosítani kell, hogy az Európai Bizottság illetékes szolgálatai időben megkapják a szükséges emberi erőforrásokat ahhoz, hogy megbirkózzanak az ezzel járó munkateherrel.

1.12. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy az EDIRPA sikeres végrehajtásának biztosítása érdekében szorosan működjenek együtt az Európai Bizottság és a főképviselő/az Európai Védelmi Ügynökség vezetője által létrehozott közös védelmi közbeszerzési munkacsoporttal.

2. **Háttér**

2.1. Az uniós állam-, illetve kormányfők 2022. március 11-i versailles-i találkozójukon elkötelezték magukat amellett, hogy Oroszország Ukrajna elleni katonai agressziója fényében „megerősítik az európai védelmi képességeket”. A versailles-i nyilatkozat kimondja, hogy a tagállamoknak növelniük kell védelmi kiadásaikat, szorosabb együttműködést kell kialakítaniuk közös projekteken keresztül, ki kell küszöbölniük a hiányosságokat és teljesíteniük kell a katonai képességekre vonatkozó célkitűzéseket, ösztönözniük kell az innovációt, többek között a polgári és a védelmi ágazat közötti szinergiák révén, valamint meg kell erősíteniük az uniós védelmi ipart. Ezenfelül az Európai Tanács felkérte „a Bizottságot, hogy az Európai Védelmi Ügynökséggel egyeztetve május közepéig terjesszen elő elemzést a védelmi beruházási hiányokról, és tegyen javaslatot minden szükséges további kezdeményezésre az európai védelmi ipari és technológiai bázis megerősítése érdekében”.

2.2. E felkérésre válaszul az Európai Bizottság és a főképviselő 2022. május 18-án előterjesztette a védelmi beruházási hiányok elemzéséről és a következő lépésekről szóló közös közleményt. A közös közlemény megjegyzi, hogy a védelem évekig tartó jelentős alulfinanszírozottsága az EU-n belül ipari és képességbeli hiányosságokhoz, valamint a védelmifelszerelés-készletek jelenlegi alacsony szintjéhez vezetett. A védelmi felszerelések Ukrajnának történő transzfere, valamint a békeidőkhöz igazodó készletszint sürgősen kezelendő és kritikus hiányosságokhoz vezetett a katonai felszerelések tekintetében.

2.3. A közös közlemény emlékeztet arra, hogy a tagállamoknak a biztonsági helyzet és az Ukrajnának eddig nyújtott transzferek fényében sürgősen helyre kell állítaniuk védelmi harckészültségüket. A készletek feltöltése továbbá lehetővé tenné számukra azt, hogy további segítséget nyújtsanak Ukrajnának. A közös közlemény ugyanakkor felszólítja a tagállamokat, hogy egymással együttműködve vásárolják meg a szükséges védelmi felszereléseket és anyagokat. A sürgősen szükségessé vált termékek közös beszerzése jobb ár-érték arányt biztosítana, fokozná az interoperabilitást, és ezáltal elkerülhető lenne, hogy a veszélyeztetett tagállamok a védelmi iparral szemben támasztott kereslet összeférhetetlensége miatt ne tudják megszerezni azt, amire szükségük van, a védelmi ipar ugyanis rövid távon nem tud reagálni a kereslet hirtelen megugrására.

2.4. Ennek fényében a közös közlemény azt javasolja, hogy az együttműködésen alapuló beszerzést az uniós költségvetésből egy kifejezetten ezt a célt szolgáló rövid távú eszközzel kell ösztönözni. Az ezen eszközből nyújtott uniós pénzügyi támogatásnak ösztönöznie kell a tagállamok együttműködésen alapuló védelmi beszerzését, és az EDTIB javát kell szolgálnia, ugyanakkor biztosítania kell az európai fegyveres erők cselekvőképességét, az ellátás biztonságát és a fokozottabb interoperabilitást.

2.5. A helyzet sürgősségére reagálva az Európai Bizottság 2022. július 19-én az európai védelmi ipar együttműködésen alapuló beszerzés keretében történő megerősítését szolgáló eszköz (EDIRPA) létrehozásáról szóló rendelet formájában javaslatot terjesztett elő egy ilyen eszközre vonatkozóan. Az Európai Bizottság számít a rendelet gyors elfogadására és 2022 végéig történő hatálybalépésére.

2.6. Az eszköz létrehozását követően az Európai Bizottság az európai védelmi beruházási programról szóló rendeletre irányuló javaslatot kíván előterjeszteni. Az Európai Bizottság szerint az európai védelmi beruházási programról szóló rendelet a tagállamok és az Unió biztonsága szempontjából kiemelt közös érdekű jövőbeli közös fejlesztési és beszerzési projektek alapjául szolgálhatna, valamint a rövid távú eszköz logikájának kiterjesztése révén az európai védelmi ipari bázis megerősítésére irányuló, esetleges kapcsolódó uniós pénzügyi beavatkozást is megalapozhatná, különösen olyan projektek esetében, amelyekhez egyetlen tagállam sem tudna önállóan fejlesztést és beszerzést folytatni.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. Az Unió geopolitikai környezete drámaian megváltozott Oroszország Ukrajna elleni katonai agressziójának fényében. A területi konfliktusok és a nagy intenzitású hadviselés Európa területén tapasztalható visszatérése szükségessé teszi, hogy a tagállamok újra átgondolják védelmi terveiket és kapacitásaikat. Ennek együtt kell járnia az ezek mögötti ipari és technológiai bázis kiigazításával, amelyet úgy kell kialakítani, hogy támogatni és erősíteni tudja a tagállamok fegyveres erőit, amelyek az érett demokrácia alapvető eszközei, és védik az európai polgárok szabadságát.

3.2. Az EGSZB üdvözli, hogy a tagállamok bejelentették védelmi kiadásaik növelését a sürgősen kezelendő katonai hiányosságok gyors megszüntetése érdekében. Koordináció és együttműködés nélkül azonban ez a növekedés azzal a veszéllyel jár, hogy elmélyíti az európai védelmi ágazat széttagoltságát, korlátozza a beszerzett felszerelések teljes életciklusa alatti együttműködés lehetőségét, és hátráltatja az interoperabilitást. Emellett a rövid távú beszerzésekkel kapcsolatban hozott döntések hosszabb távú hatással lesznek az EDTIB piaci erejére és a következő évtizedekben adódó lehetőségekre.

3.3. Az EGSZB ezért támogatja azt a kezdeményezést, hogy ösztönözni kell a védelmi vonatkozású termékek iránti legsürgetőbb igényeket kielégítő közös beszerzést. A közös beszerzés különösen fontosnak tűnik a jelenlegi helyzetben, amikor a hasonló termékek iránti kereslet hirtelen növekedése olyan ipari kínálati oldallal találkozik, amely még mindig a békeidőhöz igazodik, és ezért csak nagy nehézségek árán tudja kielégíteni a keresletet. A védelmi beszerzések terén ezért együttműködésre van szükség a tagállamok közötti szolidaritás biztosításához, az interoperabilitás fokozásához, a kiszorítási hatások megelőzéséhez és a közkiadások hatékonyságának javításához.

3.4. Ugyanilyen fontos, hogy segítsük az ipart az új biztonsági környezet strukturális változásaihoz való alkalmazkodásban. Mivel Európa katonai képességeinek szükséges megerősítése hosszú távú törekvés, és hosszabb ideig szükségessé válhat Ukrajna folyamatos támogatása, az EDTIB-nek növelnie kell gyártási kapacitását. Erre nemcsak azért van szükség, hogy meg lehessen birkózni a jelenlegi csúcskereslettel, hanem ezen túlmenően is.

3.5. E tekintetben az EGSZB úgy véli, hogy a javasolt EDIRPA a megközelítését, hatályát és pénzügyi keretösszegét tekintve túlságosan korlátozott ahhoz, hogy változást hozzon Európa ipari kapacitásainak megerősítésében. A készletek feltöltése természetszerűleg szűkíti a termékek és beszállítók lehetséges körét, és 27 tagállam számára két év alatt 500 millió EUR meglehetősen szerény befektetés.

3.6. Összefoglalva, az EGSZB úgy véli, hogy a javasolt rendelet hasznosan hozzájárulhat a piacon rendelkezésre álló sürgős felszerelések iránti jelenlegi csúcskereslet jobb strukturálásához és összehangolásához, de az iparpolitika szempontjából meglehetősen gyenge eszköz. Következésképpen az EGSZB úgy véli, hogy az EDIRPA nem feltétlenül tekinthető azon jövőbeli európai védelmi beruházási program előfutárának, amelyet a közösen kifejlesztett rendszereket és azok teljes életciklusuk alatti közös beszerzését támogató eszközként jelentettek be.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1. A javaslat szerint az EDIRPA figyelembe veszi majd az Európai Bizottság és a főképviselő/az Európai Védelmi Ügynökség vezetője által létrehozott közös védelmi közbeszerzési munkacsoport munkáját. A munkacsoport feladata, hogy megkönnyítse a tagállamok nagyon rövid távú beszerzési igényeinek koordinálását, és párbeszédet folytasson a tagállamokkal és a védelmi felszerelések uniós gyártóival a készletek feltöltésére irányuló közös beszerzés támogatása érdekében. A munkacsoport munkája tehát döntő fontosságú az EDIRPA sikere szempontjából, és az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy teljes mértékben használják ki azt.

4.2. Az EGSZB kétli, hogy a javasolt költségvetési keret elég nagy ahhoz, hogy jelentősen befolyásolja a tagállamok beszerzési döntéseit. Ugyanakkor teljes mértékben tisztában vagyunk a jelenlegi többéves pénzügyi keretre (MFF) nehezedő pénzügyi nyomással, valamint azzal, hogy a jövőbeli európai védelmi beruházási programhoz további finanszírozásra van szükség. Ennek fényében különösen fontos lesz, hogy az EDIRPA keretében nyújtott korlátozott finanszírozás a legrelevánsabb közös beszerzésekre összpontosuljon.

4.3. A költségvetési korlátokkal és a projektek kiválasztásával kapcsolatban az EGSZB kérdésesnek tartja, hogy a költségfüggetlen finanszírozás fogalma hogyan alkalmazható a gyakorlatban az EDIRPA keretében tervezett beszerzésekre. Az EGSZB azt is tudni szeretné, hogy mennyire hatékony a költségvetésnek az eszköz végrehajtásához kapcsolódó technikai és igazgatási segítségnyújtásra való felhasználása.

4.4. Az EGSZB támogatja a közvetlen irányítás keretében tervezett végrehajtást, de hangsúlyozza, hogy biztosítani kell, hogy az Európai Bizottság illetékes szolgálatai időben megkapják a szükséges emberi erőforrásokat ahhoz, hogy megbirkózzanak az ezzel járó munkateherrel.

4.5. Az EGSZB egyetért a javasolt rendeletben foglalt jogosultsági feltételekkel, különösen a már meglévő beszerzési szerződések kiterjesztésének lehetőségével.

4.6. Az EGSZB azt a kiegészítő feltételt is támogatja, hogy az uniós finanszírozást az EU-ban vagy társult országokban készült – akár harmadik ország (harmadik országbeli szervezet) ellenőrzése alatt álló, de a székhelyük szerinti tagállam által jóváhagyott biztonsági garanciákat nyújtani képes vállalatok által előállított – felszerelések beszerzésére korlátozzák. Ez a feltétel az EDF esetében alkalmazott vonatkozó rendelkezéseket követi, és biztosítja az EDTIB megerősítésére irányuló célkitűzés teljesítését.

4.7. Az EGSZB ugyanakkor kétségbe vonja azon követelmény jelentőségét, hogy a védelmi vonatkozású termékre nem vonatkozhat nem társult harmadik ország (nem társult harmadik országbeli szervezet) általi korlátozás. Mivel a javasolt eszköz a piacon rendelkezésre álló termékek beszerzésére vonatkozik, és célja a legsürgetőbb termékigények kezelése, ez a követelmény kevésbé tűnik relevánsnak az EDIRPA esetében, mint az EDF esetében, amelynek célja a jövőbeli képességek fejlesztése, és amely esetében kifejezett célkitűzés a technológiai szuverenitás. Az EGSZB ezért e rendelkezés rugalmas értelmezését kéri, a tagállamokra hagyva, hogy egyensúlyt teremtsenek a működési szabadságra való törekvés, valamint a beszerzés sürgőssége és a meglévő felszerelésekkel való interoperabilitás között.

4.8. Végezetül az EGSZB tudni szeretné, hogy megfelelőek-e bizonyos javasolt odaítélési szempontok, nevezetesen azok, amelyek a beszerzésnek az EDTIB-re gyakorolt pozitív hatásával kapcsolatosak. Tekintettel arra, hogy a hangsúly a legsürgetőbb igényeken és a piacon rendelkezésre álló, gyorsan hozzáférhető felszerelések beszerzésén van, ez a hatás valószínűleg nem fő szempont a tagállamok számára, kivéve, ha a vállalkozó székhelye a saját területükön található. Ezen túlmenően a beszerző tagállamok valószínűleg nehezen tudják majd bizonyítani az EDTIB-re gyakorolt pozitív hatást, különösen akkor, ha a sürgősség az elsődleges szempont.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a 2023–2027-es időszakra vonatkozó uniós biztonságos konnektivitási program létrehozásáról

(COM(2022) 57 final – 2022/0039 (COD)

és

Közös közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az EU űrforgalom-irányítási megközelítése – Uniós hozzájárulás egy globális kihívás kezeléséhez

(JOIN(2022) 4 final)

(2022/C 486/24)

Előadó: **Pierre Jean COULON**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022.5.2.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 189. cikkének (2) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.7.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülés száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	222/0/1

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai űrpolitikai csomag kidolgozásának kezdetét jelző közlemény és javaslat a jelenlegi időszakban feltétlenül szükséges és elengedhetetlenül fontos. Azt ajánlja, hogy a közös közlemény aktív diplomácián keresztül határozottan mozdítsa elő a világűr forgalmának multilaterális irányítását az Egyesült Nemzetek keretében, különösen a COPUOS és a leszerelési konferencia keretein belül, ugyanis ez a terület nincs megfelelő mértékben szabályozva.

1.2. Az űrforgalom-irányításnak és ezen belül az űrszemét kezelésének tulajdonítandó abszolút prioritás megköveteli, hogy európai szinten minden szereplőt figyelembe vegyenek. Amint azt a közös közlemény megállapítja és ez a vélemény is rögzíti, az űrforgalom-irányítási (STM-)programok sokféleségével kapcsolatos fő probléma a nemzetközi szabványosítás hiányában gyökerezik. Világos ezért, hogy normákat, iránymutatásokat és nemzetközi bevált gyakorlatokat kell kidolgozni.

1.3. Az EGSZB kéri egy világűr-megfigyelő rendszer gyakorlati megvalósítását azzal a céllal, hogy valamennyi tagállam számára garantálva legyen a világűr hosszú távú fenntarthatósága.

A világűrjog másik központi elve ugyanis a különböző szereplők felelőssége az űrben folytatott tevékenységeikért. Ez a tevékenységek ellenőrzésére vonatkozó nemzetközi felelősséget és a világűrben folytatott tevékenységekből eredő károkra vonatkozó felelősséget jelenti. A közös közlemény a tevékenységek ellenőrzésére vonatkozó nemzetközi felelősség kérdéskörébe illeszkedik.

1.4. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki a nemzetközi szabványosítás hiánya miatt, és – többek között a műholdmaradványok kezelésére vonatkozó – szabványok és iránymutatások európai szintű elfogadását javasolja, a szervezett civil társadalom bevonásával.

Az eddig alapvetően állami űrpolitikai szereplők, illetve a jelentős szerepre pályázó magánszférabeli és állami felek közötti csatározás miatt gyökeresen meg kell reformálni azokat a nemzetközi normákat, amelyek akkor lettek elfogadva, amikor a világűr még csak technológiai és ipari hatalmak szűk csoportjának az ügye volt.

1.5. Amint azt a „*New Space*” című (CCMI/196) véleménykiegészítés is hangsúlyozza:

— szinergiákat kell kialakítani az Európai Védelmi Alappal, fokozva a kölcsönhatásokat a polgári, a védelmi és az űripar között,

— a Horizont Európa keretprogramot fel kell használni az űrpiac ösztönzésére, támogatva innovatív kereskedelmi megoldások kialakítását az EU downstream és upstream űrágazatai számára, és felgyorsítva a szükséges kulcsfontosságú technológiák rendelkezésre állását,

— az oktatási és képzési tevékenységek kulcsfontosságúak a magas szintű készségek fejlesztéséhez a világűrrel kapcsolatos területeken, míg a korábbi konstellációs projektek – például a Galileo és a Kopernikusz – során szerzett tapasztalatokat fel lehetne használni a világűrbe telepített konnektivitási rendszer javítására,

— ha az irányítás terén a felelősségi köröket a közbeszerzési szabályokkal összhangban, bizonyított kompetenciák alapján ruháznák a legmegfelelőbb szereplőkre, az biztosítaná a programok hatékony végrehajtását, miközben előmozdítaná a „New Space” kialakulását is,

— emellett a tudományos és műszaki fejlődés ösztönzése a versenyképesség és az innovációs kapacitás alapját képezi, ami a kkv-k, az induló és az innovatív vállalkozások javát szolgálja.

2. **A vélemény háttere**

2.1. A világűr jelenleg sok tekintetben egy további gazdasági térséget jelent. Az állami és magánberuházások felgyorsulásával egyre sűrűsödnek az űrtevékenységek, a világűr fontos geostratégiai kérdéssé vált. A technológiai verseny, az űrágazattal foglalkozó induló innovatív vállalkozások hirtelen megjelenése, az új piacok és szolgáltatások nyitása, az államok és a magánüzemeltetők azon szándéka, hogy fokozzák a Föld körüli pályán végzett tevékenységeket – mindezek fokozzák a világűr kihasználtságát.

2.2. A világűr stratégiai jelentőségének ellenére nincsen olyan globális hatóság vagy kötelező érvényű jogszabály, amely az alacsony és a geostacionárius pályákkal foglalkozna, és nincs az űrforgalomra vonatkozó szabályozás vagy irányítórendszer sem, miközben a Föld körüli pályán lévő műholdak száma folyamatosan nő.

2.3. Jelenleg az űrforgalom-irányítás kizárólag önkéntes és nem kötelező erejű bevált gyakorlatokon alapul, amelyek irányítása és alkalmazása nem mindig megfelelő, és amelyek célja az, hogy csökkentsék a műholdak és az űrszemét ütközésének statisztikai kockázatát. Előírják, hogy tilos Föld körüli pályán szándékosan űrszemetet termelni, és kérik az életciklusuk végén járó műholdak maradéküzemanyag-elfogyasztással történő passziválását, a „25 éves szabály” betartását alacsony pályán keringő műholdakra vonatkozóan (az életciklusuk végén járó műholdaknak 25 éven belül vissza kell térniük az atmoszférába), valamint a használaton kívüli geostacionárius műholdak „temetői pályára” állítását. Ezek a szabályok azonban már nem elegendőek az ütközésveszély csökkentésére.

2.4. Mindehhez hozzájárul az új üzemeltetési koncepciók megjelenése: űrmegfigyelés és a Föld körüli pályán haladó objektumok nyomon követése (Space Surveillance and Tracking vagy SST), űrforgalom-koordináció (Space Traffic Coordination vagy STC), űrforgalom-koordináció és -irányítás (Space Traffic Coordination and Management vagy STCM) ([1]).

2.5. A világűr hosszú távú fenntarthatóságának a biztosítása érdekében tehát sürgős és stratégiailag fontos az űrtevékenységek és a műholdforgalom szabályozására irányuló valódi jogalkotás – ugyanez igaz a mesterséges intelligencia igénybevételére az ütközésveszély elkerülése céljából.

2.6. Év elején az Európai Bizottság elindította a *Spaceways* projektet, amelynek célja egy űrforgalom-irányító rendszer körvonalazása egy „magatartási szabályrendszer megalkotása céljából és annak meghatározására, hogy milyen feltételek mellett adhatók ki pilóta- és repülési engedélyek”.

([1]) JOIN(2022) 4 final.

2.7. A *Spaceways*, valamint a 2021. januárban elindított EUSTM projekt célja, hogy – az előbbi 2022. júniusig, az utóbbi pedig augusztusig – ajánlásokat és útmutatásokat adjon az Európai Bizottságnak az „űrforgalom irányítására vonatkozóan, továbbá olyan jogi, politikai és gazdasági értékelést végezzen, amelynek alapján végső ajánlások és iránymutatások fogalmazhatók meg a megvalósítást illetően” ([2]).

2.8. Az Európai Bizottság és a főképviselő közös közleménye elismeri az uniós megközelítés szükségességét és rendszeres konzultációt, megbeszéléseket és párbeszédeket ír elő az összes érintett uniós fél – polgári és katonai – részvételével a közlekedés, különösen a légi közlekedés és az európai űripar témájában, az Európai Védelmi Ügynökség támogatásával figyelembe véve ugyanakkor a védelmi és biztonsági szükségleteket is. Az EGSZB azt szeretné, ha nem csupán az ipar, hanem az egész társadalom részt venne ebben a folyamatban.

2.9. A közlemény az uniós SST-konzorciumot ([3]) irányozza elő a jövőbeni uniós űrforgalom-irányításhoz szükséges kulcsfontosságú műveleti képesség kialakítása céljából. Ennek feltétele a teljesítmény javítása, további űrmegfigyeléssel és a Föld körüli pályán haladó objektumok nyomon követésével (SST) kapcsolatos szolgáltatások kifejlesztése, valamint a mesterséges intelligenciának és a kvantumtechnológiáknak köszönhetően új technológiák alkalmazása, az űrszemét-csökkentési műveletek és a keringési pályán történő szervizelési műveletek támogatása, továbbá finanszírozási szinergiák kialakítása az Unió, a nemzeti alapok, az Európai Űrügynökség (ESA), a Horizont Európa és az európai védelmi ipari fejlesztési program (PEDID) között.

2.10. Az égbolt lefedettségének az európai kontinensen kívül található eszközökkel történő kiterjesztése fontos szempontja a 2023–2027-es időszakra vonatkozó uniós biztonságos konnektivitási programnak: az Uniónak különösen az ENSZ Világűrirodára (UNOOSA) és a nemzeti szervekre kell támaszkodnia a világűr térkezelésére vonatkozó normák kidolgozásában, ösztönözve a normáknak egy külön ezzel foglalkozó fórum keretében történő kidolgozását, a nemzetközi szabványügyi szervezeteken belül pedig integrált megközelítést kell támogatnia.

2.11. A kinyilvánított törekvések azt feltételezik, hogy rövid távon az ipar bizonyos kötelezettségeket vállal, középtávon pedig a tagállamok jogalkotási javaslatot dolgoznak ki a nemzeti szintű szabályozás szétforgácsoltságának orvoslására, illetve annak érdekében, hogy az üzemeltetők közötti egyenlő bánásmód elvét érvényesítve elkerüljék az Unió területén kívüli székhellyel rendelkező üzemeltetőkkel folytatott verseny torzulásait. Nem kötelező erejű intézkedések, például iránymutatások is elő vannak irányozva.

A jogalkotási javaslat lesz az első szakasz; az európai szervezeteknek ezután műszaki követelményeket kell elfogadniuk általánosan alkalmazandó szabványok vagy iránymutatások formájában.

2.12. A közlemény szerint az Unió egy többoldalú megközelítést fog támogatni az Egyesült Nemzetek keretében, előnyben részesítve az ENSZ Világűrbizottságával (COPUOS) és a leszerelési konferenciával folytatott párbeszédet. Az Uniónak tehát a fellépés végrehajtása érdekében – hiszen ettől függ az emberiség jövője – azonosítania kell az illetékes ENSZ-szerveket, nem feledkezve meg a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezetről (ICAO) sem.

A közlemény alulról felfelé irányuló megközelítést ír elő: nemzeti és regionális szintű hozzájárulásokból fog kiindulni a tervezett szabályok és normák közötti konszenzus felé, hogy azután a regionális elemeket beépítse a globális szabályozásba – ez utóbbi irányítása azonban még meghatározásra vár.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. Az európai bizottsági közlemény értékeli a jövőbeni űrforgalom-irányítási igényeket, és világszinten alkalmazandó európai megközelítésre tesz javaslatot a világűr – többek között polgári célú – hasznosítását illetően. Az űrtevékenységek fejlődése, a világűr kiaknázásában részt vevő szereplők megsokszorozódása és diverzifikálódása, valamint az ágazatok összességének a műholdas technológiáktól és szolgáltatásoktól való függése a Föld körüli pályák fokozatos túlhasználatához és a frekvenciatartományok telítettségéhez vezetett, ami miatt ez utóbbiak racionalizálásra szorulnak.

3.2. A Föld körüli pályák a nemzetközi jog (Nemzetközi Távközlési Unió [ITU]) értelmében véges természeti erőforrásoknak minősülnek. A Föld körüli pályák használatát szabályozó szabadság és kisajátíthatatlanság elvével szemben állnak úgy a frekvenciafelosztásra irányuló kérelmek, mint az ITU szabályait időnként figyelmen kívül hagyó országok és vállalatok műholdas rendszereinek az elterjedése.

([2]) A „Horizont 2020” európai uniós kutatási és innovációs keretprogram által finanszírozott *Spaceways* projektben 13 fontos európai szereplő vesz részt: műholdgyártók és -kilövők, üzemeltetők és szolgáltatók, valamint politikai és jogi kutatóközpontok és kutatóintézetek.
Az EUSTM-ben 20 jelentős európai szereplő vesz részt.

([3]) Franciaország, Németország, Olaszország, Lengyelország, Portugália, Románia és Spanyolország.

3.3. Az eddig alapvetően állami űrpolitikai szereplők, illetve az ilyen státuszra pályázó, többek között magánszférabeli felek közötti csatározás miatt gyökeresen meg kell reformálni azokat a nemzetközi normákat, amelyek akkor lettek elfogadva, amikor a világűr még csak technológiai és ipari hatalmak szűk csoportjának az ügye volt.

3.4. A jogi kérdéseken túlmenően a világűr használatának a kontextusát a nemzetközi geopolitikai feszültségek visszatérése jellemzi, amint azt a jelenleg zajló események is illusztrálják: itt említhetők különösen a részben a Föld körüli pályák kiaknázásával folytatott megfélemlítési műveletek, a technológiai verseny keretében tartott erődemonstrációk vagy a műholdelhárító fegyverekkel végzett kísérletek, amelyek bizalmatlan légkört eredményeztek az országok között.

3.5. A Föld körüli pályák és a frekvenciatartományok telítődése által jelentett kihívás, valamint az űrszemét megsokszorozódása által jelentett veszély következtében a tagállamok az Európai Űrügynökséggel (ESA) és az uniós SST-konzorciummal ([4]) együtt a megfigyelési eszközök és technológiák koordinációjának a fejlesztését tervezik. Az EGSZB szigorú szabályozást szorgalmaz a magánkonstellációk terjedésével szemben, illetve akár no-go zónák kijelölését is kívánatosnak tartja.

3.6. A közös közlemény a nemzetközi párbeszéd óvatos újraindításáról tanúskodik egy magatartási kódex és olyan – többek között jogi – intézkedések érdekében, amelyek célja a világűr fenntartható használatának a biztosítása.

Jogi és politikai megfontolások

3.7. Az EGSZB támogatja a közleményben szereplő operatív célkitűzéseket és a rendeletjavaslatot, és fel kívánja hívni a figyelmet néhány olyan jogi és politikai megfontolásra, amelyek a szóban forgó kockázatokra tekintettel nem hagyhatók figyelmen kívül.

3.8. A világűrjogot nem könnyű meghatározni. A világűr körülhatárolásának a kérdésében nincs konszenzus, az azonban elfogadott, hogy a világűrjogot elsősorban a vezérelvei határozzák meg.

3.9. Ha vannak is olyan fontos elvek, amelyek elfogadását öt nemzetközi szerződés és nyolc nemzetközi állásfoglalás ([5]) előzte meg, a világűrjog meghatározása függőben maradt, mert az űrkutatás kezdeti kérdései e jogalkotás tárgyának egyértelmű meghatározása helyett főleg arról szóltak, hogy az első űrhatalmak ne sajátíthassák ki az égitesteket.

3.10. A világűrjog elveit már az ENSZ Közgyűlésének 1963. december 13-án elfogadott 1962. (XVIII) határozata rögzíti, és ezeket 1967-ben az első Világűr-egyezmény is megismételte.

Az elvek a következőket írják elő:

— a világűr kutatása és felhasználása az egész emberiség javára,

— a felhasználás és a kutatás szabadsága,

— a kisajátítás tilalma,

— békés célú felhasználás,

— az egyes államok felelőssége űrtevékenységükért,

— együttműködés és kölcsönös segítségnyújtás,

— az űrobjektumok feletti nemzeti joghatóság és ellenőrzés,

— az államok felelőssége a károkért,

— az űrhajósok felruházása az emberiség követei státusszal.

3.11. A világűrjog két további elve a békés hozzáállásról tanúskodik.

([4]) https://www.eusst.eu.

([5]) I. Chalaye, *„Le statut des orbites terrestres et leur utilisation à la lumière des principes du droit spatial”*, Institut d'études de géopolitique appliquée (IEGA), Párizs, 2021. október.

Az első a világűr kutatásában és felhasználásában részt vevő valamennyi államra vonatkozó kölcsönös együttműködési és segítségnyújtási kötelezettség. Ennek része az űrhatalmak közötti hatékony és átlátható párbeszéd a végzett tevékenységek fenntarthatósága és biztonsága érdekében. Jelenleg ez a párbeszéd különösen az űrszemét kérdésére összpontosít, ahogyan ezt a közlemény is szemlélteti.

3.12. A világűrjog másik központi elve az államok és az új szereplők felelőssége az űrben folytatott tevékenységeikért. Ez a tevékenységek ellenőrzésére vonatkozó nemzetközi felelősséget és a világűrben folytatott tevékenységekből eredő károkra vonatkozó felelősséget jelenti. A közös közlemény a tevékenységekre vonatkozó nemzetközi felelősség kérdéskörébe illeszkedik.

3.13. A fő világűrszerződések kidolgozása során az űrszemét és a Föld körüli pályák és frekvenciatartományok telítődésének a kérdése nem volt napirenden, most azonban a társadalmaink műholdas forrásoktól való függésének következtében sokkal több objektum jut ki a világűrbe, ezért a Föld körüli pályák és a frekvenciafelosztás kérdése valódi stratégiai kihívás lett.

3.14. Hatvan évnyi űrkutatás után tehát a Föld körüli pályákkal kapcsolatos biztonsági kihívások példátlan növekedését tapasztaltuk. A 2007. januári kínai műholdelhárító (ASAT) teszt óta megsokszorozódtak az erőfitogtatás különböző formái a világűrben. A világűr „felfegyverzésének” problémája is felmerül.

A nemzetközi jogban ez a kérdés egy szürke zóna középpontjában áll, mert még nincs meghatározva az űrbéli támadóeszköz fogalma, de a támadásé sem, márpedig sokféle változatos támadási módszer áll rendelkezésre a világűrben – beleértve a rakétatámadást, a lézersugárral történő elvakítást, a kommunikációs kapcsolat ellen indított kibertámadásokat, a részben a Föld körüli pályán végzett manővereket stb.

3.15. A geostacionárius pálya pedig más jellegű nehézséggel küzd: frekvenciatorlódással és az interferencia kockázatával. A geostacionárius pálya kritikus zónát jelent bolygónk összes államának a távközlési szolgáltatási folytonossága szempontjából. Ez a fejlemény azonban bizonyos jogi nehézségeket vet fel, mivel a geostacionárius pálya fejlődése következtében létrejött egy gazdasági piac, sőt, a spekuláció is megindult.

3.16. A fentiek alapján az EGSZB tehát úgy véli, hogy a közös közleménynek aktív diplomácián keresztül határozottan elő kell mozdítania a világűr forgalmának multilaterális irányítását az Egyesült Nemzetek keretében, különösen a COPUOS és a leszerelési konferencia keretein belül, ugyanis ez a terület nincs megfelelő mértékben szabályozva.

Az űrforgalom-irányítás, az európai kormányzás egyik kihívása

3.17. Az űrforgalom-irányítás nem új fogalom. Az űrtevékenységek biztonságával, védelmével és fenntarthatóságával kapcsolatos kihívások jellege és jelentősége miatt azonban az űrforgalom-irányítás (STM) a világűr szereplői körében – és azon államok körében, amelyek tisztában vannak az űreszközöktől való függésükkel – soha nem látott mértékű prioritást kapott. Márpedig csak a technológiai képességekkel ellátott államok rendelkeznek már most űrmegfigyelési és nyomonkövetési programokkal (SST) és világűr-megfigyelési rendszerrel (Space Situational Awareness vagy SSA).

3.18. Az Amerikai Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma jelenleg a legkorszerűbb rendszert használja. A földi radarokra és űrradarokra támaszkodó Űrfelügyeleti Hálózatának (Space Surveillance Network, SSN) köszönhetően az Egyesült Államok észlelési és azonosítási képessége egyedülálló, és ezt szövetségeseik és partnereik irányában a befolyásolás eszközeként is felhasználják.

Más államok, például Oroszország, Kína, Japán és egyes európai országok (Franciaország, Németország) is kidolgoztak világűr-megfigyelési programokat. Stratégiai funkciójukat tekintve e programok döntő többsége katonai irányítás alá tartozik, amit az űrügynökségek támogatnak.

Az EU-ban Franciaország, Németország, Olaszország, Lengyelország, Portugália, Románia és Spanyolország létrehozta az uniós SST-konzorciumot, amelynek feladata, hogy ingyenesen felmérje a keringési pályán történő ütközéseknek és az űrszemét földi légkörbe való ellenőrizetlen visszajutásának kockázatát, valamint hogy észlelje a keringési pályán történő fragmentációkat. 2023-ban az uniós SST több tagállam részvételével partnerséggé alakul annak érdekében, hogy ütközéskockázat-értékelési szolgáltatást nyújtson az európai és világszintű műholdüzemeltetőknek.

Egyes magántulajdonú társaságok is létrehoztak saját SST-/SSA-rendszereket adatszolgáltatás és kereskedelmi szolgáltatások nyújtása céljából.

3.19. Amint azt a közös közlemény megállapítja és ez a vélemény is rögzíti, az STM-programok sokféleségével kapcsolatos fő probléma a nemzetközi szabványosítás hiányában gyökerezik. Holott világos, hogy normákat, iránymutatásokat és nemzetközi bevált gyakorlatokat kell kidolgozni.

3.20. Az STM-re vonatkozó globális kezdeményezések és határozatok várhatóan nehéz környezetet teremtenek Európa és a világűr európai szereplői számára. Az amerikai politika mindenkit megelőzve kimondta, hogy az Egyesült Államoknak utat kell mutatnia a világnak az űradatokra és a világűr-megfigyelésre vonatkozó legjobb normák kidolgozásával, az ütközésveszély csökkentésére irányuló szabványosított technikák kifejlesztésével és műszaki szabványok, gyakorlatok és az űrtevékenységek biztonságára vonatkozó normák széles skálájának nemzetközi szinten történő előmozdításával.

3.21. Az Unió felmérte az űrforgalom-irányítás stratégiai, kereskedelmi és geopolitikai dimenzióit, amelyek túlmutatnak a világűr fenntarthatóságán, és érintik Európának a világűrhöz való hozzáférés és a világűr felhasználása terén biztosítandó jövőbeli autonómiáját is.

A világűr európai szereplői már kidolgoztak politikákat és kezdeményezéseket az űrforgalom-irányítással kapcsolatos aggályok közvetlen vagy közvetett kezelésére. A kérdés közös projekteken keresztül történő kezelése terén megfigyelhető európai lemaradás azonban következményekkel jár.

3.22. Az európai műholdgyártás jövőbeni versenyképessége ugyanis veszélybe kerülhet, ha a vállalkozásoknak az amerikai STM adataira kell támaszkodniuk vagy az amerikai STM-nél kell szabadalmat kérniük. Fennáll a lehetőség, hogy kérelmüket elutasítják. Az európai indításiszolgáltatás-nyújtók is jelentős kockázatokkal szembesülnek.

Az új, 2021-es európai világűr-megfigyelési (Space Situational Awareness, SSA) rendszer kapcsán sok európai szereplő számít nagyon az Egyesült Államokkal aláírt adatmegosztási megállapodásokra. Itt említhetők minisztériumok és hadseregek ([6]), európai kormányközi szervezetek (ESA, EUMETSAT), kereskedelmi műhold-üzemeltetők és indításiszolgáltatás-nyújtók is.

3.23. Az EGSZB szerint az Uniónak rendelkezéseket kell elfogadnia egy tanúsított teljesítményszint garantálására, de ugyanígy a világűrbe telepített szolgáltatások hosszú távú rendelkezésre állásának biztosítására is. Európának továbbá a kormányzati és védelmi felhasználók biztonsága tekintetében a legszigorúbb követelményeknek kell megfelelnie akkor, amikor egy olyan hiteles közös biztonsági és védelmi politikát próbál végrehajtani, amelyben az űreszközök szerepe jelentős vagy akár létfontosságú.

3.24. Az EGSZB rámutat, hogy míg az EU megközelítése a múltban elsősorban az űreszközök – merev és költséges stratégián alapuló – fizikai védelmére irányult, az Unió legújabb kezdeményezései inkább a rezilienciára összpontosítanak. Az EU az űrbéli infrastruktúrák biztonsága tekintetében jelenleg proaktív megközelítést támogat. E célból két fontos kezdeményezést indított el: az űrtevékenységek nemzetközi magatartási kódexének a létrehozására irányuló javaslatot és az európai űrmegfigyelési programot.

3.25. Az EGSZB azonban aggasztónak tart egy elsődleges hiányosságot, vagyis azt, hogy a saját felügyeleti és ellenőrzési eszközökkel rendelkező egyes tagállamok kapacitásai nehezen koordinálhatóak. Jelenleg nehéz konszenzusra jutni arról, hogy milyen célkitűzéseket kellene elérni egy európai STM-program keretében. Az űrforgalom-irányítás kérdése szinte tökéletesen szemlélteti, mennyire nehéz egy valódi európai irányítás kialakítása az űrágazatban, annak ellenére, hogy a világűr fenntarthatóságának és biztonságának a kérdése az összes tagállam számára közös – akár azért, mert űrkapacitásokat építenek ki, akár azért, mert a világűrbe telepített erőforrásokat használnak. Ezek a nehézségek akadályt jelentenek az európai űripar nemzetközi szintű versenyképessége számára.

3.26. Hosszú távon az európai szabványok és a más szabványokkal való összeegyeztethetőség hiánya veszélyeztetheti a világűrhöz való szabad hozzáférést. Nem elegendő saját felbocsátási kapacitással rendelkezni. Fontos, hogy a műholdakat az Európán kívül megalkotott szabványoktól függetlenül is fel kell tudni bocsátani, fenntartva így az európai űripar versenyképességét. Ezt illusztrálta 2022. június 22-én az Ariane-5 idei első küldetése, amelynek célja két – egy malajziai és egy indiai – műhold pályára állítása volt. Ráadásul a következő lépés, az Ariane-6, nem sokáig várat magára: az Ariane-5-nél rugalmasabb és olcsóbb (és így az amerikai SpaceX-szel szemben versenyképesebb) rakéta első útját 2023-ra tervezik.

([6]) https://www.esa.int/Safety_Security/SSA_Programme_overview.

3.27. Az EGSZB megragadja a vizsgált közlemény kínálta alkalmat arra, hogy emlékeztessen az alábbiakra:

— elkötelezett a Galileónak a vasúti, tengeri és közúti közlekedés terén történő polgári alkalmazásai mellett,

— szorgalmazza a Thierry Breton biztos által javasolt létfontosságú infrastruktúrák gyors kiépítését.

3.28. Bár a közös rendelkezések kidolgozásában hasznosnak bizonyulhat az egyes tagállamok által nemzeti szinten kidolgozott normák és szabványok megléte, Európának kell a szabványosítási intézkedések végső döntőbírójának lennie. Ehhez az szükséges, hogy az EU tagállamai és az ESA tagjai egyetértsenek az STM-re vonatkozó európai erőfeszítések célkitűzéseiben és alapelveiben, meghatározzák a konzultációs és koordinációs mechanizmusokat és egyértelműen körülírják a szerepeket, a felelősségeket vitathatatlan, a tevékenységeket pedig átlátható módon osztva meg a tagállamok és az európai érdekelt felek között, elkerülve eközben azt, hogy ellentmondásba kerüljenek a más országokban már létező rendszerekkel.

3.29. Az EGSZB szerint a közös közlemény egy bár késedelmes, de örömmel fogadott elismerése annak, hogy fontos a fokozódó űrtevékenységből eredően több szinten felmerülő kihívások kezelése – kötelező erejű szabályok hiányában veszélyben van a globális egyensúly.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

MELLÉKLET

Az Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága – CCMI/196 – „New Space” című véleménykiegészítése a következő oldalakon található:

„Az Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága véleménye – A világűrbe telepített biztonságos konnektivitás és a »New Space« űrstratégia: út az európai ipar számára a szuverenitás és az innováció felé

(véleménykiegészítés a TEN/775. sz. véleményhez)

Előadó: **Maurizio MENSI**

Társelőadó: **Franck UHLIG**

Közgyűlési határozat:	2022.2.22.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 56. cikkének (1) bekezdése
	véleménykiegészítés
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.24.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	21/0/1

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak a világűrbe telepített biztonságos konnektivitásra és a »New Space« űrstratégiára vonatkozó kezdeményezéseit, amelyek célja a tagállamok ipari és operatív szuverenitásának megerősítése. Az autonómia biztosítása nemcsak a jövőbeli ipari versenyképesség, hanem a stratégiai függetlenség és a reziliencia garantálása miatt is kulcsfontosságú ([1]), amint azt a közelmúltban az elektronikai alkatrészek hiánya is megmutatta, különösen a Covid19-válságot és az ukrajnai háború nyomán, amelyek súlyosan érintették az európai űripart.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a biztonságos, hozzáférhető és megfizethető konnektivitás nemcsak a részvételi demokrácia működésének alapvető eszköze, hanem egyben előfeltétele az alapvető jogok megfelelő érvényesítésének, valamint lehetőség a polgárok és a civil társadalom fokozottabb szerepvállalásának ösztönzésére.

1.3. Az EGSZB elismeri a világűr fontosságát gazdaságunk és társadalmunk számára, valamint stratégiai jelentőségét biztonsági és védelmi szempontból, amint azt az orosz–ukrán háború is mutatja. Ráadásul a földi és az űrbeli infrastruktúrák, valamint a hozzájuk kapcsolódó adatok fizikai és kiberbiztonsága kulcsfontosságú a szolgáltatás folyamatosságához és a rendszerek megfelelő működéséhez.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai űrökoszisztéma ösztönzése kulcsfontosságú a kettős átállás előmozdításához és az olyan jelentős globális kihívások kezeléséhez, mint az éghajlatváltozás. Elismeri továbbá az induló űripari vállalkozások és a kkv-k uniós űrprogramokba való bevonásának lehetséges előnyeit, beleértve az EU rezilienciájához és stratégiai autonómiájához való hozzájárulásukat is.

1.5. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy mivel a világűrbe telepített biztonságos és autonóm konnektivitási rendszer (a továbbiakban: a program) irányításában számos különböző szervnek kell együttműködnie, garantálni kell a hatékony és megfelelő mértékű koordinációt.

([1]) Európa a világ második legnagyobb űriparával rendelkezik, amely több mint 231 000 szakembert foglalkoztat, és az értéke 53–62 milliárd EUR-ra becsülhető (»Space Market« c. tanulmány, Európai Parlament, 2021. november).

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy a már működő Horizont Európa keretprogramot fel kell használni az űrpiac ösztönzésére, innovatív kereskedelmi megoldások létrehozásának támogatására az EU downstream és upstream űrágazatai számára, valamint a programhoz szükséges kulcsfontosságú technológiák elérhetőségének felgyorsítására az EuroQCI ([2]) és az ENTRUSTED ([3]) kezdeményezésekkel összefüggésben. A komponensek, rendszerek és alrendszerek európai központú rendszerének megteremtéséhez jelentős, hosszú távú erőfeszítésekre szükség annak érdekében, hogy helyreállítsuk és erőteljessé tegyük ezt az iparágat Európában.

1.7. Az EGSZB szerint szinergiákat kell kialakítani az Európai Védelmi Alappal, valamint a polgári, a védelmi és az űripar közötti szinergiákról szóló európai bizottsági cselekvési terv keretében.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai űripar versenyképességének biztosítása és az e téren az uniós polgárokban rejlő lehetőségek maradéktalan kibontakoztatása érdekében az Európai Bizottság kezdeményezéseinek a világűrrel kapcsolatos területeken hozzá kell járulnia a magas szintű készségek fejlesztéséhez, valamint támogatnia kell az oktatási és képzési tevékenységeket. Ez javítaná a program fontos szociális dimenzióját.

1.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a meglévő űreszközök (Galileo ([4]), Kopernikusz ([5])) korszerűsítése, valamint a jövőbeli konstellációk és szolgáltatások fejlesztése érdekében figyelembe kell venni az összes űrkapacitást. Ez növelni fogja az EU űreszközeinek rezilienciáját, és fokozza majd iparának versenyképességét. Az, hogy a feladatköröket a bizonyított kompetenciáik alapján osztják ki, minden bizonnyal biztosítja majd a program eredményes megvalósítását.

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak ösztönöznie kell a tudományos és technikai haladást, és támogatnia kell az űrágazat versenyképességét és innovációs kapacitását, különösen a kkv-k, az induló innovatív vállalkozások és az innovatív vállalatok tekintetében, ösztönözve ezzel az upstream és a downstream gazdasági tevékenységeket is. A kutatási és innovációs programok ugyanis alapvető szerepet játszanak az Unió és tagjai technológiai képességeinek növelésében.

2. **A vélemény háttere, a tárgyalt jogalkotási javaslat áttekintése**

2.1. Az Európai Bizottság javaslatának célja egy olyan program kifejlesztése, amely garantált és reziliens műholdas kommunikációt biztosít. Az Európai Bizottság elkötelezett az iránt, hogy előmozdítsa az innovációt az űrágazatban, és még inkább hozzájáruljon az EU virágzó »New Space« ökoszisztémájának kialakításához, amit űrprogramja egyik kulcsfontosságú prioritásának tekint. E célból az Európai Bizottság útnak indította a CASSINI kezdeményezést ([6]). A program különösen azt biztosítaná, hogy hosszú távon olyan világméretű, megbízható, biztonságos és költséghatékony műholdas kommunikációs szolgáltatások álljanak a kormányzati felhasználók rendelkezésére, amelyek támogatják a kritikus infrastruktúrák védelmét, a felügyeletet, a külső tevékenységeket és a válságkezelést, ezáltal növelve a tagállamok rezilienciáját.

2.2. A kezdeményezést várhatóan segíti majd az európai űripari ágazatban egyrészt a nagy múltú ipari szereplők, másrészt a New Space-ökoszisztéma által felhalmozott szakértelem. Így a globális műholdas konnektivitás az EU és tagállamai védelmének, biztonságának és rezilienciájának egyik stratégiai eszközévé vált. A javaslat célja továbbá, hogy egész Európában lehetővé tegyék a kereskedelmi, nagy sebességű, széles sávú rendszer elérhetőségét, megszüntessék a holtsávokat, a tagállamok területén belül biztosítsák a kohéziót, valamint gondoskodjanak a stratégiai jelentőségű földrajzi területek – például Afrika és az Északi-sarkvidék – összeköttetéséről. A Galileo és a Kopernikusz után a javasolt harmadik konstelláció három új megkülönböztető elemre támaszkodik majd: beépített biztonság (új technológiák alkalmazása révén, mint például a kvantumtechnológia) az érzékeny kommunikáció számára (védelem), multiorbitális konstelláció, valamint egy köz- és magánszféra közötti partnerségen alapuló szerkezet (a kereskedelmi dimenzió további ösztönzése érdekében).

([2]) Az európai kvantumkommunikációs infrastruktúra (EuroQCI) kezdeményezés.

([3]) Kutatási projekt a biztonságos műholdas kommunikáció (SatCom) területén az EU kormányzati szereplői számára. ENTRUSTED: »European Networking for satellite Telecommunication Roadmap for the governmental Users requiring Secure, inTeroperable, innovativE and standardiseD services« (európai műholdas telekommunikációs hálózatépítési ütemterv a biztonságos, interoperábilis, innovatív és szabványosított szolgáltatásokat igénylő kormányzati felhasználók számára).

([4]) Az európai globális műholdas navigációs rendszer, amely 2016 decembere óta működik, amikor is megkezdte szolgáltatásainak nyújtását a hatóságok, a vállalkozások és a polgárok számára.

([5]) Az Európai Unió Föld-megfigyelési programja, amely Föld-megfigyelési adatokat szolgáltat szolgáltatók, hatóságok és nemzetközi szervezetek számára.

([6]) A versenyképes induló űrvállalkozások az innovációért kezdeményezés az Európai Bizottság űrvállalkozási kezdeményezése, amelynek fő célja az induló vállalkozások és a kkv-k támogatása növekedésük különböző szakaszaiban, egy sor eszközzel és finanszírozási forrással.

2.3. A javaslat összhangban van számos más olyan uniós szakpolitikával és folyamatban lévő jogalkotási kezdeményezéssel, amely az adatokat (lásd: INSPIRE irányelv ([7]) és a nyílt hozzáférésű adatokról szóló irányelv ([8])), a felhőalapú számítástechnikát és a kiberbiztonságot érinti. Az európai infrastruktúrák, hálózatok, kommunikáció és adatok integritásának és rezilienciájának biztosítása révén főleg a kormányzati szolgáltatások nyújtása biztosítana további kohéziót az EU digitális és kiberbiztonsági stratégiáival összhangban. A javaslat támogatni fogja továbbá az Unión belül az űripari ágazatok versenyképességét és innovációs képességét, és jelentős mértékben hozzájárul ahhoz, hogy az elkövetkező években Európa önállóan és megfizethető módon hozzáférjen a világűrhöz, valamint kritikus és mélyreható pozitív hatást fog gyakorolni az európai hordozórakéták hasznosítási modelljeinek versenyképességére ([9]).

2.4. Az Európai Tanács a 2019. március 21–22-i következtetéseiben hangsúlyozta, hogy Uniónak tovább kell dolgoznia a világszínvonalú konnektivitással rendelkező, versenyképes, biztonságos, inkluzív és etikus digitális gazdaság kialakításán ([10]). *A polgári, a védelmi és az űripar közötti szinergiákról szóló,* 2021. február 22-i európai bizottsági *cselekvési terv* szerint az Európai Bizottság célja, hogy lehetővé tegye, hogy Európában mindenki hozzáférjen a nagy sebességű internetkapcsolathoz, és hogy reziliens konnektivitási rendszert biztosítson, amely lehetővé teszi Európa számára, hogy minden körülmények között továbbra is csatlakozva maradjon ([11]).

2.5. A program kiegészítené a meglévő állami műholdas kommunikációs kapacitások összevonására és megosztására vonatkozó, meglévő uniós GOVSATCOM-megállapodásokat ([12]). A műholdak korlátozott élettartama miatt az elkövetkező évtizedben az összevont és megosztott GOVSATCOM részét képező kormányzati tulajdonú infrastruktúrák közül többet is pótolni kell ([13]).

2.6. A hibrid és a kiberfenyegetések egyre magasabb szintje, valamint a természeti katasztrófák tendenciái miatt a kormányzati szereplők egyre inkább olyan, megfelelő léptékű műholdas kommunikációs megoldásokat keresnek, amelyeket a nagyobb biztonság, megbízhatóság és rendelkezésre állás jellemez. További veszélyt jelent a kvantumszámítógépek térhódítása, mivel ezek a számítógépek képesek lesznek a jelenleg titkosított tartalmak visszafejtésére.

2.7. Megjelent több, államilag támogatott nem uniós megakonstelláció is, nevezetesen az Egyesült Államokban, Kínában és Oroszországban. Nincs elegendő rendelkezésre álló frekvencia és pálya menti pozíció, ami a GOVSATCOM-kapacitás korlátozott élettartamával párosulva sürgősen szükségessé teszi egy világűrbe telepített biztonságos uniós konnektivitási rendszer létrehozását. A program az állami műholdas kommunikációs szolgáltatások kapacitás- és képességbeli hiányosságait kezelné.

([7]) Az Európai Parlament és a Tanács 2007/2/EK irányelve (2007. március 14.) az Európai Közösségen belüli térinformációs infrastruktúra (INSPIRE) kialakításáról (HL L 108., 2007.4.25., 1. o.).

([8]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1024 irányelve (2019. június 20.) a nyílt hozzáférésű adatokról és a közszféra információinak további felhasználásáról (HL L 172., 2019.6.26., 56. o.).

([9]) Jelenleg 18 Föld körüli pályára állított műholdjával és a következő 10-15 évben több mint 30 tervezett műholddal az EU a felbocsátási szolgáltatások legnagyobb intézményi vásárlója Európában. A hordozórakéták a kereskedelmi műholdak után az űrgyártás második legnagyobb területét jelentik Európában, hozzájárulva az európai ipar fellendüléséhez. Az Európai Bizottság egybe fogja gyűjteni az uniós programok felbocsátási szolgáltatási igényeit, és a megbízható és költséghatékony európai felbocsátási megoldások intelligens ügyfeleként fog fellépni. Kulcsfontosságú, hogy Európa továbbra is modern, hatékony és rugalmas felbocsátási infrastruktúrával rendelkezzen.

([10]) 2019 júniusa óta a tagállamok aláírták az európai kvantumkommunikációs infrastruktúráról (EuroQCI) szóló nyilatkozatot, amelyben vállalták, hogy az Európai Űrügynökség támogatásával együttműködnek az Európai Bizottsággal az egész Unióra kiterjedő kvantumkommunikációs infrastruktúra kifejlesztése érdekében.

([11]) COM(2021) 70 final.

([12]) Az EU 2021. április 28-án elfogadta az (EU) 2021/696 európai parlamenti és tanácsi rendelet GOVSATCOM-komponensét, hogy a GOVSATCOM-felhasználók számára hosszú távon biztosítsa a megbízható, biztonságos és költséghatékony műholdas kommunikációs szolgáltatások rendelkezésre állását. Az (EU) 2021/696 rendelet szerint a GOVSATCOM-komponens első fázisában, körülbelül 2025-ig a már meglévő kapacitást használnák. Ezzel összefüggésben az Európai Bizottság az Unió alapvető biztonsági érdekeit szem előtt tartva GOVSATCOM-kapacitásokat szerez be a nemzeti rendszerekkel és űrkapacitással rendelkező tagállamoktól, valamint a kereskedelmi műholdas kommunikációs vagy műholdas szolgáltatóktól.

([13]) Az állami műholdas kommunikáció (GOVSATCOM) valójában olyan stratégiai eszköz, amely szorosan kapcsolódik a nemzetbiztonsághoz, és amelyet a legtöbb tagállam igénybe vesz. Az állami felhasználók vagy a kormányzati tulajdonú (állami SATCOM-mal rendelkezik például Franciaország, Görögország, Luxemburg, Németország, Olaszország és Spanyolország), vagy a köz- és magánszféra partnerségén megoldásokat részesítik előnyben (mint például a német Satcom BW vagy a luxemburgi GovSat), vagy meghatározott akkreditált magánszolgáltatókat vesznek igénybe. A GOVSATCOM-ot már 2013-ban ígéretes területnek tartották (lásd az Európai Tanács 2013. december 19–20-i következtetéseit), amely kézzelfoghatóan hozzájárulhat az erős, biztonságos és reziliens Európai Unióra vonatkozó célkitűzések megvalósításához. Most már szerves részét képezi az európai űrstratégiának (Űrstratégia Európa számára, COM(2016) 705 final), az európai védelmi cselekvési tervnek (Európai védelmi cselekvési terv; COM(2016) 950 final) és az Európai Unió globális stratégiájának.

2.8. Lehetővé kell tennie továbbá, hogy a magánszektor kereskedelmi műholdas kommunikációs szolgáltatásokat nyújtson. A hatásvizsgálat szerint a program célkitűzéseinek a megvalósítását a köz- és magánszféra közötti partnerség végrehajtási modellje biztosítaná a legjobban. Ez ugyanis ösztönözné az innovációt az európai űripar valamennyi komponensében (nagy rendszerintegrátorok, független közepes tőkeértékű vállalatok, kkv-k és induló innovatív vállalkozások).

2.9. Mivel a kormányok, a polgárok és az uniós intézmények egyre nagyobb mértékben függenek a konnektivitástól, igényeik kielégítéséhez nagyobb biztonságot nyújtó megoldásokra, alacsony késleltetésre ([14]) és nagyobb sávszélességre van szükség, ezért innovatív technológiák, valamint az új iparági trendek és megközelítések révén garantált hozzáférést kell biztosítani a reziliens megoldásokhoz. A tervezett rendszer tehát – ahogy azt a javaslat is kiemeli – technológiaformáló szerepet fog betölteni.

2.10. A költséghatékonyság és a méretgazdaságosság kihasználása érdekében a programnak optimális egyensúlyt kell teremtenie a kormányzati szolgáltatások kereslete és kínálata között.

2.11. A gyakorlatban a műholdas kommunikáció teljes lefedettséget biztosít, amely kiegészíti a földi hálózatokat. Ezeket egyre inkább stratégiai eszközként kezelik, ami rávilágít arra, hogy egyre nagyobb szükség van a reziliens konnektivitást biztosító kormányzati szolgáltatásokra nemcsak biztonsági műveleteik támogatása, hanem a kritikus infrastruktúrák összekapcsolása, az európai közigazgatási szervek, vállalkozások és polgárok közötti, határokon vagy szektorokon átnyúló hatékony és eredményes elektronikus együttműködés megkönnyítése, a hatékonyabb, egyszerűbb és felhasználóbarátabb e-közigazgatás nemzeti, regionális és helyi közigazgatási szinten történő kialakításához való hozzájárulás ([15]), a válságok kezelése, valamint a határ- és tengerfelügyelet támogatása érdekében.

2.12. A programot minőségvezérelt, fokozatos megközelítés alapján hozzák létre. Már 2023-ban megkezdődhet a kezdeti fejlesztés és kiépítés; 2025-ig sor kerülhet a kvantumkriptográfia kezdeti szolgáltatásainak nyújtására és pályán belüli tesztjeire; 2028-ra pedig megvalósulhat a teljes körű szolgáltatást lehetővé tevő integrált kvantumkriptográfiával együtt történő teljes kiépítés. Teljes költségét 6 milliárd EUR-ra becsülik, a finanszírozása pedig különböző közszférabeli forrásokból (uniós költségvetésből, a tagállamok és az ESA hozzájárulásaiból), valamint a magánszektor beruházásaiból történik majd. Ami az uniós finanszírozást illeti, ez nem veszélyezteti az uniós űrrendelet meglévő űrkomponenseinek, nevezetesen a Galileo és a Kopernikusz végrehajtását.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. Az EGSZB úgy véli, hogy napjaink digitális világában a világűrbe telepített konnektivitás kritikus fontosságú és stratégiai eszköz a modern társadalmak számára. A gazdasági hatalom, a digitális vezető szerep és a technológiai szuverenitás, a gazdasági versenyképesség és a társadalmi fejlődés lehetőségét hordozza. Azáltal, hogy fontosabb szerephez juttatja az űripari szereplőket, a program azt a célt kívánja elérni, hogy a világűrrel kapcsolatban kiváló minőségű, biztonságos adatokat és szolgáltatásokat biztosítson, amelyek társadalmi-gazdasági előnyöket jelenthetnek az európai polgárok és vállalkozások számára, növelhetik az EU biztonságát és autonómiáját, valamint erősíthetik az EU vezető szerepét az űrágazatban, lehetővé téve, hogy versenyezzen a világűrben vezető szerepet betöltő más gazdaságokkal, valamint a feltörekvő űrutazó nemzetekkel. Ezenkívül fontos technikai eszköz, amely lehetővé teszi a szólásszabadságot és az eszmék szabad áramlását.

3.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a biztonságos, hozzáférhető és megfizethető konnektivitás nemcsak a részvételi demokrácia működésének alapvető eszköze, hanem egyben előfeltétele az alapvető jogok megfelelő érvényesítésének, valamint lehetőség a polgárok és a civil társadalom fokozottabb szerepvállalásának ösztönzésére. Az európai polgárok egyre nagyobb mértékben támaszkodnak az űrtechnológiára, -adatokra és -szolgáltatásokra. Ez különösen megköveteli a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályok betartását. Emellett a világűr egyre nagyobb szerepet játszik az EU gazdasági növekedésében, biztonságában és geopolitikai súlyában. Ebben az értelemben a megbízható és biztonságos konnektivitás közjószágként szolgál az európai kormányok és polgárok számára.

3.3. Az EGSZB ösztönzi a köz- és magánszféra közötti partnerség (PPP) alkalmazását mint megfelelő végrehajtási modellt annak biztosítása érdekében, hogy a program célkitűzései megvalósíthatók legyenek. A magánszektor közvetlen bevonása kedvező környezetet teremt a nagy sebességű széles sávú, zökkenőmentes konnektivitás Európa-szerte történő továbbfejlesztéséhez. Ez a kommunikációs holtsávok megszüntetésével és a tagállamok területén a kohézió biztosításával, valamint a stratégiai jelentőségű földrajzi területeken a konnektivitás megteremtésével valósul meg.

([14]) Az alacsony késleltetés a hálózati kapcsolaton keresztül történő számítógépes adatfeldolgozás minimális késedelmére utal. Minél alacsonyabb a feldolgozási késleltetés, annál jobban megközelítjük a valós idejű hozzáférést. Az alacsonyabb késleltetésű hálózati csatlakozás esetében a késleltetési idők nagyon rövidek.

([15]) A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak: Az ISA (az európai közigazgatások közötti átjárhatósági megoldások) program időközi értékelésének eredményei, 2019. szeptember 23., COM(2019) 615 final.

3.4. Az Európai Bizottság versenypiaci közbeszerzési eljárás keretében koncessziós szerződést köthet a szükséges megoldás megvalósítására, valamint az uniós és tagállami érdekek védelmére vonatkozóan. A fent említett koncessziós szerződés révén megvalósuló ágazati részvétel lehetővé tenné a magánpartner számára, hogy a program infrastruktúráját további saját beruházások révén újabb képességekkel egészítse ki.

3.5. Ezzel kapcsolatban az EGSZB hangsúlyozza, hogy a közszféra szerepének megfelelően tükröződnie kell a program jövőbeli irányításában, különös figyelmet fordítva az infrastruktúra biztonságára, valamint a költségek, az ütemterv és a teljesítmény alapos ellenőrzésére. A koncesszió létrehozása és felügyelete szempontjából az Európai Bizottság lesz a program irányítója. Az Európai Unió Űrprogramügynökségét bízzák meg a kormányzati szolgáltatások nyújtásával, az Európai Űrügynökséget pedig a fejlesztési és validálási tevékenységek felügyeletével. Az EGSZB úgy véli, hogy a kkv-k is kritikus fontosságúak a kialakulóban lévő új űrgazdaságon belüli innováció és ökoszisztéma szempontjából. Ezért aktívan ösztönözni kell a kkv-k által nyújtott űrszolgáltatások fejlesztését, valamint azt, hogy az állami hatóságok és a magánszektor kiterjessze a beszerzéseit e szolgáltatásokra. Ez ösztönözné a munkahelyteremtést, javítaná a technológiai készségeket, és erősítené Európa versenyképességét, ezek a tényezők pedig egyre fontosabb szerepet játszanak az EU fenntartható és digitális gazdaságra történő kettős átállásában. Biztosítaná továbbá a hatékony és átlátható versenyt, megerősítve az EU technológiai autonómiáját a biztonsággal, a szolgáltatás folytonosságával és a megbízhatósággal kapcsolatos konkrét követelmények révén.

3.6. Az EGSZB úgy véli, hogy a közbeszerzési eljárás során egyedi kritériumokat kell kidolgozni a koncesszió odaítélésére, amelyek biztosítják az induló innovatív vállalkozások és a kkv-k részvételét a koncesszió teljes értékláncában, ösztönözve ezzel az innovatív és forradalmi technológiák kifejlesztését. Amennyiben a nem uniós beszállítók foglalkoztatása biztonsági és stratégiai szempontból problémákat vethet fel, megfelelő részvételi szabályokat kell bevezetni.

3.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a kkv-kat ösztönözni kell arra, hogy használják ki azt a számos finanszírozási eszközt, amely az űrágazat ökoszisztémájának megerősítése terén az EU rendelkezésére áll, mivel ez ösztönözné a munkahelyteremtést, javítaná a technológiai készségeket és erősítené Európa versenyképességét.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU és a tagállamok stratégiai szuverenitása elsősorban az európai ipar technológiai autonómiájától és alkalmasságától, valamint a műholdas kommunikáció biztonságától függ, különösen a növekvő geopolitikai feszültségekkel összefüggésben. Az EGSZB ezért határozottan támogatja az uniós tagállamok ipari és technológiai szuverenitásának megerősítését célzó kezdeményezéseket.

4.2. Az EGSZB támogatja a javaslatot, és úgy véli, hogy a kormányzati tevékenységek és a polgári kereskedelmi tevékenységek közötti potenciális szinergiák fontos lehetőséget jelentenek egyrészt gazdasági szempontból, másrészt az európai polgároknak kínált további szolgáltatások miatt, tekintettel arra, hogy világszerte a közszféra és a magánszféra is egyre nagyobb mértékű beruházásokat hajt végre a világűrrel kapcsolatos tevékenységekben.

4.3. Az EGSZB kiemeli, hogy mennyire fontos az Unión belül az űripari ágazatok versenyképességének és innovációs kapacitásának támogatása. Ez jelentős mértékben hozzájárul majd ahhoz, hogy az elkövetkező években Európa önállóan és megfizethető módon hozzáférjen a világűrhöz, valamint kritikus és mélyreható pozitív hatást gyakorolna az európai hordozórakéták hasznosítási modelljeinek versenyképességére.

4.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a program lehetővé tenné a távközlési szolgáltatók számára, hogy hasznot húzzanak a megnövekedett kapacitásból, valamint a megbízható és biztonságos szolgáltatásokból. Emellett a kereskedelmi dimenzió lehetővé tenné, hogy a kiskereskedelmi szolgáltatások több magánfelhasználóhoz jussanak el az EU egész területén.

4.5. Ami a program irányítását illeti (a javasolt rendelet V. fejezete), egyértelmű, hogy a programban a fő szerepköröket négy fő szereplő fogja betölteni: az Európai Bizottság, az Európai Unió Űrprogramügynöksége (a továbbiakban: Ügynökség), a tagállamok és az Európai Űrügynökség (ESA).

4.6. E tekintetben az EGSZB szilárd meggyőződése, hogy a program megfelelő működéséhez elengedhetetlen a feladatok, a szerepkörök és a felelősségi körök világos szétválasztása, valamint a különböző szereplők közötti megfelelő koordináció. Ezért a feladatok bizonyított kompetenciák alapján történő pontos megosztásának egyúttal azt is biztosítania kell, hogy a programot a költségek és a határidők tekintetében is hatékonyan hajtsák végre. Az űrforgalom hatékony irányítása szintén elengedhetetlen a biztonság javításához, tekintettel az űrszemét növekvő mennyiségére.

4.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a földi és világűrbe telepített infrastruktúrák kiberbiztonsága kulcsfontosságú szerepet játszik a rendszer működésének és rezilienciájának biztosításában.

4.8. Az EGSZB kiemeli, hogy az európai űripar versenyképességének biztosítása és az e téren az uniós polgárokban rejlő lehetőségek maradéktalan kibontakoztatása érdekében a programnak a világűrrel kapcsolatos területeken hozzá kell járulnia a magas szintű készségek fejlesztéséhez, valamint támogatnia kell az oktatási és képzési tevékenységeket, ezáltal előmozdítva az esélyegyenlőséget, a nemek közötti egyenlőséget és a nők társadalmi szerepvállalását.

4.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az infrastruktúrák létrehozásában és fejlesztésében több országban számos ipari szereplő vehet részt, akiknek munkáját – elsősorban a biztonság és a kiberbiztonság szempontjából – megbízható és teljeskörűen integrált rendszerek biztosítása érdekében eredményesen össze kell hangolni.

Kelt Brüsszelben, 2022. június 24-én.

az Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága
elnöke
Pietro Francesco DE LOTTO”

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – REPowerEU terv

[COM(2022) 230 final]

és

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2021/241 rendeletnek a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekbe beillesztendő REPowerEU-fejezet tekintetében történő módosításáról, valamint az (EU) 2021/1060 rendelet, az (EU) 2021/2115 rendelet, a 2003/87/EK irányelv és az (EU) 2015/1814 határozat módosításáról

[COM(2022) 231 final – 2022/0164(COD)]

(2022/C 486/25)

Előadók: **Stefan BACK**

Thomas KATTNIG

Lutz RIBBE

Felkérés:	Európai Parlament: 2022.6.6.
	Európai Tanács: 2022.6.3.
	Európai Bizottság: 2022.6.28.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke; az Európai Unió működéséről szóló szerződés 194. cikkének (2) bekezdése
Közgyűlési határozat:	2022.9.21.
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.7.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	220/01/07

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 A REPowerEU terv tartalmának részletes vizsgálata előtt az EGSZB – mint a mostani drámai áremelkedések által indokolatlan mértékben érintett civil társadalom képviselője – rámutat, hogy a jelenleg megoldásra váró problémák közül számos elkerülhető, vagy legalábbis mérsékelhető lett volna, ha csökkent volna az energiabehozataltól való függőség – amit az Európai Bizottság már korábban is javasolt. Az EGSZB emlékeztet a 2014-es európai energiabiztonsági stratégia és az energiaunióra vonatkozó 2015-ös stratégia megállapításaira, amelyek szerint az EU továbbra is kiszolgáltatott a külső energiasokkoknak, és amelyek felszólították a nemzeti és uniós szintű szakpolitikai döntéshozókat, hogy magyarázzák el egyértelműen a polgároknak az egyes üzemanyagoktól, energiaszállítóktól és útvonalaktól való függőségünk csökkentéséhez szükséges lépéseket. Eközben a politikusok zömét és társadalmunk jelentős részét is elvakította az olcsó fosszilis készletek rendelkezésre állása, így semmiféle elővigyázatossági politikát nem vezettek be. A jelenlegi helyzet ennek a hanyagságnak a negatív következménye. Az EGSZB sajnálja, hogy az ukrajnai háborúra és az orosz energiaszállítás abból eredő zavaraira volt szükség ahhoz, hogy a figyelem ráirányuljon erre az alapvető energiabiztonsági kérdésre és megszülessenek azok az intézkedések, amelyeket a REPowerEU terv tartalmaz az orosz energiától való függetlenség biztosítása érdekében.

1.2 Az EGSZB üdvözli a REPowerEU terv célját, vagyis azt, hogy az EU függetlenné váljon az orosz gáz- és olajszállítástól, és egyetért azzal a négypilléres megközelítéssel, amelynek középpontjában az energiatakarékosság, a gázimport diverzifikálása, valamint a fosszilis tüzelőanyagoknak a megújuló energiaforrásokra történő átállás felgyorsításával és különféle finanszírozási megoldásokkal történő kiváltása áll. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy megkülönböztetnek rövid és közép távú intézkedéseket.

1.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ellátás biztonságát úgy kell biztosítani, hogy az „minél megfizethetőbb” költségekkel járjon mind a fogyasztók, mind az ipar számára. Rámutat továbbá, hogy egy alapvetően európai megújuló energián és alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrásokon alapuló energiaellátás jelentősen hozzájárulna a nagyobb energiabiztonsághoz.

1.4 Ezzel összefüggésben az EGSZB felhívja a figyelmet a tervezett Szociális Klímaalap, valamint – a vállalkozásokat illetően – az állami támogatásokra vonatkozó ideiglenes válság-iránymutatások által kínált támogatási lehetőségekre. A cél az átmenet megkönnyítése kell, hogy legyen.

1.5 Az EGSZB úgy látja, hogy a tervben szereplő erőfeszítéseket az ellátási helyzet sürgősségét szem előtt tartva megfelelőnek kell tekinteni, ezért egyetért azzal, hogy rugalmasságra van szükség a fosszilis és alacsony szén-dioxid-kibocsátású tüzelőanyagok, a szén és a nukleáris energia átmeneti használatát illetően. Ennek az átmeneti időszaknak minél rövidebbnek kell lennie, az nem vezethet új függőségi helyzetek kialakulásához és nem veszélyeztetheti a klímasemlegesség mielőbbi, de legkésőbb 2050-re történő elérését célzó erőfeszítéseket – tekintve, hogy a nukleáris energia helyzetének kérdése továbbra is nyitott és jelenleg az egyes tagállamok hatáskörébe tartozik.

1.6 Tekintettel a helyzet sürgősségére és az orosz energiaellátás előre nem látható zavarainak kockázatára, az EGSZB fontosnak tartja az azonnal végrehajtható intézkedéseket – különös tekintettel a nagyon erőteljes energiatakarékosságra –, amelyeket partnerségi megállapodásokkal és az új kezdeményezések gyors végrehajtásával kell támogatni. Az EGSZB felhívja a figyelmet annak kockázatára, hogy a jelenlegi válság együttes gazdasági és társadalmi hatásai nyomás alá helyezik a demokratikus rendszert, hacsak nem találunk megfelelő megoldásokat.

1.7 Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, hogy 2030-ra az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagban javasolt 9 %-ról 14 %-ra emeljék az energiahatékonysági célkitűzést, csakúgy mint a 2030-ra a becslések szerint 30 %-ot elérő általános gázmegtakarítási erőfeszítéseket. Az EGSZB üdvözli továbbá a gázfelhasználás 2022–2023 telén történő koordinált, 15 %-os csökkentéséről szóló, nemrégiben elfogadott tanácsi rendeletet, és hangsúlyozza, hogy a megtakarítási képesség tagállamonként eltérő. Az új javaslatok ambíciójának emelt szintje rámutat arra is, hogy az ukrajnai háború által okozott vészhelyzet kellett ahhoz, hogy a törekvések szintet lépjenek. Az EGSZB különösen támogatja egyrészt az olyan gyors energiamegtakarítási intézkedéseket, mint amilyen az Európai Bizottság által a Nemzetközi Energiaügynökséggel partnerségben indított, az egyéneken keresztüli energiatakarékosságot célzó kampány, másrészt pedig a piaci alapú fellépéseket, mint amilyenek a fordított árverések vagy a keresletoldali válaszintézkedések.

1.8 Az EGSZB sürgeti továbbá a társjogalkotókat, hogy cselekedjenek az Európai Bizottság azon kérése nyomán, hogy időnyerési céllal az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagba foglalják bele az általa javasolt energiatakarékossági célkitűzést. Ez ugyanis létfontosságú a jelenlegi helyzetben.

1.9 A behozatal diverzifikációját illetően az EGSZB felhívja a figyelmet az uniós energiaplatformon és az új energiaügyi partnerségeken keresztül megvalósuló önkéntes közös beszerzésben rejlő lehetőségekre. Ezt ráadásul azonnal végre lehet hajtani. Az EGSZB mindazonáltal arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki geopolitikai stratégiát az energiabehozatalra vonatkozóan, mielőtt energetikai partnerségeket javasolna nem demokratikus vagy politikailag instabil országokkal, és vegye figyelembe az éghajlatváltozás mérséklését és az energetikai vészhelyzeteket is.

1.10 Az EGSZB helyesli a megújuló energiaforrások arányának növelését az EU energiaszerkezetében, és határozottan támogatja az Európai Bizottság azon kérését, hogy a tervben javasolt 45 %-os részarányt vegyék fel az „Irány az 55 %” intézkedéscsomagba.

1.11 Ezeknek az ambiciózusabb céloknak az elérése érdekében egy sor műszaki berendezést kell importálni, ugyanis az EU már nem rendelkezik termelési kapacitásokkal. A napelemeket például főként Kínából importálják. A fosszilis energiák így nemcsak a behozataltól függenek, hanem a szükséges berendezésektől is. Az EGSZB arra kéri valamennyi politikai döntéshozót, hogy erőteljesen mozdítsák elő a megújuló energiát előállító berendezéseket – köztük akkumulátoros tárolókat – gyártó üzemek bővítését Európában. Az uniós napenergia-ipari szövetség az első ilyen lépésnek tekinthető.

1.12 Ugyanakkor jelentős beruházásokra van szükség ahhoz, hogy az EU energiaszerkezetében növekedjen a megújuló energiaforrások részaránya. Eközben a dekarbonizációs technológiák kutatásába és fejlesztésébe irányuló állami beruházások aránya az EU-ban alacsonyabb, mint más jelentős gazdaságokban, ami veszélybe sodorja az EU versenyképességét a jövőbeli kulcsfontosságú technológiák terén. Az EGSZB megjegyzi, hogy a zöld átállás sikeréhez és az ellátásbiztonság megvalósításához biztosítani kell az egyensúlyt a villamosenergia-termeléshez és a zöld hidrogén előállításához használt megújuló energiaforrások között, fejleszteni kell a tárolási technológiákat, valamint teljes mértékben ki kell használni a digitalizáció által kínált lehetőségeket. Ezért továbbra is nagy szükség van kutatási és fejlesztési beruházásokra.

1.13 Az EGSZB hangsúlyozza a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos projektek gyors engedélyezési eljárásaira, valamint az ilyen projektek esetében az úgynevezett „megújulóenergia-célterületek” kijelölésére vonatkozó javaslatok által jelentett értéktöbbletet. Az EGSZB ismét kiemeli, hogy az említett elvek alkalmazására vonatkozó ajánlásoknak megfelelő gyors fellépés hozzáadott értékkel jár.

1.14 Az EGSZB ennek kapcsán felhívja a figyelmet a megújuló energiaforrások – köztük a hidrogén – hazai előállításának jelentőségére, ugyanakkor rámutat arra is, hogy a kiemelten kezelt megújuló energiaforrások némelyike, például a hidrogén, esetleg nem elérhető azonnal megfelelő mennyiségben és/vagy megfizethető áron. Ahhoz, hogy középtávon ne legyen szükség a fenti, 1.3. pontban vázolt átmeneti megoldásokra, fontos kialakítani egy olyan európai dekarbonizációs politikát, amely különös figyelmet szentel a kibocsátáscsökkentési nehézségekkel szembenéző területeknek (a magas hőigényű iparágaknak, de ugyanígy a többlakásos épületek bérlőinek és a közlekedésnek is). Ehhez már rendelkezésre állnak megfelelő eszközök (pl. karboncsökkentési célú szerződések és kollektív önellátó rendszerek). Ezeket az eszközöket minél gyorsabban be kell vezetni, szem előtt tartva a társadalmi hatásokat és azt, hogy biztosítani kell a vállalkozások nemzetközi versenyképességét.

1.15 A megújuló energiaforrások fejlesztésének lehetőségeit illetően az EGSZB felhívja a figyelmet az energia-önellátásban, a megújulóenergia-közösségekben és az energiamegosztásban rejlő lehetőségekre. Ezeket a terv is megemlíti, de sajnálatos módon nem fejti ki, hogy hogyan kellene felszámolni az ilyen kezdeményezések előtt álló releváns akadályokat.

1.16 Az EGSZB hangsúlyozza továbbá a fenntartható energiaszerkezettel kapcsolatos döntéseket befolyásoló nemzeti magatartási minták és hagyományok fontosságát. Az EGSZB támogatja a rendelkezésre álló erőforrások nagyobb mértékű felhasználását a megújuló energiák fejlesztése érdekében. Az eltérő nemzeti preferenciákra tekintettel ösztönözni kell a sokoldalúságot, és ezért olyan megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrások széles skáláját kell felhasználni, amelyek gazdaságilag és ökológiailag beleillenek az elsődlegesen európai energiaforrásokon alapuló új energiarendszerbe. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy a nukleáris energia helyzetének kérdése továbbra is nyitott és jelenleg az egyes tagállamok hatáskörébe tartozik.

1.17 Az EGSZB egyetért azzal, hogy a megújuló energiákat, valamint a tároló és elosztóhálózatokat kiemelkedően fontos közérdekként kell elismerni, ugyanakkor örömmel fogadta volna, ha jobban kifejtik, hogy ez konkrétan mivel jár. Korábbi véleményeiben az EGSZB már rámutatott az elektromos autókban mint „stratégiai villamosenergia-tárolókban” rejlő lehetőségekre. Sajnálatos módon a terv ezt sem tárgyalja.

1.18 A beruházásokat illetően az EGSZB rámutat arra, hogy nagyobb figyelmet kell fordítani a foglalkoztatásra és a regionális gazdaságokra gyakorolt lehetséges pozitív hatásokra, valamint arra, hogy az energiával és az éghajlattal kapcsolatos szempontokat fontos összekapcsolni a társadalmi és regionális kohézióval.

1.19 Az EGSZB sajnálja, hogy a terv nem foglalkozik megfelelően az energiafüggetlenségbe irányuló magánberuházások vonzásához kezdőtőkeként használható állami források refinanszírozásával. Ennek egyik lehetősége a magas olaj- és gázárakból eredő rendkívüli bevételek külön megadóztatása. Az EGSZB tudatában van annak, hogy egy ilyen intézkedés érzékeny kérdés, hiszen el kell kerülni a megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrásokba történő beruházások visszafogását.

1.20 Míg a koordinált gázkereslet-csökkentési intézkedésekről szóló, nemrégiben elfogadott tanácsi rendelet és az azt kísérő, „Gázmegtakarítás a téli ellátásbiztonságért” című közlemény a megfelelő irányba tett lépés a válsághelyzetekre való felkészülés javítása érdekében, az EGSZB általánosabb válságkezelési keretet szeretne látni, amely képes kezelni az olyan léptékű válságokat is, amilyennel az EU jelenleg szembesül az ukrajnai háború miatt.

1.21 Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság elnökének közelmúltbeli megjegyzéseit arról, hogy az uniós energiapiac jelenlegi szerkezete nem megfelelő, és hogy a villamosenergia-piac reformra szorul. Az EGSZB üdvözli azt a szándékot, hogy feltárják a villamosenergia-piac optimalizálásának lehetőségeit, de hangsúlyozza, hogy minden javaslatot átfogó hatásvizsgálatnak kell megelőznie.

1.22 A tervet – amely mindenképpen jelentős finanszírozást igényel – nagyon nehéz lesz a jelenlegi pénzügyi kereten belül finanszírozni. Ennek kapcsán az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy bevezessenek egy aranyszabályt a társadalmunk társadalmi/ökológiai magatartásába történő beruházásokra vonatkozóan ([1]).

2. **Háttér**

2.1 „REPowerEU terv" című közleményében ([2]) az Európai Bizottság átfogó intézkedéscsomagra tesz javaslatot az EU orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségének csökkentése érdekében, amely egyrészt a tiszta átállás felgyorsításával, másrészt egy reziliensebb energiarendszer és egy valódi energiaunió megvalósítását célzó összefogással valósítható meg. A terv négy pillérre épül.

2.2 Az első pillér az energiatakarékosság: az „Irány az 55 %!" intézkedéscsomagban javasolt 9 %-hoz képest az energiafogyasztás további 5 %-os csökkentése jobb energiahatékonyság révén ([3]). A gázfogyasztást illetően az „Irány az 55 %!" csomag 2030-ra összességében 30 %-os csökkenést szándékozik elérni. Az Európai Bizottság arra kérte a társjogalkotókat, hogy ezt a javaslatot foglalják bele az „Irány az 55 %!" intézkedéscsomagba annak elfogadása előtt. Azonnali rövid távú intézkedésként az Európai Bizottság energiatakarékossági kampányt indít a Nemzetközi Energiaügynökséggel (IEA) közösen, amellyel az egyének és a vállalkozások egyéni döntéseit célozza meg, és javasolja a tagállamoknak, hogy teljes mértékben használják ki a rendelkezésre álló eszközöket, ideértve a nemzeti energia- és klímatervek végrehajtásának felgyorsítását és a tervek aktualizálását ([4]). Az EGSZB tudomásul veszi a közelmúltban elfogadott tanácsi rendeletet, amely az elmúlt öt év átlaga alapján a gázfelhasználás kollektív 15 %-os csökkentését írja elő a 2022–2023-as télre ([5]). A rendeletet a végrehajtásra vonatkozó javaslatokat tartalmazó közlemény kíséri ([6]).

2.3 A második pillér célja, hogy az orosz gáztól való függőség ez év végére kétharmadával csökkenjen, 2027-re pedig megszűnjön annak köszönhetően, hogy diverzifikálják a gázbehozatalt, növelik az Egyesült Államokból, Egyiptomból, Izraelből és szubszaharai országokból származó LNG-importot (+50 milliárd köbméter), valamint a nem orosz beszállítóktól csővezetéken érkező importot (+10 milliárd köbméter). Emellett az EU áprilisban létrehozott energiaügyi platformja összesíti a keresletet, elősegíti a közös beszerzést, optimalizálja az infrastruktúrahasználatot, valamint hosszú távú nemzetközi partnerségeket hoz létre. Fokozzák az EU-n belüli földgáztermelést is; középtávon pedig olyan helyettesítőket vezetnek be, mint például a biometán és a megújuló hidrogén. A diverzifikáció a nukleáris fűtőanyagokra is kiterjed azokban a tagállamokban, amelyek jelenleg oroszországi forrásoktól függenek.

2.4 A harmadik pillér a fosszilis tüzelőanyagok kiváltását és Európa tiszta energiára való átállásának felgyorsítását javasolja: először is, a megújulóenergia-irányelvben meghatározott 2030. évi célértéket 40 %-ról 45 %-ra emeli. A terv kiemeli az olyan kulcsfontosságú technológiákat, mint a napenergia (a célkitűzések értelmében 2025-re több mint 320 GW – a 2022-ben meglévő telepített kapacitások duplája –, 2030-ra pedig 600 GW telepített fotovoltaikus napenergia-kapacitás; uniós napenergia-stratégia, új európai napelemes tető kezdeményezés) a szélenergia (az engedélyezés felgyorsítása, például úgynevezett „megújulóenergia-célterületek" révén), a hőszivattyúk telepítési arányának elkövetkező 5 évben a kétszeresére, azaz 10 millió egységre növelése, valamint az elektrolizáló berendezések. A társjogalkotókat felkérik, hogy a megújuló energiáról szóló irányelvben az ipar és a közlekedés tekintetében meghatározott, nem biológiai eredetű megújuló üzemanyagokra vonatkozó részcélokat hangolják össze a REPowerEU célkitűzésével (75 % az ipar, 5 % a közlekedés tekintetében), a „hidrogénvölgyek" számának megkétszerezésével gyorsítsák fel a hidrogén bevezetését, és nyárra fejezzék be a hidrogénnel kapcsolatos, közös európai érdeket szolgáló fontos projektek értékelését annak érdekében, hogy 2030-ra kiépüljön a 20 millió tonna hidrogén előállítására, behozatalára és szállítására alkalmas vonatkozó infrastruktúra ([7]). Új hidrogénpartnerségeket is létre kell hozni (a földközi-tengeri térséggel, Ukrajnával). A biometán-termelést 2030-ra 35 milliárd m^3-re kell növelni. A meglévő biogáz-létesítmények átalakításához 37 milliárd EUR összegű beruházásra lesz szükség az említett időszak alatt. A villamosítás és a hidrogén iparon belüli térnyerésének fellendítése érdekében az Európai Bizottság karboncsökkentési célú szerződéseket és az Innovációs Alapon belül célzott REPowerEU-kereteket fog bevezetni, illetve létrehozza az uniós napenergia-ipari szövetséget. A terv hangsúlyt helyez a biomasszára és a mezőgazdasági és erdészeti maradékanyagokra is. Az Európai Bizottság felkéri a társjogalkotókat, hogy mielőbb fogadják el az alternatív üzemanyagokról és a zöld mobilitást támogató, közlekedéssel kapcsolatos egyéb kezdeményezésekről szóló, függőben lévő javaslatokat. Az áruszállítás környezetbarátabbá tételére irányuló kezdeményezésről a tervek szerint 2023-ban állapodnak meg. Az Európai Bizottság rámutat arra, hogy fel kell gyorsítani az engedélyezési eljárásokat például azzal, hogy a függőben lévő javaslatokat mihamarabb végrehajtják.

([1]) Az EGSZB véleménye: HL C 105., 2022.3.4., 11. o.
([2]) COM(2022) 230 final.
([3]) COM(2022) 222 final.
([4]) COM(2022) 240 final.
([5]) 11625/22. sz. tanácsi dokumentum.
([6]) COM(2022) 360 final.
([7]) COM(2022) 230 final, 7. o. és SWD(2022) 26. o.

2.5 Az utolsó pillér az intelligens beruházásokról szól: mostantól 2027-ig további 210 milliárd EUR összegű beruházás válik szükségessé azon felül, ami az „Irány az 55 %!” megvalósításához szükséges. Az LNG és a csővezetékes gáz más szállítóktól történő beszerzése 2030-ig 10 milliárd EUR összegű finanszírozást fog igényelni. A villamosenergia-hálózatban 29 milliárd EUR összegű további beruházásra van szükség. E projektek finanszírozásának segítése érdekében az Európai Bizottság a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekre, a kibocsátáskereskedelmi egységek árverés útján történő értékesítésére, valamint a kohéziós politika, a közös agrárpolitika, az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz, az InvestEU program és az Innovációs Alap forrásaira és adóügyi intézkedésekre összpontosít.

2.6 Az Európai Bizottság a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról szóló (EU) 2021/241 rendelet, az (EU) 2015/1814 határozat, a 2003/87/EK irányelv és az (EU) 2021/1060 rendelet módosítására irányuló rendeletet terjesztett elő annak érdekében, hogy az eszközt fel lehessen használni a REPowerEU terv céljaihoz való hozzájárulásra.

2.7 Általában szükség lehet arra, hogy egy átmeneti időszakban továbbra is használjunk olajat, más fosszilis tüzelőanyagokat és szenet. A nukleáris energiának is szerep jut.

3. **Általános megjegyzések**

3.1 A REPowerEU terv tartalmának részletes vizsgálata előtt az EGSZB – mint a mostani drámai áremelkedések által indokolatlan mértékben érintett civil társadalom képviselője – rámutat, hogy a jelenleg megoldásra váró problémák közül számos elkerülhető, vagy legalábbis mérsékelhető lett volna, ha csökkent volna az energiabehozataltól való függőség – amit az Európai Bizottság már korábban is javasolt. Az EGSZB emlékeztet a 2014-es európai energiabiztonsági stratégia és az energiaunióra vonatkozó 2015-ös stratégia megállapításaira, amelyek szerint az EU továbbra is kiszolgáltatott a külső energiasokkoknak, és amelyek felszólították a nemzeti és uniós szintű szakpolitikai döntéshozókat, hogy magyarázzák el egyértelműen a polgároknak az egyes üzemanyagoktól, energiaszállítóktól és útvonalaktól való függőségünk csökkentéséhez szükséges lépéseket. Eközben a politikusok zömét és társadalmunk jelentős részét is elvakította az olcsó fosszilis készletek rendelkezésre állása, így semmiféle elővigyázatossági politikát nem vezettek be. A jelenlegi helyzet ennek a hanyagságnak a negatív következménye. Az EGSZB sajnálja, hogy az ukrajnai háborúra és az orosz energiaszállítás abból eredő zavaraira volt szükség ahhoz, hogy a figyelem ráirányuljon erre az alapvető energiabiztonsági kérdésre és megszülessenek azok az intézkedések, amelyeket a REPowerEU terv tartalmaz az orosz energiától való függetlenség biztosítása érdekében.

3.2 Az Oroszország által az ukrán nép ellen elkövetett atrocitások egyik következményeként szankciókat vezettek be az orosz olaj- és gázimportra, Oroszország pedig egyes uniós tagállamok vonatkozásában csökkentette energiaexportját. Ezért gyors ütemben csökkenteni kell az Oroszországból érkező energiabehozatalt. Az EGSZB teljes mértékben támogat minden olyan kezdeményezést, amely ezt a célt szolgálja. A célnak annak kell lennie, hogy mielőbb, és lehetőleg a következő három éven belül fokozatosan leállítsunk minden, Oroszországból érkező energiabehozatalt.

3.3 Az EGSZB ezért elvben teljes mértékben támogatja a REPowerEU tervet. A terv helyes célt tűz ki: Európa orosz energiaimportoktól való függésének mielőbbi megszüntetését, és ennek támogatásához megfelelő rövid és középtávú intézkedéseket határoz meg.

3.4 A helyzet nagyon drámai – különösen nemzetközi szempontból. Mindaddig, amíg gázt és olajat hoz be Oroszországból, Európa hozzájárul Putyin agresszión alapuló háborújához. Mindaddig, amíg Európának szüksége van az orosz gázra iparának működéséhez és az európai polgárok otthonainak fűtéséhez, az EU diplomáciai pozíciói gyengék. És mindaddig, amíg Oroszország az Európába irányuló beszállításait felhasználhatja a gáz nagykereskedelmi árának manipulálására, Európa polgárainak és iparának magas árakkal kell szembenézniük; ezenfelül alapvető gazdasági következményektől kell tartani abban az esetben, ha az orosz gázszállítás teljes egészében leáll. A jelenlegi helyzet ezért egyaránt negatívan hat az árakra és az ellátásbiztonságra, a vállalkozások és a fogyasztók pedig egyaránt túszokká válnak. Egyes vállalkozások a magas energiaárak miatt már most kénytelenek voltak korlátozni vagy leállítani a termelést, ami negatív hatással van a foglalkoztatásra is. Ugyanakkor a háztartások gyakran nem tudják, hogyan fizessék ki energiaszámláikat. Ez az összetett helyzet az EU demokratikus rendszerét is nyomás alá helyezi, így azt a lehető leghamarabb meg kell oldani.

3.5 Felvetődik a kérdés, hogy kellően ambiciózus-e a REPowerEU. Szem előtt tartva, hogy a fő célkitűzés az orosz gáz- és olajimporttól való függés fokozatos megszüntetése és az EU Oroszországtól való energiafüggetlenségének elérése, és hogy ennek elsődleges módja a megújuló energiaforrások arányának növelése, az energiahatékonyság javítása és az alternatív importlehetőségek alkalmazása, de szükség esetén a fosszilis, alacsony szén-dioxid-kibocsátású és szénalapú energia átmeneti megoldásként nagyon rövid időn keresztül történő további használata is, az erőfeszítéseket megfelelőnek kell tekinteni. Fel kell azonban tennünk a kérdést: megtesz-e Európa – és különösen a tagállamok – minden tőle telhetőt az orosz gázszállítás mihamarabbi leállítása érdekében? Csak a REPowerEU tervet tekintve, és szem előtt tartva, amit eddig tudunk az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag jogalkotási eljárásának eredményeiről, ez kérdésesnek tűnik.

3.6 Csak két teljesen meggyőző opció van, amelyek amellett, hogy azonnal elősegítik a földgáz hosszú távú felváltását, maradéktalanul összhangban állnak az „Irány az 55 %!” stratégiai céljaival: a megújuló energia hatalmas ütemű, masszív felfuttatása, valamint a kereslet drasztikus csökkentése.

3.7 A főbb közép- és hosszú távú megoldások kidolgozásához szükséges költségek és idő miatt az EGSZB hangsúlyozza az azonnal végrehajtható intézkedések fontosságát. Ilyenek például az egyének és a vállalkozások döntései, az uniós energiaplatformon keresztül történő önkéntes közös beszerzések, a megbízható támogatókkal való új energiaügyi partnerségek kialakítása, a gáztárolás, a gyors engedélyezési eljárások korai alkalmazására vonatkozó ajánlások követése, „megújulóenergia-célterületek” kijelölése, valamint a biometanol-termelés növelése. A társjogalkotók azonnal cselekedhetnének az Európai Bizottság azon kérése nyomán, hogy időnyerési céllal az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagba foglalják bele a megújuló energiaforrások szintjének 40 %-ról 45 %-ra történő emelésének és az energiahatékonyság további 5 %-os növelésének célját, valamint az épületek energiahatékonyságának javítására irányuló, külön javaslatokban meghatározott célkitűzéseket. A társjogalkotók teljesíthetnék azt a kérést is, hogy gyorsan fogadják el a témába vágó javaslatokat.

3.8 Az EGSZB üdvözli továbbá a gázfelhasználás 2022–2023 telén történő koordinált csökkentéséről szóló, nemrégiben elfogadott tanácsi rendeletet.

3.9 A helyzet rendkívüli sürgősségére való tekintettel az EGSZB támogatja azt is, ahogyan a REPowerEU terv kezeli azt a tényt, hogy egy átmeneti időszakban – amelynek e források kimerülésének elkerülése érdekében a lehető legrövidebbnek kell lennie – szükséges lehet a fosszilis és alacsony szén-dioxid-kibocsátású tüzelőanyagok és a szén további használata. Az EGSZB azt is kedvezően értékeli, hogy a nukleáris energia kérdése egyelőre az egyes tagállamok hatáskörében maradt.

3.10 Az EGSZB üdvözli a Szociális Klímaalap létrehozását, amelynek célja a negatív társadalmi és gazdasági hatások enyhítése, valamint a tagállamok számára források biztosítása a hátrányosabb anyagi helyzetű háztartásokra, a mikrovállalkozásokra és a közúti közlekedést használókra gyakorolt szociális hatásokat kezelő intézkedéseik támogatásához. Ugyanakkor az EGSZB rámutat arra, hogy a Szociális Klímaalap javasolt pénzügyi keretösszege nem nyújt majd elegendő pénzügyi támogatást ahhoz, hogy felelősségteljesen lehessen kezelni a társadalmi-gazdasági hatásokat az éghajlatügyi és mobilitási célkitűzések teljesítésére törekvés során. Ezért kellően magas költségvetésre van szükség. Az EGSZB rámutat továbbá, hogy a tagállamok eltérő mértékben képesek magánforrásokat vonzani és kezelni.

3.11 A tagállamoknak is támogatniuk kell a polgárokat és különösen a hátrányosabb anyagi helyzetű háztartásokat mind rövid távon – a következő két tél során –, mind pedig hosszú távon.

3.12 Ami az energiatakarékosságot illeti, az Európai Bizottság célja a gáz- és az olajfogyasztás azonnali 5 %-os csökkentése (a gáz esetében körülbelül 13 milliárd köbméter, az olaj esetében körülbelül 16 Mtoe csökkentés). Ez messze nem ambiciózus és nem áll összhangban az Ukrajna elleni háború által előidézett válság nagyságrendjével. Ugyanakkor a politikai realitás az, hogy az Energiaügyi Tanács 2022. június 27-én az Európai Bizottság által 2021-ben javasolt 9 %-os csökkentési szintet fogadta el, figyelmen kívül hagyva a REPowerEU tervben foglalt, a javaslatnak az „Irány az 55 %!” csomagba történő beépítésére vonatkozó ajánlást.

3.13 Németországban már 2022. január és május között közel 15 %-kal csökkent a gázfogyasztás ([8]), bár piackutatások szerint a lakossági fogyasztók még többet meg tudnának takarítani. Ez egyértelműen mutatja, hogy a helyzet és a cselekvésre való hajlandóság vagy képesség nagyon eltérő lehet a különböző tagállamokban; leginkább az olyan intézkedések vezethetnek sikerre, amelyek teret engednek ennek. Ezt illusztrálja a koordinált gázkereslet-csökkentési intézkedésekről 2022. július 26-án elfogadott – és az iparág szükségleteit szintúgy figyelembe vevő – tanácsi ajánlás is.

3.14 Az energiaügyi kampányok nem szorítkozhatnak az energiatakarékosság szorgalmazására, hanem közvetlen hatással járó intézkedéseket is magukban kell foglalniuk, ideértve a fordított árveréseket, ami azt jelenti, hogy egy központi hatóság – vagy a szabályozó hatóság vagy a rendszerüzemeltető – tendereljárást szervez ipari fogyasztók számára, akik egyedi költségeik alapján ajánlatot tehetnek a gázhasználat önkéntes csökkentésére. Ez segíthet elérni a gáztárolók megfelelő feltöltöttségi szintjeit, és valószínűbbé teheti, hogy az orosz gázellátás nélküli forgatókönyv esetén az EU túl nagy mértékű társadalmi és gazdasági kár nélkül jutna túl a télen. Az EGSZB felhívja a figyelmet a keresletoldali válaszintézkedésekben mint a kereslet csökkentésének eszközeiben rejlő lehetőségekre.

([8]) Industrie spart Gas, Sparpotenzial bei Verbrauchern nicht gehoben (handelsblatt.com).

3.15 Ami a megújuló energiát illeti, az Európai Bizottság által kitűzött átfogó cél, azaz a megújuló energiaforrások megnövelt, 45 %-os aránya a 2021-ben javasolt 40 % helyett, a jelek szerint eddig nem talált meghallgatásra, legalábbis az Energiaügyi Tanács 2022. június 27-i ülésén, annak ellenére, hogy az Európai Bizottság kérte a tervnek az „Irány az 55 %!" csomagba történő beépítését. Az EGSZB sajnálattal látja ezt, hiszen így a kívánt eredmény hatása később jelentkezik. Mindazonáltal az EGSZB üdvözli a 2022 májusában közzétett külön javaslatot, amely szerint fel kellene gyorsítani a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos projektek engedélyezési eljárásait, és az ilyen projektek számára külön „megújulóenergia-célterületeket" kell kijelölni annak érdekében, hogy megszűnjön a megújuló energiaforrásokkal – különösen a nap- és szélenergiával – kapcsolatos projektek gyors bevezetése előtt álló egyik fő akadály. Az EGSZB ezért üdvözli a REPowerEU című közleményben megfogalmazott ajánlást is, amely szerint az Európai Bizottság javaslatának elfogadásáig haladéktalanul meg kell valósítani a gyorsított engedélyezési eljárásokat és a „megújulóenergia-célterületek" kijelölését.

3.16 Ezeknek az ambiciózusabb céloknak az elérése érdekében egy sor technológia berendezést kell importálni, ugyanis az EU már nem rendelkezik termelési kapacitásokkal. A napelemeket például főként Kínából importálják. A fosszilis energiák így nemcsak a behozataltól függenek, hanem a szükséges berendezésektől is. Az EGSZB arra kéri valamennyi politikai döntéshozót, hogy erőteljesen mozdítsák elő a megújuló energiát előállító berendezéseket gyártó üzemek bővítését Európában. Az uniós napenergia-ipari szövetség az első ilyen lépésnek tekinthető.

3.17 Ugyanakkor jelentős beruházásokra van szükség ahhoz, hogy az EU energiaszerkezetében növekedjen a megújuló energiaforrások részaránya. Eközben a dekarbonizációs technológiák kutatásába és fejlesztésébe irányuló állami beruházások aránya az EU-ban alacsonyabb, mint más jelentős gazdaságokban, ami veszélybe sodorja az EU versenyképességét a jövőbeli kulcsfontosságú technológiák terén. Az EGSZB megjegyzi, hogy a zöld átállás sikeréhez és az ellátásbiztonság megvalósításához biztosítani kell az egyensúlyt a villamosenergia-termeléshez és a zöld hidrogén előállításához használt megújuló energiaforrások között, fejleszteni kell a tárolási technológiákat, valamint teljes mértékben ki kell használni a digitalizáció által kínált lehetőségeket, hogy végre rendelkezésre álljanak olyan koncepciók, mint az, amelyik a virtuális erőművekre vonatkozik. Ezért továbbra is nagy szükség van kutatási és fejlesztési beruházásokra.

3.18 Az olyan koncepciók, mint az energia-önellátás, a megújulóenergia-közösségek és az energiamegosztás, amelyeket a „Tiszta energia minden európainak" csomagban széles körben elismertek, és amelyeket az EGSZB mindig is támogatott, fontosak a megújuló energiaforrások felfuttatásához. Tömeges beruházási igényeket kell kielégíteni. A polgárok hajlandóak beruházni az önellátásba vagy a közösségi felhasználásba, amennyiben megértik, hogy ez számukra is hasznos. Azt kell érezniük, hogy ösztönzik őket, nem pedig azt, hogy elrettentik. Számos tagállamban még mindig az utóbbi történik. Ezt a REPowerEU tervhez kapcsolódó uniós napenergia-stratégia is elismeri, lemásolva e tekintetben az átdolgozott megújulóenergia-irányelvet, anélkül, hogy részletezné, miként kényszeríthetők a tagállamok arra, hogy végre felszámolják a vonatkozó akadályokat.

3.19 A megújuló energia és a tárolás kiemelkedően fontos közérdekként történő meghatározása észszerű, ennek közvetlen vonzata azonban továbbra is homályos. Az egyes létesítményeket a fogyasztóval összekötő elosztóhálózatot szintén kiemelkedően fontos közérdekként kell elismerni.

3.20 Nyilvánvaló, hogy rövid és középtávon az EU még akkor se lesz képes elérni az energia-önellátást, ha masszív javulás történik az energiakereslet csökkentése (lásd a 3.7–3.9. pontot) és a megújuló energiaforrások felfuttatása terén (lásd a 3.10–3.12. pontot). Hosszú távon az önellátás lehetségesnek tűnik, az azonban egyelőre nem látszik eldöntöttnek, hogy ez kívánatos-e vagy sem. Az orosz függőség rossz tapasztalatai miatt jól átgondolt megközelítésre van szükség akkor, amikor kiválasztjuk, hogy a jövőben melyik országokkal/régiókkal kötünk partnerséget. Miközben a sürgető helyzet miatt gyors döntések szükségesek az LNG és a (zöld) H_2 behozatala tekintetében, kerülni kell az átfogó kockázatelemzés nélküli, hosszú távú elköteleződéssel járó döntéseket. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki geopolitikai stratégiát az energiabehozatalra vonatkozóan, mielőtt energetikai partnerségeket javasolna nem demokratikus vagy politikailag instabil országokkal, és vegye figyelembe az éghajlatváltozás mérséklését és az energetikai vészhelyzeteket is.

3.21 Az LNG számos tagállam számára megoldásnak tűnik, de CO_2-lábnyoma miatt áthidaló technológiának minősül, és ennek a hídnak a lehető legrövidebbnek kell lennie. Az elkövetkező 20 éven belül minden újonnan épített LNG-infrastruktúrát vagy meg kell szüntetni, vagy képessé kell tenni zöld H_2 szállítására és elosztására. Ennek alapelvnek kell lennie minden, az elkövetkező hónapokban meghozandó beruházási döntésnél. A H_2 fogadására való alkalmasságot gyakran használják minősítésként, ennek jelentése azonban messzemenően homályos. A zöld H_2 fogalmának a vonatkozó felhatalmazáson alapuló jogi aktusban történő meghatározásához hasonlóan az Európai Bizottságnak meg kell határoznia a H_2 fogadására való alkalmasság fogalmát, hogy így egyszerre garantálja a beruházási biztonságot és az éghajlati célok egyértelműségét. A taxonómiát is megfelelően módosítani kell.

3.22 Mindez azt mutatja, hogy a fenntartható energiaszerkezet mérlegelésekor fontos figyelembe venni a nemzeti magatartási mintázatokat és a nemzeti megközelítéseket. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy az Európai Bizottság a REPowerEU tervben röviden említést tesz a nukleáris energia szerepéről, szem előtt tartva, hogy ez az opció a tagállamok kizárólagos felelősségi körébe tartozik. Az EGSZB támogatja az Európai Unióban elérhető források fokozott használatát, beleértve prioritásként – amint azt az Európai Bizottság javasolja – a megújuló energiák gyors és ugrásszerű elterjesztését. Az energiatermelési lehetőségek sokfélesége hozzájárul az energiaellátás biztonságához. A szél- és a napenergián kívül ezért számos különféle alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrást kellene használni, amelyek beleillenek az – elsődlegesen az ingadozó európai energiaforrásokon alapuló – új energiarendszerekbe.

3.23 Az intelligens beruházásokkal kapcsolatos pillér a megfelelő prioritásokat határozza meg. Az EGSZB ugyanakkor ismételten rámutat arra, hogy megfelelő megközelítéssel egy szén-dioxid-mentes, decentralizált és digitalizált energiaellátási struktúra jelentős kedvező hatásokkal lehet a munkalehetőségekre és a regionális gazdaságokra (lásd: TEN/660). A jelenlegi válságban az Európai Uniónak olyan általános energetikai megközelítést kell kialakítania, amely ötvözi az energiával és az éghajlattal kapcsolatos egyedi kérdéseket a társadalmi és regionális kohézióra irányuló politika célkitűzéseivel. Ezt a szempontot az Európai Bizottság által a REPowerEU tervvel együtt bemutatott napenergia-stratégia messzemenően figyelmen kívül hagyja.

3.24 Az Európai Bizottság helyesen mutat rá arra, hogy az állami beruházások magánforrásokat mozgósíthatnak és kell is, hogy mozgósítsanak. A REPowerEU azonban nem foglalkozik a vonatkozó állami források refinanszírozásával. A fosszilis erőforrásokra vonatkozó támogatások megszüntetése lenne az egyik megközelítés ennek megszervezéséhez; a másik pedig azon rendkívüli bevételek megadóztatása, amelyek a jelentős olaj- és gázválságból erednek, és amelyek különösen a nagy olajvállalatok hatalmas extraprofitjában nyilvánulnak meg. Az EGSZB javasolja, hogy ezeket a nyereségeket adók segítségével fölözzék le és adják tovább pénzügyi kompenzáció formájában az energiafogyasztóknak, például a hátrányosabb anyagi helyzetű háztartásoknak vagy az energiaigényes vállalatoknak, és használják fel a megújulóenergia-termelés és a szükséges hálózati infrastruktúra bővítéséhez, különösen mivel egyes tagállamokban erről már eszmecsere zajlik vagy megvalósítása folyamatban van. Az EGSZB szerint annak érdekében, hogy ne tartsuk vissza az energiavállalatokat attól, hogy alacsony szén-dioxid-kibocsátású megoldásokba fektessenek be, az ilyen adókat nagyon érzékenyen kell meghatározni. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy további késedelem nélkül tegyen javaslatot a vonatkozó intézkedésekre.

3.25 Mivel valószínűleg hasznos a helyi körülményekhez igazodó megoldásokat ösztönözni, az EGSZB maradéktalanul támogatja az Európai Bizottság azon javaslatát, hogy a helyreállítási és rezilienciaépítési terveket és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt használják fel a REPowerEU terv végrehajtásához.

3.26 A tervet – amely mindenképpen jelentős finanszírozást igényel – nagyon nehéz lesz a jelenlegi pénzügyi kereten belül finanszírozni. Ennek kapcsán az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy bevezessenek egy aranyszabályt a társadalmunk társadalmi/ökológiai magatartásába történő beruházásokra vonatkozóan ([9]).

4. **Részletes megjegyzések**

4.1 A biometán szerepet játszhat Európa orosz gáztól való függőségének csökkentésében, illetve megszüntetésében. Előállításához azonban – többek között a biológiai sokféleséggel való konfliktus elkerülésére törekedve – főként a meglévő biogáz-létesítményeket kellene továbbfejleszteni. A biogázüzemeket jelenleg gyakran csak az alapterhelési tartományban, azaz folyamatosan termelt villamos energia előállítására használják. A keletkező hőt ritkán használják fel. Ez a megoldás nem hatékony. A keletkező biogázt vagy fel kell dolgozni és közvetlenül be kell táplálni a gázhálózatba, vagy pedig helyi kapcsolt hő- és villamosenergia-termelő üzemek hőellátásához kellene felhasználni. Kisebb gáztározók segíthetnek abban, hogy akkor termeljenek villamos áramot, amikor nincs elegendő szél vagy napsütés. Be kell ruházni a meglévő rendszerek felújításába. A közlemény említést tesz vonatkozó ösztönzőkről, de hiányoznak a részletek, amelyeket azonnal pótolni kell.

4.2 A 3.14. pontban említetteknek megfelelően rövid és középtávon szerepet kell kapnia az LNG-nek. A REPowerEU terv értékeléseket és tervezést, önkéntes közös beszerzéseket és nagyobb fokú koordinációt ígér. Mindeközben azonban egyes tagállamok már cselekednek. Európai szolidaritásra van szükség, és az Európai Bizottságnak gondoskodnia kell arról, hogy egyetlen tagállam se lépjen fel más tagállam érdekeivel ellentétesen, amint azt a földgázellátás biztonságáról szóló (EU) 2017/1938 rendelet is előírja.

4.3 A földgázellátás biztonságáról szóló rendelet átfogó európai szolidaritási mechanizmusról is rendelkezik a földgázzal kapcsolatos vészhelyzet esetére. Míg a koordinált gázkereslet-csökkentési intézkedésekről szóló, nemrégiben elfogadott tanácsi rendelet és az azt kísérő, „Gázmegtakarítás a téli ellátásbiztonságért” című közlemény a megfelelő irányba tett lépés a válsághelyzetekre való felkészülés javítása érdekében, az EGSZB általánosabb válságkezelési keretet szeretne látni, amely képes kezelni az olyan léptékű válságokat is, amilyennel az EU jelenleg szembesül az ukrajnai háború miatt.

([9]) Az EGSZB véleménye: HL C 105., 2022.3.4., 11. o.

4.4 A villamos energia hővé alakítása (power-to-heat) és a hőszivattyúk a távfűtés összefüggésében is a legígéretesebb megközelítésnek tűnnek a földgáz fűtési ágazatban történő felváltása tekintetében. Ugyanakkor számos akadály merül fel (a szükségessé váló képzett munkaerőtől kezdve a szociális kérdésekig, különösen azokon a környékeken, ahol magas a bérelt lakások aránya). A közlemény nem tér ki ezekre. Részletesebb és kritikusabb vizsgálatra van szükség a civil társadalom bevonásával.

4.5 A nagymértékű energiaár-emelkedés rávilágított az energiapiac gyenge pontjaira. Az Európai Bizottság elnöke, Ursula von der Leyen maga is elmondta, hogy a villamosenergia-piac jelenlegi rendszere már nem működik és reformra szorul. Alapvető kérdéseket kell feltenni az energia jövőjéről, biztosítva a környezetbarát, megfizethető és megbízható energiaellátást és az energiához való jogot. A kialakítást és a szabályozást hozzá kell igazítani a megújuló energiák dominanciája jellemezte új állapothoz, és meg kell teremteni a szükséges feltételeket az egyes szereplők számára, valamint erősíteni kell a fogyasztók védelmét. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon szándékát, hogy megvizsgálja, miként lehet optimalizálni a villamosenergia-piac kialakítását, és határozottan támogatja az olyan piaci felméréseket, amelyek elemzik az energiapiac valamennyi potenciális szereplőjének magatartását és az energiapiac szerkezetét. Az EGSZB mindenesetre hangsúlyozza annak fontosságát, hogy minden javaslat előtt kimerítő hatásvizsgálatot végezzenek. Felhívja a figyelmet arra, hogy sürgősen kezelni kell a magas villamosenergia-árak problémáját, ideértve a villamosenergia- és gázárak összevonását is, ami negatív hatással van a tagállamok gazdaságára.

4.6 Ezenkívül az EGSZB rámutat arra, hogy a beruházások megfelelő helyének megtalálásához és az ellátásbiztonság szavatolásához egyre inkább szükség van a növekvő energiaigény területenkénti és energiafajtánkénti szisztematikus előrejelzésére – szem előtt tartva az energiafajták átalakulását –, valamint a jövőbeni energiarendszer felépítésének koncepcionális tervezésére. Az Európai Bizottságnak készítenie kellene egy erre vonatkozó áttekintést, amelyet széles körben kellene kommunikálnia, mivel a társadalmon belül gyakran nem egyértelmű, hogy milyen mértékben képes Európa saját magát ellátni energiával.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A repülőtéri résidőkre vonatkozó ideiglenes könnyítés a Covid19 miatt

(COM(2022) 334 final)

(2022/C 486/26)

Főelőadó: **Thomas KROPP**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022.7.12.
	Európai Parlament: 2022.7.19.
	Tanács, 2022.8.4.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 100. cikkének (2) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	143/1/2

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB megállapítja, hogy a légi közlekedés EU-n belüli és nemzetközi összeköttetéseket biztosít, ami a kereskedelem és az idegenforgalom – ezáltal pedig Európa gazdasági jólétének – alapvető előfeltétele. A légi közlekedési ágazat még mindig nem tért magához több globális válság – mint például a Covid19-világjárvány, Európa több kereskedelmi partnerének (különösen Kína) légtérlezárása, az Ukrajnában zajló háború, a rendkívül magas infláció, a globális recesszió növekvő valószínűsége, valamint a számos gazdasági ágazatban, nem utolsósorban magában a légi közlekedésben is tapasztalható munkaerőhiány – együttes hatásából. A világ más régiói gondosan figyelemmel kísérik, hogy az európai légi közlekedés hogyan kezeli ezeket a kihívásokat. Az Isztambulban, Dubaiban, Dohában és Londonban található szomszédos csomópontok ki fogják használni az európai csomópontok és az európai nemzetközi hálózati légitársaságok versenyképességének visszaesését. Az EGSZB ezért következetesen kitart amellett, hogy a légi közlekedést érintő szabályozási intézkedések egyike sem befolyásolhatja negatívan Európa nemzetközi versenyképességét. Káros lenne a környezetre és az Európában foglalkoztatott munkaerőre nézve, ha az utasforgalmat átterelnék az Európán belüli nemzetközi összeköttetésekről, és nem uniós csomópontokon keresztül juttatnák el a nemzetközi célállomásokra. A résidőkiosztásról szóló rendelet javasolt módosításait ebben a tágabb összefüggésben is vizsgálni kell.

1.2. A 95/93/EGK rendelet ([1]) meghatározza az EU repülőterein alkalmazandó résidőkiosztás eljárásait és szabályait. E rendelet 10. cikke előírja, hogy a légi fuvarozóknak az adott menetrendi időszakban részükre kiosztott résidők legalább 80 %-át fel kell használniuk ahhoz, hogy ezeket a résidőket a következő év azonos menetrendi időszakában is megtarthassák (a résidőkiosztásról szóló rendelet).

1.3. Tekintettel a világjárvány nem várt kiterjedtségére és időtartamára, az Európai Bizottság a járvány kitörése óta kétszer módosította a résidőkiosztásról szóló rendeletet, hogy ezáltal lényegében felfüggessze a „használd vagy elveszíted” rendelkezést, és felhatalmazást adjon az Európai Bizottságnak a további váratlan fejlemények kezelésére. Ezek a résidő-felhasználási könnyítések 2022. október 29-én hatályukat vesztik, az Európai Bizottság felhatalmazása pedig már 2022. február 21-én lejárt. A piaci valóság leképezése érdekében most sürgősen további felülvizsgálatra és újabb kiigazításokra van szükség.

([1]) A Tanács 95/93/EGK rendelete (1993. január 18.) a Közösség repülőterein alkalmazandó résidőkiosztás egységes szabályairól (HL 14., 1993.1.22., 1. o.).

1.4. Az Európai Bizottság az EUROCONTROL előrejelzései alapján feltételezi, hogy a légi közlekedési piac fokozatosan visszaáll a világjárvány előtti szintre, ez a feltételezés azonban indokolatlanul optimista lehet ([2]). Az EGSZB úgy véli, hogy jóllehet a javaslat jó szándékkal készült, nem tartalmazza az ahhoz szükséges biztosítékokat, hogy elkerülhető legyen az európai versenyképesség nem kívánt visszaesése.

1.5. Az EGSZB örvendetesnek tartja, hogy az Európai Bizottság új javaslatában igyekszik a lehető legnagyobb mértékben fenntartani a légi közlekedési piac versenyképességét. Az Európai Bizottság piacelemzése, valamint az elkövetkező három idény piaci fejleményeire vonatkozó előrejelzése azonban nem kellőképpen megalapozott ahhoz, hogy magyarázatként, sőt indokolásként szolgáljon a 80:20-as szabályhoz való javasolt visszatéréshez. Az EGSZB nem ért egyet az Európai Bizottság azon érvelésével, miszerint a légi közlekedési piac visszatérőben van a „rendes állapothoz". Az Európai Bizottság adatainak fényében egy alacsonyabb, például 70:30-as küszöbérték megfelelőbb lenne, amíg a piac nem stabilizálódik.

1.6. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy a résidők indokolt ki nem használására vonatkozó kivételek hatályát terjesszék ki a politikai zavargásokra és a természeti katasztrófákra is, amennyiben ezek a körülmények a légi közlekedés bizonyos egyértelműen leírt korlátozásaihoz vezetnek. Az EGSZB azonban nincs meggyőződve arról, hogy a résidők indokolt ki nem használására vonatkozó jelenlegi kivételek javasolt módosításai megalapozottak. Az Európai Bizottság által előirányzott eljárások szükségtelenül bonyolítják a folyamatot. Valójában a jelenlegi eljárásoktól való eltérések már nem tekinthetők vészhelyzeti intézkedésnek, és így jogbizonytalanságot teremtenek egy olyan időszakban, amikor az egész ágazatnak égető szüksége lenne egy stabil szabályozási keretre.

1.7. Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, hogy növeljék a résidőkiosztás átláthatóságát azáltal, hogy megerősítik az Európai Repülőtéri Koordinátorok Szövetségének szerepét, és kötelezővé teszik a koordinátorok számára azon célállomások közzétételét, amelyekre a kivételek vonatkoznak.

1.8. Az EGSZB üdvözli az Ukrajna elleni orosz katonai agresszió európai légi közlekedésre gyakorolt jelenlegi és előrelátható hatásainak enyhítése céljából javasolt intézkedéseket. Az Európai Bizottság azon feltételezése azonban, miszerint a konfliktus végét követően négy hónappal bevezethetők a rendes rendelkezések, indokolatlanul optimistának tűnik.

1.9. Bár az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság szándékait, mégis úgy véli, hogy a nyilvánvaló időbeli korlátok ellenére indokolt lett volna hatásvizsgálatot végezni annak jobb felmérése érdekében, hogy milyen következményekkel járhatnak a résidőkiosztásról szóló hatályos rendelet javasolt módosításai. A hatásvizsgálat útján történő alátámasztás hiányában az Európai Bizottság az EUROCONTROL előrejelzéseire támaszkodik, amelyek nem feltétlenül tükrözik a jelenlegi piaci fejlemények összetettségét.

1.10. Hatásvizsgálatra nem csak a résidőkiosztásról szóló hatályos rendelet módosításának indokolásához lenne szükség. Amint arra az EGSZB már rámutatott ([3]), az uniós intézkedéseket szorosan össze kell hangolni a Globális Repülőtéri Résidőtestületével (WASB) annak elkerülése érdekében, hogy a világ különböző régióiban ugyanazon kérdést eltérően közelítsék meg.

1.11. A jelenlegi globális válságokat a nemzetközi légi közlekedésre gyakorolt halmozott hatásuk összefüggésében kell vizsgálni. Tekintettel arra, hogy egyelőre nehézségekbe ütközik e hatások féken tartása, az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak felül kellene vizsgálnia a javaslatot azzal a céllal, hogy minimális mértékben, úgy módosítsa a meglévő rendelkezéseket, hogy azok továbbra is „vészhelyzeti jogszabálynak" minősüljenek. A jelenlegi vészhelyzet semmiképpen sem enyhült, ezért a vészhelyzeti rendelkezéseket legalább az Európai Bizottság által előirányzott időszakra meg kell hosszabbítani, de az Európai Bizottság által javasoltakhoz hasonló módosítások tervbe vétele korainak tűnik.

2. **Általános megjegyzések**

2.1. Amint azt az Európai Bizottság az indokolásában vázolja, a résidőkiosztásról szóló rendelettel összefüggésben a szabályozási kihívást a szerzett jogok hatálya alá tartozó résidők felhasználásának biztosítása jelenti. Az Európai Bizottság kétszer módosította a rendeletet a „használd vagy elveszíted" szabály kiigazítása érdekében. Az Európai Bizottság felhatalmazást kapott arra is, hogy a kereslet tartós visszaesésének függvényében módosítsa a résidő-felhasználási küszöbértéket.

([2]) Közlemény arról, hogy a német Lufthansa légitársaság a jelenlegi válságra tekintettel tovább kívánja csökkenteni kapacitását: https://www.airliners.de/lufthansa-streicht-winterflugplan/65956.

([3]) HL C 123., 2021.4.9., 37. o., 1.5. pont.

2.2. Ezek a résidő-felhasználási könnyítések 2022. október 29-én hatályukat vesztik, az Európai Bizottság felhatalmazása pedig már 2022. február 21-én lejárt. Ami a „használd vagy elveszíted” szabályt illeti, az Európai Bizottság most azt javasolja, hogy 2022. október 29-től állítsák vissza a standard 80 %-os résidő-felhasználási arányt. Ezt azzal indokolja, hogy az EUROCONTROL 2022. júniusi előrejelzése szerint a 2022–2023-as téli időszakban a forgalom volumene visszatér a 2019. évi szint 90 %-ára.

2.3. Az EGSZB-t nem győzte meg ez az érvelés. Az Ukrajna elleni orosz katonai agresszió következtében jelentősen megnőtt a katonai járatok száma, mint ahogy a módosított útvonalon közlekedő átrepülő járatok száma is, amelyek egyike sem releváns a résidőkiosztás szempontjából. Ezenkívül különbséget kell tenni a légi áruforgalmi mozgások között, amelyek a válság időszakában nem csökkentek jelentősen, illetve az utasforgalmi mozgások között, amelyek viszont visszaestek. Ezen az utaspiacon belül pedig további különbségtételre van szükség: az uniós Covid19-útlevélnek köszönhetően az Európán belüli forgalom sokkal gyorsabban helyreállt a világjárvány előtti szintre, a belföldi légi forgalom és a nagy távolságú forgalom azonban a helyreállás különböző szakaszaiban jár. Az üzleti forgalom várhatóan sokkal lassabban fog helyreállni, mint a szabadidős forgalom ([4]). Semmi esetre sem nyilvánvaló, hogy a szabadidős forgalom egyenletesen áll helyre; e növekedés egy része a Covid19 két évét követően a nyaralás iránt felgyülemlett igénynek tulajdonítható. A főbb európai hálózati légitársaságok még nem állították vissza flottájukba a nagy hatótávolságú Airbus 380 repülőgépeiket, éspedig éppen azért, mert a légitársaságoknak magas üzemanyagköltségekkel kell számolniuk, és mert nem számítanak a forgalom iránti kereslet jelentős és következetes növekedésére. Az érdekelt felek által szolgáltatott adatok azt mutatják, hogy a forgalmi mozgások várhatóan a 2019. évi szint 90 %-ára fognak emelkedni, az utaskereslet viszont csak e szint 78 %-ára nő. Ha a légi járművek kihasználtsági aránya alacsonyabb, várható, hogy a légitársaságok például egy napon belül több járatot összevonnak, hogy nyereséges járatokat tudjanak fenntartani ([5]). A keresletre számos országban hatással lesz a növekvő inflációs ráta és a recesszió fokozódó kockázata. Az előrejelzések ezért nem alapulhatnak a leginkább fellendülő régiókon, hanem a különösen súlyosan érintett részpiacokat is figyelembe kell venniük.

2.4. E tényezők alapján az EGSZB úgy véli, hogy a légi közlekedési piac fellendülése nehézkesebb lehet, mint azt az Európai Bizottság feltételezi. Az egyes piaci szegmensek talpra állása még mindig eltérő sebességgel zajlik: a 2019-es szintekhez képest az árufuvarozás 6 %-kal nőtt, a diszkont légitársaságok 9 %-os lemaradásban vannak, a hálózati légitársaságok pedig 21 %-os növekedést értek el. Ez annál is inkább fontos, mivel a küszöbértékek teljes résidősorozatokra vonatkoznak, ami azt jelenti, hogy a résidősorozatoknak (például csúcsidőszaki járatok) kell meghaladniuk a 80 %-os küszöbértéket. A világjárvány előtti időszakokban a résidő-felhasználási arány 95 %-on állt, 80 %-os legalacsonyabb résidő-felhasználás mellett. Ha az EUROCONTROL 90 %-os átlagos résidő-felhasználási arányt jelez előre, akkor azt kell feltételezni, hogy a résidősorozatok (átlagosan) nem érik el a 80 %-ot. Ezért messze túl korai lenne visszatérni a 80:20-as küszöbértékekhez. Helyénvalóbbnak tűnik egy 70:30-as arány elfogadása mindaddig, amíg megbízhatóbb adatok nem állnak rendelkezésre a tartós piaci fellendülés alátámasztására. Azt is meg kell jegyezni, hogy az európai repülőterek problémái egyértelműen azt mutatják, hogy a Covid19-világjárvány hatásait még nem sikerült semlegesíteni. A főbb uniós csomópontok, például Frankfurt és az olyan nem uniós csomópontok, mint London Heathrow, megpróbálták enyhíteni az ezeken a repülőtereken a légitársaságok működésére nehezedő nyomást, és e célból maximálták az e repülőterekre irányuló és onnan induló járatok számát, ami tömeges járattörlésekhez vezetett. Az említett működési nyomást számos különböző változó idézi elő, például a munkaerőhiány. Mindez azt mutatja, hogy a résidők felhasználási arányára vonatkozóan még nem érhetők el a világjárvány előtti küszöbértékek ([6]).

2.5. A 70:30-as szint összhangban lenne az Egyesült Királyság kormánya által elfogadott küszöbértékekkel és indokokkal ([7]). Noha ezt a szintet a légi közlekedési ágazat erősen bírálta, az EGSZB úgy véli, hogy az megteremtené az indokolt egyensúlyt a korábbi helyzethez való visszatérés és annak elismerése között, hogy az ágazat előtt álló súlyos kihívások fényében továbbra is szükség van a résidők (jóllehet csökkentett) védelmére. Ez a szint egyszersmind összehangolja a résidőkiosztásról szóló uniós rendelet szerinti küszöbértéket a szomszédos országok szakpolitikáiban szereplő küszöbértékekkel, és biztosítja, hogy az uniós légi fuvarozói csomópontok és Európa legnagyobb nemzetközi csomópontja, a londoni Heathrow repülőtér azonos feltételek mellett versenyezzenek.

([4]) https://www.airliners.de/prognose-globaler-geschaeftsreiseverkehr-erholt-deutlich/65958.

([5]) Közlemény a müncheni repülőtér utasszámairól és előrejelzéseiről, amelyek azt jelzik, hogy a világjárvány előtti forgalomhoz való visszatérés a korábban feltételezettnél hosszabb időt vesz majd igénybe: https://www.airliners.de/wachsendes-passagieraufkommen-bayerns-flughaefen-weit-entfernt-corona-niveau/65950.

([6]) Az Európai Bizottság az indokolásban megemlíti ugyan a kulcsfontosságú repülőtereken tapasztalható munkaerőhiányt, ám ezt rövid távú jelenségnek tartja. Ez megkérdőjelezhető, mivel a munkaerőhiány számos gazdasági ágazatot érint, nem csak a légi közlekedést. Nincs ok azt feltételezni, hogy ez a probléma a légi közlekedésben a közeljövőben megoldódik.

([7]) 2022. január 24-én az Egyesült Királyság kormánya 2022. március 27-től 70:30-ra módosította a résidő-felhasználási arányt, és ezzel lépést tett a rendes szabályokhoz való visszatérés felé, ugyanakkor – mint azt az Egyesült Királyság közlekedési minisztere, Grant Shapps kijelentette – védi az ágazatot a jövőbeli bizonytalanságokkal szemben.

2.6. Ezen túlmenően az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a 2022. október 29. és 2024. március 26. közötti időszakban felhatalmazáson alapuló jogi aktus útján a 0 % és 70 % közötti tartományon belül bármikor önállóan kiigazíthassa a résidő-felhasználási arányt, ha az EUROCONTROL adatai szerint a heti légi forgalom szintje négy egymást követő hét mindegyikében a 2019-es év megfelelő heteihez képest 80 % alá esik, és ha a forgalom csökkenése valószínűleg tartós lesz. Az Európai Bizottság azt is javasolja, hogy amennyiben a hatóságok valamely járványügyi helyzet, politikai zavargások vagy természeti katasztrófák kezelése céljából a légi forgalomra káros hatással levő korlátozásokat vezetnek be, a légitársaságok igénybe vehessék „a résidők indokolt ki nem használására vonatkozó kivételt”.

2.7. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság annak biztosítására irányuló erőfeszítéseit, hogy egyértelműen meghatározott kivételes körülmények között felhatalmazáson alapuló jogi aktusok segítségével rugalmasan és átláthatóan módosíthassa a résidő-felhasználási arányok kiszámítását, és ezáltal kiigazíthassa a résidők védelmére vonatkozó küszöbértékeket. Az új tervezet azonban több szempontból sem felel meg ennek a célkitűzésnek.

2.7.1 Az Európai Bizottsággal ellentétben az EGSZB úgy véli, hogy a légitársaságok számára lehetővé kell tenni, hogy az utazás mellőzésére irányuló nyilvános ajánlások esetében élhessenek a résidők indokolt ki nem használására vonatkozó kivételek lehetőségével. Még ha az utazásokra vonatkozó figyelmeztetéseknek nincs is azonnali jogi hatásuk, vitathatatlanul befolyásolják a légi közlekedés iránti keresletet, és ezt megfelelően figyelembe kell venni.

2.7.2 Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az a követelmény, amely szerint a heti légi forgalmat négy egymást követő héten keresztül nyomon kell követni, mielőtt korrekciós intézkedéseket lehetne hozni, indokolatlan terhet jelent, és szükségtelenül késleltetheti a szabályozási beavatkozásokat. Az alátámasztás nélkül meghatározott négyhetes nyomonkövetési szakasz önkényesnek tűnik. Sokkal fontosabb a döntéshozatali folyamat átláthatóságának biztosítása.

2.7.3 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a résidők indokolt ki nem használására vonatkozó kivétel az indulási és érkezési repülőtéren egyaránt érvényes legyen; a kettő repülőtérpárként elválaszthatatlanul összekapcsolódik a korábbi résidő-portfólió adott útvonalakon történő visszaállítása során. Az Európai Bizottság ezt jelenleg nem írja elő kötelező követelményként.

2.7.4 Az Európai Bizottság nem támasztotta alá kellőképpen, hogy miért kellene módosítani a résidő-felhasználási arány kiszámítását: a résidőkiosztásról szóló rendelet 10. cikkének (4) bekezdése előírja, hogy a védett résidőket kihasznált résidőként kell figyelembe venni, míg az Európai Bizottság most ezek figyelmen kívül hagyását javasolja. Az Európai Bizottság további bizonyíték nélkül feltételezi, hogy a résidőkre vonatkozó rendes szabályok az ukrán légtér újbóli megnyitása után 16 héttel visszaállíthatók. Ez indokolatlanul optimistának tűnik, tekintettel a folyamatos konfliktusokra, az infrastruktúra megsemmisülésének mértékére, valamint a két fél közötti megállapodás tartalmával és megbízhatóságával kapcsolatos bizonytalanságokra. A 16 hét egy önkényes értéknek tűnik, amely nem képezheti a rendes szabályokhoz való visszatérésre vonatkozó szabályozói döntés alapját.

2.8. Az EGSZB következetesen kiáll amellett, hogy az Európai Bizottság igyekezzen a lehető legnagyobb mértékben összehangolni a résidőkiosztásról szóló rendeletet a nemzetközi gyakorlatokkal és szakpolitikákkal. Valamennyi érdekelt fél részt vesz az arról folytatott egyeztetésekben, hogy miként lehet a résidőkre vonatkozó szabályokat kiigazítani a piacot érintő válságok esetén.

2.9. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság által a résidő-koordinátorok együttműködésének módjával kapcsolatban javasolt javításokat. A folyamat jobb átláthatósága elkerülhetővé teszi a szükségtelen zavart a piaci szereplők körében.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az energetikai átállás geopolitikai hatása

(JOIN(2022) 23 final)

(2022/C 486/27)

Előadó: **Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI (PL/I)**

Társelőadó: **Ioannis VARDAKASTANIS (EL/III)**

Felkérés:	2022.6.28.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Közgyűlési határozat:	2022.9.21.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés
	Felkérés
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.14.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.9.21.
Plenáris ülésszak száma:	572.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	229/1/6

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. 2022 olyan évként vonul majd be a történelembe, amely során világszerte mélyreható geopolitikai és energiával kapcsolatos változásokra került sor. Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság és az egyes tagállamok erőfeszítéseit, amelyek felgyorsították az orosz energiaellátástól való függetlenedés folyamatát. Az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy az ukrajnai háború dinamikájára tekintettel szigorú embargó bevezetésével fel kell gyorsítani a folyamatot, amelynek magában kell foglalnia az alternatív tiszta energiaforrások gyors fejlesztését.

1.2. Ez a vélemény figyelembe veszi **„Az EU külső energiaügyi szerepvállalása a változó világban”** című, **JOIN(2022) 23 final** jelű közleményhez kapcsolódó felkérést. A közleményt az Európai Bizottság Energiaügyi Főigazgatósága és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője közösen adta ki 2022. május 18-án.

1.3. Az EGSZB üdvözli, hogy Európa továbbra is élen jár az energetikai átmenetben, de rámutat arra, hogy az EU-n belüli változások önmagukban nem képesek ellensúlyozni a globális kibocsátások hatásait, és mind az éghajlatváltozás, mind pedig a globális fenntartható fejlődést biztosító gazdasági növekedés tekintetében nyilvánvaló érdekünk, hogy nemzetközi szinten lépjünk fel.

1.4. Az EGSZB üdvözli azokat az uniós kezdeményezéseket, amelyek vagy az EU belső rezilienciáját erősítik meg, mint például a REPowerEU, vagy pedig – mint az igazságos energetikai átmenetre irányuló partnerség, a Global Gateway és a Nyugat-Balkánra vonatkozó zöld menetrend – a politikai stabilitást segítik elő.

1.5. Az EGSZB ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a jelenlegi politikai feszültségek még aktívabb együttműködést tesznek szükségessé néhány olyan országgal, amelyek képesek gáz- és olajellátást biztosítani Európa számára. Ezek között említhető egyebek mellett az Egyesült Államok, valamint attól eltérő mértékben a dél-amerikai és afrikai országok, amelyek fosszilistüzelőanyag-exportját az éghajlatvédelmi átállásukat potenciálisan felgyorsító tudástranszferrel és megújuló technológiákkal kell kiegészíteni.

1.6. Az EGSZB üdvözli azt a kezdeményezést, hogy Moldovát és Ukrajnát kapcsolják össze az európai energiahálózattal, de a geopolitikai helyzet rendszeres értékelésére szólít fel az olyan országok energiastruktúrájának dinamikus változásai miatt, mint Örményország, Grúzia és Kazahsztán.

1.7. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy különleges kapcsolatokat kell kiépíteni azokkal az országokkal, amelyek a tisztaenergia-technológiák előállításához szükséges nehézfémek és nyersanyagok jelentős szállítói, és amelyeket veszély fenyegethet. Ez a nemzetközi kapcsolatok egy egészen új ágazatának: az európai energiadiplomáciának a fejlesztését kívánja meg.

1.8. Tekintettel arra, hogy Európa az utóbbi időkben megtapasztalhatta, hogy túlzottan függ bizonytalan forrásokból származó nyersanyagoktól, az EGSZB sürgeti az EU-t, hogy az energetikai átállásra vonatkozó ambiciózus terveiben legyen minél rugalmasabb, időt hagyva a kiválasztott döntések geopolitikai hatásainak elemzésére és arra, hogy kiigazítsák azokat, ha nem kívánt és nem várt feszültségeket okoznak a világban.

2. **Bevezetés**

2.1. Az energetikai átmenettel kapcsolatos kérdések hosszú évek óta az egész világon kiemelt helyet foglalnak el a politikai napirenden. Az európai zöld megállapodás révén az Európai Unió – a fenntarthatóság, a szolidaritás és a nemzetközi együttműködés értékeire alapozva – élen jár az energetikai átmenetben. Ugyanakkor mivel az EU a globális kibocsátásnak csak mintegy 8 %-os (és folyamatosan csökkenő) részéért felelős, belső politikája – bármilyen ambiciózus legyen is – nem elegendő.

2.2. Az európai zöld megállapodás geopolitikai vonatkozásairól tartott konferencia következtetéseiben ([1]) is jelzett módon a multilateralizmus kulcsfontosságú e közös, határokon átnyúló éghajlati fenyegetések kezeléséhez, és bolygónk válsága is a multilateralizmuson, nem pedig a megosztó geopolitikán keresztül hárítható el. A fentiek **Az *éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó új uniós stratégia*** tárgyában kidolgozott EGSZB-véleményben ([2]) is tükröződtek, amelyben az EGSZB helyeselte az Európai Bizottság javaslatát, mely szerint fokozni kell az éghajlatváltozással szembeni rezilienciát célzó nemzetközi fellépést, továbbá egyetértett az Európai Bizottság kijelentésével, mely szerint „az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra irányuló törekvésünknek összhangban kell lennie az éghajlatváltozás mérséklésében betöltött globális vezető szerepünkkel”.

2.3. Mivel az éghajlatváltozás és az ahhoz kapcsolódó intézkedések óriási mértékű, a megújuló energia gyors térnyerése által vezérelt átrendeződést okoznak a geopolitikában és az iparban, ami erőteljes hatást gyakorol a nemzetközi kapcsolatokra, az EGSZB arra jutott, hogy az éghajlatváltozásról szóló átfogó véleményben döntő fontosságú lenne a geopolitikai hatásokra összpontosítani.

2.4. Noha tudományos konszenzus alakult ki arról, hogy az üvegházhatású gázok légkörbe történő kibocsátását csökkenteni kell, az éghajlat-politika nem hagyhatja figyelmen kívül a kapcsolódó gazdasági, társadalmi és környezeti kihívások közötti egyre erősebb pozitív és negatív összefüggéseket.

2.5. Az energiapiac működése és paraméterei közvetlenül kapcsolódnak az egyes régiók politikai helyzetéhez. A fentiekhez hozzájárul az is, hogy a fosszilistüzelőanyag-ellátást néhány termelő országtól való nagyfokú függés jellemzi.

2.6. Amint az **Az *EU energiapolitikájának külső dimenziója*** című EGSZB-véleményben ([3]) is szerepel, egyes olyan importforrások dominanciája miatt, amelyek nem tartják tiszteletben az EU által követett piaci és politikai szabályokat, az EU napirendjén kiemelt helyre került az energiabiztonság kérdése. A vélemény a Grúziában 2008-ban végrehajtott katonai agresszió következményeit említi, az összefüggések azonban továbbra is rendkívül relevánsak a jelenlegi ukrajnai helyzetre tekintettel, amely határozottan megjelenik az energiabiztonsággal és a geopolitikával kapcsolatos kérdések megítélésében.

2.7. A világ energetikai színtere középtávon a mostanitól merőben eltérő lesz. Az energetikai átmenet alapvető hatással lesz a geopolitikára, és egyaránt tartogat fenyegetéseket és lehetőségeket. E hatás jellege számos tényezőn múlik. Példa erre, hogy a dekarbonizáció a gázimporttól való nagyobb függőséghez vezethet, ami még összetettebbé teheti az EU és Oroszország közötti kapcsolatokat.

([1]) https://www.eesc.europa.eu/hu/agenda/our-events/events/geopolitics-european-green-deal
([2]) HL C 374., 2021.9.16., 84. o.
([3]) HL C 264., 2016.7.20., 28. o.

2.8. Ahogy az energiarendszer változik, úgy változik az energiapolitika is. A tiszta energia világában új győztesek és vesztesek jelennek meg. Egyesek szerint a tiszta energiák űrversenye ez. Azok az országok vagy régiók, amelyek magukévá teszik a tiszta technológiát, zöld energiát exportálnak vagy kevesebb fosszilis tüzelőanyagot importálnak, profitálhatnak az új rendszerből, míg azok, amelyek a fosszilis tüzelőanyagok exportjára támaszkodnak, veszíthetnek hatalmukból.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. Ha az energetikai átalakulás alatt olyan rendszerszintű fellépéseket és intézkedéseket kell érteni, amelyek célja a szénvegyületek légkörbe történő, az éghajlatváltozás folyamatát felgyorsító kibocsátásának csökkentése, akkor az energetikai átalakulás mellett optimális megoldásokat kell keresni és megvalósítani a fenntartható mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, a biológiai megkötés, a szarvasmarha-tenyésztés és -hasznosítás, illetve a szén-dioxid-leválasztási és -tárolási technológia fejlesztése által kínált lehetőségek terén is.

3.2. Figyelembe véve az uniós tagállamok üvegházhatásúgáz-kibocsátásának a világ más gazdaságaihoz viszonyított szintjét, a várt eredmények eléréséhez erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy az éghajlatváltozás elleni küzdelmet folytató koalícióban más országok is helyet kapjanak. Az EU-nak kiemelt figyelmet kell fordítania a nemzetközi együttműködés különféle formáira – beleértve a beruházási, kereskedelmi és innovációs partnerségeket – az alkalmazkodási intézkedések fokozása érdekében globális szinten, és különösen a fejlődő országokban.

3.3. Az uniós tagállamok kereskedelmi tevékenysége a világ más részein jelentős szén-dioxid-kibocsátással jár. Az EU felelőssége, hogy foglalkozzon az európai zöld megállapodás végrehajtásának e külső dimenziójával, többek között azáltal, hogy előmozdítja az átmenetet a kétoldalú és regionális fejlesztési együttműködésben, és kereskedelmi politikáiban foglalkozik a negatív hatások átgyűrűzésével.

3.4. Az európai zöld átállás garantált sikeréhez elengedhetetlen a geopolitika, mivel a zöld átállás nyilvánvalóan drámai hatással lesz a nemzetközi kapcsolatokra. A fejlett és a fejlődő országok eltérő prioritásai jelentős kihívást támasztanak, mivel az európai zöld megállapodás nem azonos arányban érinti majd az országokat. E kihívások kezelése során a fejlett világnak minden erőfeszítést meg kell tennie annak érdekében, hogy kezelje az alacsony jövedelmű országokra gyakorolt hatást, és megmutassa, hogy az európai zöld megállapodás előnyeiből ők sem maradnak ki.

3.5. A globális partnerek bevonására összpontosító tevékenység példája az igazságos energetikai átmenetre irányuló partnerség, amelyet a COP26 csúcstalálkozóján Dél-Afrika, Franciaország, Németország, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok kormányai és az EU indítottak el. A kezdeményezés célja, hogy támogassa Dél-Afrikát gazdaságának dekarbonizálásában, a szénről való átállásban, valamint egy tiszta, környezetbarát energián és technológián alapuló, alacsony kibocsátású, az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenállóképes gazdaság kialakításában.

3.6. További példa a „Global Gateway” elnevezésű új európai stratégia, amelynek központi törekvése, hogy világszerte fellendítse az intelligens, tiszta és biztonságos összeköttetéseket a digitális, az energia- és a közlekedési ágazatban, és az egész világon megerősítse az egészségügyi, az oktatási és a kutatási rendszereket. A Global Gateway célja, hogy 2021 és 2027 között 300 milliárd EUR összegű beruházást mozgósítson a tartós globális fellendülés támogatására, figyelembe véve partnereink igényeit és az EU saját érdekeit.

3.7. A geopolitika szempontjából ugyancsak különösen fontos példa a Nyugat-Balkánra vonatkozó zöld menetrend, amelynek célja a körforgásos, alacsony kibocsátású és fenntartható nyugat-balkáni gazdaságot eredményező átfogó ökológiai átalakulás támogatása. A Nyugat-Balkánra vonatkozó zöld menetrend mindenekelőtt felszabadíthatja a körforgásos gazdaságban rejlő potenciált, több munkahelyet teremthet és új növekedési lehetőségeket nyithat meg. A zöld gazdaságra való átállás támogatásához elengedhetetlen az EU, a nemzeti kormányok és a magánszektor által biztosított megfelelő finanszírozás. ***Az energia szerepe a nyugat-balkáni országok csatlakozási folyamatának előrevitelében és elmélyítésében*** című EGSZB-vélemény ([4]) szerint az energiának a régió fejlődésének és összekapcsolhatóságának egyik tényezőjeként kell megjelennie, a nyugat-balkáni polgároknak pedig világos képet kell kapniuk az uniós csatlakozás gazdasági és környezeti előnyeiről.

([4]) HL C 32., 2016.1.28., 8. o.

3.8. A már említett, ***az európai zöld megállapodás geopolitikai vonatkozásairól*** tartott konferencia következtetéseiben jelzett módon az energetikai átmenetet az energiaárak jelentős ingadozása fogja kísérni. A fentiek olyan geopolitikai kihívást jelentenek, amelynek mérsékléséhez az EU-nak és globális partnereinek hozzá kell járulniuk a tiszta energia használatának előmozdításával és kiterjesztésével kapcsolatos kockázatok csökkentésével, valamint a már meglévő egyenlőtlenségek súlyosbodásának elkerülésével.

3.9. A fentiek már szerepelnek **Az *éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó új uniós stratégia*** kapcsán megfogalmazott véleményben ([5]), amelyben az EGSZB arra kérte az Európai Bizottságot, hogy az alkalmazkodási politika terén végzett munkája során törekedjen a szakpolitikai szempontok és az éghajlati igazságosság jobb összhangjára. Az EGSZB elismerte, hogy az éghajlatváltozás eltérő társadalmi, gazdasági, közegészségügyi és egyéb káros hatásokkal járhat a közösségekre nézve, és támogatta, hogy a meglévő egyenlőtlenségeket egyértelműen, hosszú távú hatásmérséklési és alkalmazkodási stratégiákkal kezeljék, hogy senki se maradjon le. Az EGSZB sürgette az Európai Bizottságot annak tisztázására, hogy pontosan miként számolja fel a leginkább veszélyeztetett országok, közösségek és ágazatok előtt a finanszírozáshoz való hozzáférés terén fennálló akadályokat, és hogyan fogja beépíteni a nemek közötti egyenlőség szempontjainak beépítésére és az egyenlőtlenségek regionális és helyi szintű kezelésére vonatkozó javaslatokat.

3.10. Az éghajlatváltozás elleni küzdelemre irányuló uniós külpolitikának nem csupán arra kell támaszkodnia, hogy az uniós országok „külső" érveket vonultassanak fel és támogassák az éghajlatvédelmi átállás nagy erőfeszítéseket követelő stratégiájának végrehajtását, hanem arra is, hogy az EU-n kívüli országokból merítsen ismereteket (például az amerikai Natural Resource Conservation Service-szel és más hasonló szervezetekkel való együttműködés révén). Nem szabad megfeledkezni arról, hogy az olyan kezdeményezések részeként, mint a közös energiapiac kiépítése, nem kevésbé fontos gondoskodni a bevált gyakorlatok belső cseréjéről és az átalakulással kapcsolatos kihívások rendszerszintű megközelítésének kialakításáról.

3.11. A megújuló energiaforrások dinamikus fejlődése megköveteli az átviteli infrastruktúra párhuzamos korszerűsítését és az energiarendszer integrálását, valamint a központosított villamosenergia-termelési és -ellátási módszertől való eltérést. A szubszidiaritás elvével összhangban következetesen támogatni kell az energiaigény kielégítésére irányuló helyi kezdeményezéseket. **Az *energiarendszer integrációjára vonatkozó uniós stratégiáról*** kidolgozott EGSZB-véleményben ([6]) megfogalmazottak szerint az Európai Bizottságnak ösztönöznie kell az Európai Unió szomszédait, elsősorban a keleti partnerségországait, hogy saját politikájukba beépítve kövessék a rendszerintegrációra vonatkozó tervet, amely nemcsak a klímasemlegesség elérése, hanem a stabil ellátásbiztonság, valamint a magánfogyasztók és a gazdaság számára megfizethető árak szempontjából is fontos. Behatóbban meg kell vizsgálni, hogy e tekintetben hasznos lehet-e egy „szén-dioxid-vám" bevezetése.

3.12. Az éghajlat-politika EU-n kívüli végrehajtásának szükségességét hangsúlyozó stratégia nem lehet hiteles és hatékony, ha az átalakulási folyamatokat kísérő társadalmi kihívásokat magukban az uniós tagállamokban sem kezelik megfelelően. Amint azt a ***Senki se maradjon le a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrend végrehajtása során*** című EGSZB-véleményben ([7]) jeleztük, a „senki se maradjon le" elvének lényege az, hogy a társadalom minden tagjának és különösen a hátrányosabb helyzetű személyeknek valódi esélyük legyen megragadni a lehetőségeket, és hogy jól felkészüljenek a kockázatok kezelésére. Ebben az összefüggésben a társadalom legveszélyeztetettebb csoportjaira, valamint a leghátrányosabb helyzetű régiókra és területekre külön figyelmet kell fordítani.

3.13. Az éghajlat-politikának az egyes uniós országokra gyakorolt diverzifikált hatásával kapcsolatos kérdések hatékony és társadalmilag elfogadható kezelése esetén az EU hitelesen tölthetne be globális vezető szerepet a fenntarthatóság terén. Ugyanakkor a globális szintű fenntarthatóság iránti elkötelezettség más területeken (például a migráció okainak kezelése, a tisztességes globális kereskedelem és az olajban gazdag országoktól való külpolitikai függőség mérséklése) is elősegíti az EU politikai célkitűzéseinek elérését.

3.14. Amint az az említett véleményben is szerepel, az Európai Bizottság már elfogadta az externáliák szigorúbb beépítését illető megközelítést, például azzal, hogy felismerte, hogy a megújuló energiaforrások mindaddig hátrányos helyzetben vannak, amíg a fosszilis erőforrások külső költségei nem tükröződnek teljes mértékben a piaci árban, vagy azzal, hogy igyekszik a negatív externáliákat figyelembe venni a közlekedési szektorban.

([5]) HL C 374., 2021.9.16., 84. o.
([6]) HL C 123., 2021.4.9., 22. o.
([7]) HL C 47., 2020.2.11., 30. o.

3.15. Az oktatás és a tudástranszfer alapvető fontosságú mind az egyetemes kötelező oktatás, mind a nagyközönségnek szóló kommunikáció szintjén, különös hangsúlyt helyezve az átalakulás által közvetlenül érintett társadalmi csoportokra. Világosan be kell mutatnunk az előttünk álló civilizációs alternatívát azon feltevés eredményes megvédéséhez, amely szerint a társadalom egy részének az átalakulás érdekében tett jelenlegi erőfeszítései révén elkerülhetők azok a lényegesen magasabb költségek, amelyeket tétlenség esetén a nemzetközi közösség egészének kell megfizetnie.

3.16. Az energetikai átalakulás és az új zöld technológiák fejlesztése hozzájárul az egyedi tudás és kompetenciák fejlesztéséhez, valamint a magas szintű képzettséget igénylő munkahelyek teremtéséhez. Az európai gazdaságok számára ez az irány egyedülálló fejlődési lehetőséget jelent, amelynek során az uniós tagállamok megerősíthetik technológiai vezető szerepüket a kibocsátáscsökkentésként értelmezett átalakulás terén. Az éghajlatváltozás negatív hatásainak ellensúlyozására létrejött szövetséghez több nem uniós ország csatlakozik, az piacot teremt az európai gazdaságokból származó technológiák számára.

3.17. A fosszilis tüzelőanyagok fokozatos kivezetése az uniós országok – e nyersanyagok importőrei – és a beszállító harmadik országok közötti feszültség növekedésével jár. E tekintetben különösen Oroszországot kell figyelembe venni helyi üzemanyag-szállítóként, amelynek az e nyersanyagok értékesítéséből származó bevételei a költségvetési bevételek jelentős részét képezik. Emellett a közel-keleti és észak-afrikai, illetve a szubszaharai afrikai régió országai, amelyek bevételei nagymértékben függnek a fosszilis tüzelőanyagok exportjától, jelentős politikai és társadalmi következményekkel szembesülhetnek, amelyek Európába irányuló migrációs és menekülthullámokat válthatnak ki. Az együttműködési modell megváltoztatása politikai szempontból mindenképpen fenyegetésnek tekinthető egy olyan ország helyzetére nézve, amelynek gazdasága és kormányzata a fosszilis tüzelőanyagokból származó bevételektől függ. A zöld energia előmozdítására irányuló beruházások és együttműködésen alapuló megoldások olyan lehetőségnek tekinthetők, amely támogatja e gazdaságok átállását.

3.18. A 21. században, Európában dúló háború tapasztalatai kapcsán muszáj elgondolkodni az atomenergia felelős használatáról és a taxonómiai szabályok felülvizsgálatáról, amelyek nem erősíthetik az éghajlatváltozás negatív hatásait.

3.19. Az Oroszországgal szemben az Ukrajna elleni agresszióval összefüggő szankcióként az orosz olaj-, gáz- és szénbehozatalra bevezetett esetleges embargó, vagy a behozataltól való elállás, amelyre a Putyin-rezsimet támogató pénzügyi transzferek felfüggesztése miatt van szükség, hozzájárul ahhoz, hogy az Oroszországból érkező tüzelőanyag-behozatal felfüggesztésének várható geopolitikai hatásai gyorsabban érvényesüljenek. Ugyanakkor szükség lehet annak újragondolására is, hogy az EU országaiban rendelkezésre álló tüzelőanyagok használatával milyen ütemben célszerű felhagyni.

3.20. Az uniós országok gázuniójának megteremtésére irányuló integráció indokoltnak tűnik. Ez a megközelítés lehetővé tenné a közös beszerzési folyamatokat, és hozzájárulna a kedvező gazdasági feltételek eléréséhez, miközben lehetővé tenné az e nyersanyagok keletről történő behozatalának felfüggesztésére vonatkozó határozatok összehangolását, ami – egy ilyen határozat politikai dimenzióját tekintve – az uniós országok koherens külpolitikájában jelenne meg.

4. **Kihívások és lehetőségek**

4.1. Az Európai Unió éghajlat-politikája diverzifikált hatást fog kifejteni attól függően, hogy melyik régióról van szó, valamint attól függően, hogy az azonosított kockázatok csökkentése és az átállási folyamatok javítása érdekében milyen tevékenységeket hajtottak végre a külpolitika területén.

4.2. A Nyugat-Balkán tekintetében az uniós csatlakozási folyamattal összefüggésben komoly remények fűződnek az energiapiaci tevékenységek területéhez. A fentiek jelentős pozitív szerepet játszhatnak a térség geopolitikai helyzetének alakulásában. A zöld menetrendről szóló szófiai nyilatkozat aláírásával a nyugat-balkáni országok kormányai kötelezettséget vállaltak arra, hogy 2050-re elérik a klímasemlegességet, és teljes mértékben igazodnak az európai zöld megállapodáshoz. A Nyugat-Balkánra vonatkozó zöld menetrend mindenekelőtt felszabadíthatja a körforgásos gazdaságban rejlő potenciált, több munkahelyet teremthet és új növekedési lehetőségeket nyithat meg. A zöld gazdaságra való átállás támogatásához elengedhetetlen az EU, a nemzeti kormányok és a magánszektor által biztosított megfelelő finanszírozás.

4.3. Ami Afrikát illeti, először is hangsúlyozni kell, hogy a kontinens országai nem kezelik prioritásként az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló politikákat. Az EU-nak ezért – ahogy más fejlődő országokkal is – együtt kell működnie az afrikai országokkal annak biztosítása érdekében, hogy alulról felfelé építkező megközelítést alkalmazva helyben minden kezdeményezést elfogadjanak, és azok összhangban legyenek a partnerországok prioritásaival. Ellenkező esetben előfordulhat, hogy az alapvető problémákkal küzdő helyi közösségek nem értik meg és ellenezni fogják az éghajlat-politika területén hozott intézkedéseket. ***Az EU és Afrika: az egyenlő fejlesztési partnerség megvalósítása a fenntarthatóság és a közös értékek alapján*** című EGSZB-véleményben ([8]) jelzett módon az afrikai fejlődő országok előtt álló kihívások igen összetettek, ezért azokat érzékeny, többdimenziós megközelítésben szükséges kezelni. Ráadásul a kontinens energiakereslete 2050-re várhatóan megduplázódik, míg a szegénységi ráta továbbra is magas marad. Ebből fakadóan viszont környezeti és társadalmi-gazdasági szempontból állandósulnak, ha nem súlyosbodnak a fenntarthatósággal kapcsolatos problémák. Mindazonáltal lehetőségek is adódhatnak, például az afrikai országok vezető szerepet tölthetnek be a fotovoltaikus napenergia-technológiában és a szintetikus tüzelőanyagok nagy léptékű előállításában. A közös projektek, üzleti tevékenységek és politikák konkrét lehetőségei új társadalmi-ökológiai szempontú piacgazdasági megközelítést hozhatnak létre.

4.4. Ami a keleti partnerséget illeti, különös tekintettel az Ukrajnában jelenleg zajló összetűzésekre, kiemelten fontos a szoros együttműködés azokkal az országokkal, amelyek – az EU-hoz hasonlóan – nagymértékben függenek a fosszilis tüzelőanyagoktól, ennélfogva pedig erős áringadozásoknak vannak kitéve. Ukrajnát, Moldovát és Grúziát illetően erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy segítsük ezeket az országokat az Oroszországból származó fosszilis tüzelőanyagoktól való függetlenedés folyamatában, és lehetővé tegyük villamosenergia-hálózatuk integrálását az európai hálózatba. Az EU villamosenergia-hálózatába történő gyors integrációról szóló közelmúltbeli nyilatkozat tükrözi az említett tevékenységeket, amelyek megvalósulásához a döntéshozó szervek és az átvitelirendszer-üzemeltetők közös erőfeszítésére van szükség.

Kelt Brüsszelben, 2022. szeptember 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([8]) HL C 429., 2020.12.11., 105. o.

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)
ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió
Kiadóhivatala
L-2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU